

PTE Központi Könyvtár

KG 70

Doktori Értekezés

Ács Pongrác

Pécs, 2007

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

REGIONÁLIS POLITIKAI ÉS GAZDASÁGTANI DOKTORI ISKOLA

ISKOLAVEZETŐ: DR. BUDAY- SÁNTHA ATTILA

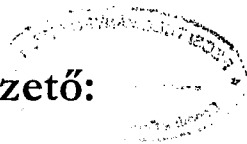
**A MAGYAR SPORT TERÜLETI
VERSENYKÉPESSÉGÉNEK
HELYZETFELTÁRÓ EMPIRIKUS
VIZSGÁLATA**

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

Ács Pongrác

Témavezető:

Dr. habil Rappai Gábor

PTE Egyetemi Könyvtár

P000873881

Pécs, 2007

Bevezetés	3
1. Fejezet: A sport és a versenyképesség	8
1.1. A sport fogalmi háttere és funkciói	8
1.1.1. A sport társadalmi funkciója	9
1.1.2. Közösségteremtő funkció	9
1.1.3. Nevelési, egészségmegőrzési funkció	9
1.1.4. Szociális funkció	10
1.1.5. Kulturális funkció	10
1.2. A sport gazdasági környezete, szerepe	11
1.3. Európai Unió és a sport	12
1.3.1. Sport- intézményrendszerek az Európai Unióban	13
1.3.2. Európai sport modellek	14
1.3.3. A sport hierarchia modellje	15
1.3.4. A sport üzletté válása az Európai Unióban	18
1.4. A versenyképesség fogalmi háttere	19
1.4.1. A területi versenyképesség elméleti alapjai	21
1.4.2. A regionális versenyképesség mérésének rövid történelmi áttekintése	27
1.4.3. A területi versenyképesség fogalmi keretei, komplex mutatóinak bemutatása	28
1.5. A területi versenyképesség elemzési módszerei	32
1.5.1. Piramis- modell	34
2. Fejezet: A magyar sport területi versenyképessége	40
2.1. A sport területi versenyképességének mérése, a sportteljesítmények alapmodellje	40
2.2. Merítési bázis, avagy a sportolói tehetség ábrázolása a múlt tükrében	44
2.2.1. A sportolók területi megjelenése, koncentrációja	48
2.2.2. Merítési bázis, avagy a sportolói tehetségek megjelenése napjainkban	54
2.3. A képzés, nevelés területi megjelenése a sportolók által adott válaszok alapján.	59
2.3.1. Magyarországi városok versenyképességének megítélése a sportolók szemszögéből	61
2.4. Egyéb közvetítő tényezők kapcsolata a sport területi versenyképességével	88
2.4.1. A sport versenyképességére ható egyéb tényezők területi rangsora	94
2.4.2. A területek tipizálásának lehetőségei	102
2.5. A magyar sport területi versenyképességének végső sorrendje, a hazai sportklubok bemutatása	107

3. Fejezet: „Feedback- mechanizmusok”.....	117
3.1. A sportolók vándorlás, a migráció fogalomköre.....	118
3.1.1. A magyarországi migráció a történelem folyamán.....	120
3.1.2. Sportolói vándorlás alapfogalmainak meghatározása.....	121
3.1.3. Belföldi sportolói vándorlás.....	122
3.1.4. Külföldi sportolói vándorlás	125
3.2. A sport területi versenyképességének az egyéb közvetítő tényezőkre kifejtett visszacsatolásai, multiplikátor hatásai	134
3.3 A sport területi versenyképességének a merítési bázisra kifejtett visszacsatolásai	138
4. Összegzés, a kutatás újszerű eredményei.....	143
Irodalomjegyzék	150
Függelékjegyzék:	159

Bevezetés

Napjainkban a sport az egyre bővülő szórakoztató ipar része, amely a társadalom homlokterében álló jelenségek közül az egyik leglátványosabb növekedést produkáló terület.

Dolgozatom célja, a sport területi versenyképességének meghatározása és az ehhez szükséges módszertani apparátus kidolgozása. Az elemzéseim során már meglévő módszertanokat is átvettem, melyek segítségével új - eddig nem vizsgált- eredményekhez jutottam, egyben bizonyítva a módszertanok sokszínű alkalmazásának lehetőségeit.

A sport szinte az ember megjelenésével egyidős és azért maradhatott fent évezredekken át, mert az ember képességeinek, - olykor szinte emberfeletti mértékű- fejlesztettségére szolgál mintául. Az ismert hegeli gondolat szerint az emberi létből és harctevékenységből idővel kiváltak az azokat alkotó képességek, és önmaguk váltak a fejlesztés tárgyává. Ezek a képességek, - erő, gyorsaság, koordináció, taktikai gondolkodás, stb. - a különböző sportágakban megnyilvánulva, erkölcsi és anyagi „értékké” váltak, mely jó alapot szolgáltat a sportgazdasági megközelítéshez is.

A hazai „sportgazdaság”¹ 2005-ben becsült árbevétele 350 milliárd forint, mely a korábbi évekhez képest jelentős piacbővülést mutat, mivel ez közelítőleg a GDP 1,7%-a. A sport speciális funkciói révén eszköze lehet számos társadalmi-, gazdasági és hatalmi cél elérésének.

A területi versenyképességről napjainkban számtalan alkalommal hallunk, és egyre több kutatás irányul a területi egységek közti versenyek ábrázolására. Céлом volt, a helyi döntéshozók figyelmét ráirányítani, hogy a sporton keresztül is lehet a terület versenyképességét fokozni. Kijelenthetjük, hogy a regionális politika felértékelődésének egyik legfőbb indikátora napjainkban a gazdasági területek szerkezetének átalakulása.

„Mind a nemzeti kormányok, mind pedig az Európai Unió jelentősen átalakította a területfejlesztés cél-, eszköz- és intézményrendszerét. Módosultak a regionális politikában alkalmazott alapelvek, a területi egyenlőtlenségek mérséklését szolgáló célok mellett egyre

---

¹ Jelen értelmezés szerint a sportgazdaságot a sporttal foglalkozó vállalkozások (sportvállalkozások, sportcikk kereskedők és sporteszközzártók) közül a társasági adóbevallást benyújtók alkotják. (A Stv. szerint sportvállalkozásnak csak az a vállalkozás minősül, amelynek cégjegyzékébe bejegyzett főtevékenysége sporttevékenység.)

nagyobb súllyal szerepelnek az európai gazdasági tér versenyképességének erősítését szolgáló intézkedések.”²

A címben található verseny szó értelmezése „...egy olyan folyamat, amely a területi egységek között zajlik, és célja a régióban, városban élők jólétének növelése a helyi gazdaság fejlődésének elősegítésével, amely fejlődést bizonyos csoportok a helyi politikán keresztül más térségekkel versengve, rivalizálva próbálnak befolyásolni explicit vagy gyakran implicit módon”.³

A dolgozatban nem a sportolók, sportegyesületek, sportrendezvények egymás közti versengéséről lesz szó, hanem a sport hazai regionális (területi) versenyképességét kívánom feltérképezni és bemutatni. Ezt nem a területi sporteredmények vizsgálatának segítségével teszem, hanem a sportot környezetében, a társadalmi és gazdasági helyzetében elemzem.

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a területek közti versenyeknek is az egyik fontos alaptulajdonsága a rivalizálás. A versengéseket szokás a céljaik szerint megkülönböztetni:

- biológiai: az élőlények közötti vetélkedés az élelemért, fennmaradásért, lakhelyért,
- hatalmi: az élőlények, társadalmi tömörülések (törzsek, nemzetek, politikai pártok) közötti versengés a hatalomért, befolyásért,
- gazdasági: bizonyos gazdasági csoportok, szereplők egymással való versenye a gazdasági előnyök megszerzésének céljából.

A versengés tárgyát vizsgálva megemlíthetünk funkciókat, intézményeket, mobil beruházásokat, infrastruktúra-fejlesztést, kulturális-, sport- és egyéb eseményeket, vagy más szűkösen rendelkezésre álló tényezőket, amelyek végeredményben valamilyen kedvezőbb gazdasági pozíció elérésének szándékával állnak összefüggésben.⁴

A területek versenyét nem hasonlíthatjuk a nemzetgazdaságok versenyéhez, mivel itt nem a kormányzati gazdaságpolitikák versenyeznek egymással, hanem a térségek, városok az ott működő cégek, vállalatok termelékenységének javulását előidéző olyan üzleti környezet létrehozásával versenyeznek, amelyek a helyben lévő cégek sikerességéhez hozzá tudnak

---

² Horváth Gy. (2006), 9. o.

³ Enyedi Gy. (1996), 59. o.

⁴ Lengyel I.- Rechnitzer J. (2000), Horváth Gy. (2001)

járulni.⁵ Elmondhatjuk, hogy a verseny célja mindig valamilyen szűkös erőforrás megszerzésén keresztül a piaci helyzetelőny megteremtése.

A területi versenyképesség konkrét céljai, Lever⁶ szerint az alábbiak lehetnek:

- vállalati befektetések növelése,
- lakónépesség megőrzése, bővítése,
- költségvetési támogatások elérése,
- események (kultúra, sport) megrendezése.

A globális verseny kiéleződésének is köszönhetjük, hogy a versenyben való sikeresség a közgazdaságtudomány több részterületén az elmúlt két- három évtizedben az egyik gyakran használt kulcsfogalomává, szinte „divattá” vált. Iain Begg jegyezte fel találóan: „... a versenyképesség javítása, ahogy az mindenki által köztudott, a gazdasági nirvánába vezető út”⁷

Véleményem szerint dolgozatomban túlnyomórészt a destruktív kutatási szemlélet jegyében született, de fellelhető benne a konstruktív szemlélet is. A doktori disszertációm módszertanát tekintve feltáró - és elemző jellegű.

A feltáró jellege a konstruktív kutatási szemléletet tükrözi, mely abból is adódik, hogy a témában hasonló - a sport területi versenyképességre vonatkozó- munka még nem készült, tehát a kutatás itt a meglévő adatokra támaszkodhat.

Az elemző jelleg a destruktív kutatási szemlélet miatt van, amikor egy kitalált elméletet próbálunk empirikus adatbázis felhasználásával bizonyítani. Az ehhez szükséges adatbázisok nagy részét saját magamnak kellett begyűjtenem és rendszereznem, melyet a sport szakszövetségekben található - túlnyomórészt még nem elektronikusan rendszerezett - adatokból tettem.

Az elemzések egyik legfőbb iránya egy a hazai területi sport- versenyképességi rangsor felállítására irányult, melyhez a leíró statisztikai metódusok mellett (középérték számítás, megoszlási viszonyszámok, szignifikancia vizsgálat, rangsorolás, koncentráció vizsgálat, kapcsolatvizsgálat) többváltozós statisztikai eljárásokat (faktoranalízis, klaszteranalízis) is alkalmaztam.

---

⁵ Horváth Gy. (2006)

⁶ Lever, W. F. (1999)

⁷ Begg I. (1999), 795. o.

A sport területi versenyképességének kutatása során, néhol a mindennapokban evidenciaként kezelt téziseket módszertani apparátus felhasználásával kívántam bizonyítani, melyekre eddig még senki nem vállalkozott.

A dolgozat során az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

- *A sport befolyásoló hatással bír egy terület versenyképességére, vagyis meg kívánom vizsgálni, hogy a sport mely tényezői által javíthatja a területek versenyképességét.*
- *Szoros kapcsolat van a sport területi versenyképessége és a területek, városok településhierarchiában betöltött szerepe között, tehát a nagyvárosok számítanak a sport szempontjából a legversenyképesebb területeknek.*
- *A sportolók telephelyválasztását leginkább a jobb anyagi megbecsülés motiválja.*
- *A sportolók legnagyobb támogatói már nem az önkormányzatok, hanem a nagyvállalatok és a külföldi érdekeltségű cégek.*
- *A sportolók vándorlási hajlandóságát a sportolók minősítése határozza meg, vagyis a sportolói minősítés emelkedésével a sportolók vándorlási hajlandóság is arányosan emelkedik.*
- *A hazai sport területi versenyképességében a nyugati területek jobb pozícióban szerepelnek, azaz az ország nyugati fele a sport szempontjából versenyképesebb.*

A dolgozatom első részében a címben található két nagy fogalomkört, a hazai sport környezeti helyzetét, illetve versenyképesség témakörében megtalálható legfontosabb alapfogalmakat kívánom bemutatni. Ebben a részben az alapfogalmak tisztázásán túl a magyarországi területi versenyképességgel foglalkozó kutatásokra is kitérek. A munkám során szem előtt tartottam a jelenlegi hazai területi versenyképességgel foglalkozó neves kutatóink eredményeit, melyek módszertani alapokat szolgáltatnak önálló kutatásom elkészítésében.

A hivatkozott szerzők között található Beluszky Pál, Buday- Sántha Attila, Csatári Bálint, Döry Tibor, Enyedi György, Hajdu Ottó, Horváth Gyula, Koltai Zoltán, Lengyel Imre,

Lukovics Miklós, Nemes Nagy József, Palkovits István, Rechnitzer János, Török Ádám és munkatársaik.

A doktori értekezés második fele önálló egységként a saját kutatásaimat foglalja össze. Első lépésben ismertetem a kiinduló modelletem, melynek három fő pillérén keresztül mutatom be a hazai sport területi versenyképességét.

A modellben szereplő első pillérem feldolgozása alkalmával helyzetelemzést végeztem a múlt és a jelen tükrében. A múlt feltérképezése során megszerkesztettem a hazai elhunyt olimpikonjaink tehetség- sikeresség térképét is. A jelen helyzet bemutatása során saját mutatószámot - sportolói tehetség-kibocsátás - szerkesztve igyekeztem a sport területi megjelenését és megyei szintű koncentrációját ábrázolni.

A következő alfejezetben már a sport jelenlegi területi versenyképességére koncentrálna a több mint ezer sportoló körében elvégzett kutatásom eredményeit prezentálom. Megítélésem szerint ez a része a dolgozatomban hiánypótlónak is tekinthető, mivel ilyen nagy mintás vizsgálat a sportolók körében még nem készült. Itt a sportolók a magyarországi lakóhelyek és települések vonzerejét befolyásoló kérdéseimre adtak választ. Ebben a kérdőívben bizonyos kérdések már a „sportglobalizáció” kérdéskörét is érintik. Itt megkérdeztem, hogy a hazai sportolók elhagynák-e az országot és milyen okok miatt. Ez egyébként egy önálló alfejezetet is kapott a disszertációmban a sportolók vándorlása címen.

Ezt követően megvizsgáltam azokat a tényezőket, melyek befolyással bírhatnak a sport területi versenyképességére, melynek eredményeként huszonkét változó segítségével egy saját módszer kidolgozásával kísérletet tettem a sportra ható egyéb tényezőkön keresztül (sporteredményességi, gazdasági, infrastrukturális, társadalmi) egy területi versenyképességi rangsor felállítására. Saját magam - és módszerem - helyességét igazolva ezt a kutatást megismételtem egy faktoranalízis segítségével, melynek végeredménye (területi rangsor) szinte minden részében megegyezik a saját módszerem eredményével.

A disszertáció összegzéseként a három pillérem segítségével felállítottam egy hazai területi sport- versenyképességi rangsort is, melyet térképen és 3-dimenzióban is bemutatok. A dolgozatom zárásaként a területek tipizálásának segítségével sikerült meghatároznom a magyarországi sportklubtereket is.

1. Fejezet: A sport és a versenyképesség

1.1. A sport fogalmi háttere és funkciói

A *sport* fogalmát rengetegszer definiálták és számtalan különböző módon. A Magyar Nyelv Értelmező Szótára szerint „A sport a testi erőnek, ügyességnek, gyorsaságnak stb. alkalmazásával, felhasználásával végzett olyan tevékenység, amely nem számít munkának, s amelynek célja a testi- lelki erők, képességek harmonikus fejlesztése, illetve versenyszerű összecsapásokon való bemutatása.”⁸

Dr. Szent-Györgyi Albert megfogalmazásában: „A sport az nemcsak testnevelés, hanem a léleknek is a legerőteljesebb és legnemesebb nevelőeszköze”.

Azt gondolom, hogy ez a meghatározás alapjaiban elfogadható egyedül ott történt változás, hogy a sport napjainkban már a munkavégzés tárgya is lett. Azokat a sportolókat, akik a sportot hivatásuként, ellenszolgáltatás fejében végzik, nevezzük profi sportolónak.

A sport másik megfogalmazása Dr. Nádori Lászlótól való „a sport meghatározott szabályok szerint időtöltésként vagy versenyszerűen folytatott testgyakorlás, a kultúra része. Keletkezését tekintve történelmi, mai megjelenését tekintve szilárd társadalmi jelenség, valamennyi társadalmi forma része.”⁹

Az egyik - szerintem legjobb- meghatározás az Európai Sport Charta megfogalmazása szerint „Sport minden olyan fizikai tevékenység, amely esetenként vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét fejlesztését szolgálja, társadalmi kapcsolatok teremtése vagy különböző szintű versenyeken elérendő eredmények céljából”¹⁰.

Megítélésem szerint a sportot önmagában elemezni nem lehet és nem is szabad, hanem mindig a tágabb környezetében, a társadalmi és gazdasági összefüggések tükrében kell vizsgálnunk.

---

⁸ A Magyar Nyelv Értelmező szótára (1966), 1267. o.

⁹ Nádori L. (1976), 192. o.

¹⁰ Európai Sport Charta. (2001)

1.1.1. A sport társadalmi funkciója

A sport meghatározásánál is szembesülhettünk vele, hogy a sport, mint tevékenység igen meghatározó szerepet játszik a fizikai és mentális egészség kialakításában, megőrzésében és megtartásában. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk kapcsán leggyakrabban - a Nobel-díjas tudósaink mellett- hazánk kiemelkedő sportágait és sportolóit emlegetik meghatározó értéként, amelyet magunkkal vittünk az Európai Unióba.

Minden jellegű társadalomnak és csoportoknak szüksége van közösségekre. Minden fajta közösségben létezik egy rend, amelyekhez igazodni kell, melyek gyakran szokásokon alapulnak. Az a fajta nevelés, amely - a sportban is jelentkezik - hozzászoktatja az egyéneket a közösség szabályaihoz, kifejezetten szükséges a társadalom működéséhez.

1.1.2. Közösségteremtő funkció

A piacgazdaság térhódításával a hagyományos társadalmi ellátórendszerek kisközösségekre (család, rokonság, egyház) épülő formái háttérbe szorultak.

A jól működő társadalmakban a közösségek gazdag tárházát figyelhetjük meg. A közösségek hiánya gyakran vezethet a társadalmi kirekesztettséghez. A közösségek fontos szerepet játszanak az emberi törekvések megfogalmazásban és nyilvános szinten való ütköztetésükben. Amennyiben ezek a közösségek nem jönnek létre, vagy eltűnnek, úgy az egyének egyedül maradhatnak, mely a társadalomban feszültségekhez vezet. Napjainkban ezt szinte támogatja a jelen információs világunk személytelensége is. A személyes interakciók eltűnése, szinte felfoghatatlan károkat okozhat a társadalomban. Napjainkra jellemző, hogy mindent elektronikusan próbálunk elintézni a távolból.

A sport ezzel szemben megmarad a személyes interakciók színterének.

1.1.3. Nevelési, egészségmegőrzési funkció

Tudjuk a sport közösségi életmódra nevel, akaraterőt fejleszt, fokozza a teljesítőképességet, ami a kudarcok elviseléséhez is szükséges, felkészít a váratlan élethelyzetek, stresszhelyzetek elviseléséhez, illetve erősíti az emberek összetartozás- érzését,

és formálja az identitástudatot. Napjainkban a rekreációs sport kedvező hatásairól hallhatunk rengeteget, melyben tulajdonképpen azt bizonyítják, hogy a mozgásgazdag életmódot folytatók ritkábban betegszenek meg, és a testmozgás következtében szellemileg is jobban fel tudnak frissülni, és könnyebben sajátítják el az új ismereteket.

1.1.4. Szociális funkció

A sport segíti a szabadidő hasznos eltöltését, így a fiatal korosztálynál a bűn megelőzésnél is szereppel bírhat. A sport gyakorlati eszköze lehet a hátrányos helyzetű területek, népcsoportok felzárkóztatásában. Magyarországon a társadalmi rétegek közötti távolságok általában nagyobbak, mint a világ „fejlettebb” társadalmában, a halmozottan hátrányos helyzetű csoportoknak pedig az abszolút lemaradása kimutatható (életkörülmények, képzettség, forrásszervezési lehetőségek) egy nemzetközi összehasonlításban.

A sport segíti a testi és szellemi fogyatékosok számára a beilleszkedést. A fogyatékos személyek sportjában a versenyengedéllyel rendelkező sportolók esetében is beszélhetünk hazai szinten versenysportról, számuk jelenleg hazánkban 3000 fő körül mozog. A sport szociális funkciója révén elősegíti az egyénben rejlő tehetség feltárását, segítheti rehabilitációt is, illetve a nemek közötti esélyegyenlőség politikájának érvényesítésére a sportszférán belül is számos lehetőség kínálkozik.

1.1.5. Kulturális funkció

A sport az egyetemes magyar kultúra része, melynek eredményei, sikerei hozzájárulnak a nemzeti önbecsüléshez; a társadalmat büszkeséggel tölti el élsportjának eredményessége. Jelenleg Magyarországon a versenysportot az olimpia-centrikusság jellemzi. Az Olimpia a nemzeti öntudat erősítésén túl az olimpiai eszme terjesztése, példaképek állítása miatt is kiemelkedő jelentőségű. Magyarország az Olimpia eddigi történetében összesen 463 érmet szerzett, ezzel hazánk eredményességét összehasonlítva más országokkal elmondható, hogy az olimpiákon stabilan a legjobb hat között szerepel, amennyiben az érmek számát az országok mérete, és gazdasági helyzete alapján arányosítjuk.

Minden bizonnyal kijelenthetjük, hogy kiemelkedő teljesítményünk elsősorban olyan sportágakban jellemzők, melyek versenyei világszínvonalban nem számítanak a legnagyobb érdeklődésre, és relatív nemzetközi jelentőségük csökken. Sajnos a világviszonylatban

fontosnak tartott versenyeken, sportágakban nem tudunk számottevő eredményeket felmutatni. Megállapítható, hogy a élet minden területén megjelenő egészséges versenyszellem kialakításában elengedhetetlen szerepe van a sportnak, mely által hasznosítható tapasztalatokat lehet szerezni.

A fentieket összefoglalva joggal merülhet fel bennünk a kérdés, hogy mit nyújt a sport az egyénnek és a társadalomnak?

- személyiségformáló eszközt,
- szocializációt,
- kommunikációt,
- alkotó tevékenységet,
- társadalmi érintkezést,
- esztétikai élményt,
- egészséget,
- fejlődést, sikereket,
- felzárkózást, esélyegyenlőséget,
- üzletet!

1.2. A sport gazdasági környezete, szerepe

A sportot gazdasági szempontból két területre szokták felbontani: formális és informális sportra. Az informális sport esetében nincs szükség gazdasági tranzakciókra, vagyis nincs pénz- és termékmozgás a szereplők között. Mivel itt nem történik gazdasági tranzakció, így a továbbiakban csak a formális sport jelenti a disszertációm tárgyát.

A köznyelvben sportnak nevezett fogalmat a formális sport kategóriával írhatjuk le. A leglényegesebb jellemzője, hogy gazdasági tranzakcióval jár, vagyis bizonyosan a gazdasági élet szerves része, így létjogosultsága van a sportgazdasági megközelítésnek. Amennyiben a tranzakció tárgyát vizsgáljuk, akkor eljutunk a látványsport (profisport) és a szabadidősport különbözőségeihez is. A látványsportban a tranzakció tárgya a mások sportolásának megtekintése, vagyis a fogyasztó azért fizet, hogy a hivatásos sportolókat „munkavégzés” közben megtekinthesse. Ezzel ellentétesen a szabadidősportban a fogyasztó azért fizet, hogy saját maga sportolhasson.

A magyar sportélet feltérképezésekor 2002-ben 6600-7000 darab sportegyesületet számláltak,¹¹ melyeknek a száma azóta sem nőtt.

Az állami sportfinanszírozás alapvető csatornái: a központi költségvetés, illetve az önkormányzatok.

Ezekon keresztül 23 514 millió forint áramlott a sportszférába. Magyarország 2003-as GDP-je 18 574 milliárd Ft, vagyis az állami támogatás - a nemzetközi sémát alapul véve- láthatóan nem érte el a GDP 1 %-át.

„A sport olyan társadalmi szféra, amely azok figyelmét is megérdemli, akik közvetlenül – tehát „főfoglalkozásukkal” – nem kapcsolódnak a területhez”¹²

Az Európai Unió országaival összevetve – Magyarországon a sport alulfinanszírozott, mivel a sportba fektetett egy főre jutó állami és önkormányzati támogatások, szerencsejátékból származó és szponzori bevételek jelentősen elmaradnak az európai átlagtól. A legszembetűnőbb eltolódás, hogy az Európai Unió 15 régi tagállamának átlagában az állami és a szponzori bevételek közel azonos arányban szerepelnek, míg Magyarországon az egyébként is alacsony állami támogatásoktól is messze elmarad a magántőke szerepe. Szintén eltérés, hogy Magyarországon a szerencsejáték bevételeiből mind relatív, mind abszolút értékben aránytalanul kevés kerül visszaforgatásra a sportba¹³.

1.3. Európai Unió és a sport

A sport társadalmi, gazdasági, kulturális jelentőségét ma már minden Európai Unió országban elismerik. Véleményem szerint a sport önmagába véve nem játszik csúc szerepet Európa építésében.

Ezt alátámasztandó azzal, hogy a sport szó nem szerepel a 1957-es Római szerződésben, s nem található az Egységes Európai Okmányban és a Maastricht-i szerződésben sem, ugyanakkor a sport szerepe és helyzete az unióban rendkívül érdekes és kissé ellentmondásos.

„A sport a tevékenységek egyik olyan területe, amely érdekli és összehozza az Európai Unió állampolgárait, kortól és társadalmi rangtól függetlenül.” – olvashatjuk az Európai Bizottság: A sportról szóló Helsink-i beszámolójának bevezetőjében.¹⁴

¹¹ www.portal.ksh.hu Országos kiadványok/ A nonprofit szektor főbb statisztikai mutatói, 2002

¹² Lakatos M. – Ujvári J (1991)

¹³ H/18818. számú országgyűlési határozati javaslat a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról

¹⁴ Európai Bizottság: A sportról szóló Helsink-i beszámoló 1999. december 10.

Mindezek ellenére a közösség nem rendelkezik közös sportpolitikával, az unió intézményrendszere közvetlenül nem szabályozza a sportot.

A sport jelentőségének elismerését jelenti, hogy azt az Európai Unió Alkotmányos Szerződésének 182. cikke támogatandó tevékenységként jelöli meg. A sporttal kapcsolatos állami szabályozás azonban továbbra is tagállami hatáskörben marad, közösségi szinten együttműködésekre kerül sor.

A helyzet mégsem ilyen egyszerű, mivel az Európai Unió forrásokkal közvetlenül ugyan nem támogatja a sportot, azonban olyan társadalmi célokat támogat, melynek eléréséhez a sport, mint eszköz felhasználható (esélyegyenlőség, társadalmi kohézió, hátrányos területek felzárkóztatása stb.).

Az Európai Unió népegészségügyi programja például fontos szerepet szán a lakossági testedzés fokozásának, elterjesztésének.¹⁵

A hivatásos sportra, mint gazdasági tevékenységre azonban már vonatkoznak az EU gazdasági-jogi alapelvei. A cél, hogy a sportiparág folyamatosan betagozódjon az EU jogrendjébe, azonban fontos kiemelni, hogy ez csak a hivatásos sport esetében van így, az amatőr sport autonóm, önszabályozó működését az Unió tiszteletben tartja, sőt ennek fejlesztését, különböző civil szerveződések létrehozását kiemelt céljának tekinti.¹⁶

Ezek a célok egyre inkább megjelennek a sportpolitika tervezési munkálatai során, elsősorban magától értetődő jelentőségük miatt, másrészt, a sport így meg tud felelni az Európai Unió elvárásoknak, mely lehetőséget teremt erőforrások bevonására is. Az EU tervezési fázisainak megfelelően Magyarország jelenleg készíti a 2007-2013-ig szóló fejlesztési tervét, az Európa Tervet, melyhez a sportpolitikának és sportirányításnak is kapcsolódnia kell.

1.3.1. Sport- intézményrendszerek az Európai Unióban

A sportra vonatkozó szabályozás eredetileg egyetlen uniós közösségi szerződésben sem szerepel. Évek óta tart az egyeztetés az EU intézményeiben arról, hogy a sport bekerüljön-e és milyen formában az EU alapokmányába.

Maga a sport kezdetekben és eredetileg sem szerepelt az uniós szerződésekben, de a gazdasági-versenyjog és a belső piac szabályozása érintik a sportot is. Éppen ezért a tagállamok döntéshozói a 70-es évek második felében döntöttek arról, hogy miután a sport

---

¹⁵ Sport XXI. Nemzeti sportstratégia. (2005), 5. o.

¹⁶ Nádori L. (2002).

részévé vált a Közösség gazdasági életének, így a sportot is a közösségi jog hatálya alá kellene vonni.

A közösségen belül a sport gazdasági erősödése és a sport üzletté válása hozzájárult ahhoz, hogy 1997-ben az Amszterdam Egyezményhez nyilatkozatot csatoltak, mely a sport gazdasági jelentőségén kívüli kiemeli a társadalmi jelentőségét és az amatőr sport sajátos jellemzőit is.

Az EU Bizottság állásfoglalása szerint a sport autonómiáját - a szövetségek önálló szabályozó munkáját - minden olyan területen meg kell őrizni, ahol az nem gazdasági természetű, vagyis ki kell alakítani a nemzeti és az uniós szabályok egyensúlyát.¹⁷

Az állásfoglalás kimondja, hogy a gazdasági tevékenységek, melyek a sport területén megjelennek közösségi szabályozás alá kell kerüljenek.

Fontos, hogy a nemzeti és uniós szabályok egyensúlyát megtalálják és az Unió elvárja, hogy a szakszövetségek gazdasági tevékenysége mindig átlátható legyen.

Az EU állásfoglalást bocsátott ki 1999-ben, melyben célként mondja ki, hogy meg kell őrizni az európai sportstruktúrákat, mindenen előtt a kormányzati és nem kormányzati sportintézményeket.

Ezt követően Európai Tanács 2000 decemberében, Nizzában elfogadott nyilatkozatában elismeri a sportszövetségek szerepét, valamint a sport kulturális és társadalmi dimenziójának érvényesülésének fontosságát a döntéshozatal során. Tehát mindezek után egyértelműen követelhető igény az ENGSO¹⁸ részéről, hogy az Alapszerződés 128. cikkét, mely a kultúrára vonatkozik, bővítsék ki a sporttal, és az bekerülhet az EU alapokmányába.

1.3.2. Európai sport modellek

Az Európai Unió törvényhozói az elmúlt években többször is megerősítették, hogy nem kívánják egységesíteni, „közösségesíteni” a tagállamok sajátos sportintézményrendszereit. A Közösség nem állít fel egyetlen lehetséges sportszervezeti modellt Európa számára, hanem nyitva áll a lehetőség bármilyen törvényhozói kezdeményezésre.

---

¹⁷ Endrész K. (2003)

¹⁸ ENGSO: European Non-Governmental Sport Organization

A múltban elmondható, hogy többfajta sportmodell létezett Európában. Most visszatekintve a nyugati modell szerepét emelném ki a keletivel szemben. A nyugati modellben egyformán kapott szerepet az állam és a non-profit szektor is. A kiemelkedő nyugat-európai sportsikerek, sporteredmények a magán és a köztevékenység kiegészítő jellegének volt köszönhető. Az állam irányító szerepe a különböző országokban változó; a déli országokban erőteljesebben jelentkezik, míg északon az állam kevésbé szabályozza a sporttal kapcsolatos ügyeket.

1.3.3. A sport hierarchia modellje

Mint az élet sok területén, így a sportstruktúráknál is találhatunk piramis rendszert, amely főleg Európára jellemző. A sport követlen művelése a sportklubokban folyik, ezek alkotják a piramis alapját. A következő a regionális szint, ahol a területi szövetségek találhatók, ahol a sport társadalmi funkciója a domináló.

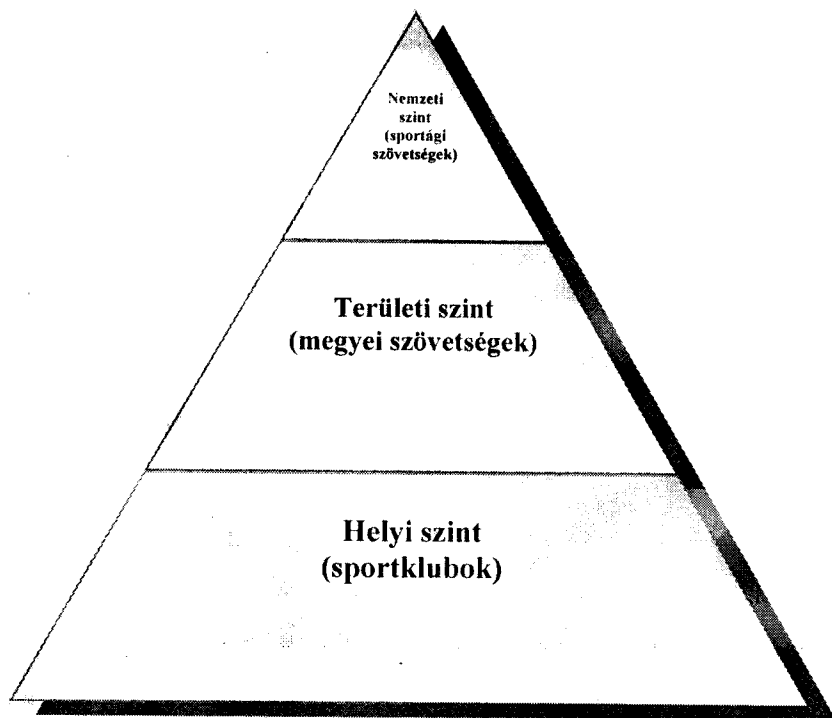
A területi (megyei) sportszövetségek képezik a klubok után a következő szintet, a regionális szövetségek tevékenysége általában csak egy régióra, térségre korlátozódik.

Jelen pillanatban történik a területi sportszövetségek (megyei szövetségek), regionális sportszövetségekké alakítása hazánkban.

A következő szintet a nemzeti, országos sportági szövetségek alkotják, itt történik a nemzeti bajnokságok szervezése és a nemzetközi szintet is ez a „lépcsőfok” képviseli. Egyértelműen monopolhelyzet jellemző rá, mivel egy sportágnak csak egy sportági szakszövetsége lehet, és ebbe a szintbe integrálódnak a területi szövetségek is.

Az európai szövetségek ugyanúgy épülnek fel, mint a nemzeti sportági szövetségek, minden országból csak egy szövetség lehet a tagjuk.

1. ábra: Európai hierarchia- modell

Forrás: saját szerkesztés

Az utóbbi években számos kihívás, probléma merült fel az európai sporttal kapcsolatban. Ez érinti a sportszövetségek szerepét is, amelyek a 80-as évekig csupán szabályalkotó testületként működtek. Azonban a televíziós jogokkal kapcsolatos üzletkötések során egyre inkább kereskedelmi funkciót öltöttek magukra, amely felveti azt a kérdést, miszerint összefér-e a szabályalkotási és a magán üzleti tevékenység. Néhány országban már működnek a nemzeti szövetségektől független ligák. Pl. Angliában és Spanyolországban, a labdarúgásban, Olaszországban, Spanyolországban és Franciaországban a kosárlabdában.

A társadalmi alapon működő sportklubok is gyakorta nehezményezik, hogy a szövetségek nem támogatják közfeladataikat, azaz a sport népszerűsítésért végzett munkájukat. Felmerül, hogy az üzleti alapon működő szövetség képes-e megtalálni az üzleti működés és a sportág népszerűsítése közötti egyensúlyt.

A 90-es évek derekán a sport üzletté válása felerősödött, s a számos próbálkozás közül, fontos megemlíteni, hogy a finanszírozási lehetőségeket keresve néhány angol sportklub megjelent a tőzsdén, másrésztől vannak olyan befektetési társaságok, amelyek részesedést szereztek néhány labdarúgó klubban.

Hazánkban a sport különböző területein számos valódi, alulról létrehozott és működtetett szervezettel találkozunk.

A sport valamennyi területén (közoktatás, felsőoktatás, testnevelők, egyesületek, edzők, sporttudomány, sportegészségügy, sportlétesítmények, sportújságírás, fegyveres erők sportja) működhet civil szakmai szervezet. Ezek ma a Magyar Diáksport Szövetség, a Magyar Egyetemi és Főiskolai Sportszövetség, a Magyar Testnevelő Tanárok Országos Szövetsége, a Sportegyesületek Országos Szövetsége, a Magyar Edzők Társasága, a Magyar Sporttudományi Tanács, a Magyar Sportorvos Társaság, a Sportlétesítmények Országos Szövetsége, a Magyar Sportújságírók Országos Szövetsége, stb.

Céljuk az adott szakterület képviselése, feladatuk az adott szakterület érdekképviselése, az adott szakterületen a szakmai irányvonalak meghatározása, a közös szakmai álláspontok kialakítása. Eszközrendszerük az adott szakterület szakembereinek szakértelme, az adott szakterület infrastruktúrája. Működésük finanszírozását részben az állam, részben a tagok biztosítják átlátható és ellenőrizhető módon.

1.3.4. A sport üzletté válása az Európai Unióban

Az 1980-as évek derekától a fejlett piacgazdaságok sportrendszerében óriási változásokat tapasztalhattunk, mely változásoknak egyik oka volt, a megnövekedett szabadidő mennyisége, melyhez kapcsolódik az a tény, hogy alapszükségeiket magas fokon kielégítésre képes társadalmi csoportok is széles körben megjelentek. Ez a fizetőképes kereslet erőteljesen a szabadidős szolgáltatások felé fordult, amely kedvezően hatott a sportra és a sportgazdaságra egyaránt, nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a jóléti társadalmakban a gazdagságnak köszönhetően egyre nagyobb számban kezdtek megjelenni egészségügyi problémák (elhízás, érrendszeri megbetegedések stb.) is.

Ennek egyenes következménye lett, hogy a sportoláshoz kapcsolódó tevékenységek alapvetően a piaci tranzakciók tárgyává váltak. Fogyasztói igényként jelentek meg a testmozgás végzéséhez és nézéséhez kapcsolódó szükségletek, ettől az időponttól beszélhetünk a sport üzletté válásáról.

Egy 2000 októberében rendezett párizsi konferencián számoltak be arról, hogy az elmúlt évtizedben 50 százalékkal nőtt az Európai Unióban a sportban foglalkoztatottak száma. Összesen kilencmillió munkahelyet tart számon a sportgazdaság és a sportadminisztráció. A világkereskedelem 2,5 százaléka a sportgazdasághoz kötődik, a szponzorálás révén 15 milliárd, a tévéjogok eladásából 42 milliárd, a belépőjegyek eladásából 50 milliárd dollárt kasszíroztak be a sportszervezetek.

Elmondhatjuk, hogy ma a sportban a pénzt befektetik, és a gazdaság más ágazataihoz hasonlóan itt is olyan működő tőkéről beszélhetünk, amelynek célja lehet: a legalább normál profit termelése.

Az Európai Unió a sportot, mint eszközt használja fel az életminőség javítása érdekében, emellett az élsport racionális szintű fejlesztése, támogatása is fontos, hiszen a nemzetközi versenyeken elért sportsikerek gazdasági haszonra (is) váltható presztízszt jelentenek az országnak (országimázs növelése, reklám), valamint a társadalmi önbecsülésre is jó hatással vannak. Amennyiben ez így van, akkor ennek a sportgazdaságnak a területi elhelyezkedését megjeleníthetjük, és versenyképességét mérhetjük.

1.4. A versenyképesség fogalmi háttere

A versenyképesség fogalmának tisztázásakor sokféle meghatározással találkozhatunk.

„A verseny és az arra való alkalmasság, a versenyképesség a gazdaságban ősidők óta létező fogalmak”¹⁹

Vegyük talán az egyik legáltalánosabb megközelítést, mely szerint „a verseny két vagy több szereplő egymással szembeni előnyszerzésére irányuló, adott szabályok közt zajló tevékenység”²⁰

Amennyiben a verseny jelentését a gazdaságban keressük, akkor a piaci verseny meghatározása mindenképpen kapcsolódik a szűkösség fogalmához. Ezek szerint „A verseny széles értelemben véve mindig másokkal való versengést, rivalizálást jelent a szűkös erőforrásokért, avagy a szűkös fogyasztási javakért, tehát a verseny szükségszerűen kapcsolódik a szűkösséghez.”²¹

Ha a gazdasági szereplő közti versenyről beszélünk, akkor három altípust különböztethetünk meg²²:

- A munkavállalók versenye: azaz a munkaerő piaci verseny a munkahelyekért.
- A vállalatok közötti piaci verseny: az erőforrásokért, piaci részesedésért és profitért.
- A területi egységek (országok, régiók, városok) versenye, az ott élők jólétének, életszínvonalának emelkedésért.

A versenyképesség fogalmának meghatározása nem egyszerű feladat, mivel a versenyképesség mára már gyűjtőfogalommal vált.

A versenyképesség az 1980-as évek elejétől vált mindenki számára egyértelműen fontossá, amikor híres szakértőkből Reagen elnök gazdaságpolitikai tanácsadó szerveként létrejött Ipari- Ágazati Versenyképességi Bizottság (President's Commission on Industrial Competitiveness). Jelenleg is az Egyesült Államokban számos a versenyképességet a nevében is viselő bizottság ténykedik (pl. Council on Competitiveness, US Competitiveness Policy Council stb.). Az államokban mára elmondhatjuk, hogy a gazdaságfejlesztési célok egyik legfontosabbika a versenyképesség javítása. Több nemzetközi szervezet, így az OECD, illetve az EU különböző bizottságai a 90-es évek elejétől szintén a versenyképesség gondolatára támaszkodva fogalmazták meg gazdaságpolitikai és fejlesztési javaslataikat.²³

¹⁹ Buday-Sántha .A.(2004), 29.o.

²⁰ Chikán A. (1998), 98. o.

²¹ Lengyel I. (2003a), 143. o.

²² Siebert. (2000)

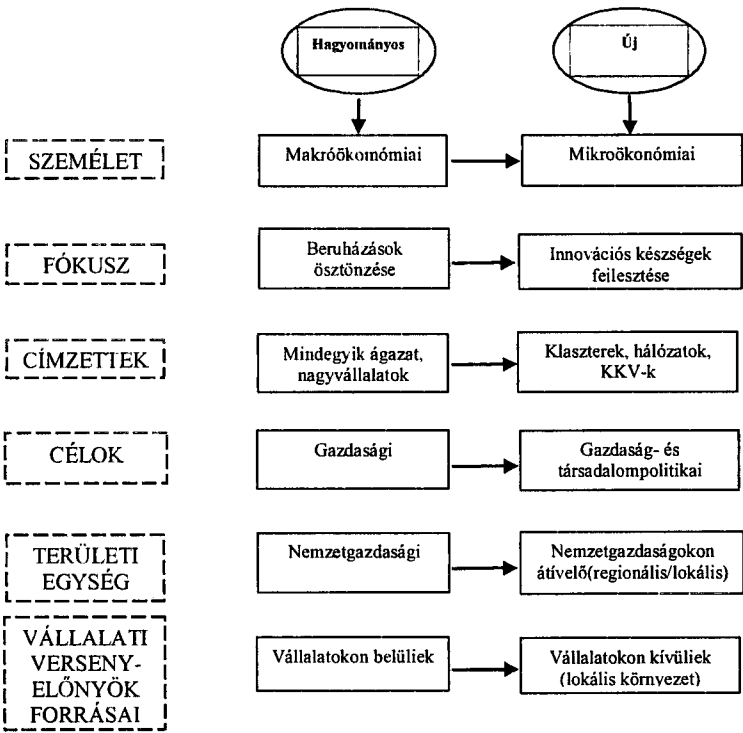
²³ Lengyel I.(2000), 40.o.

Az EU- ban a fehér könyv már együtt tárgyalta a növekedés, versenyképesség és foglalkoztatottság kérdéseit és az EU- ban is megalakult a Versenyképességi Tanácsadó Csoport (Competitiveness Advisory Group). Napjainkra a versenyképesség javítása vált az EU regionális politikája egyik alapcéljává, pl. a strukturális alapok és a kohéziós alap 2000-2006 közötti felhasználására vonatkozó irányelvekben leírt három stratégiai prioritás egyike a regionális versenyképesség.

A versenyképesség lényege:”a piaci versengésre való hajlamot, készséget jelent, a piaci versenyben való pozíciószerezés tartós helytállás képességét, amit elsősorban üzleti sikeresség, piaci részesedés és a jövedelmezőség növelése jelez. Így a különböző piacok (termék-, munkapiac stb.) és a verseny (vállalati, nemzetközi, városverseny stb.) egyedi sajátosságai miatt a versenyképességnek más- más jellegzetességei lehetnek a meghatározók.”²⁴

Többféleképpen leírhatók a globális verseny hatásai a gazdaság átalakulására, egyúttal az új gazdasági tér formálódásra. Michael Portel a globális verseny új közgazdaságtanát megfogalmazva hat alapvető tényezőt emel ki (2. ábra)

2. ábra: A verseny változó feltételei

Forrás: saját szerkesztés Porter²⁵ nyomán

²⁴ Lengyel I. (2000)
²⁵ Porter M. (2001), 139-141. o.

„Egy nemzetgazdaságban azokat a vállalatokat tekintjük versenyképesnek, amelyek a társadalmilag elfogadható normák betartása mellett a számukra elérhető erőforrásokat minél nagyobb nyereségfolyammá képesek transzformálni, képesek a működésüket befolyásoló környezeti és a vállalatukon belüli változások észlelésére és az ezekhez való alkalmazkodásra annak érdekében, hogy a nyereségfolyam lehetővé tegye tartós működőképességüket”²⁶

Más megfogalmazás szerint, a versenyképes vállalatok „elegendő kapacitással rendelkeznek a versenyben történő helytálláshoz, piaci részesedésük megtartásához és eseteleges növeléshez.”²⁷

A vállalati versenyképesség meghatározás egyértelmű, mivel azt a vállalatok tekinthetjük versenyképesnek, mely tartósan jövedelmező és legalább megőrizni vagy növelni tudja piaci részesedését.

Amennyiben az értékesítésre helyezük a hangsúlyt, akkor a versenyképesség „nem más, mint a termékek és szolgáltatások értékesítési képességének javulása a nyílt versenypiacokon”.²⁸

Makrogazdaságok esetében igen eltérő vélemények vannak, pl. Krugman egyenesen tagadja országok esetében a versenyképesség fogalmának elméleti alkalmasságát.²⁹

Napjainkra egyre inkább teret nyert, hogy a globalizálódó világ gazdaságban zajló folyamatok leírásában mind vállalatokra (mikroszintre), mind iparágakra és régiókra (mezoszintre), mind nemzetgazdaságokra (makroszintre) értelmezhető a versenyképesség.

1.4.1. A területi versenyképesség elméleti alapjai

A területi versenyképesség tárgyalásakor mindenekelőtt fontos megkülönböztetni az országok közötti és az országokon belüli (szubnacionális) térségek (régiók) közötti versenyt. A területi versenyeknél Malecki a regionális versenyt és versenyképességet elemezve azt emeli ki, hogy a régiók egyre inkább „kiszakadnak” a nemzetgazdaságból: napjainkban a régiók és városok gazdaságától, mint sikeres „regionális motoroktól” függ egy nemzetgazdaság növekedési üteme, nem pedig fordítva.³⁰

²⁶ Chikán A.- Czakó E. (2002), 31. o.

²⁷ Lengyel I. (2003a), 257.- 258.o

²⁸ Horváth Gy. (2001), 204. o.

²⁹ Krugman P. (1994)

³⁰ Malecki E. (2002)

Emondhatjuk, hogy manapság már a városok egymással versenyeznek, próbálják a szűkösen rendelkezésre álló, jövedelmező cégeket odavonzani, melyben nemcsak a pénzügyi kedvezmények (támogatások, adókedvezmények stb.), hanem az előnyös üzleti környezet (az infrastruktúra színvonala, az oktatási intézmények rugalmassága és minősége stb.) a döntő.³¹ A térségek versenye olyan képesség, amelyik „odaragasztja” vagy odavonzza a befektetéseket és a tehetséges munkaerőt, a fő cél, hogy fenntartsák vonzerejüket, mind a munkaerőre, mind a tőkére.³²

A versenyképesség térbeliségének megjelenésével már a telephelyelméleteknél találkozhatunk. A telephelyelméletek fő célja, hogy a gazdasági tevékenységek térbeli elhelyezkedését meghatározó tényezőket értékelje, legyen szó bármilyen piaci szereplőről, akár profitorientált gazdasági szervezetekről, közszolgálati intézményekről vagy háztartásokról. (A megválaszolendő alapkérdés egy mondatban: „miért ott folyik egy tevékenység és nem máshol?”³³)

A telephelyelméleteknek az egyik hangsúlyos determinálója a technikai- technológiai fejlettség, melyek a Kondratyev- ciklusok az ún. bázis innovációik.

„A Kondratyev- ciklusoknak jellemzője még a globalitás, tehát egyfelől az, hogy az egész világ gazdaságra kihatnak (illetve, hogy szignifikánsabban mutatható ki nagyobb gazdaságokban, országokban), másfelől pedig, hogy nem maradnak meg a gazdaság keretei között: megjelennek a demográfiában, a politikában, a bűnözésben, a divatban, a művészeti és irodalmi irányzatokban, iskolákban stb.”³⁴

A hagyományos telephelyelméletek még alapvetően a mezőgazdaság és feldolgozóipar térbeli jellemzőit modellezték, központi kategóriaként kezelve a költségek minimalizálását, a gazdasági profit megszerzését (ide sorolhatjuk Johann von Thünen mezőgazdasági területhasználattal kapcsolatos elméletét, Alfred Weber ipari telephelyelméletét, August Lösch térbeli versennyel és egyensúllyal kapcsolatos vizsgálatait, valamint Walter Isard optimalizáláson alapuló kutatásait).³⁵

A kilencvenes évek folyamán két olyan alapvető irányzat is kialakult a közgazdaságtudományon belül, melyek a térbeli versenyképességről markáns véleményt formálnak. Michael Porter és az alkalmazott gazdaságtan képviselői alkotják az egyik

---

³¹ Lengyel I. (2006)

³² Markusen A. (1999), 98. o.

³³ Lengyel I.-Rechnitzer J. (2004), 90. o.

³⁴ Sipos B. (2005)

³⁵ Koltai Z. (2006)

csoportot, míg a másik megközelítés Paul Krugman vezetésével egy inkább elméleti jellegű, a neoklasszikus közgazdaságtanhoz szorosabban kapcsolódó iskolának nevezhető.

Paul Krugman³⁶ véleménye szerint a nemzetközi gazdaság működésének, specializációjának megértéséhez a nemzeti, azon belül pedig a regionális gazdasági növekedésben mutatkozó különbségek feltárása szükséges.

Paul Krugman nemcsak értelmetlen koncepciónak tartja egy nemzet versenyképességének állandó firtatását, de szerinte e fogalom folyamatos emlegetése veszélyes megszállottsággá is válhat. Krugman híres cikkében az állította, hogy egy olyan ország számára, amely a nemzetközi kereskedelemtől kevésbé függ, - mint például az Amerikai Egyesült Államok - a versenyképesség tulajdonképpen a termelékenység szinonimájának tekinthető. Ugyanezen cikkében kritizálja azt is, hogy bármi összefüggés mutatkozna egy ország világpiaci teljesítménye és állampolgárainak reáljövedelme között, ugyanis az amerikaiak reáljövedelmét csaknem teljesen hazai tényezők határozzák meg. A versenyképesség a krugmani értelmezés szerint csak vállalatok esetében létezik. A versenyképtelen cégek tönkremennek, míg az államok vagy nemzetek nem szoktak csődbe menni³⁷.

Krugman kritizálja, hogy egy ország jóléte világpiaci versenyképességétől függne. Két ország kereskedelme szokásos esetben mindkét ország jólétét növeli: jelent-e egyáltalán valamit, hogy egyikük versenyképesebb a másiknál - kérdezi.

Porter³⁸ szerint a területek nem úgy versenyeznek egymással, mint a nemzetgazdaságok, azaz nem különböző kormányzati (monetáris, fiskális stb.) gazdaságpolitikával, mivel nincs is ilyen politikájuk.

Az országok, régiók és városok versenyében is előfordulnak különböző „piacterek”. Porter a kompetitív versenyelőnyök jellemzői alapján az országok fejlődésében három egymásra épülő szakaszt különböztet meg.³⁹

Ezek a típusok a fajlagos GDP nagysága és globális iparágak versenystratégiái szerint különülnek el: tényező-vezérelt, beruházás-vezérelt és innováció-vezérelt szakaszok (3.ábra). A szubnacionális régiók esetében is jól alkalmazható az országokra kidolgozott kompetitív fejlődés három szakasza.

- Tényező- vezérelt gazdaságban a globálisan versenyző vállalatok a költségelőnyökhöz keresztül az árversenyt helyezik előtérbe, azaz olcsó inputokon (természeti erőforrások, mezőgazdaság) alapuló költségelőnyökkel versenyeznek. A technológia

---

³⁶ Krugman P. (1995)

³⁷ Krugman P. (1995)

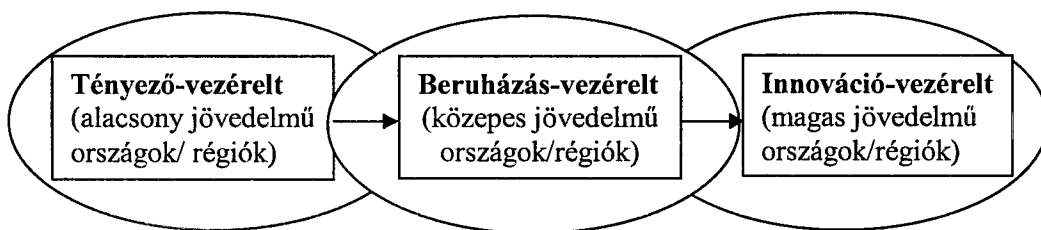
³⁸ Porter M. (1996)

³⁹ Porter M. (2003)

alacsony szintű, nem saját fejlesztésű, más országokból származó. Az alacsony jövedelmű országok, régiók szinte kivétel nélkül ebbe a csoportba tartoznak.

- Beruházás vezérelt gazdaságban a külföldi működő tőke révén a modern technológiák megjelennek. A méretgazdaságosságból eredő előnyök megerősödnek, és a termelékenység ugrásszerűen javul, de a globális vállalatok versenyelőnyei főleg a tömegtermékek előállítása hatékonyságának javulásából adódnak. A közepes jövedelmű országok, régiók tartoznak ebbe a csoportba.
- Innováció vezérelt gazdaságban a vállalatok alapvető célja az, hogy a nemzetközi piacokat kiszélesítsék, melyben az egyedi termékeiket, szolgáltatásaikat már önálló márkanévvel forgalmazzák. A vállalatok a technológia vásárlása mellett már új technológiák fejlesztésében is részt vesznek, főleg az új fogyasztói igényeket kielégíteni képes innovatív termékek és szolgáltatások előállítására törekednek. A vállalatok sikerességének kulcsa az innováció. A magas jövedelmű országok, régiók ebben a szakaszban találhatók.⁴⁰

3. ábra: A kompetitív fejlődés szakaszai

Forrás: Lengyel I. szerkesztése, Porter nyomán

⁴⁰ Lengyel I. (2006), 47. o.

Összefoglalva a területi versenyek értelmezést Lengyel Imre a következőket tartja a legfontosabbnak⁴¹:

1. A területi verseny célja a régióban élők jólétének növelése, amelyhez az ott megtermelt jövedelem tartós növekedésére van szükség. Ebből a jövedelemből a helyiek részesülnek főleg, a magas foglalkoztatottság révén.
2. A területi verseny szereplői a területi egységek: a régiók és városok, amelyek érdekeit gyakran egymással is versengő különböző helyi tömörülések, csoportok jelenítik meg.
3. Csak alulról szerveződő (bottom- up) terület- és városfejlesztés esetében beszélhetünk területi versenyről, amikor a helyiek önállóan dolgozzák ki és hajtják végre versenystratégiájukat.
4. A területi verseny fő eszköze a gazdasági fejlődést elősegítő helyi gazdaságfejlesztési elképzelések kidolgozása és végrehajtása. Nyilvánvalóan elsődleges a helyi gazdaság jövedelemtermelő képességének javulását előidéző üzleti környezet kialakítása.
5. A területi verseny egy folyamat, azaz dinamikus szemléletű, azaz állandó változásokhoz való alkalmazkodást jelent. A helyi célok állandó újrafogalmazása történik, így a helyi csoportok közül mindig azok kerülnek előtérbe, akik ezen célok teljesülését várhatóan el tudják érni.
6. A területi verseny egyazon hierarchia szinten, ugyanazon kompetitív szakaszban lévő területi egységek között folyik, tehát hasonló fejlettségű és nagyságú városok régiók között. Emiatt pl. egy ipari régió nem direkt versenytársa egy agrárregiónak, avagy egy logisztikai- pénzügyi netán sportközpontként működő városregiónak.
7. A területi verseny nem zérusösszegű, azaz a nyertesek nem szükségszerűen a vesztesek rovására juthatnak előnyökhöz, hanem mindegyik régióban, városban egyidejűleg lehetséges a gazdasági fejlődés. Emiatt a verseny mellett a tudatos kooperáció, az egyeztetett fejlesztési stratégiák kölcsönösen előnyösek lehetnek, főleg a szomszédos területek, régiók között.
8. A területi versenyt alakíthatják a tudatos fejlesztési stratégián kívül az implicit, az előre nehezen áttekinthető szinergikus hatások is.

---

⁴¹ Lengyel I. (2003)

A területi versenyképesség szerteágazó - több helyen megjelent- fogalmának tisztázásához álljon itt egy a szakirodalomból átvett összegző táblázat, melyet Buday- Sántha Attila gyűjtött össze. A táblázatból látható, hogy a versenyképesség megfogalmazásaiban mindenhol három tényezőnek a *jövedelem*, a *foglalkoztatottság*, és az *innovációnak* van kulcsszerepe.

1. Táblázat: A területi versenyképesség fogalmainak összefoglaló táblázata

OECD, EU 6. regionális és második kohéziós jelentése	Relatív magas jövedelem és relatív magas foglalkoztatási szint
Világgazdasági fórum	GDP nagy növekedési ütemének fenntartása
Gazdaságra vonatkoztatva	Piaci versenyre való hajlam: üzleti sikeresség, piaci részesedés és jövedelmezőség
Régióra vonatkoztatva	Nyitott gazdaság, egy lakosra jutó jövedelem magas és növekvő, magas és növekvő foglalkoztatás
Ágazatra vonatkoztatva	Termékei és szolgáltatásai értékesíthetők, magas jövedelem és nem csökkenő foglalkoztatott létszám
Kistérségre vonatkoztatva	Egy főre jutó hozzáadott érték és személyi jövedelem viszonylag magas
Lengyel Imre, Porter munkásságára támaszkodva	Innovációk kifejlesztése, alacsony tranzakciós költségek, speciális versenyelőnyöket nyújtó intézmények, helyi tudásbázisok

Forrás: Glück R. (2005), Buday S. A. (2004)

1.4.2. A regionális versenyképesség mérésének rövid történelmi áttekintése

A területi versenyképesség témakörén belül a külföldi szakirodalomban sok munka született már, amelyek eredményeit, módszereit a hazai kutatásban is felhasználták. A külföldi kutatók közül említésre méltó *Williamson*, aki a 60-as években explicit módon foglalkozott a területi fejlettség különböző szerkezeti tényezőinek vizsgálatával. Munkájában már akkor vizsgálta a regionális egyenlőtlenségeket oly módon, hogy a regionális fejlettséget felbontja a termelékenység és a foglalkoztatottság komponensére. *Krugman* a térbeli sűrűsödés, a földrajzi koncentrációk, az agglomerációs gazdaságok jelentőségét ismerte fel, majd különféle matematikai modelleket dolgozott ki. *Porter* a globális vállalatok versenysztratégiáit és versenyelőnyeit elemezve a lokális, regionális bázis növekvő szerepére hívta fel a figyelmet, a térségi versenyelőnyöket hangsúlyozza. A *regionális tudomány klasszikusainak és az új gazdasági földrajz képviselőinek* van bírálója nemzeti és nemzetközi viszonylatban is.

Hazai berkekben *Éltető-Frigyes* szerzőpáros 1968-ban kiadott tanulmányukban használtak egy ún. duálmutatót⁴², amelyet ugyan nem területi elemzési céllal publikáltak, mégis az egyik legelterjedtebb empirikus mutatószámává vált a regionális kutatások elemzésekor. *Nemes Nagy József* 1987-ben publikálta: A regionális gazdasági fejlődés összehasonlító vizsgálata c. művét, amelyben többek között több országra kiterjedően számítások készültek a duálmutatóban lévő szerkezeti tényezőknek a területi fejlettségi különbségek kialakulásában és mértékében betöltött súlyáról.⁴³ *Lengyel Imre* a regionális versenyképességgel kapcsolatosan megalkotta az ún. piramismodellt, amely a versenyképesség összetett értelmezésére ad módot.⁴⁴ Ezt úgy teszi, hogy a duális mutatónak a termelékenységi és a foglalkoztatottsági tényezőkre bontása mellett a tényezők mögötti hatásmechanizmusokat is további elemzés alá veszi. *Lukovics* a piramis modell mérhetőségét felhasználva tipizálja a magyar megyék és a főváros versenyképességét.⁴⁵

---

⁴² Éltető- Frigyes (1968)

⁴³ Nemes N. (1987)

⁴⁴ Lengyel I. (2000)

⁴⁵ Lukovics M. (2005)

1.4.3. A területi versenyképesség fogalmi keretei, komplex mutatóinak bemutatása

A mutatószámok közül először a gazdasági jólét mutatószámait tekintem át. A gazdasági jólétet több mutatóval is megpróbálták már leírni és meghatározni a múlt folyamán.

A Nettó Gazdasági Jólét (NEW) mutató: W. Nordhaus és J. Tobin a 70-es években átdolgozták a hagyományos gazdasági mutatókat és így kialakították a Nettó Gazdasági Jólét (Net Economic Welfare) mutatót. (Hozzáadott értékek: pl. szabadidő, otthoni munkák (háziasszonyok, egyéb), „csináld magad” tevékenységek. Levont értékek: pl. a környezetszennyezésnek, a modern urbanizáció más hátrányainak a ki nem fizetett költségei.)

A Fenntartható Gazdasági Jólét Indexe (ISEW): H. Daly és J. Cobb (USA) 80-as évek vége. ISEW (Index of Sustainable Economic Welfare). Ez a mutató nemcsak a fogyasztást veszi figyelembe (mint a nettó gazdasági jólét mutató), hanem a jövedelemkülönbségeket és a hosszú távú környezeti változásokat (hatásokat) is.

A Valódi Fejlődés Mutató (GPI): Az ISEW továbbfejlesztése. USA-beli kutatócsoport publikálta 1995-ben. GPI (Genuine Progress Indicator). Az ISEW-hez hasonlóan a GPI is a GDP által számbavett személyes fogyasztásból indul ki, de módosítja azt a jövedelemelosztás alakulásával, majd hozzáadja, vagy levonja a különböző társadalmi, ökológiai költségeket és hasznokat.

A különböző tényezők pozitív, vagy negatív irányba módosítják a jólétet (pl. pozitív: személyes fogyasztás, jövedelemelosztás, kormányzati töke szolgáltatásai; negatív: bűnözés költségei, szabadidő csökkenés, vízszennyezés költségei).

Ezek után a területi versenyképesség mérésekor leggyakrabban használt mutatókat és módszereket mutatom be.

A területi versenyképesség lehatárolására irányuló vizsgálatoknál két irányzat érvényesül a statisztikában; az egyik megpróbálja egyetlen mutatóval jellemezni a helyzetet. Ennek a módszernek számos hibája van, hiszen ennek segítségével a bonyolult összefüggésekről nehéz tiszta képet adni.⁴⁶ A másik elterjedt módszer szerint több statisztikai mutató alkalmazásával lehet elemzést készíteni és sorrendet felállítani.

Az EU a NUTS-2 szintű régiók vizsgálatakor a régiók versenyképességét (vagy éppen elmaradottságát) az egy lakosra jutó GDP segítségével határozza meg.

---

⁴⁶ Katona T. (2003)

GDP (Gross Domestic Product) Bruttó hazai össztermék: az ország által egy év alatt megtermelt, illetve létrehozott termékek és szolgáltatások összértéke.

Helyesebben járhatunk el, ha a területi versenyképességet nem pusztán egy mutató segítségével próbáljuk meg jellemezni, hanem az egymáshoz kapcsolódó gazdasági kategóriák együtteseként fogjuk fel.⁴⁷

GDP néhány hiányossága:

- A gazdaságnak csak azt a részét veszi számba, amelyhez pénzmozgás kapcsolódik, nem veszi számba a természet ingyenes szolgáltatásait.
- Nem tesz különbséget azok között a pénzmozgások között, amelyek növelik, csökkentik, vagy változatlanul hagyják a jólétet.
- A bűnözést - végső soron - gazdasági nyereségként kezeli (pl. nőnek a rendőri költségek).
- Nem érzékeli a jövedelemelosztási különbségek változását.
- Nem veszi figyelembe a természeti erőforrások kimerülését (pusztulását), sőt többnyire pozitív változásként kezeli azt (pl. egy őserdő kivágása termelésnövelő tényező).

A megyék, tehát a NUTS-3 szintű közigazgatási egységek fejlettségének meghatározásakor a második módszert alkalmazzák az Európai Unióban, a vizsgálatnak megfelelően kiválasztott mutatók sorozata képezi a besorolás alapját. A támogatások odaítélésének megállapításánál pl. az alábbi statisztikai mutatókat veszik alapul:

- Az iparban foglalkoztatottak aránya adott évben.
- Az iparban foglalkoztatottak számának változása egy adott évben.
- A munkanélküliek aránya adott időpontban.
- A tartós (180 napon túli) munkanélküliek aránya adott időpontban.
- A 25 éves és fiatalabb munkanélküliek aránya adott időpontban.
- A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya adott évben.
- A mezőgazdasági egyéni gazdaságokból a közepes és nagy gazdaságok aránya adott évben.
- Vándorlási különbözet adott időszakban.
- A népsűrűség adott időpontban⁴⁸.

---

⁴⁷ Koltai Z. (2006)

Buckley⁴⁹ a versenyképesség mérését illetően három területet különböztet meg:

- Teljesítmény mérése (hogyan teljesít egy vállalat, iparág vagy területi egység a versenytársakhoz képest, pl. jövedelmezőség, növekedés, piaci részesedés alapján).
- Versenyképességi potenciál mérése (rendelkezésre állnak-e a szükséges minőségben és mennyiségben a kiemelkedő teljesítményhez nélkülözhetetlen inputok, pl. ár- és költség- versenyképesség, termelékenység).
- Versenyképességi folyamat mérése (a kompetitív potenciál teljesítménnyé alakulásának minőségi mutatói).

A régiók közötti versenyképesség dimenzióit másként csoportosítva az alábbi öt ismérvet érdemes megfigyelni⁵⁰:

- az infrastruktúra minőségét (kiemelve a technológia, távközlési és a humán infrastruktúra szerepét),
- általános ipari adottságokat (ipari termelés és a kapcsolódó szolgáltatások működő hálózata),
- a piacra jutás feltételeit (megközelíthetőség),
- engedélyezési adminisztráció hatékonyságát (ügyintézés menete, hatékonysága),
- makrogazdasági szabályozást (gazdaságpolitika, fiskális és monetáris folyamatok).

Begg⁵¹ a városok versenyképességét befolyásoló inputokat csoportosítva a következő négy kategóriát különbözteti meg:

- ágazati trendek: a városi gazdaság szerkezete,
- üzleti környezet: társadalmi kohézió, együttműködési készség,
- innováció és tanulás: információhoz való hozzáférés, kutatói kapacitások,
- vállalati jellemzők: hazai és a külföldi tulajdonú cégek aránya.

A világbank városi versenyképességét leíró mutatórendszerében az alábbi mutatókat veszi figyelembe:

---

⁴⁸ Katona T. (2003)

⁴⁹ Elekes A. (2001)

⁵⁰ Horváth Gy. (1998)

⁵¹ Begg, I. (1999, 2002)

- az infrastrukturális szolgáltatások minősége és hatékonysága (telefon, energia, víz),
- ingatlanpiac működése,
- átlagos munkába járási idő,
- telephelyek engedélyeztetése,
- a cégek elégedettsége a helyi üzleti környezettel,
- a város gazdasági teljesítménye (GDP/ lakos),
- külföldi működő tőke befektetések növekedése,
- a városi beruházások összetételének növekedése,
- az információs szektor részesedése a városi foglalkoztatottságban,
- a városi átlagjövedelmek növekedése,
- városi foglalkoztatottság összetétele és növekedése,
- a vállalkozások információ- és pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférése,
- mikrohitelek elérhetősége.

Az IMD (International Institute for Management Development) munkatársai szerint az országok versenyképességi környezete, gazdasági- társadalmi háttére négy dimenzió mentén vizsgálható:

- vonzás (tőkevonzás és tőkekihelyezés mértéke),
- szomszédsági hatás: (az ország gazdasági szerkezete),
- vagyon/ folyamatok (üzleti környezet helyzete)
- egyéni kockázatvállalás/ társadalmi kohézió.

1.5. A területi versenyképesség elemzési módszerei

A területi versenyképesség tartalmának értelmezésében és mérésében egymásra épül a fogalom duális (a termelékenységi és a foglalkoztatottsági tényező komponálásaként felfogott) és összetett (az említett két tényező mögötti hatásmechanizmusokat további tényezőkre bontó) értelmezése, az ún. piramismodell.⁵²

A duális (kéttényezős) modellben a regionális fejlettség egyenlő a munkatermelékenység és a foglalkoztatottsági ráta szorzatával.

Matematikailag tehát megközelítőleg a versenyképesség az alábbi *duális felbontásban* értelmezhető:

$$\frac{GDP}{népesség} = \frac{GDP}{foglalkoztatottak} \times \frac{foglalkoztatottak}{népesség}$$

A GDP/foglalkoztatottak hányados az élőmunka-termelékenységet méri. Mindhárom kategória elméleti jellegű, ezért konkrét vizsgálatok esetén statisztikai mérésük nehézségeket okozhat, például a területi GDP becslése számos gyakorlati problémát vet fel. Így például a regionális vizsgálatokban a GDP több esetben torzított eredményt ad (az ingázások miatt például), a tényleges értéket a nagyvárosi régiók esetében felülbecsüli (ha sok a bejáró dolgozó) és a környéki agrárregióban alulbecsüli (az eláramló munkaerő miatt).

A háromtényezős modellben a regionális fejlettség és a foglalkoztatottsági szint között az alábbi összefüggés írható fel:

$$\frac{GDP}{lakónépesség} = \frac{GDP}{foglalkoztatottak} \times \frac{foglalkoztatottak}{munkaképeskorúak} \times \frac{munkaképeskorúak}{lakónépesség}$$

Ez a felbontás azért fontos, mert ezáltal kimutatható a kapcsolat az egységes versenyképesség fogalma, a gazdasági növekedés és a termelékenység között, mivel a közgazdászok az utóbbit tartják egy ország növekedése fő forrásának. A foglalkoztatottság

⁵² Lengyel I. (2006), 68. o.

pedig alapvető demokratikus érték, az ún. „európai modell” egyik alapja, ugyanis a növekvő jövedelmek csak magas foglalkoztatottság esetén tudnak szétterülni a lakosság rétegei között.⁵³ Természetesen a mutatószámok értékelése lehetséges mind statikusan, mind dinamikusán, az időbeni változást is figyelemmel kísérve.⁵⁴

A fenti dekompozíciós képletben szereplő komponensek eltérő, de nem elhanyagolható fontossággal bírnak a regionális versenyképesség mérésekor.

- Az első komponens a régióban az egy foglalkoztatottra jutó GDP, azaz a résztvevőkre jutó átlagos bruttó hazai termék, ami megközelítőleg egyenlő a munkatermelékenységgel, amit a versenyképesség empirikus vizsgálatainál leggyakrabban alapul vesznek, mint elfogadható becslést.
- A második komponens, a foglalkoztatottsági ráta azt méri, hogy a régióban a munkaképes lakosságnak elegendő munka áll-e a rendelkezésére. A pontosságát, mint már fent is említettem a régióban ingázók száma határozza meg.
- A harmadik komponens a régió munkaképes korú lakosságának aránya a lakónépességen belül, amely nagyjából állandó, időben lassan változik.

A regionális versenyképesség mérése négy közgazdasági kategóriára vezethető vissza, amelyek között az alábbi összefüggés áll fenn:

$$\text{Fajlagos regionális jövedelem} = \text{munkatermelékenység} * \text{foglalkoztatottsági ráta} * \text{korösszetétel}$$

A fentiekből adódik, hogy a regionális versenyképességnek nincs egyetlen kiemelt mutatója, nem jellemezhető egyetlen tényezővel, hanem egymáshoz szorosan kapcsolódó, viszonylag jól mérhető és egyértelmű közgazdasági kategóriák együttesét jelenti.

---

⁵³ Lengyel I. (2003)

⁵⁴ Nemes Nagy J. (2004)

1.5.1.Piramis- modell

A régiók versenyképességének mérése és javítása nem öncélú, hanem megadott cél érdekében történik: az ott élők jólétének, életszínvonalának javulása érdekében (Adam Smith nyomán). Részben a hatodik regionális jelentés⁵⁵ alaptényezőit felhasználva, részben a régiók, városok sikerességénél elmondottakat beépítve, egy ún. „piramis- modellt” kapunk⁵⁶.

El kell különítenünk a versenyképesség mérését lehetővé tevő mutatóktól, a versenyképességre ható tényezőket (4. ábra).

4. ábra: a területi versenyképesség piramis- modelljének logikai szerkezete

Forrás: saját szerkesztés Lengyel I. nyomán

⁵⁵ EC (1999)

⁵⁶ Lengyel I.-Rechnitzer J. (2000)

A modell három fő szinten határozza meg a tényezőket:

- A versenyképesség alapkategóriái állnak az első szinten, úgy, mint a jövedelem, a munkatermelékenység és a foglalkoztatottság.
- A modell alaptényezői, az alapkategóriákat közvetlenül meghatározó tényezők a második szinten állnak, ezeknek a tudatos fejlesztésével javulhat a régió versenyképessége és felgyorsítható a gazdasági fejlődés.
- A régió sikerességének faktorai (társadalmi, gazdasági faktorok) állnak a harmadik szinten, amelyek hosszabb időszakon keresztül módosulnak.

A piramis csúcsán, a versenyképesség alapkategóriáinak legfontosabb következményeként a végső cél, a régió lakosságának életszínvonala, életminősége, jóléte található.

A modell kidolgozásának alapját Enyedi György városi sikertényezői alkották⁵⁷. Az ábrán látszik, hogy Enyedi elfogadja Jensen-Butler azon véleményét, mely szerint a város, a régió tartós jövedelemgeneráló képessége fejt ki a legnagyobb hatás, a városok és a régiók versenyképességére, ám szerinte ez nem elégséges siker-magyarázat. A GDP növekedése ugyanis nem jelenti automatikusan a városi polgárok jólétének erősödését, hiszen nem mindegy, hogy mire használják a térségi jövedelmet. A térség ráadásul soha sem jelenik meg egységes egészként a versenyben, mert különböző érdekcsoportok együtteséből áll. Arról sem feledkezhethetünk el, hogy ebben a versenyben nincsenek abszolút vesztesek, tehát valamilyen előnye minden területi egységnek származik a rivalizálásból. Ebből következik, hogy a siker több tényező együttes hatásának eredményeként jön létre⁵⁸.

A versenyképesség alapkategóriái között az alábbi összefüggés mutatható ki (a duálmutató, mint matematikai modell alapján is levezethető):

A gazdasági fejlettség, jelen esetben a jövedelem magas szintje egyrészt a régióban foglalkoztatottak magas arányának köszönhető, másrészt pedig a magas termelékenységnek. Ha a foglalkoztatottsági szint egyik időszakról a másikra nem változik (statikus marad), viszont a jövedelem nő, akkor természetesen a termelékenységi tényező pozitív irányú

---

⁵⁷ Lengyel I.-Rechnitzer J. (2000)

⁵⁸ Enyedi Gy. (1997)

elmozdulása következik be. Előfordulhat olyan helyzet is, hogy a magas technológiai fejlődés, új termékek, modernebb gyártóeszközök bevezetésével munkaerőköltség-megtakarítás érhető el, csökken az aktív foglalkoztatottak aránya, a másik oldalon viszont a munkatermelékenység nő, így a jövedelem is feltehetően nő. Jelentős foglalkoztatottság-csökkenés, és kisebb munkatermelékenység növekedés esetén a jövedelem még csökkenhet is. A kívánatos azonban az lenne, ha a munkatermelékenység javulásával az ipari termelésből felszabaduló munkaerő foglalkoztatása más, például a szolgáltató szektorban csapódna le.

A piramis- modellben szereplő alaptényezők fejlesztése várhatóan rövidtávon javítja a régiók versenyképességét, az alábbi sorrend az EU hatodik regionális jelentésének fontossági sorrendjében adja vissza:⁵⁹

- *K+F tevékenység*: új innovációk és technikák létrehozása, új termékek bevezetése, folyamatos megújulási képesség. Fő cél a kutatás, innováció, oktatás és szakképzés egyidejű fejlesztése, amelyekben a létrejövő vállalati hálózatok, a klaszterek fontos szerepet tölthetnek be. Az innovációk érkezhetnek régió kívülről (technológia transzfer), de lehetnek a régióban megtalálható vállalatok saját kutatásai, fejlesztései is.
- *Kis- és középvállalkozások*: a KKV-k a munkahelyteremtésben, foglalkoztatásban kiemelkedő szerepet töltenek be, a nagyvállalatoknak fontos beszállítói, outsourcing partnerei.
- *Közvetlen külföldi befektetés* (FDI- foreign direct investment): Köztudottan a működő tőke oda áramlik, ahol a gazdasági fejlettség nagyobb, így ezek a régiók vonzzák a magas hozzáadott értéket produkáló gazdasági tevékenységeket. A külföldi nagyvállalatok telephelyeinek megválasztásában erőteljes regionális orientáció figyelhető meg, így a fejlettségben erőteljes területi egyenlőtlenségek jelentkezhetnek.
- *Infrastruktúra és humán tőke*: az infrastrukturális ellátottság nem egyedüli, de mégis elengedhetetlen feltétele a vállalatok befektetési hajlandóságának növeléséhez. A humán tőke színvonala főleg az oktatási és képzési rendszerek hatékonyságától függ. Ez a tényező leginkább a K+F tevékenységgel hozható összefüggésbe, mert célszerű főként a felsőoktatási intézményeknek szoros, együttműködő kapcsolatot kialakítani a nagyvállalatokkal.

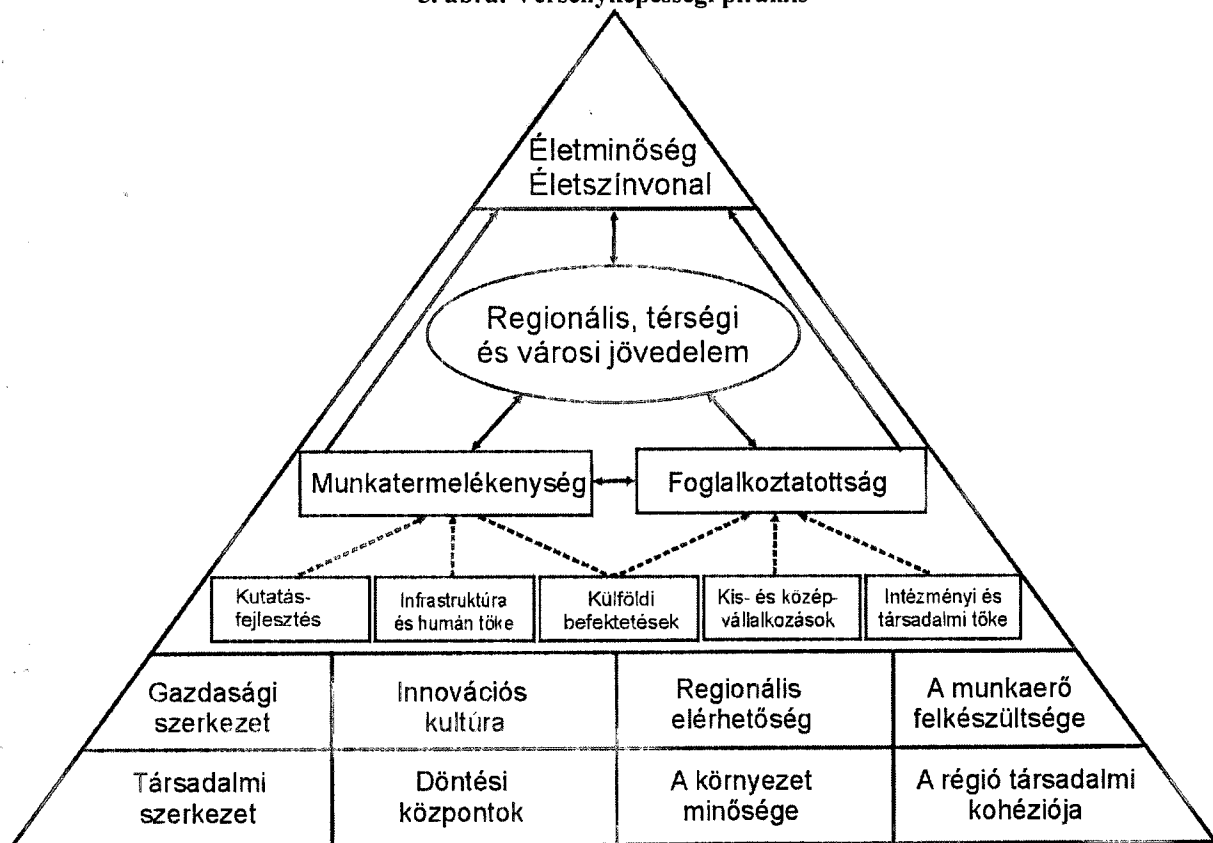
---

⁵⁹ EC (1999), 95- 144. o.

- *Az intézmények és a társadalmi tőke: a közigazgatási szervek jelentenek kiemelkedő szerepet, illetve az egyéb, vállalkozásokat segítő szervezetek, például kamarák, alapítványok. A gazdaság eredményes működéséhez nemcsak a tágran vett intézmények szükségesek, hanem a közöttük hatékonyan működő kapcsolatrendszer is.*

A területek versenyképességét hosszabb távon egyéb folyamatok is befolyásolják, amelyeket sikerességi faktoroknak nevezzünk. Az európai városok sikerességével foglalkozó részletes empirikus tanulmány tíz olyan tényezőt határoz meg, melyek hosszútávon is hatnak az egyes város, terület sikerességére.⁶⁰ A sikerességi faktorokat a Lengyel Imre a piramis-modelljében (5. ábra) két csoportba sorolja.

5. ábra: Versenyképességi piramis

Forrás: Lengyel I. (2000)

⁶⁰ Enyedi Gy. (1996)

A felső szint az EU- ban elvégzett, a hatodik regionális jelentésében is felhasznált empirikus vizsgálatokból származó tényezőket tartalmazza. Ezek a faktorok szoros kapcsolatban vannak az alaptényezőkkel.

- *Gazdasági szerkezet:* a sikeres régiókban a foglalkoztatottak a gazdasági szolgáltatásokban és/vagy a feldolgozóiparban koncentrálnak, ahol jellemző a magas hozzáadott érték, az erőteljes multiplikátor hatás és nagyfokú rugalmasság.
- *Innovációs kultúra és kapacitás:* a sikeres régiókban sok szabadalom születik, kiterjedt innovációs tevékenységek folynak, és hatékony az innovációk terjedése/diffúziója. Ez nemcsak kutató- és fejlesztő intézetekben, egyetemeken kell, hogy testet öltjön, legalább ennyire fontosak a megfelelő vállalati kapacitások is.
- *Regionális elérhetőség:* a sikeres régiók megközelíthetősége, közlekedési kapcsolatai, földrajzi fekvése előnyösebb, mint a többieké, mindez a közlekedési és kommunikációs infrastruktúrával kiegészülve egységet képeznek. Az utazási időigény visszahat a gazdasági szerkezetre is.
- *A munkaerő felkészültsége:* a sikeres régiókban relatíve magas a kvalifikált munkaerő aránya a munkaképes korú lakosság körében, mindez de nem nélkülözheti a valós munkaerő- piaci igényekre fókuszálva, hatékony oktatási rendszert.

Láthatjuk a sikerességi faktorok felső szintje elsősorban a gazdasági háttér kulcsterületeit emeli ki, kapcsolódva az alaptényezőkhez. A sikerességi faktorok alsó szintje a fejlődésre hosszabb időtávon keresztül ható társadalmi-, környezeti-, települési feltételeket fogja át.⁶¹

- *Társadalmi szerkezet:* a sikeres régiókban az új gazdasági szerkezet, a tudásigényes gazdasági tevékenységek, a gazdasági szolgáltatások fellendülése erősíti a középosztályt. Viszont a sikeres régiókban erőteljes a munkaerő polarizálódása, a változásokra képtelen, főleg szakképzetlen lakosság kiszorul a munkaerőpiacról.
- *Döntési központok:* fontos az önálló, döntési kompetenciával rendelkező vállalatok jelenléte. A sikeres régiók egyben a vállalatok térségi bázisai. De nemcsak a vállalati

---

⁶¹ Lengyel I. (2003)

központok lényegesek, hanem a hivatali, önkormányzati és egyéb intézményi funkciók is.

- *A környezet minősége:* a sikeres régiókban a képzett és kulturális igényekkel is fellépő, gyarapodó középosztály mind a települési környezet, mind az egészséges, biztonságos természeti környezet iránt fogékony.
- *A régió társadalmi kohéziója:* minden területen, régióban keletkeznek gondok, melyeket a sikeres régiókban gyorsan kezelni tudnak. Fontos, a régióban a térségi identitástudat erősítése, melyben a helyi nonprofit szervezetek is részt vesznek.

A versenyképesség tágran vett értelmezésében a gazdaság mellett mindenképpen helyet kell kapnia társadalmi és környezeti szempontoknak egyaránt.⁶²

„A globális versenyben dúló erőteljes rivalizálásban felértékelődtek a lokális előnyök: az innovációk kifejlesztése, az alacsonyabb tranzakciós költségek, a speciális versenyelőnyöket nyújtó intézmények (oktató, képző, minősítő, stb.), a helyi tudásbázis, stb. Úgy is lehet fogalmazni, hogy a globális verseny nem más, mint a globális vállalatoknak helyet adó régiók és városok versenye. Azaz a nemzetközi verseny helyébe globális verseny lépett, a korábbi nemzetgazdasági szint vesztett fontosságából, kompetenciái egyrészt „felcsúsztak” a globális, másrészt „lecsúsztak” a regionális szintre.”⁶³

---

⁶² Gransland, L.-Jensen-Butler, C.(1997), Ashworth, G.J.-Voogd, H.(1997), Timár J. (2003).

⁶³ Lenyel I.- Deák Sz. (2001), 4.o.

2. Fejezet: A magyar sport területi versenyképessége

A hazai sport területén, és annak közvetlen környezetében egyre nagyobb számban jelennek meg a gazdasági szféra különböző elemei. Miután az itt jelentkező pontos adatokat nem ismerjük, így csak becsülni tudjuk a megjelenő gazdasági tranzakciókat. A „sportgazdaság” becsült árbevétele 2005-ben évi 350 milliárd forint, mely a korábbi évekhez viszonyítva piacbővülést mutat.

Hazánkban a sportgazdaságban tevékenykedők érdemi adókedvezményeket igénybe venni nem tudnak, így a szerepvállalásukat nevezhetnénk, akár anyagi önfeláldozásnak is, vagyis legtöbbször veszteséget termelő üzletről beszélhetünk.

A sport területi megjelenése éppen ezért vállalkozásfüggő, mivel az állam szerepvállalása nagyrészt a sportlétesítmények üzemeltetésére, állapotainak szinten tartására korlátozódik. Tehát elmondható, ha csak ezekre a tényezőváltozókra koncentrálnánk, akkor ez a piaci viszonyokat figyelve veszteséges tevékenységet jelentene. Hosszútávon kívánatos a munkaadók nagyobb mértékű bevonása munkavállalóik sportolásának támogatásába az ehhez szükséges adórendszeren belüli ösztönzők biztosításával.

Véleményem szerint - melyet közel 20 éves sportolói és sportvezetői gyakorlatomra alapozok - a hazai sportgazdaság bevételeinek túlnyomó részét, közvetve még mindig az élsporton keresztül realizálja. Ahhoz, hogy a sport területi versenyképességét megjeleníteni tudjam, elengedhetetlen egy modell szerkesztése, melyben a versenyképességnél tárgyalt három alaptényezőnek (*jövedelem*, a *foglalkoztatottság*, és az *innováció*) kulcsfontosságú szerepe van, és melynek segítségével kvantitatív eredményekhez juthatok.

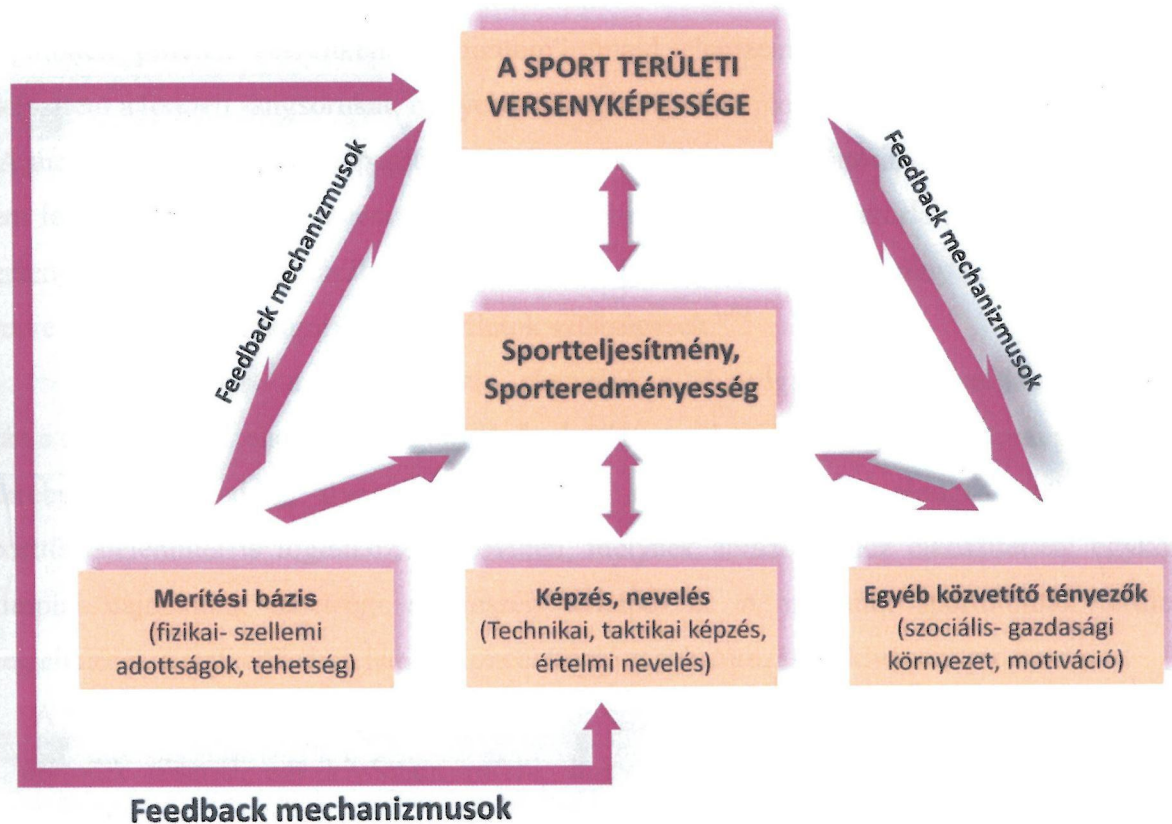
Azt gondolom, hogy a sportgazdaság egyik legfőbb mozgatóeleme: *a sporteredményesség, sportteljesítmény*.

2.1. A sport területi versenyképességének mérése, a sportteljesítmények alapmodellje

A következőkben arra vállalkozom, hogy az általam létrehozott modell segítségével a hazai sport területi versenyképességét bemutassam. Kiinduló feltevés az, hogy a sport területi versenyképességének egyik legfontosabb mozgatóeleme a területen található

sporteredmények, sportteljesítmények összessége. Célom, a modellből kiindulva meghatározni a magyar sport területi versenyképességének rangsorát.

6. ábra: A sport területi versenyképességének alapmodellje

Forrás: saját szerkesztés

A modellben jól látható, hogy a sport területi versenyképességnek az egyik legmeghatározóbb tényezője a területi sportteljesítmény, melyet három fő „pillér” határoz meg. Itt rögtön le is kell szögezni, hogy a sport területi versenyképessége is „feedback” hatással bír a pillérekre, melyet később önálló fejezetben mutatok be.

A sportteljesítményekért számtalan tényező felelős, ha ezeket egy komplex rendszerbe szeretnénk foglalni, akkor ez a három alaptulajdonság (merítési bázis, képzés-nevelés, egyéb közvetítő tényezők) mindenképpen kulcsfontosságú.

Ha a versenyképesség megfogalmazásaiban szereplő közös tényezőket nézzük, akkor elmondható, hogy ez a sport területi versenyképességének három pillérében is megjelenik. A

jövedelem az egyéb közvetítő tényezőkben, a foglalkoztatottság a képzés, nevelés tényezőkben, az innováció, vagyis újítás a meritési bázisban (a tehetségben) van jelen.

A fenti tényezőket jelen pillanatban egyforma súllyal kezelem, mivel bármelyik hiánya a sportteljesítményeket negatívan befolyásolja.

A magyar sport területi versenyképességet ábrázolni úgy fogom, hogy a hárompilléres alapmodell pilléreit részenként „kibontom”, majd elemzem, ezután mindhárom pillérre elkészítem a területi rangsorukat, melyeket a végén egy komplex rendszerben ábrázolok.

„ A magyar régiók versenyképességének tényezői is részben általánosak és részben egyediek, nem lehet egy az egyben átvenni más országbeli régiók sikeres gyakorlatát, hanem a régiók versenyképességének javításához, a nemzetközi tapasztalatok elméleti igényességű adaptálása, illetve részletes hazai empirikus vizsgálatok szükségesek.”⁶⁴

Az első pillér - a meritési bázis- elemzését a tehetség értelmezésével kezdem, mely után a múlt és jelen tehetségeit fogom ábrázolni és a területi elhelyezkedésüket, megjelenésük tükrében. Mivel eddig, ilyen jellegű kutatás nem készült, így elengedhetetlen, hogy sporttörténelemmel is foglalkozzam röviden, melynek ábrázolásához elkészítettem egykori olimpiai bajnokaink tehetség- sikeresség térképét is. A napjaink sportolójának területi megjelenését, a statisztikában ismert koncentráció meghatározással kívánom megtenni.

A második és harmadik pillér elemzésekor egy hiánypótló elemzést sikerült készítenem. A második résznél, azt kívántam mérni, hogy a jelenlegi hazai sportolók - nemcsak élsportolók- területileg, hol helyezkednek el és mi okból esett a választás arra a területre. A képzés és nevelés ott valósulhat meg, ahol a hazai sportolóink területileg megtalálhatók, vagyis ahol jelen vannak. A 2005. év végén kezdetét vette a kérdőíves megkérdezésem, mely 1012 sportolót (profi, amatőr) érintett és a vizsgálat Magyarország teljes területét lefedte. A kutatás következő főbb kérdésekre kereste a választ:

- A sportolók, mely hazai településeket részesítik előnyben a sportolásuk „telephelyének” megválasztásakor?
- Melyik magyarországi településeket és milyen okokból ítélik versenyképesnek a sportolók?
- Mely okok miatt hagynák el a jelenlegi „telephelyeiket”?
- Milyen mértékű területi támogatásban (szponzorálásban) részesülnek?
- Milyen mértékű a sportolók körében a migrációs hajlandóság?

---

⁶⁴ Lengyel I. (2003), 304. o.

„A településorientált versenyképesség- kutatásnak,...a következő években el kell szakadnia a jól bevált receptektől, a hagyományos makromutatóktól, és ezek lokális transzformációiktól.”⁶⁵

A harmadik pillér elemzése során egy többváltozós empirikus megfigyelést készítettem. Megszerkesztettem Lengyel Imre nyomán a sport „piramis- modelljét”, ahol megtaláltam a sportra - véleményem szerint- leginkább ható mutatókat, és a statisztika többváltozós módszereinek segítségével felállítottam a sportra ható egyéb közvetítő tényezőkre is egy területi versenyképességi rangsort, majd meghatároztam a harmadik pillér területi klasztereit is.

Véleményem szerint ennek a minden szempontból hiánypótló elemzésnek az lehet a célja, hogy olyan információkhoz jussunk, amelyek segíthetik az országos és helyi sportpolitikusokat, döntéshozókat az országos, helyi sport versenyképességének a javításában és megváltoztatásaiban.

A helyzetelemzés eredményei megbízható alapokat szolgáltatathat a gyakorlati beavatkozások számára is.

„Mindegyik térségben ki kell dolgozni egy versenystratégiát: jövőképet, koncepciót és programokat kell felvázolni, és széles körben kell tudatosítani azokat, ezáltal orientálva az ott élőket, lakosokat, vállalkozókat. Csak a széles körben elfogadott jövőképből kiinduló, összehangolt stratégia aktív megvalósításával lehet sikeres egy- egy régió”⁶⁶

---

⁶⁵ Grosz A.-Rechnitzer J. (2005), 180. o.

⁶⁶ Lengyel I. (2003), 170. o.

2.2. Merítési bázis, avagy a sportolói tehetség ábrázolása a múlt tükrében

Korunkban a teljesítmények mérésével számos diszciplína foglalkozik. A teljesítmények egyik indikátorának nevezhetjük a tehetséget is.

A következőkben a tehetségre vonatkozó definíciók közül mutatok be hármat.

- Ranschburg szerint⁶⁷ tehetségesnek nevezzük az olyan gyereket, akiknek egy vagy több területen az értelmi képessége messze felülmúlja társaiét.
- Nádori⁶⁸ tehetségen az ember meghatározott sajátosságainak összességét érti, vagyis sokféle kedvező feltételt valamely tevékenység végrehajtásához.
- Selye⁶⁹ megfogalmazásában a tehetség „ az eredetiség, a találékonyság, a leleményesség minden változatának nyújtó szikrája”.

Több neves tudósunk vizsgálta már az egyes tudományterületek meghatározó egyéniségeit, de eddig a sportra vonatkozó tehetség- eredményességi térképek nem készültek, pedig, a sport területéről nap, mint nap halljuk, hogy egyes sportolóink milyen tehetséggel bírnak. A sportorvostudomány kutatói is gyakran hangoztatják, hogy vannak, olyan képességek, amelyek öröklöttek, tehát genetikailag determináltak. Itt megemlíteném, hogy az izom- erőkifejtés mértékének anatómiai alapját az izomrostok száma jelenti.⁷⁰ A rostok száma az egyes izmokban örökletesen meghatározott. Az edzés nem a rostok számát, hanem az izom keresztmetszetét (izomhipertrófia) növeli, vagyis a gyors és a lassú izmoknak a számát növelni nem tudjuk, de a genetikailag megszabott határokon belül, a különböző ingerek által - pl. edzés - az izomszöveteket lényeges átalakulásokra serkenthetjük.

A sportban természetesen felmerülhet az a kérdés, hogy van-e kapcsolat - és ha igen, milyen mértékű- a származási hely és teljesítmények között. Vagyis a kezdeti természeti-társadalmi környezet miként befolyásolja a sportteljesítményeket. Mielőtt bemutatnám a sport tehetség- sikeresség térképét, nézzük át az eddig tehetségtérképpel foglalkozó nevesebb kutatóink ilyen irányú munkáit.

---

⁶⁷ Ranschburg, J. (1989)

⁶⁸ Dr. Nádori L. (1976)

⁶⁹ Selye J. (1967)

⁷⁰ Dr. Frenkl R. (1995)

- *Pintér Jenő*, aki 1928-ban jelentette meg 156 írói tehetség születési helyét, melyben megpróbálja bemutatni a huszadik századi magyar irodalom fő szellemi áramlatait.
- *Hantos Gyula* 1936-ban megpróbálta számba venni a magyarság legkiválóbb képviselőinek (művészek, tudósok, államférfiak) születési helyét.
- *Somogyi József* nagyérdemű pedagógus, aki 1942-ben, 3864 neves hazai talentumot vizsgált meg. Az ő hagyatéka rendkívül gazdag, azonban szerintem kissé túlzó, mivel az ő állítása szerint „az emberanyag kizárólag veleszületett tehetségtől, öröklődő rátermettségtől függ”.⁷¹
- *Tóth József* tehetségterképen ábrázolta a Magyar Tudományos Akadémia rendes és levelező tagjainak, a tudomány kandidátusainak (8968 fő) székhelyeit. A szerző a tudományos minősítéssel rendelkezők születési helyeinek területi allokációjában számottevő regionális különbségeket tapasztalt. „Tudományos életünk és településrendszerünk szigorú hierarchiájának csúcsa egyaránt Budapest”⁷². Megállapította, hogy a vizsgálat tárgyát képezők születésszám a fővárosban rendelkezett a legmagasabb fajlagos mutatóval. A regionális központok közül nála kiemelkedő Szeged és Debrecen, majd őket Pécs, Szombathely és Miskolc követi.

Az általam elkészített térképen egykori (már elhunyt) olimpiai bajnokaink születési helyét vázolom. Ez a térkép támpontot adhat nekünk, arra nézve, hogy miként koncentrálódott a múltban az olimpiai bajnokaink területi megjelenése. A térkép elkészítésében segítségemre volt Domby István munkája, ő rendszerezi az elhunyt olimpiai bajnokainkat, melynek segítségével ábrázolom a 103 elhunyt olimpiai bajnokunk születési helyét, mivel megítélésem szerint, a sportteljesítmények egyik eredményességi mutatója lehet az olimpiai aranyérem.

---

⁷¹ Somogyi J. (1942)

⁷² Tóth J. (1990)

7. ábra: Egykori olimpiai bajnokaink tehetség- sikeresség térképe

Forrás: saját szerkesztés

Az ábrán látható, hogy a múltban Budapesten született a legtöbb olimpiai bajnok és észrevehetjük, hogy a jelenlegi határainkon kívül is több olimpiai bajnokunk élt. Kijelenthetjük, hogy a népsűrűség és a sport tehetségsűrűsége eltér egymástól, vagyis a tehetség eloszlása a népesség eloszlásán kívül egyéb tényezőktől is függ. Tudjuk, hogy hazánk a múltban is antropológiailag erősen kevert képet mutatott, vagyis elmondható, hogy a sport tehetségsűrűségét nem a legtisztább településű magyar részek, hanem inkább a nemzetiségileg kevert részek mutatták (pl. Erdély). **Megállapíthatjuk, hogy igazából a tehetségtöbbség a múltban az ország keleti részére esett.** Elmondható, hogy a múltban nagyon sokáig csak a sport volt az egyetlen kitörési lehetőség.

Ha tárgyilagosak kívánunk maradni, mindenképpen fontos kijelenteni, hogy a tehetség csak az egyik fontos, talán a legfontosabb adottsága a magas szintű sportteljesítmények elérésének. Önmagában azonban nem elégséges, ha nem párosulnak hozzá további adottságok, lehetőségek (kulturális, szociológiai, gazdasági stb.). Fontosnak tartom, ha a múltról esik szó, a politikai hatásokat is megemlíteni.

A régiók városok versenyképességét szakaszokra bontva, Magyarország esetében leginkább két korszakot lehet elkülöníteni, ami megegyezik a nemzetközi tendenciákkal is.⁷³

Az első periódus az 1980-as évek végéig terjed, ekkor még nem beszélhetünk valódi versenyhelyezetről.

Itt elég arra gondolnunk, hogy az erős központi irányítás gyakran avatkozott bele a sportbajnokságok alakulásába. Gyakran születettek „felsőbb utasításra”, - gyakran racionális érvekkel alátámasztva, optimalizálva- eredményes sportklubok számos településen is, melyek napjainkra teljesen megszűntek, vagy alacsonyabb osztályokban szerepelnek (pl. a Dorog labdarúgócsapata).

A 90-es éveket megelőzően azért sem beszélhetünk még valódi területi versenyről, mivel a területek sem megfelelő döntési önállósággal, sem ehhez tartozó decentralizált intézményrendszerrel, sem saját tulajdonnal nem rendelkeztek.

„A terület- és településfejlesztési politika hivatkozási alapul szolgálhatott ágazati és megyei döntésekhez, ám saját mozgástere nem volt.”⁷⁴

Összességében egy meglehetősen homogenizálódott, koncentráltan fejlődő városállomány képe rajzolódott ki az 1980-as évek végén Magyarországon. Mivel területi differenciák elsősorban a településhierarchia mentén jelentkeztek, mindez egy mozaikszerű térszerkezet kialakulásában öltött testet.⁷⁵

„A rendszerváltás előtti és a jelenlegi helyzet jogszabályi háttérének összevetésekor folyamatosan figyelmen kívül hagyják, hogy 1990 előtt a sportot nemcsak jogi szabályozók útján, hanem kézi vezérléses úton is irányították.”⁷⁶

A második periódus kezdete a rendszerváltás időszakához kötődik, innentől kezdve már jóval inkább beszélhetünk a városok esetében valódi versenyhelyezetről.

„...a politikai változások (a piacgazdaság elterjedésével kombinálva) lehetővé tették a városok versenyét mind az országon belül, mind a nemzetközi léptékben.”⁷⁷

Az 1990. évi önkormányzati törvénnyel módosultak a városfejlődés feltételei, változott a települések finanszírozási gyakorlata. „a gazdaság telephelyválasztása ill. működésének eredményessége jórészt a piacgazdaság törvényszerűsége szerint zajlik, de ugyanez állapítható meg egyes városi intézményekről is.”⁷⁸

⁷³ Enyedi Gy. (1994, 1996), Recnitzer J. (1998), Beluszky P. (1999, 2000), Kiss J. P. (2003)

⁷⁴ Enyedi Gy. (1996)

⁷⁵ Beluszky P. (2000)

⁷⁶ H/18818. számú országgyűlési határozati javaslat a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról

⁷⁷ Enyedi Gy. (1996)

⁷⁸ Beluszky P. (2000)

Amellett, hogy a sok változás már önmagában is növelte a városok önrendelkezésének lehetőségét (vagyonhoz jutás és ebből származó bevételi lehetőségek stb.), a városok adottságai (földrajzi, környezeti helyzet, infrastrukturális ellátottság, munkaerő-piaci jellemzők stb.) is meghatározóvá váltak a versenyképességükben.⁷⁹ „Megváltoztak a területfejlesztés szereplői. A gazdasági szereplők a legfontosabbak, egy régió vagy település fejlődése alapján gazdasági döntésektől függ.”⁸⁰

Összességében a nemzetközi tőke tömegméretű megjelenése és annak a korábbiaktól gyökeresen eltérő telephely-választási szempontjai így szintén a városok közti verseny fokozódását váltották ki.⁸¹

A rendszerváltást követően élénk érdeklődés mutatkozott a magyar városhálózatban elfoglalt pozíciók módosulásának értelmezésére, annak szándékával, hogy megismerjék, melyek voltak az átrendeződésnek legfőbb magyarázó tényezői.

2.2.1. A sportolók területi megjelenése, koncentrációja

A területi megjelenésről lévén szó azt gondolom, mindenképpen ábrázolnunk kell a sportolók hazai megjelenését, koncentrációját. A sporttudomány a sportolókat két nagy részre bontja: vannak a csapatsportágakban jeleskedő sportolók és az egyéni sportágakat űzők.

Ahhoz hogy ennek a területi megjelenését ábrázolni tudjuk, mindenképpen a statisztikára kell támaszkodnunk.

Elengedhetetlen definiálni a koncentráció fogalmát. Koncentráción a gazdasági és társadalmi életben lévő tömörüléseket, összpontosulásokat értjük. A koncentráció fogalma mind gazdasági folyamatokat, mind azok eredményeként létrejött állapotokat jellemzi. Így beszélhetünk pl. a termelés, a forgalom, a beruházások, a sportegyesületek, sportolók koncentrációjáról.

A területi kutatások során a koncentráció fogalmával leginkább a területi egyenlőtlenségek vizsgálatánál találkozhatunk.

---

⁷⁹ Koltai Z. (2005)

⁸⁰ Beluszky P. (2005)

⁸¹ Iván L. (1993), Palkovits I. (1997), Kiss J. P. (2003)

Mindenképpen kiemelném, hogy az adatbázisban található mennyiségi ismérvek felhasználásával többféle mutatószám is előállítható, melyek különböző képet adhatnak a vizsgált dolgunkról.

A sportolók jelenlegi elhelyezkedését, koncentrációját a következőkben próbálom bemutatni, először a labdajátékok (csapatsportágak) tehetségeinek jelenlegi területi tömörüléseit, majd az egyéni tehetséges sportolókat is magába foglaló olimpiai- keret sportolók területi koncentrációját vizsgálom.

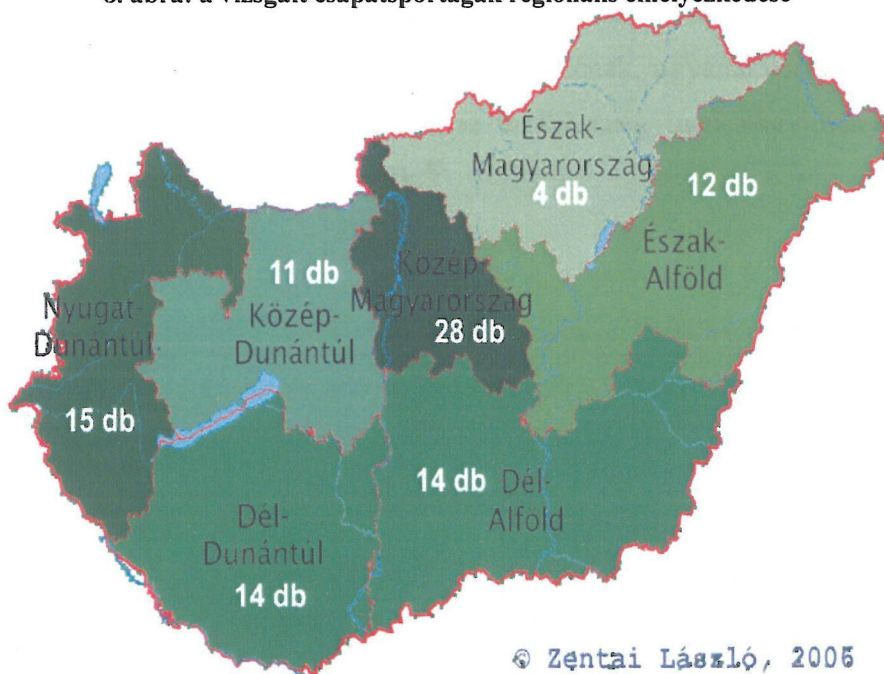
Az alapadatbázisomat öt labdajáték (labdarúgás, kézilabda, kosárlabda, röplabda, asztalitenisz) alkotja. Azért azt az öt sportágakat vettem a mintámba, mivel az első négy sportág iránt van ma Magyarországon a legnagyobb érdeklődés az emberekben, a médiában és a sportgazdaságban is. Az asztalitenisz ezen a körön kívül esik, de mindenképpen szerettem volna, ha legalább egy más jellegű csapatsportág is szerepeljen adatbázisomban.

Ezenkívül fontos, hogy egyetlen fellelhető adatbázisunk, melyet az OTSH adott ki: Adatok az 1966-1972. évi hazai versenynaptár elemzéséhez címmel szintén ezt az öt csapatsportágat preferálja.

A területi koncentrációt, tömörülést az első osztályban szereplő csapatoknál vizsgáltam, természetesen a kutatást megyei és regionális vetületben is elvégeztem.

A szemléltetés kedvéért a kutatásban használt adatokat egy térképen is ábrázoltam- elengedhetetlen része egy ilyen disszertációnak-, melynek segítségével látható egyfajta területi elhelyezkedés is.

8. ábra: a vizsgált csapatsportágak regionális elhelyezkedése

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A koncentráció ábrázolására a Lorenz- görbét (9. ábra) alkalmaztam, melyet Lorenz (1905) javasolt először, amikor a vagyonokban mutatkozó egyenlőtlenségeket vizsgálta.⁸² A Lorenz- görbe egységoldalú négyzetben elhelyezett ábra, amely a kumulált relatív gyakoriságok (g_i') függvényében ábrázolja a kumulált relatív értékösszegeket (z_i').

2. táblázat: a csapatsportágak területi koncentrációjának munkatáblája

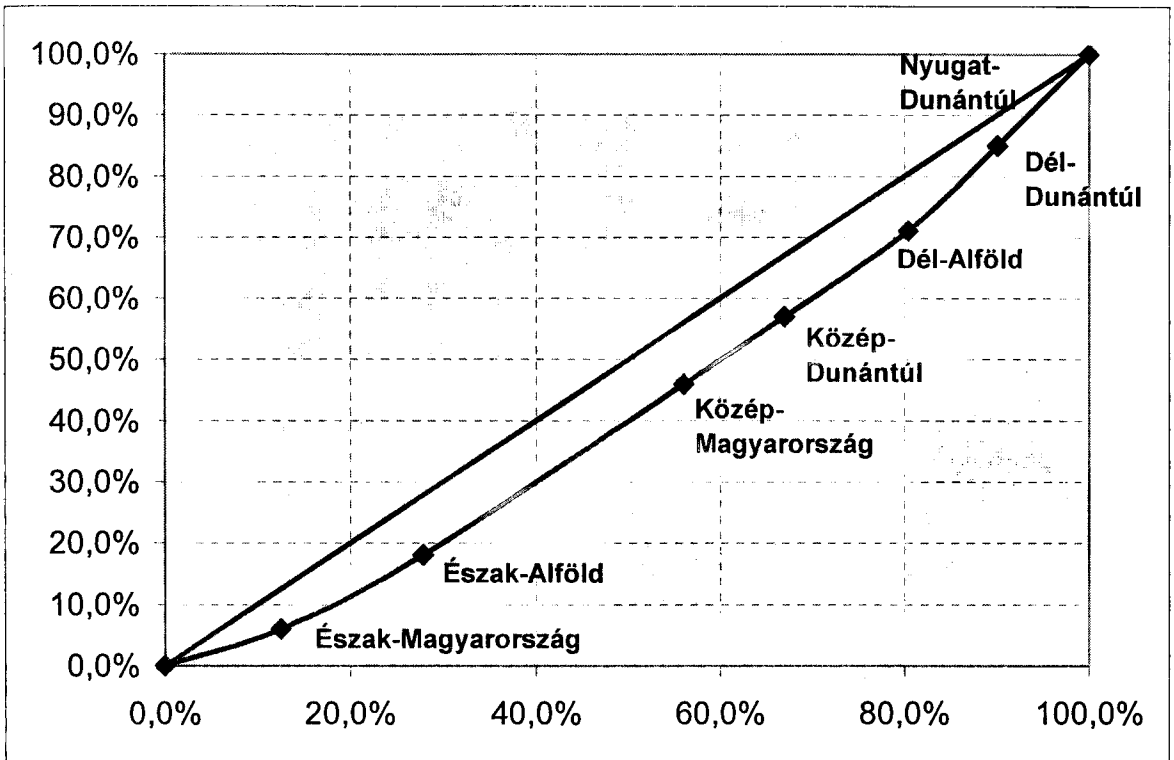
Terület egység neve	Csapatok száma	Népesség (eFő)	Részesedés a csapatok számából (kumulálva)	Részesedés a népességből (kumulálva)
Észak Magyarország	6	1271	6,00	12,59
Észak Alföld	12	1542	18,00	27,86
Közép Magyarország	28	2841	46,00	56,00
Közép Dunántúl	11	1111	57,00	67,00
Dél Alföld	14	1355	71,00	80,42
Dél Dunántúl	14	977	85,00	90,10
Nyugat Dunántúl	15	1000	100,00	100,00

Forrás: saját számítás

Akkor beszélhetünk a koncentráció hiányáról, ha a görbe a négyzet átlójával egybeesik. Nagyfokúnak mondjuk a koncentrációt, ha a sokaság nagy hányada az értékösszegeknek igen kicsi hányadát mondhatja magáénak, ugyanakkor a másik póluson a sokaság egészen kicsi hányadához tartozik az értékösszeg igen nagy hányada, tehát az értékösszeg kevés egységnél koncentrálódik.⁸³

⁸² Hajdu O. (1997)
⁸³ Hajdu- Pintér- Rappai- Rédey (1998)

9. ábra: A csapatsportágak Lorenz- görbéje

Forrás: saját szerkesztés

Leolvashatjuk, hogy az első osztályú csapatok nem egyetlen helyen koncentrálnak, mivel a Lorenz- görbe nem esik egybe a koordináta-tengelyekkel. Mivel a görbe közel esik az átlóhoz, így a területi eloszlás közel egyenletes.⁸⁴

Ezt természetesen kiszámítható képlet segítségével is, melyet a területi megoszlások mérésénél gyakran használt Hirschmann - Herfindahl koncentrációs index segítségével végeztem.

Az index értelmezése: a megoszlást az index tulajdonképpen a teljes egyenleteshez viszonyítja. Minimális értéket akkor vesz fel, ha a vizsgált jelenség egyenletesen oszlik el a terület egységek között, maximális értéket akkor, ha a teljes volumen egy kézben, egy területen összpontosul. Fontos, hogy ennek az indexnek a minimuma nem 0. Értékkészlete: $1/n \leq K \leq 1$ (0,6 feletti értéke már erős koncentráltágra, monopolhelyzetre utal).⁸⁵

Az indexet az előző táblázat alapján számoltam ki.

⁸⁴ Ács P. (2005)

⁸⁵ Nemes N. J. (2005)

Az index képlete:

$$K = \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i}{\sum_{i=1}^n x_i} \right)^2$$

A számolás alapján az érték: **0,1703**, tehát a vizsgált csapatsportágak Magyarországon regionálisan közel egyenletesen oszlanak el.

A következőkben a tehetséges egyéni sportolóink területi koncentrációját vizsgáltam. Az egyéni sportolók adatbázisát az olimpikonok adatbázisából nyertem, miután a csapatsportágak képviselőit kivontam.

Itt látható az egyéni sportolók terület megjelenésére elkészített munkatábla.

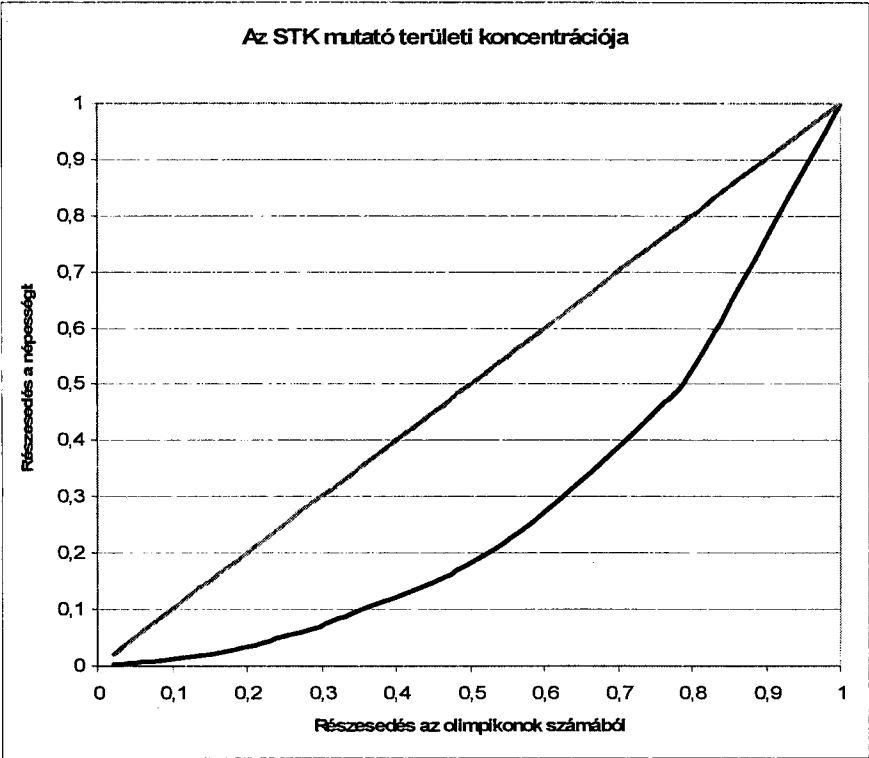
3. táblázat: Az egyéni olimpikonok területi koncentrációjának munkatáblája

Megye	Népesség	egyéni olimpikonok száma (fő)	Részesedés az egyéni olimpikonok számából (kumulálva)	Részesedés a népességből (kumulálva)
Nógrád	216501	1	0,02	0,00
Zala	295197	2	0,05	0,01
Pest	1143629	8	0,16	0,02
Szabolcs-Szatmár-Bereg	581623	9	0,22	0,04
Heves	322756	6	0,25	0,05
Békés	389590	7	0,29	0,07
Somogy	331802	8	0,32	0,08
Borsod-Abaúj-Zemplén	731854	18	0,40	0,12
Hajdú-Bihar	549372	14	0,45	0,15
Jász-Nagykun-Szolnok	410823	13	0,49	0,18
Bács-Kiskun	540499	20	0,55	0,22
Tolna	245350	11	0,57	0,24
Komárom-Esztergom	315544	17	0,60	0,28
Baranya	400313	21	0,64	0,32
Csongrád	424849	24	0,68	0,37
Győr-Moson-Sopron	439922	25	0,73	0,42
Veszprém	366555	24	0,76	0,47
Vas	265229	17	0,79	0,50
Fejér	428798	44	0,83	0,59
Budapest	1697343	197	1,00	1,00

Forrás: saját számítás

Természetesen ezt is szemléltethetjük a Lorenz- görbe segítségével (10. ábra), majd a fent említett képlettel kiszámítottam a koncentráció mértékét, mely **0,1907**, tehát itt sincsen egyik terület sem monopolhelyzetben. Azonban a kapott értékeket egymással összehasonlítani nem szabad, mivel a mutató minimuma függ az elemszámtól és a szignifikánsan eltérő elemszámú vizsgálatok esetén a kapott értékek nem közvetlenül összehasonlíthatóak.

10. ábra: Az egyéni sportolók (olimpikonok) Lorenz- görbéje

Forrás: saját szerkesztés, az olimpiai sportágak szakszövetségeinek adatai alapján

2.2.2. Merítési bázis, avagy a sportolói tehetségek megjelenése napjainkban

Mielőtt a sport jelenlegi területi elhelyezkedését vizsgálnánk Magyarországon, fontos néhány dolgot tisztázzunk:

- Mivel csak becsült adatokat találunk, így saját gyűjtésen próbálom bemutatni a sport területi elrendeződését.
- A sporteredményekért leginkább a sportolók a felelősek, ezért a vizsgálódásomat velük kezdem.
- Pontos adat nem áll rendelkezésünkre a sportolók számát illetően sem, azonban közvetve megbecsülöm, így a továbbiakban ezzel az általam becsült adattal számolok.

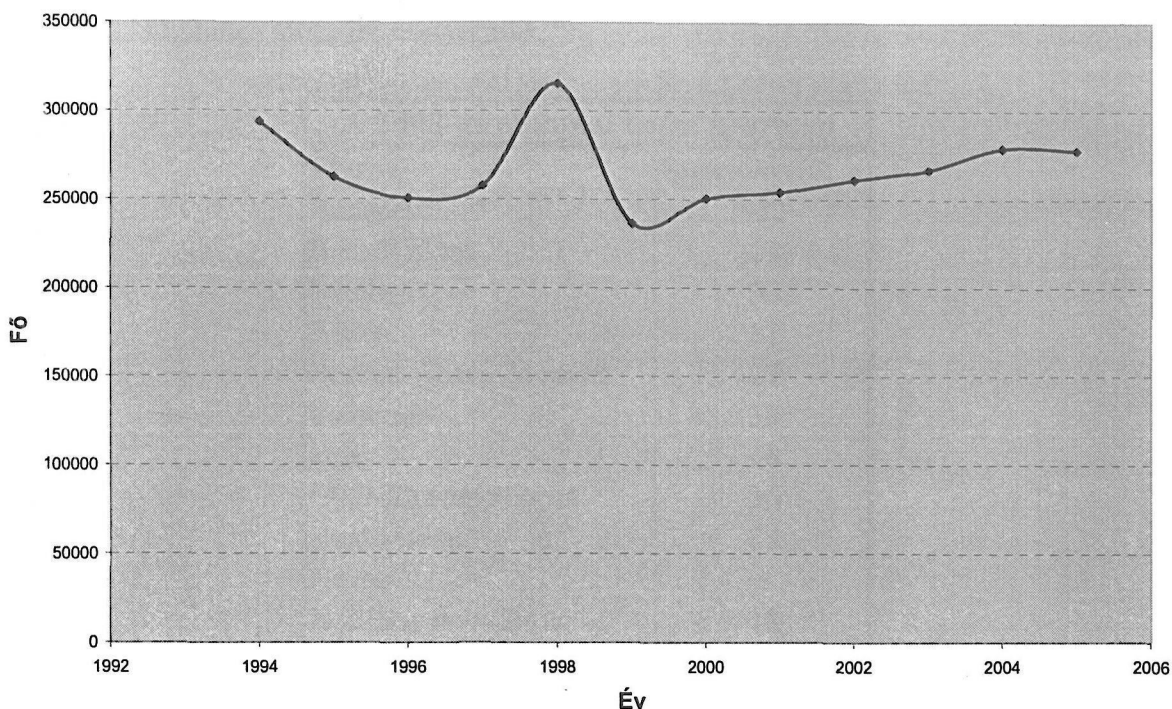
Hazánkban a versenyengedéllyel rendelkező sportolók száma *körülbelül* 200 000 fő, melynek mintegy fele gyermek. A legnépszerűbb, legnagyobb közösségteremtő hatással bíró, legtöbb gyermeket és felnőttet megmozgató sportágak nemzetközi szinten is a labdajátékok. A legnagyobb hagyományokkal rendelkező hat labdajáték (jégkorong, kézilabda, kosárlabda, labdarúgás, röplabda, vízilabda) versenyengedéllyel rendelkező sportolóinak száma összesen mintegy 138 000 fő⁸⁶.

A versenyszerűen sportolók számát (felnőtt, gyermek) a sportorvosok vizsgálataiból becsülöm meg, mivel az Egészségügyi Évkönyvekben minden évben megtalálhatjuk a versenyzés céljából a sportorvosok által megvizsgált sportolók összesített számadatait. Tudjuk, hogy versenyszerűen csak azok sportolhatnak, akik az előírt kötelező sportorvosi vizsgálaton megjelennek, tehát egy közelítő becslést kaphatunk. Az adatokat 2005-ig tüntetem fel, mivel újabb évkönyv nem jelent meg. A következő ábráról láthatjuk, hogy a sportolók számában egy lassú növekedést prognosztizálhatunk az elkövetkező évekre.

---

⁸⁶ H/18818. számú országgyűlési határozati javaslat a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról

11. ábra: Magyarországon sportolás céljából megvizsgált sportolók száma (1994-2005)

Forrás: saját szerkesztés az Egészségügyi Statisztikai Évkönyvek felhasználásával

Ha a magyarországi népességszámhoz (10 098 000 fő)⁸⁷ viszonyítjuk ezt az adatot, akkor megkaphatjuk a versenyszerűen sportolók arányát az összes népesség százalékában (2,76%). Ez az arányszám nem túl magas, azonban a népesség közel 3% versenyszerűen sportol, tehát indokolt, hogy foglalkozzunk a népességnek eme részével is. Ezt nevezhetjük akár a *magyar népesség versenyszerű sportolásának hajlandósági arányszámának* is.

Ahhoz, hogy napjaink sporttehetségét ábrázolni, megjeleníteni tudjam, egy új mutatószámot kellett létrehoznom.

Először is meg kellett fogalmaznom, hogy napjainkban, mely sportolókat tekinthetem tehetségesnek. Azt gondolom, hogy azzal senki nem vitatkozhat, hogy a 2008-as Pekingi olimpiára készülő magyar „olimpiai- keret” sportolók a saját sportágukban tehetséggel bírnak, tehát tehetségesek.

A területi elhelyezkedésüket úgy vizsgáltam meg, hogy a 2008-as olimpiai keret-sportolóinknak az adatait összegyűjtöttem - az olimpiai sportágak szakszövetségeitől -, megnéztem a sportolók sportegyesületének székhelyét. Mivel azt kijelenthetjük, hogy ők profi sportolók, belőlük kerülhetnek ki olimpiai bajnokaink, így a mintaválasztásom hasonlítható a

⁸⁷ Regionális Statisztikai Évkönyv, 2005

tehetség- sikeresség térkép elkészítésekor alkalmazott mintavételi eljárással, azzal a kivétellel, hogy nekik még nincs olimpiai aranyérmük.

4. táblázat: Az olimpiai keret sportolóink területi adatbázisa

A 2008-as olimpiai keret sportolói	
Megye	Sportoló (fő)
Budapest	423
Bács-Kiskun	29
Baranya	30
Békés	11
Borsod-Abaúj-Zemplén	27
Csongrád	33
Fejér	66
Győr-Moson-Sopron	36
Hajdú-Bihar	23
Heves	8
Jász-Nagykun-Szolnok	18
Komárom-Esztergom	22
Nógrád	1
Pest	34
Somogy	11
Szabolcs-Szatmár-Bereg	12
Tolna	15
Vas	29
Veszprém	40
Zala	3
Külföldi egyesület	59
Összesen:	930

Forrás: saját szerkesztés

A területi elhelyezkedést egy általam bevezetett *sportolói tehetség kibocsátási-mutatóval* szemléltetem. Ez egy területi mutatószám, amely megmutatja nekünk, hogy a jelenlegi sporttehetségek az adott területen milyen arányban találhatóak a sportolásra - sporteredmények elérésére - alkalmas népességhez viszonyítva.⁸⁸

Megjegyzés: A sportolásra és sporteredményességre alkalmas kor meghatározásánál a Központi Statisztikai Hivatal által használt életkor szerinti bontást vettem alapul, mivel ez a bontás megfelelőnek mondható, ha az olimpián eredményes korú sportolóinkhoz viszonyítunk (pl. Klampár Tibor asztaliteniszezőnk 37 évesen olimpiai elődöntőt játszott egyéniben, és végül az előkelő negyedik helyet szerezte meg).

⁸⁸ Központi Statisztikai Hivatal kiadványai

$$STK = \frac{\text{olimpiai keret sportolók száma}}{\text{sporterdmények elérésére alkalmas korú népesség száma}} * 100\,000$$

Mivel az *STK* (sport tehetség- kibocsátás) mutató egy igen alacsony szám lesz, ezért a legjobb, ha 100 000 lakosra vetítve használjuk.

5. táblázat: A sportolói tehetség kibocsátás mutató munkatáblája

Megye, főváros	Népesség	15-39 évesek aránya	15- 39 évesek száma (kerekítve)	Olimpiai keret sportolók száma	STK (100 000 lakosra)
Nógrád	216 501	33,30	72 095	1	1,39
Tolna	245 350	34,30	84 155	15	17,82
Vas	265 229	35,20	93 361	29	31,06
Zala	295 197	34,90	103 024	3	2,91
Komárom- Esztergom	315 544	36,10	113 911	22	19,31
Heves	322 756	34,00	109 737	8	7,29
Somogy	331 802	34,20	113 476	11	9,69
Veszprém	366 555	36,00	131 960	40	30,31
Békés	389 590	33,70	131 292	11	8,38
Baranya	400 313	35,30	141 310	30	21,23
Jász- Nagykun- Szolnok	410 823	34,50	141 734	18	12,70
Csongrád	424 849	35,80	152 096	33	21,70
Fejér	428 798	36,40	156 082	66	42,29
Győr- Moson- Sopron	439 922	37,00	162 771	36	22,12
Bács- Kiskun	540 499	34,90	188 634	29	15,37
Hajdú- Bihar	549 372	36,60	201 070	23	11,44
Szabolcs- Szatmár- Bereg	581 623	36,60	212 874	12	5,64
Borsod- Abaúj- Zemplén	731 854	34,80	254 685	27	10,60
Pest	1 143 629	36,80	420 855	16	3,80
Budapest	1 697 342	36,20	614 438	423	68,84

Forrás: KSH, saját számítás

Ez alapján elkészítettem Magyarországra vetítve a sportolói tehetség kibocsátás területi, megyei rangsorát, melyet a 6. táblázatban láthatunk.

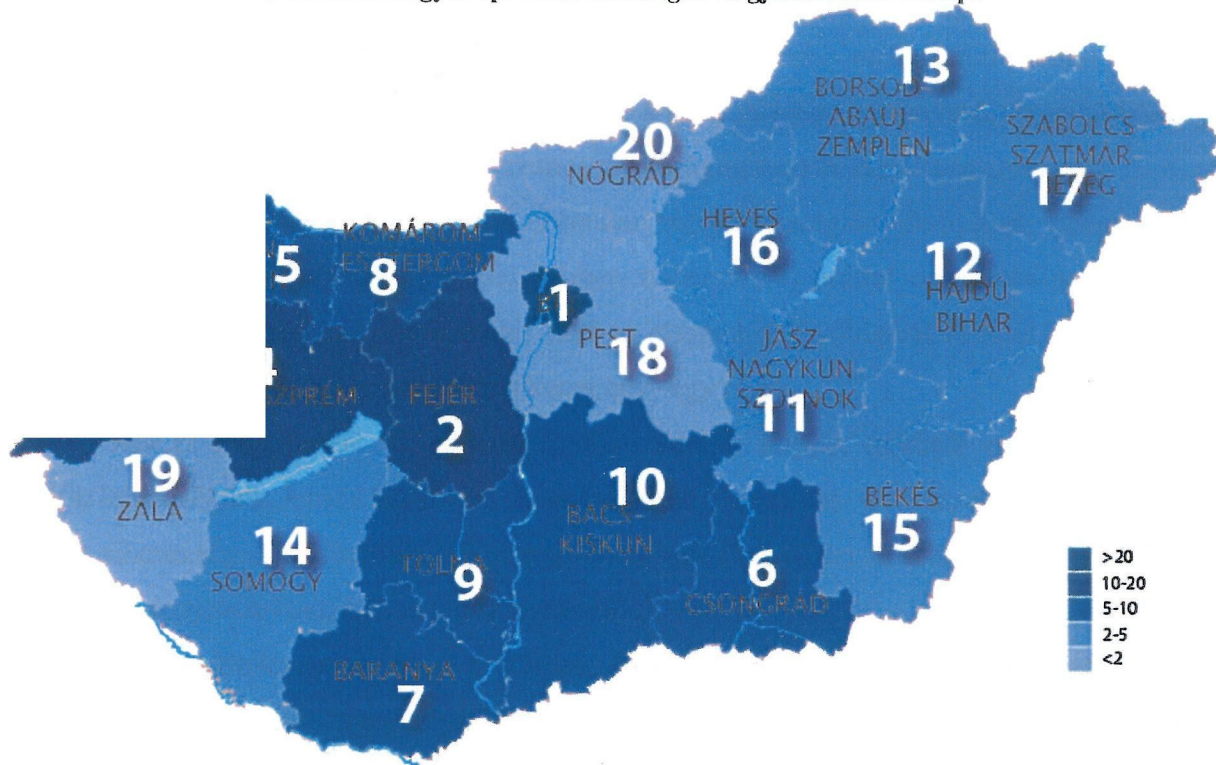
6. táblázat: A sportolói tehetség kibocsátás (STK) megyei rangsora

STK mutató (1. pillér)		
Sorrend	Megye, főváros	STK (100000 lakosra)
1	Budapest	68,84
2	Fejér	42,29
3	Vas	31,06
4	Veszprém	30,31
5	Győr-Moson-Sopron	22,12
6	Csongrád	21,70
7	Baranya	21,23
8	Komárom-Esztergom	19,31
9	Tolna	17,82
10	Bács-Kiskun	15,37
11	Jász-Nagykun-Szolnok	12,70
12	Hajdú-Bihar	11,44
13	Borsod-Abaúj-Zemplén	10,60
14	Somogy	9,69
15	Békés	8,38
16	Heves	7,29
17	Szabolcs-Szatmár-Bereg	5,64
18	Pest	3,80
19	Zala	2,91
20	Nógrád	1,39

Forrás: saját számítás

A táblázat alapján megállapítható, hogy a tehetség-kibocsátás az ország nyugati megyéiben (sötétebb alapon) általában magasabb, mint a keleti részeken (világosabb alapon). A két kivételt képező nyugati megyében (Somogy, Zala) a mutató alacsony, mivel itt kevés olimpiai keret sportoló található. A rangsor elején az ország fővárosa (fehér) található igen magas értékkel. Tehát a múlthoz képest Budapest őrzi vezető pozícióját, de napjainkban a tehetség-kibocsátás már a nyugati területeken nagyobb, melyet a következő térkép segítségével mutatok be.

2. ábra: A magyar sportolói tehetségek megjelenésének térképe

Forrás: saját számítás

2.3. A képzés, nevelés területi megjelenése a sportolók által adott válaszok alapján.

Ebben az alfejezetben megtalálható kutatásom célja, egy olyan helyzetelemzés készítése volt, amely a döntéshozók számára - eddig még nem vizsgált- új információkat biztosíthat saját településük és térségük versenyképességének megítéléséhez, javításához. Kutatásom indokoltságát bizonyítja, hogy ez idáig hasonló vizsgálat még nem készült és gyakran az ember csak a saját megérzéseire hagyatkozhat, számszerű tényadatra azonban nem.

Azt is mondhatnám, hogy míg a statisztikai adatok inkább a múltbeli történések megértéséhez nyújtanak segítséget (nevezhetjük ezeket ex post mutatóknak), addig a kérdőíves vizsgálatok sokkal inkább a jelent és a jövőt teszik megismerhetővé (másként ex ante jellegűek).

Tudjuk, hogy képzéssel, neveléssel helyileg ott találkozhatunk, ahol a sportolók jelen vannak.

Véleményem szerint, a következő helyzetelemzés eredményei stabil alapokat biztosíthatnak gyakorlati beavatkozások számára is, hiszen egyértelmű, hogy különböző adottságú térségek nem fejleszthetők azonos gazdaságfejlesztési cselekvéstervekkel.

„Mindegyik térségben ki kell dolgozni versenysztratégiát: jövőképet, koncepciót és programokat kell felvázolni és széles körben tudatosítani, ezáltal orientálva az ott élőket, lakosokat, vállalkozásokat. Csak széles körben elfogadott jövőképből kiinduló összehangolt stratégia aktív megvalósításával lehet sikeres egy- egy régió...”.⁸⁹

Azt is mondhatjuk, hogy a statisztikai adatok alapján egyfajta potenciálemzésre nyílik lehetőségünk, amit a kérdőíves megkeresés ún. benyomás- értékeivel egészíthet ki.⁹⁰

„Az a sikeres régió, melyet lakói többsége sikeresnek érez és ezt az érzést sokféle, s nemcsak gazdasági tényezők összjátéka eredményezheti”.⁹¹

Régóta foglalkoztatott már a kérdés, hogy a sportolók, milyen tényezők alapján választanak maguknak „telephelyet”? Az erre irányuló kérdőíves kutatást 2005-ben kezdtem el, melyben az alábbi fő kérdésekre kerestem a választ:

- Milyen szempontokat részesítenek előnyben a sportolók, amikor sportolásukhoz „telephelyeket” választanak?
- A sportolóknak mekkora része hajlandó külföldre igazolni, és mely tényezők befolyásolják őket e döntésük meghozásában?
- Melyek a magyarországi „sporttelepülések”, és mely tényezők végett tartják ezeket versenyképesnek a sportolók?

A kérdőíves kutatásom adatbázisában a megkérdezett 1012 sportoló válaszai találhatók. A személyes lekérdezés eredményének tartom, hogy a kitöltött kérdőívek szinte kivétel nélkül alkalmasak voltak az értékelésre. Sportágakat tekintve a mintában találhatóak: labdarúgók, kézilabdázók, kosárlabdázók, jégkorongozók, teniszezők, asztaliteniszezők, úszók, vívók, atléták, küzdősportolók. A vizsgálatom az ország egész területét lefedte, és nemcsak az élsportolókra korlátozódott, hanem három különböző minősítésbe tömörítettem a válaszadókat, sportolókat. Így az adatbázisban első osztályú sportolók, másodosztályú

---

⁸⁹ Lengyel I. (2003), 170. o.

⁹⁰ Asworth, G. J.- Voogd, H. (1997)

⁹¹ Enyedi Gy. (1998), 409. o.

sportolók és „hobby” sportolók találhatók. „Hobby” sportolónak tekintettem a minimum heti két alkalommal sportoló, de szakszövetségi igazolással nem rendelkező emberek csoportját. Az adatok feldolgozása során a leíró és következtetési statisztikai módszerek mellett, többváltozós statisztikai eljárásokat is alkalmaztam, melyben az SPSS program nyújtott szoftverrel támogatott segítséget.

2.3.1. Magyarországi városok versenyképességének megítélése a sportolók szemszögéből

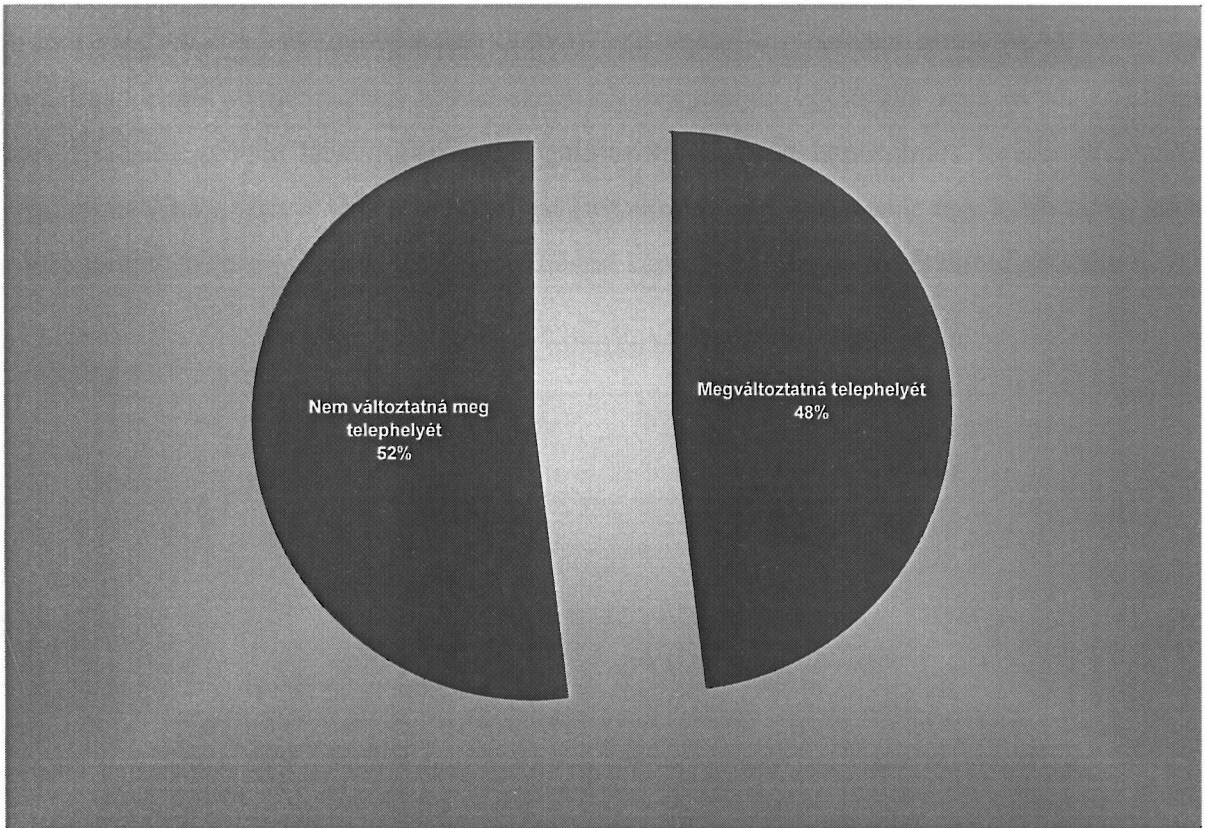
A kérdőívet 1012 sportoló töltötte ki, melynek 65 %-a férfi, 35 %-a pedig nő volt. A megkérdezettek kor szerinti megoszlása a következő: 15 és 20 év közöttiek 41%, 21-25 év közöttiek 39 %, 26 és 30 év közöttiek 10 %, 31-35 év közöttiek 6 % és a 36 év felettiek 4 %. Az iskolai végzettség alapján alapkülső végzettségük 9 %-ban, középkülső végzettségük 70 %-ban, felsőkülső végzettséggel rendelkezők pedig 21 %-ban találhatók a mintában. A sportági minősítés szempontjából 18 % első osztályú, 28 % másodosztályú és 54 % „hobby” sportoló található a jelen adatbázisban. Azt kijelenteni nem lehet, hogy a minta reprezentatív, mivel ahhoz ismerni kellene Magyarország összes sportolójára vonatkozóan alapsokasági statisztikát - ilyen alapstatisztika nem létezik-, viszont mivel nagy minta van, ezért nagy mintás becslési tulajdonságokkal rendelkeznek.” Reprezentatívnak tekinthetjük azt a mintát, melynek legfontosabb jellemzői nem térnek el lényegesen a sokaság megfelelő jellemzőitől. Mindez azt is jelenti, hogy a reprezentativitás csupán viszonylagos lehet, függ a fontosnak tartott sokasági jellemzőktől és a mintavételt végző szakmai ismeretétől.”⁹²

A kérdőívet első kérdése magára a vándorlási hajlandóságára vonatkozott. A megkérdezett sportolók válaszai alapján látható, hogy a válaszadóknak közel fele lenne hajlandó lakhelyét megváltoztatni. Ezt az adatot azonban kezeljük óvatosan, mivel az elméleti költözés és tényleges mobilitás hajlandóság jelentősen eltér egymástól.

---

⁹²Pintér- Rappai (2001)

13. ábra: A sportolók telephely-változtatási hajlandósága

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Ezt követően csak azon sportolók válaszoltak (485 fő), akik az első kérdésre igennel feleltek, vagyis hajlandóságot mutatnak a lakhelyváltásra.

Itt az általam összegyűjtött nyolc szempont közül kellett megjelölnie a válaszadónak, hogy mely tényezőket tartja a leginkább meghatározónak lakhely-változtatás tekintetében, tehát tulajdonképpen a személyes motivációs tényezőkre kérdeztem rá.

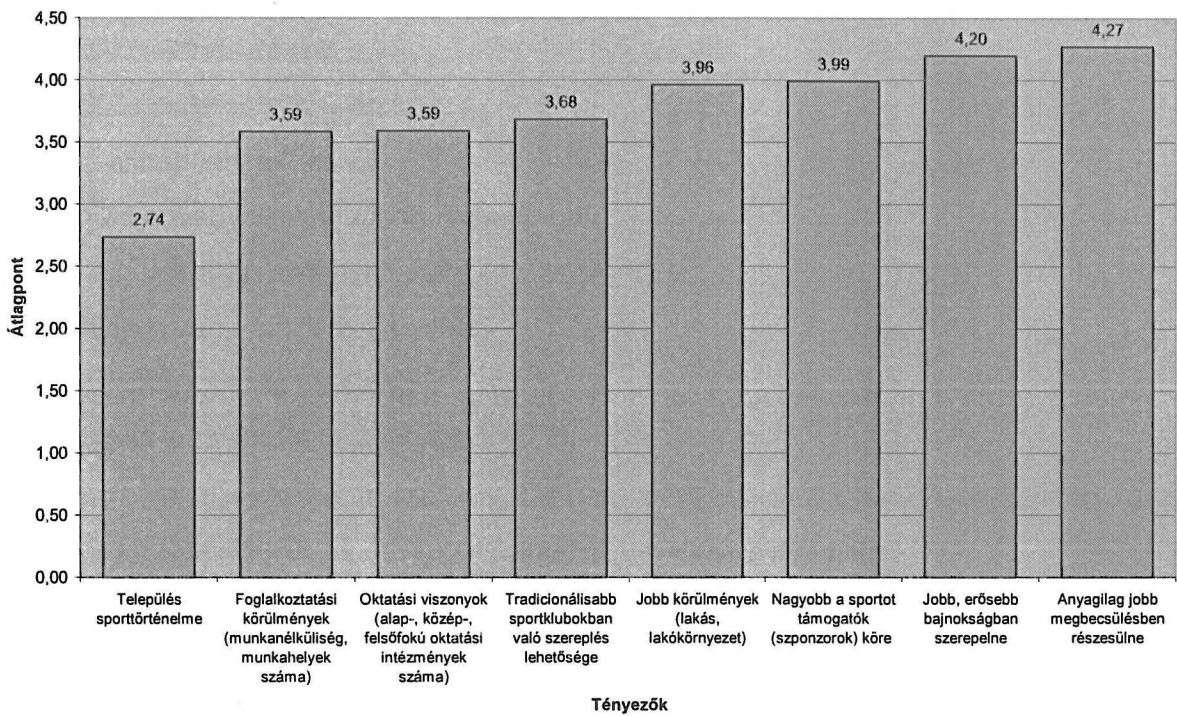
Arra kértem a válaszadókat, hogy fontosságuk szerint - 1 legkevésbé fontos, 5 legfontosabb - ötfokozatú Likert- skálán értékeljék a következő tényezőket:

- Anyagilag jobb megbecsülésben részesülne.
- Jobb, erősebb bajnokságban szerepelne.
- Jobb körülmények (lakás, lakókörnyezet).
- Foglalkoztatási körülmények kedvezőbbek (munkanélküliség, munkahelyek száma).
- Vonzó a település sporttörténelme.
- Oktatási viszonyok jobbak (alap-, közép-, felsőfokú oktatási intézmények száma).
- Nagyobb a sportot támogatók (szponzorok) köre.
- Tradicionálisabb sportklubokban való szereplés lehetősége.

A Likert-skálát első alkalmazójáról, Rensis Likert-ről nevezték el.⁹³ Létrehozásának célja adott egyén adott tevékenységekkel, illetve fogalommal kapcsolatos attitűdjének vizsgálata volt. Szerkezetét tekintve ezen attitűd-skála két végpontján kijelölünk két „extrém” értéket, ezek testesítik meg a kérdőívben megfogalmazott állítással kapcsolatos totális ellenkezőt (minimum-érték), illetve teljes azonosulást (maximum-érték); a skálát úgy kalibrálják, hogy középpontjában (a medián értéknél) az állítással kapcsolatos semleges érzület fejeződik ki.

14. ábra: A lakhelyváltást befolyásoló tényezők

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A magyarországi sportolókat reprezentáló válaszadók eredményei alapján elmondhatjuk, hogy a lakhelyváltást befolyásoló tényezők közül a legfontosabbnak a jobb anyagi megbecsülést tartják, melyet az erősebb bajnokságban való szereplés lehetősége követ. Harmadik legfontosabbnak a sportot támogatók körének nagyságát tartják a hazai sportolók, melyet alig leszakadva a jobb életkörülmények követnek. A sportolók a nagynevű sportklubokban való szereplés lehetőségét csak az ötödik legfontosabb tényezőként értékelték. A terület oktatási és foglalkoztatási körülményeit a sportolók egyforma fontossággal bíró hatodik és hetedik adottságnak ítélték. A település sporttörténelme bizonyult a legkevésbé fontos tényezőnek a lakhelyváltást befolyásoló tényezők közül.

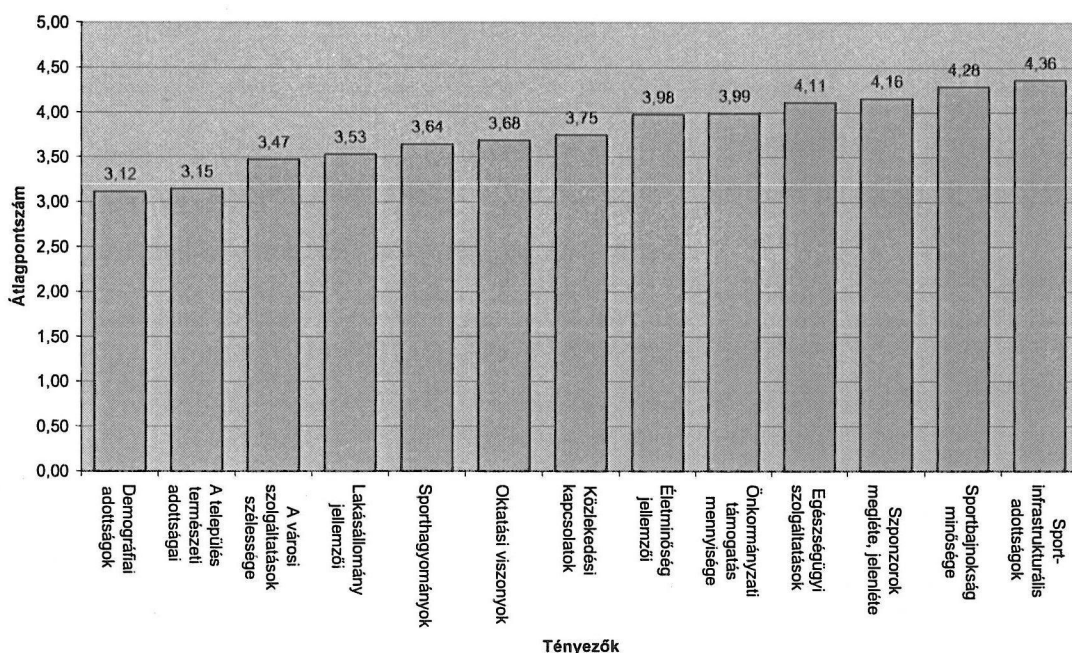
⁹³ Likert R. (1932).

A kérdőívem harmadik kérdésében az általam vázolt tizenhárom tényező segítségével a település, mint sportolási hely vonzerejét vizsgáltam. A sportolók itt is ötfokozatú skálán értékelték a következő tényezőket:

- Demográfiai adottságok
- A település természeti adottságai
- A városi szolgáltatások szélessége
- Lakásállomány jellemzői
- Sporthagyományok
- Oktatási viszonyok
- Közlekedési kapcsolatok
- Életminőség jellemzői
- Önkormányzati támogatás mennyisége
- Egészségügyi szolgáltatások
- Szponzorok megléte, jelenléte
- Sportbajnokság minősége
- Sport-infrastrukturális adottságok

A következő ábra a tényezők átlagpontszámát és sorrendiségét mutatja.

15. ábra: A telephelyi tényezők vonzerejének sorrendje

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Az ábrán is látható, hogy a fenti kérdésben a sportolók legfontosabbként a hely sport - infrastrukturális adottságait jelölték meg. Vagyis egy terület vagy város vonzerejének megítélésében a sportolókat leginkább a sportpályák, csarnokok, uszodák mennyisége és minősége érdekli. A fontossági sorrend második helyén a sportbajnokságok minőségét említették, tehát az a város lehet vonzó, amelyben a sportoló megtalálja a saját sportágát a neki megfelelő sportági minőségben. Ezt követi a területek vonzerejének sorrendjében a szponzorok területi megjelenése. A sportolók a negyedik helyen említették az egészségügyi szolgáltatások fontosságát, melyet az önkormányzati támogatások megléte követ. A hatodik helyre vonzerőként a terület vagy város megközelíthetősége került. Ezt követi három tényező: a közlekedési kapcsolatok, az oktatási viszonyok, a sporthagyományok, melyek fontosságát körülbelül egyformának ítélték a sportolók. Valamivel alacsonyabb értékkel jellemezték a megkérdezettek a terület lakásállományának és szolgáltatásainak mennyiségét, minőségét. A terület vonzerejének meghatározó tényezői között a település természeti és demográfiai adottságai zárják a sort.

A kérdőív negyedik kérdése az egyik kulcsfontosságú kérdés volt, ebben a sportolókat arra kértem, hogy mondjanak véleményt a hazai települések, mint sportolási lakhelyhelyek versenyképességének területi sorrendjéről. Erre azért volt szükség, hogy egy- a sportolók által meghatározott- területi versenyképességi sorrendet felállítsak. A kérdés alkalmas a sorrend meghatározásán kívül arra is, hogy a felsorolt települések - a fent már felsorolt tizenhárom mutató alapján - milyen versenyképességi vonzerővel rendelkeznek. A válaszadók mindösszesen 98 magyarországi települést jelöltek meg, amelyeket ők versenyképesnek tartanak.

A következő táblázatban csak azokat a településeket tüntettem fel, melyek a válaszok közül 0,5 %-ot meghaladó említési gyakorisággal szerepeltek.

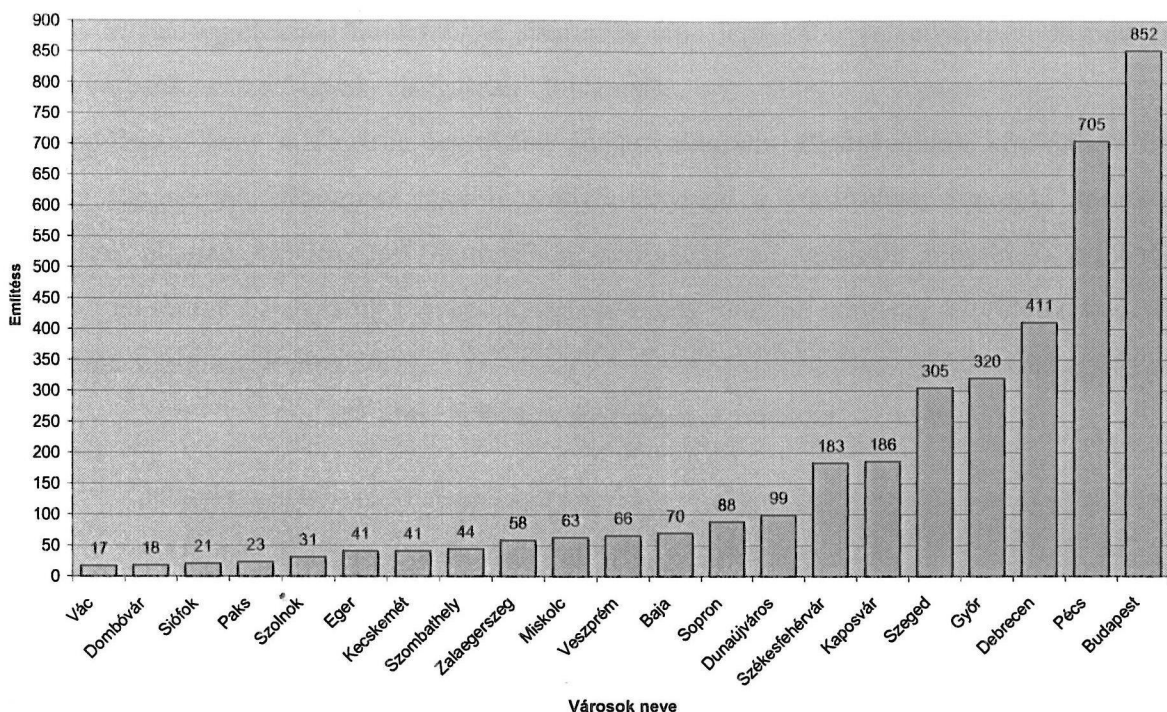
7. Táblázat: A magyarországi települések versenyképességi sorrendje a sportolók megítélése alapján

	Helységnév	Említés
1	Budapest	852
2	Pécs	705
3	Debrecen	411
4	Győr	320
5	Szeged	305
6	Kaposvár	186
7	Székesfehérvár	183
8	Dunaújváros	99
9	Sopron	88
10	Baja	70
11	Veszprém	66
12	Miskolc	63
13	Zalaegerszeg	58
14	Szombathely	44
15	Eger	41
16	Kecskemét	41
17	Szolnok	31
18	Paks	23
19	Siófok	21
20	Dombóvár	18
21	Vác	17

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A táblázatból látható, hogy a rangsor elején – nem meglepő módon – az ország fővárosa, Budapest található. A második helyen szintén magas említési gyakorisággal Pécs szerepel, melyet többnyire a megyeszékhelyek követnek. Elmondható, hogy ezek a városok rendelkeznek olyan adottságokkal, illetve szolgáltatásokkal, melyek vonzó lakhellyé tehetik őket a sportolók számára. A baranyai megyeszékhelyet Debrecen követi, melyet Győr és Szeged követ kissé kevesebb említési gyakorisággal. Őket Kaposvár és Székesfehérvár egy elkülöníthető csoportban követ, majd utánuk a többi népszerű város található (16. ábra). Ezeket a jól elkülöníthető csoportokat szemlélteti a következő ábra:

16. ábra: A legversenyképesebb hazai városok sorrendjének grafikonja

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

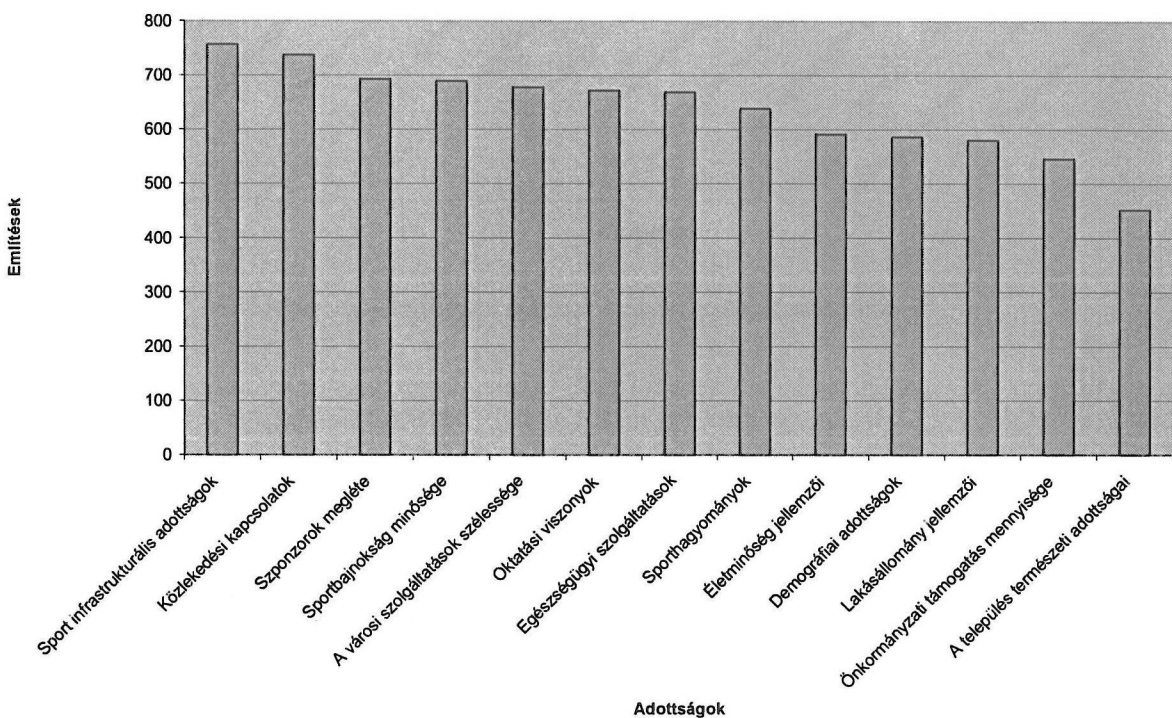
Látható, hogy a megyeszékhelyek közé ékelődik be három nem megyeszékhely is (Dunaújváros, Sopron, Baja) viszonylag magas előfordulási értékekkel. Megvizsgáltam ezt a kérdést úgy is, hogy a sportolók lakhelyét kivettem a sorrendből és így egy tisztított sorrendet kaptam. Ez szerintem azért is jó, mivel így kevésbé fog az dominálni, hogy a kérdőívet hol töltötték ki. A következő táblázatban láthatjuk ezt a tisztított sorrendet, melyről megállapítható, hogy a városok sorrendjében nagyfokú változás nem történt.

1	Budapest	667
2	Pécs	406
3	Debrecen	405
4	Győr	298
5	Szeged	293
6	Székesfehérvár	176
7	Kaposvár	153
8	Dunaújváros	91
9	Sopron	85
10	Veszprém	61
11	Miskolc	60
12	Szombathely	56
13	Eger	44
14	Zalaegerszeg	23
15	Kecskemét	36
16	Szolnok	35
17	Baja	14
18	Siófok	19
19	Paks	12
20	Székszárd	11

A 17. ábrán a főváros - mint vezető pozíciójú város - vonzerejének összetevőit emeltem ki (a függelékben található a sportolók által leginkább versenyképesnek nevezett további városok vonzerő-gyakoriságainak táblázata).

Megállapítható, hogy a főváros leginkább infrastrukturális adottságainak köszönheti első helyét a rangsorban. Budapest további vonzó tényezői a kérdőívben szereplő sportolók megítélései alapján: közlekedési kapcsolatai, szolgáltatásai, valamint megfelelő minőségű bajnokságai, illetve a harmadik legversenyképesebbnek megítélt adottság a területen található nagyszámú szponzorok megléte.

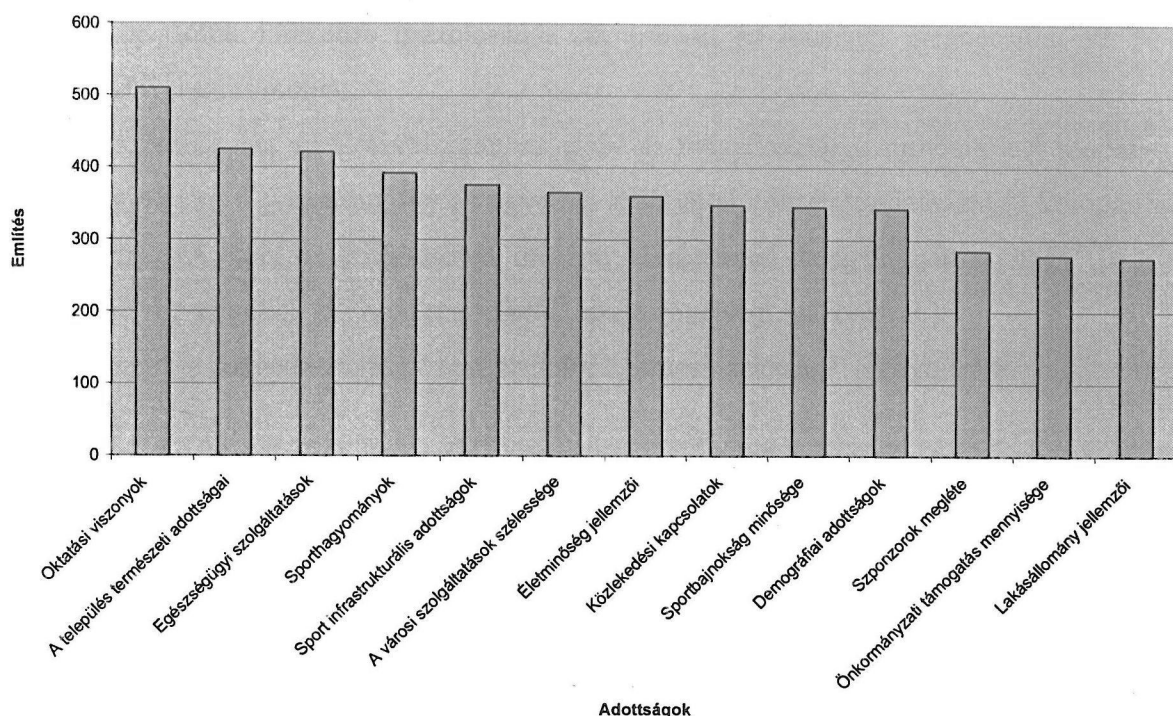
17. ábra: A főváros adottságainak rangsora

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A városok közül kiemelném Pécs-et, melynek - a sportolók által megjelölt - legfőbb vonzereje: a terület oktatási viszonya, hasonlóan Szegeddel. Ez valószínűleg azt jelenti, hogy Pécs országosan kedvező megítélése elsősorban kiemelkedő oktatási viszonyainak köszönhető, illetve Budapest kivételével csak Pécsen létezik egyetemi szintű sportszakember, sportszervező képzés. Véleményem szerint ez pozitív változást mutat a sportolók életszemléletében, miszerint nem egyoldalúan teszik fel az egész életüket a sportra, hanem a sportolást - az élsportolók is egyre nagyobb arányban - felsőfokú tanulmányokkal egészítik ki.

18. ábra: Pécs versenyképességi tényezőinek megítélése

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Pécsett a sportolók az oktatási viszonyokon túl kedvezőnek ítélték a város természeti adottságai, széleskörű egészségügyi szolgáltatásai, valamint a sporthagyományai miatt is. A vonzerők közül az anyagi jellegű adottságok tekintetében, pl. a szponzorok megléte, illetve az önkormányzati támogatások mennyiségében viszont egyértelműen gyenge minősítést kapott a település.

A versenyképességi sorrendben harmadik helyen szereplő Debrecen kiemelkedő sport-infrastrukturális és szponzori adottságokkal bír a sportolók megítélése szerint, de a település természeti adottságainak vonzerejét a leggyengébbnek minősítették.

A rangsor negyedik helyén szereplő Győr a sportolók szemszögéből leginkább sporthagyományai, szponzori adottságai révén versenyképes.

Szegedet a kérdőívben résztvevők főleg oktatási és természeti adottságai miatt tartják versenyképesnek, de önkormányzati támogatási lehetőségeit és demográfiai adottságait kevésbé vonzóknak ítélték. A különböző városok versenyképességi ábrái a függelékben találhatók.

Az következő kérdésem a külföldre költözés szándékát volt hívatott felmérni. Itt a válaszadók 53 %-a nevezhető az országra nézve lokálpatriótának, bennük nincs szándék, hogy külföldre költözzenek.

A továbbiakban erre a kérdésre adott válaszok alapján megpróbálom a magyar hivatásos sportolók külföldre igazolásának az arányát és összegét megbecsülni 95 %-os megbízhatósági szint mellett.

A számításaim alkalmával csak az első- és másodosztályú minősítéssel rendelkező sportolókat vettem figyelembe, így az egyetlen KSH által közzétett adatbázissal kompatibilis maradhattam. (A kérdőív kitöltésénél minden alkalommal hangsúlyoztuk, hogy „hobby-sportolónak” az minősül, aki nem rendelkezik szakszövetségi igazolással.)

Számításaimat a következtetési statisztikából ismert sokasági aránybecslés módszerével tettem meg.

Az átlagbecsléséhez hasonlóan becsülhető az alapsokaság valamilyen ismerv szerinti aránya (megoszlási viszonyszáma) is. Valamely tulajdonsággal bíró egyedek arányát jelöljük az alapsokaságban P -vel. A P arány pontbecslése:

$$p = \frac{k}{n}$$

ahol: k az adott tulajdonsággal bíró egyedek száma.

Vagyis a saját adatbázisomban ez az érték: $0,261 = \frac{264}{1012}$

A mintabeli aránynak a mintából számítható standard hibája:

$$\begin{aligned}\sigma_p &= \sqrt{\frac{p(1-p)}{n}} \\ \sigma_p &= \sqrt{\frac{p(1-p)}{n} \left(1 - \frac{n}{N}\right)} \\ \sigma_p &= \sqrt{\frac{0,261(1-0,261)}{1012}}\end{aligned}$$

Mivel a sportolói összlétszámról a mai napig konkrét adat nem áll rendelkezésünkre, így ennek számát csak közelítő értékkel tudjuk meghatározni. Köztudott tény, hogy csak az minősülhet hivatásos sportolónak ma Magyarországon, akinek érvényes sport- szakszövetségi igazolása van. A szakszövetségi igazolás érvényesítéséhez ma hazánkban sportorvosi vizsgálaton kell megjelenni évi egy alkalommal. Az Egészségügyi Statisztikai Évkönyvben évente közölnek adatbázist, amely az országban a minősítés céljából megvizsgált sportolókat tartja számon. Amennyiben ezt a tényadatot elfogadjuk, így meg tudjuk határozni a versenyszerűen sportolók számát. Az Egészségügyi Statisztikai Évkönyv adata szerint ez a

szám 274 000 fő, mely tényleges adat és nem becsült.⁹⁴ Belátható, hogy a korrekciós tényezőtől $\left(1 - \frac{n}{N}\right)$ a jelen esetben eltekinthetünk, mivel ez nagy valószínűséggel egyhez közeli értéket ad!

Nagy minta (ahol $n \geq 30$) esetén joggal feltételezzük, hogy p eloszlása közelíthető a normális eloszlással, ezért a konfidencia intervallum szerkesztéséhez felhasználhatjuk a standard normális eloszlás értékeit.

A konfidencia intervallum: $p \pm z \times \sigma_p$

$$0,261 \pm 1,96 \times \sqrt{\frac{0,261 \times 0,739}{1012}}$$

$$0,261 \pm 0,027$$

23,4%

28,8%

Tehát 95 %-os megbízhatóság mellett állítható, hogy a sportolók 23,4 és 28,8 %-ban mutatnak migrációs hajlandóságot. Ezt az adatot nevezem a **magyar élsportolók migrációs hajlandóságának**.

Amennyiben elfogadjuk a kiinduló feltevést, miszerint 274 000 igazolt sportoló van hazánkban, akkor ez előző gondolatmenetet folytatva értébecslést végezhetünk. Ennek értelmében megállapítható, hogy 95 %-os megbízhatósági szinten a hazai sportolók közül minimum 64 065, maximum 78 891 fő lenne hajlandó a sportolás miatt külföldre költözni.

Ismét fontos megemlíteni, hogy a tényleges külföldre költözési hajlandóság és az elméleti szándék ritkán esik egybe. Ettől függetlenül hasznos információt szolgáltatnak nekünk a lakhelyváltogatás mögöttes okainak megállapításakor.

Arra a kérdésre is kerestem a választ, hogy a külföldre vándorlási hajlandóság és egyéb változók között milyen összefüggések lehetnek. A külföldre vándorlási hajlandóság és a sportági minősítés között szignifikáns kapcsolatot találtam, melyet a következőkben szemléltetek. Az asszociációk kapcsolatát szemléltető táblázatokban azért szerepelnek az oszlopok szerinti százalékos értékek, mivel ezek segítségével el tudom dönteni az okságom irányát.

⁹⁴ Egészségügyi Statisztikai Évkönyv (2004)

8. Táblázat: A lakhely változtatási hajlandóság és a minősítés keresztábrája

			Minősítés			Total
			Első osztály	Másod osztály	Hobby	
Lakhelyet változtatna?	nem	Gyakoriság	70	125	329	524
		Várható gyakoriság	92,4	149,0	282,5	524,0
		% within Minősítés	39,3%	43,6%	60,5%	51,9%
	igen	Gyakoriság	108	162	215	485
		Várható gyakoriság	85,6	138,0	261,5	485,0
		% within Minősítés	60,7%	56,4%	39,5%	48,1%
Total	Gyakoriság		178	287	544	1009
	Várható gyakoriság		178,0	287,0	544,0	1009,0
	% within Minősítés		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,187	,000
Nominal	Cramer's V	,187	,000
N of Valid Cases		1009	

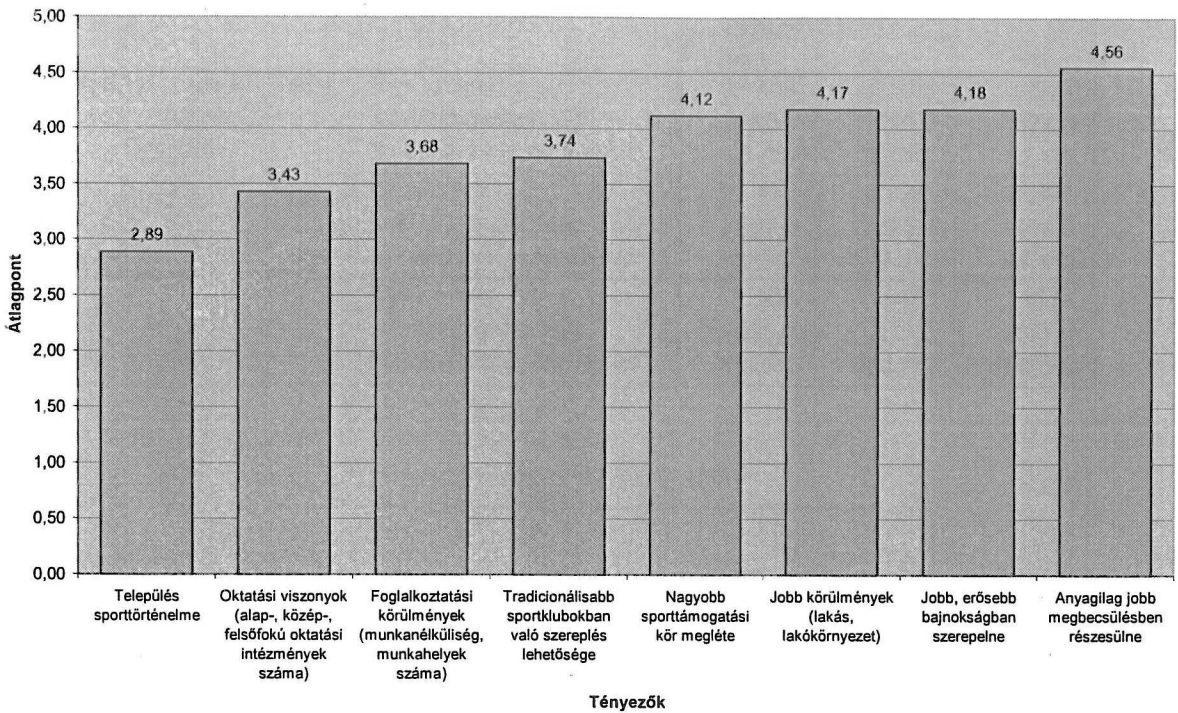
Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Talán nem is annyira meglepő, hogy a sportági minősítések javulásával a külföldre igazolás hajlandósága is emelkedik. Tehát az élsportolóink nagyobb mértékben változtatnák meg a lakhelyüket, hiszen az ő „termékük”, tudásuk keresettebb külföldön is. Az életkor és a külföldre vándorlási hajlandóság között elvégzett kapcsolatvizsgálat nem mutatott ki szignifikáns kapcsolatot.

A hatodik kérdésben ismét arra voltam kíváncsi, hogy mely tényezők befolyásolják leginkább a sportolókat, amikor külföldre költöznének. Ezt a már második kérdésnél felhasznált nyolc tényező segítségével mértem, ismét egy Likert- skálán (1-5), melynek eredményeket a 19. ábra mutatja.

19. ábra: A külföldre költözést befolyásoló tényezők

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Láthatjuk, hogy a sportolók leginkább a nagyobb anyagi megbecsülés miatt költöznének külföldre. Ezt - szinte azonos értékekkel - követi a sportbajnokság minősége, a jobb életkörülmények és a nagyobb támogatói kör, mint motiváló tényező. A legkevésbé befolyásoló tényezőként a település sporttörténelmét jelölték meg a sportolók. Amennyiben a vándorlási hajlandóságot és a külföldre vándorlási hajlandóságot hasonlítjuk össze a sportolókat motiváló nyolc tényező vonatkozásában, akkor szinte ugyanazt az eredményt kapjuk. Tehát a külföldre vándorlás motivációs tényezői nem térnek el a lakhelyváltás motiváló tényezőitől. Jelen kérdőív hívatott bizonyítani azt az evidenciát, hogy a sportolókat a lakhelyváltásra és külföldre költözés tekintetében is a leginkább motiváló tényező a nagyobb anyagi megbecsülés, vagyis a pénz.

Tehát nem juthatunk más eredményhez akkor sem, ha a lakhelyváltási hajlandóság és a migrációs potenciál kapcsolatát vizsgáljuk. Itt közepes erősségű, szignifikáns kapcsolatot számszerűsítettem; vagyis aki hajlandó a lakhelyét megváltoztatni, az nagyobb hajlandóságot mutat arra is, hogy ezt külföldre költözéssel tegye meg. Ezt a kapcsolatot mutatják be a következő táblák.

9. Táblázat: A lakhelyváltoztatás és a külföldre igazolás keresztábrája

			Megy külföldre?		Total
			nem	igen	
Lakhelyet változtatna?	nem	Gyakoriság	419	108	527
		Várható gyakoriság	280,4	246,6	527,0
		% within Megy külföldre?	77,9%	22,8%	52,1%
	igen	Gyakoriság	119	365	484
		Várható gyakoriság	257,6	226,4	484,0
		% within Megy külföldre?	22,1%	77,2%	47,9%
Total	Gyakoriság		538	473	1011
	Várható gyakoriság		538,0	473,0	1011,0
	% within Megy külföldre?		100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,550	,000
Nominal	Cramer's V	,550	,000
N of Valid Cases		1011	

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Természetesen megvizsgáltam a sportolóknak azon csoportját is, akik azt válaszolták, hogy nem hagynák el az országot. A következő kérdésem arra vonatkozott, hogy mely tényezők marasztalják itthon sportolóinkat. A válaszadóknak nyolc válaszlehetőség közül hármat kellett megjelölniük (súlyozásul szolgál). A tizedik táblázatban látható, hogy a külföldre igazolást gátló tényezők említési és súlyozott említési gyakoriságának sorrendjében kisebb eltérés van.

10. Táblázat: A külföldre igazolást gátló tényezők említési gyakoriságai

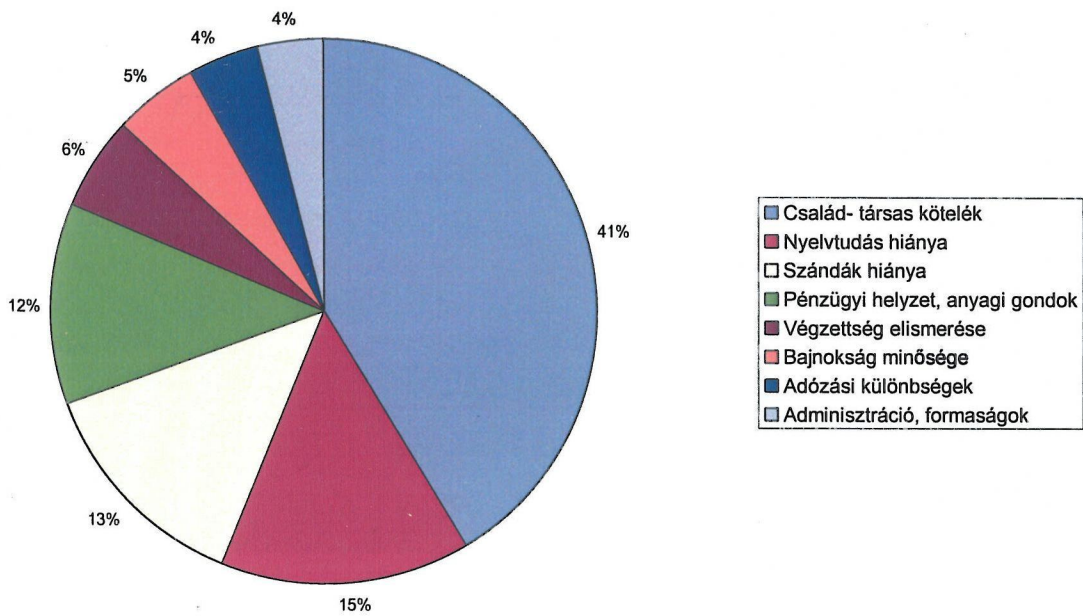
Gátló tényezők	Említés	Súlyozott
Család- társas kötelék	489	1333
Nyelvtudás hiánya	248	477
Adózási különbségek	82	134
Bajnokság minősége	94	163
Szándék hiánya	236	426
Pénzügyi helyzet, anyagi gondok	227	384
Adminisztráció, formaságok	97	127
Végzettség elismerése	138	178

Forrás: a kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Az első öt tényező sorrendisége meggyezik, azonban az utolsó három tényező sorrendjében változást tapasztalunk. Véleményem szerint a súlyozott sorrend lehet a mérvadó, mivel ott a sportolók által megjelölt sorrendek is meghatározó szerepet kaptak.

A következő ábráról könnyen leolvashatók a külföldre igazolást gátló tényezők megoszlásai.

20. ábra: A külföldre igazolást gátló tényezők százalékos megoszlásai

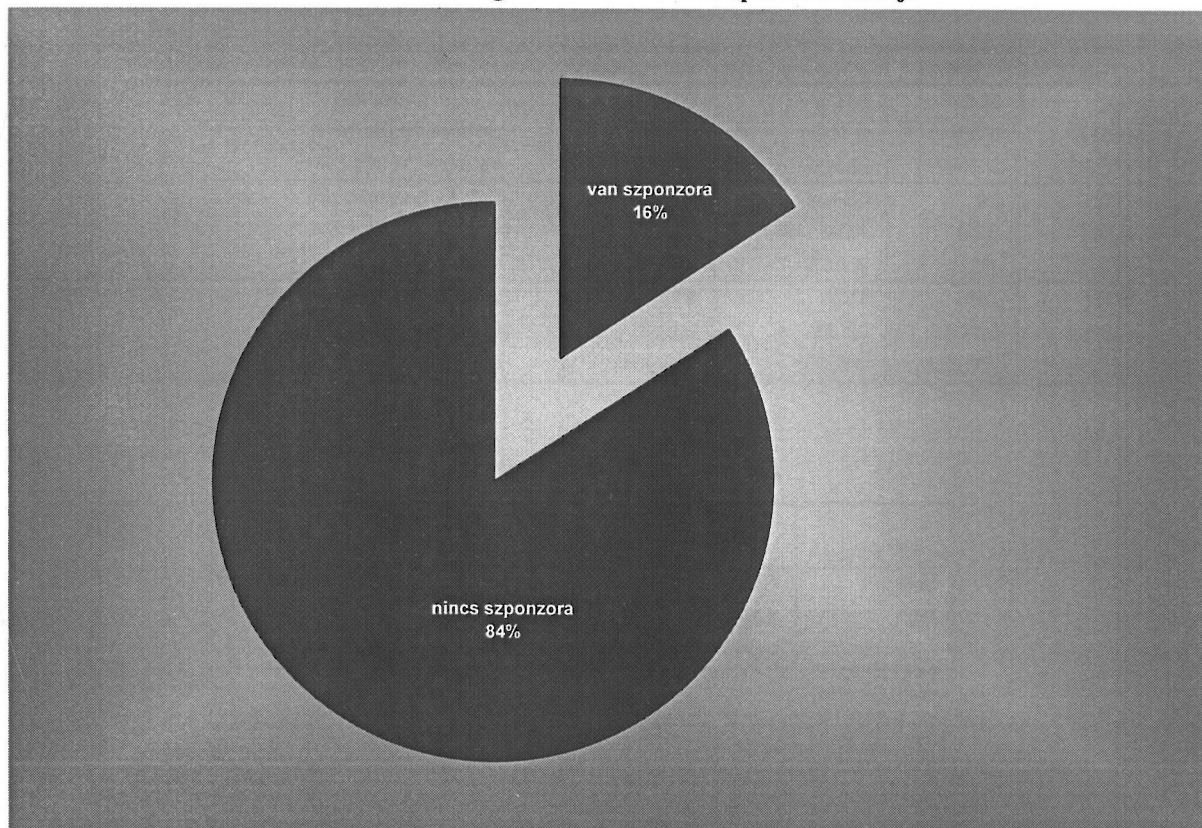
Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Elmondhatjuk, hogy a sportolók leginkább a családi kötelék miatt (41 %) nem vándorolnak külföldre. Láthatóan magas értéket mutat (15 %) a sportolóknál a nyelvtudás hiánya, mint gátló tényező. Ezt követő gátló tényezők: a szándék hiánya (13%) és a pénzügyi gondok (12%).

A nyolcadik kérdésem válaszaiból kiderült a sportolók támogatókkal kapcsolatos viszonya.

Kíváncsi voltam, hogy milyen a támogatókkal rendelkező sportolók aránya, és ez a szempont milyen más tényezőkkel lehet kapcsolatban.

21. ábra: A támogatókkal rendelkező sportolók ábrája

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Leolvasható, hogy a mintámba került sportolók közül csak 16 % válaszolta, hogy rendelkezik támogatóval. Ezután arra kerestem a választ, hogy létezik-e szignifikáns kapcsolat a támogatással rendelkezés és a sportolók nemi hovatartozása között. A vizsgálat során nem találtam szignifikáns kapcsolatot e két változó között, vagyis a nem semmilyen kapcsolatot nem mutatott a támogatással.

A következőkben arra voltam kíváncsi, hogy vajon a támogatókkal rendelkezés és a sportági minősítés között létezik-e szignifikáns kapcsolat (11. táblázat)?

11. Táblázat: Szponzorral való rendelkezés és a sportági minősítés keresztábrája

			Minősítés			Total
			Első osztály	Másod osztály	Hobby	
Van szponzora?	nem	Gyakoriság	111	224	513	848
		Várható gyakoriság	150,0	241,9	456,0	848,0
		% within Minősítés	62,4%	78,0%	94,8%	84,3%
	igen	Gyakoriság	67	63	28	158
		Várható gyakoriság	28,0	45,1	85,0	158,0
		% within Minősítés	37,6%	22,0%	5,2%	15,7%
	Total	Gyakoriság	178	287	541	1006
		Várható gyakoriság	178,0	287,0	541,0	1006,0
		% within Minősítés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,343	,000
Nominal	Cramer's V	,343	,000
N of Valid Cases		1006	

Forrás: a kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A két táblázat adatai rávilágítanak a két változó közötti közepes erősségű, szignifikáns kapcsolata van. Leolvashatjuk, hogy a sportági minősítés emelkedésével, vagyis minél jobb minősítésű a sportoló, annál gyakoribb, hogy rendelkezik támogatóval.

A következő kapcsolatvizsgálat során, szignifikáns összefüggést találtam a lakhelyváltási hajlandóság és a szponzor megléte között. Kijelenthető, hogy a támogatókkal rendelkezők nagyobb hajlandóságot mutatnak a költözésre, és természetesen hasonló eredmény számszerűsíthető a külföldre vándorlási hajlam tekintetében is.

Mindezek után fontosnak találtam azt is megvizsgálni, hogy a támogatókkal rendelkezők körében mire terjed ki a támogatás. A kérdőív során nyolc válaszlehetőséget kellett rangsorolni, mely alapján elkészítettem egy gyakorisági és egy súlyozott gyakorisági rangsort is, a támogatás tárgyának tekintetében (12. táblázat).

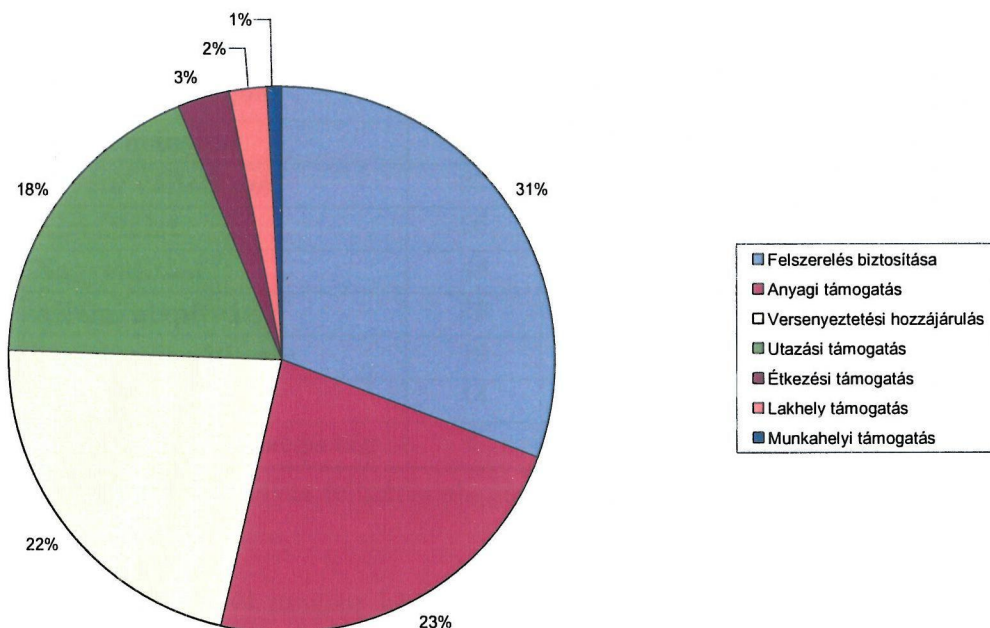
12. Táblázat: A sportolói támogatások „tárgyának” rangsorai

Tényező	Említés	Súlyozott
Anyagi támogatás	80	213
Felszerelés biztosítása	122	286
Versenyeztetési hozzájárulás	99	205
Utazási támogatás	110	170
Munkahelyi támogatás	7	8
Lakhelytámogatás	14	20
Étkezési támogatás	27	29

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Tapasztalhatjuk, hogy a két rangsor elejében nincs számottevő különbség és mindkét rangsor elején a felszerelés biztosítása áll. Ez azt jelenti, hogy a sportolók „mecénásai” által nyújtott legjellemzőbb támogatási forma (31 %) a szükséges felszerelés biztosítása. Gyakran ez a támogatás magától a sportszergyártótól érkezik, és ilyenkor a sportoló magát a terméket - tehát a sportfelszerelést-, mint „opinion leader” reklámozza. A rangsorban a következő az anyagi támogatás (23%), ez a sportolónak a támogatótól kapott honoráriumát jelenti. Ez lefedi a fix időpontokban (havi fix fizetés) és az eredmények után járó juttatás (teljesítmény-prémium) kategóriáját is, de leggyakrabban a kettőből képzett kombinációként jelentkezik a sportolók anyagi támogatása.

22. ábra: A sportolók támogatásinak százalékos megoszlása

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Az ábrán látható, hogy az étkezési, lakhely-, illetve a munkahelyi támogatás napjainkban már nem számottevő támogatási forma. Miután a lakhelytámogatás ilyen csekély mértékű támogatási forma, így arra következtethetünk, hogy a sportolók legnagyobb része helyben él, vagy csak a sportrendezvények idejére érkezik a településre, őket nevezhetjük vándorló sportolóknak is. Ezzel a kérdéskörrel a harmadik fejezetben részletesen foglalkozom.

A támogatással kapcsolatban kíváncsi voltam, hogy a sportolók a fent említett támogatásokat milyen szervezetektől kapják. Számos sportvezetővel beszélgettem, és ők mindig azt emelték ki, hogy egy területen található vezető sportegyesületek felemelkedésének elengedhetetlen feltétele a területen megjelenő multinacionális és külföldi érdekeltségű cégek támogatásának elnyerése. Szerintük a sportszektor jelenleg legnagyobb mértékű területi támogatásai már tőlük származnak.

A kérdőív következő kérdésére csak a támogatásban részesülő sportolók válaszoltak. Rangsoroltam a nyolc potenciális támogatót az említés gyakorisága és súlyozott gyakorisága alapján. Így már könnyen számszerűsíthető és átlátható, hogy kik nevezhetők hazánkban a „legnagyobb” sporttámogatóknak. A keletkezett adatokat a kérdőívben található válaszsorrendeknek megfelelően láthatjuk a következő táblázatban.

13. Táblázat: A hazai támogatók gyakorisági és súlyozott gyakorisági rangsorai

Támogató	Említés	Súlyozott említés
Önkormányzat	108	255
Egyéni vállalkozó	82	169
Kisvállalat	56	140
Nagyvállalat	46	107
Állam, alapítvány	28	46
Multinacionális cég	19	46
Állami vállalat	14	22
Külföldi érdekeltségű cég	8	17

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A táblázatban található két rangsor között semmilyen eltérést nem találunk, vagyis mind gyakoriságban mind súlyozott gyakoriságban az önkormányzat a legnagyobb támogató. Őket az egyéni vállalkozók, mint „bőkezű adakozók” követik. A sportolók által említett és rangsorolt támogatók között sem a multinacionális cégeket, sem a külföldi érdekeltségű vállalatokat nem találjuk a legnagyobb támogatók között napjainkban. Tehát a sportvezetők korábban említett megállapítása nem helytálló, ha ezzel a kérdőívvel a dinamika is mérhető

lenne (mint ahogy erre sajnos nincs mód), bebizonyosodhatna, hogy az évek múlásával valóban a sportvezetők által említett támogatók lehetnek a sportegyesületek legnagyobb „mecénásai”.

Sajnos a fent említett támogatókhoz nem áll módomban összegeket hozzárendelni, mivel 2002 óta ilyen adatbázis nem készült. Azt gondolom, hogy ha a magyar sportfinanszírozásról esik szó, elengedhetetlen, hogy ezt a legutolsó nyilvánosan publikált Magyar Sport Fejlesztési Terv - adatsort átnézzük. Ennek segítségével ugyanis bemutatathatók a hazai sport finanszírozási forrásai⁹⁵.

Az állami sportfinanszírozás alapvető csatornái: a központi költségvetés, illetve az önkormányzatok. Ezeken keresztül 23 514 millió forint áramlott a sportszférába. Magyarország 2003-as GDP-je 18 574 milliárd Ft⁹⁶. Az állami támogatás - a nemzetközi számbavételi sémát alapul véve - láthatóan nem éri el a GDP 1%-át. A költségvetés legjelentősebb fejezetei e témában a Belügyminisztérium (BM), illetve a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium (GYISM) volt. A BM az önkormányzati előirányzatokon keresztül 1 758 millió forintot költött az utánpótlásra, és 54 millió forintot az egyesületekre, szövetségekre.

A játékadóból származó bevételek a sportfinanszírozás sarokkövének tekinthetők mind a nemzetközi, mind a hazai gyakorlatban. A keletkező adóbevételek kiadási struktúrája a sport viszonylatában törvényileg meghatározott (a sorsolós játékok játékadójának 12%-a; a bukmékeri, fogadásos játékok játékadójának 50%-a; a TOTÓ játékadójának 100%-a áramlik a szférába). A Szerencsejáték Rt. kimutatásai⁹⁷ alapján a keletkező források 3 265 millió forintot tesznek ki. A források felhasználása viszont a költségvetési törvény alapján már nem ilyen egyértelműen nyomon követhető. A játékadóból származó bevétel a Pénzügyminisztérium (PM) fejezetben szerepel, a kiadási oldalon pedig nincsen külön nevesítve.

A létesítményekre fordított központi összegek 69 %-a fejlesztési jellegű kiadás, 31 %-ban pedig vagyonkezelés. Mindemellett a létesítmények 75 %-a önkormányzati tulajdonban van, ami éves szinten - a fenntartást tekintve - 4-5 milliárdos kiadást jelent. Az egyesületi támogatás (ingyenes, vagy kedvezményes létesítmény-használat) még további 2 milliárd forint egy évre⁹⁸.

---

⁹⁵ Magyar Sport Fejlesztési Terv (munkapéldány), 2003

⁹⁶ KSH

⁹⁷ Világgazdaság

⁹⁸ Fehér Könyv

A 2003-as sportfinanszírozás forrásait makroszinten az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

Központi költségvetés⁹⁹ (millió forint)

Diáksport	2.156,-
Minisztérium-szövetségek-egyesületek	3.003,-
Utánpótlás	2.919,-
Versenysport	2.168,-
Szabadidősport	841,-
Létesítmények	3.200,-
Ösztöndíjak, elismerések	1.357,-
Sportegészségügy	270,-
Sporttudomány	95,-
Sportinformáció	10,-
Testnevelési és sportmúzeum	55,-
Egyéb	15,-
Összesen:	16.089,-

Önkormányzatok

Megyei önkormányzatok	425,- ¹⁰⁰
Létesítmény-fenntartás:	5.000,-
Települési önkormányzatok	2.000,- (+egyéb)

Állami támogatás összesen: **23.514,¹⁰¹ -**

⁹⁹ 2003. évi CXVI. Tv. és Szerencsejáték Rt.

¹⁰⁰ Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei közgyűlés főjegyzője (Dr. Borbély Károly): A megyei önkormányzatokról szóló kérdőív, 2004. 04. 14

¹⁰¹ (Forma-1 nélkül) (központi költségvetés, önkormányzati kiadásoknak csak a központi költségvetésen keresztül történő hányada)

Vállalkozások

Szponzori piac

10.000,-¹⁰² (+egyéb)**Háztartások**45.000-50.000,-¹⁰³**Összesen:****93.770,-**

Elkülönített pénzalapok (nem egyértelműen meghatározható, hogy mennyi realizálódik belőle)

Kezességvállalások, vagyonkezelés

46.811,-

A kérdőívem feldolgozásakor arra is kerestem a választ, hogy létezik-e szignifikáns kapcsolat az életkor és támogatással rendelkezés között, azonban a két változó között nem találtam szignifikáns kapcsolatot.

A sportolók versenyképességének területi vizsgálata kapcsán célszerű elemezni, hogy egy terület versenyképességi vonzerejét a különböző minősítéssel rendelkező sportolók ugyanolyannak ítélik-e meg?

Ehhez egytényezős varianciaanalízist használtam, mely a minták várható értékének (átlagának) egyenlőségére vonatkozó statisztikai hipotézist vizsgálja meg. Ennek eredményeit - azaz hogy a hat versenyképességi vonzerőben találtam a sportági minősítések tükrében szignifikáns különbséget - a következő táblázatban láthatjuk.

---

¹⁰² Fehér könyv

¹⁰³ Fehér könyv, KSH

14. Táblázat: Varianciaanalízis

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Infrastr.	Between Groups	3.572	2	1.786	3.167	.043
	Within Groups	567.391	1006	.564		
	Total	570.963	1008			
Sporthagy.	Between Groups	6.773	2	3.387	4.002	.019
	Within Groups	851.352	1006	.846		
	Total	858.125	1008			
Szponzorok	Between Groups	8.889	2	4.444	5.927	.003
	Within Groups	754.370	1006	.750		
	Total	763.259	1008			
Telep.term. adott.	Between Groups	2.245	2	1.122	.904	.405
	Within Groups	1248.857	1006	1.241		
	Total	1251.102	1008			
Közlek.kap cs.	Between Groups	3.815	2	1.907	2.290	.102
	Within Groups	837.747	1006	.833		
	Total	841.562	1008			
Oktatási visz.	Between Groups	3.837	2	1.918	2.075	.126
	Within Groups	929.941	1006	.924		
	Total	933.778	1008			
Demog. adott.	Between Groups	7.173	2	3.587	3.349	.036
	Within Groups	1077.316	1006	1.071		
	Total	1084.490	1008			
Önkor. adott.	Between Groups	1.395	2	.697	.810	.445
	Within Groups	866.462	1006	.861		
	Total	867.857	1008			
Lakásállomány	Between Groups	8.320	2	4.160	4.761	.009
	Within Groups	878.947	1006	.874		
	Total	887.267	1008			
Életminőség	Between Groups	1.120	2	.560	.692	.501
	Within Groups	813.356	1006	.809		
	Total	814.476	1008			
Egészségügyi szolg.	Between Groups	.176	2	.088	.117	.890
	Within Groups	757.392	1006	.753		
	Total	757.568	1008			
Városi szolgáltatások	Between Groups	1.907	2	.954	.981	.375
	Within Groups	977.647	1006	.972		
	Total	979.554	1008			
Sportbajnokság minősége	Between Groups	13.069	2	6.535	10.640	.000
	Within Groups	617.864	1006	.614		
	Total	630.934	1008			

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A fenti táblázat szerint az alábbi versenyképességi vonzerő-tényezőkben találtam a sportági minősítések tükrében szignifikánsan eltérő válaszokat: sport-infrastrukturális

adottságok, sporthagyományok, szponzorok megléte, demográfiai adottságok, lakásállomány jellemzői, sportbajnokság minősége. Tehát ezek azok a területi versenyképességi vonzerők, melyeket a különböző szinteken sportolók nem egyformán tartanak fontos tényezőnek.

Kíváncsi voltam arra is, hogy akik nagyon fontosnak tartották a lakhelyváltáskor az egyes tényezőket, azok a külföldre költözéskor is hasonlóan gondolkodnak-e e tekintetben. Ennek vizsgálatát korrespondencia-analízis segítségével végeztem el.

A Likert skálán mért tényezők korrespondencia-analízise során arra a következtésre jutottam, hogy az egyes vándorlást előidéző tényezőkre adott válaszok fontosságának (erősségének) tekintetében a sportolók hasonló válaszokat adtak.

A következő táblázatok és ábra a sportolók körében legfontosabbnak tartott - nagyobb anyagi megbecsülés - tényezőn szemlélteti a korrespondencia- analízist.

15. Táblázat: Korrespondencia- analízis

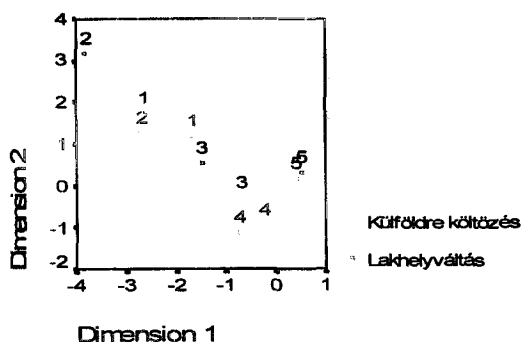
Lakhelyváltás (általános)	Külföldre költözés					
	1	2	3	4	5	Active Margin
1	1	1	3	2	4	11
2	3	1	4	4	1	13
3	2	0	8	15	22	47
4	0	0	3	36	46	85
5	1	0	5	10	195	211
Active Margin	7	2	23	67	268	367

Summary

Dimension	Singular Value	Inertia	Chi Square	Sig.	Proportion of Inertia		Confidence Singular Value	
					Accounted for	Cumulative	Standard Deviation	Correlation
								2
1	,577	,333			,659	,659	,051	,411
2	,381	,146			,288	,946	,057	
3	,130	,017			,034	,980		
4	,101	,010			,020	1,000		
Total		,506	185,716	,000	1,000	1,000		

23. ábra: Korrespondencia- analízis ábrája

Anyagilag nagyobb megbecsülés

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Az ábráról könnyen leolvashatjuk, hogy aki a lakhelyváltás mellett az anyagi szempontot tartotta a legfontosabbnak - ötössel jelölte meg -, az a külföldre vándorlásnál is ugyanolyan fontosságú, erősségű minősítéssel jelölte meg ugyanazon tényezőt.

Jelen kutatásom végkövetkeztéseként állíthatom, hogy sikerült a sportolók által Magyarország városaira felállítanom egy területi versenyképességi rangsort, melyet Magyarország megyéire összesítve a következő táblázatban (16. táblázatban) mutatok be.

16. Táblázat: A sportolók által felállított területi versenyképességi sorrend

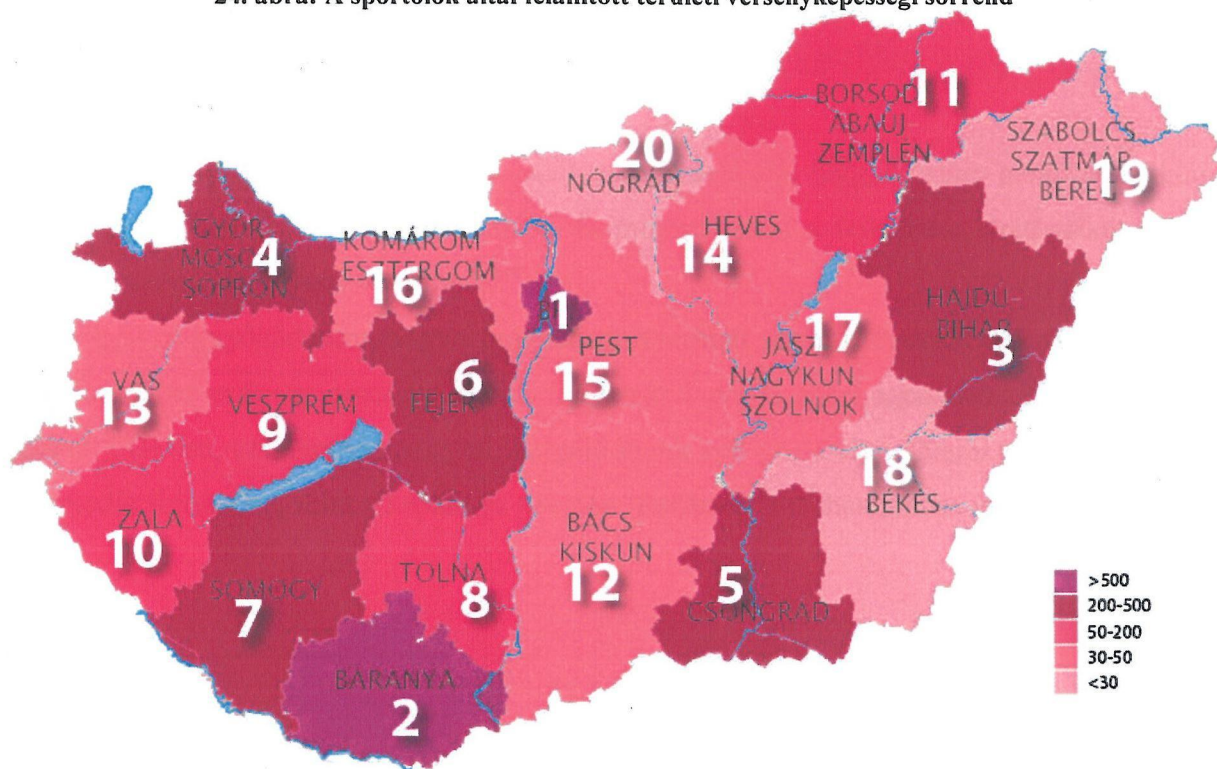
Sorrend	Megye, főváros	Összes (súlyozott) említés
1	Budapest	852
2	Baranya	755
3	Hajdú-Bihar	411
4	Győr-Moson-Sopron	410
5	Csongrád	309
6	Fejér	288
7	Somogy	237
8	Tolna	134
9	Veszprém	76
10	Zala	73
11	Borsod-Abaúj-Zemplén	73
12	Bács-Kiskun	49
13	Vas	47
14	Heves	44
15	Pest	39
16	Komárom-Esztergom	35
17	Jász-Nagykun-Szolnok	31
18	Békés	13
19	Szabolcs-Szatmár-Bereg	12
20	Nógrád	1

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

Láthatjuk, a sportolók által felállított rangsorból, hogy a sportolók a fővárost említik a legversenyképesebb területnek, melyet kissé leszakadva Baranya követ. Ettől a két területtől jelentősen leszakadva említették Hajdú- Bihar és Győr- Moson- Sopron megyét. A sportolók által említett rangsort Nógrád megye zárja.

Kijelenthetjük, hogy a sportolók az ország nyugati felét (megyéit) tartják versenyképesnek, melyet a következő térképen szemléltetnek.

24. ábra: A sportolók által felállított területi versenyképességi sorrend

Forrás: A kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés

A térképen látható, hogy az ország nyugati megyéi a sportolók véleményei alapján versenyképesebbek (sötétebb árnyalattal jelöltem), mely alól kivételt képez az ország két keleti megyéje: Hajdú- Bihar és Csongrád.

Bizonyítottam a mindenki által evidenciaként kezelt - eddig még semmilyen konkrétummal nem alátámasztott - tényt, miszerint a sportolók a nagyobb anyagi megbecsülés miatt hajlandók leginkább telephelyeiket megváltoztatni, ezenkívül bemutattam azokat a tényezőket is, melyek telephely-változtatási döntéseiket elősegíthetik, illetve gátolhatják.

A kérdőívem adatainak segítségével megbecsültem 95%-os megbízhatósági szint mellett a magyar sportolók migrációs hajlandóságát.

Érdekes adatokkal szolgáltam a sportolók szponzorálásával kapcsolatosan, mely szerint még mindig az önkormányzat a magyar sport legnagyobb mecénása, de ezt biztosan sportágfüggő.

A támogatás tárgyát illetően a sportolókat leginkább a sportolásukhoz elengedhetetlen felszerelésekkel támogatják.

A kérdőívem a városok rangsorán kívül információt szolgáltat a tekintetben is, hogy a legversenyképesebb városok milyen versenyelőnyökkel, versenyképességi tényezőkkel rendelkeznek a sportolók megítélései alapján.

„A versenyképesség mindig a tényezők kombinációjától függ, de nincs garancia a sikerre, mindegyik városban helyben kell találni és megvalósítani a fejlesztési stratégiákat a többi hasonló helyzetű várossal versengve.”¹⁰⁴

Végül meggyőződése, hogy a magyar sport területi versenyképességének vizsgálata nem korlátozódhat csak az országon belüli területekre, mivel sport igen nemzetközivé vált az elmúlt időkben, ezért mindenképpen vizsgálnunk kell az országhatárainkon túl is, melyet a harmadik fejezetben, mint a képzés és nevelés „feedback” mechanizmusa vizsgálók.

---

¹⁰⁴ Lengyel I. (2003), 273. o.

2.4. Egyéb közvetítő tényezők kapcsolata a sport területi versenyképességével

Az első pillér vizsgálatakor már sikerült bizonyítanom, hogy a múlthoz képest a sportolói tehetség kibocsátásban területi átrendeződését figyelhettük meg. Míg a régebben az ország keleti régióiban voltak a sporttehetségek számottevőek, addig mára ez a nyugati országrészre tevődött át.

A feltüntetett adatok is alátámasztották, hogy a tehetségen kívül más tényező is szerepet játszhatott az átrendeződésben. Minek tudható be az, hogy a sportolók az ország nyugati részén találhatóak nagyobb arányban?

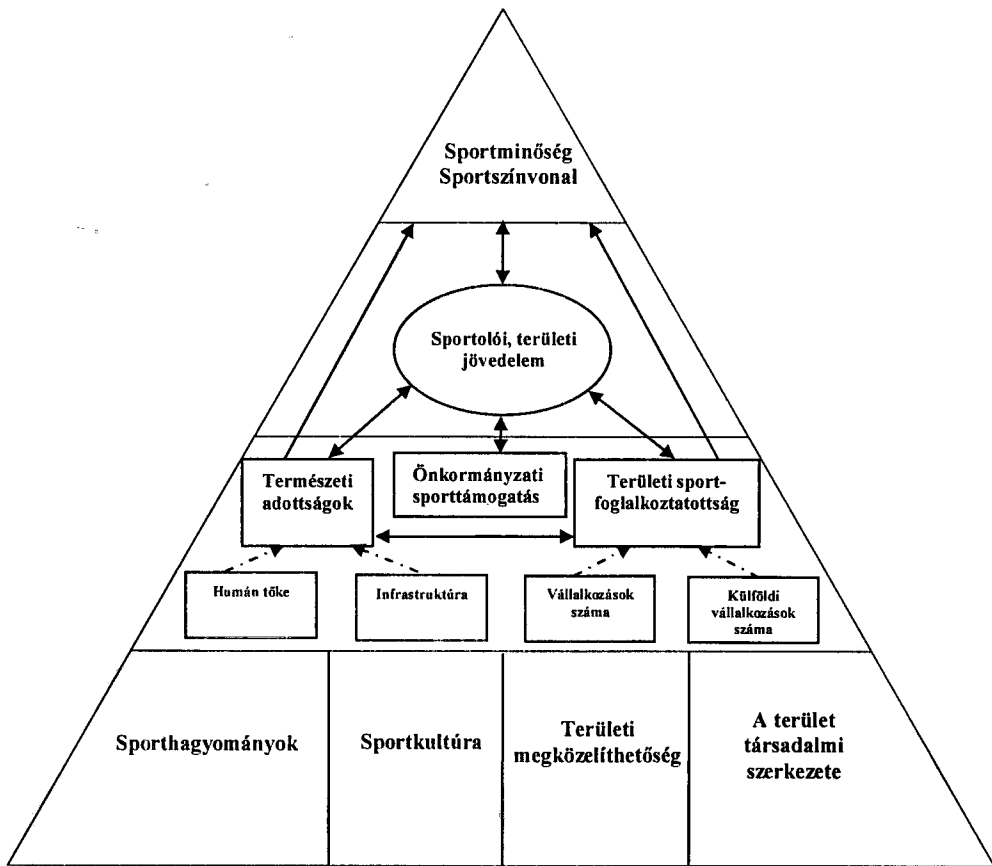
A hipotézisem, hogy a tehetséges sportolóink elhelyezkedését más egyéb tényezők is (gazdasági, társadalmi, szociális, infrastrukturális stb.) befolyásolják, amelyet ebben az alfejezetben próbálok bizonyítani.

Következőkben arra vállalkozom, hogy a hazai sport területi versenyképességére ható egyéb tényezőkre is egy területi rangsort felállítsak. Ehhez elengedhetetlen, hogy a sport területi versenyképességére ható tényezőket összeszedjem, és Lengyel Imre nyomán - az általam fontosnak ítélt- a sportra ható egyéb változókat egy piramis- modellben (25. ábra) bemutassam.

Egy terület sport- versenyképességét befolyásoló tényezők közül létfontosságúak azok az alaptényezők, melyek a sport- versenyképességre közvetlenül fejtik ki hatásukat pl. természeti adottságok, infrastruktúra. Nem szabad azokról a szintén lényeges tényezőkről sem megfeledkeznünk, amelyek nem közvetlenül, hanem áttételeken keresztül befolyásolják a sport területi versenyképességét.

Ezek azok a kulturális (területi sportkultúra, sporthagyományok), társadalmi (terület társadalmi szerkezete), gazdasági (vállalkozások száma) paraméterek, melyek közvetve, gyakran időben is később jelentkezve befolyásolják a terület sport- versenyképességét.

25. ábra: A sport területi versenyképessége ható egyéb közvetítő tényezők piramis- modellje

Forrás: saját szerkesztés, Lengyel Imre nyomán

A modell talpazatát azok a tényezők alkotják, amelyek a hosszú távú sikerek elengedhetetlen- gyakran nehezen számszerűsíthető, de bizonyítható- feltételei, ismérvváltozói (sporthagyományok, sportkultúra, területi megközelíthetőség, a terület társadalmi szerkezete), melyeket Lengyel nyomán nevezzünk a sport területi sikerességi faktorainak.

A modell alaptényezőit láthatjuk egy szinttel feljebb (humán tőke, infrastruktúra, vállalkozások száma, külföldi érdekeltségi cégek területi előfordulásainak gyakorisága) amely közvetve ugyan, de rövidtávon képes a terület sport- versenyképességét javítani.

A piramis középső részén, az alapkategóriákban, egy speciális tényezőt (önkormányzati támogatás) is találunk. Ezek természetesen közvetlenül hatnak a sportolói- és

területi jövedelmekre. A többi tényező csak közvetve fejt ki hatását, melyek közti kapcsolatokat a nyilakkal szemlélteték. A modell csúcspontjában a terület sportminősége áll, melyet közvetve szemléltethet a sportolók jövedelme. A terület sportminősége és a területen található „profi” sportolók keresete között igen erős korrelációs kapcsolatot számszerűsíthetünk.¹⁰⁵

A későbbiekben kitérek rá, hogy a helyi település - és gazdaságpolitika és nem utolsósorban a sportpolitika aktív szereplőinek észre kell venniük az ebben rejlő feedback mechanizmusokat is. Itt arra gondolok, hogy a területi sporteredmények javulása multiplikátor hatást fejthet ki - esetleges rásegítéssel- a területi sportgazdaságra, mely a terület versenyképességét is pozitívan befolyásolhatja.

A modellben található tényezők közül először nézzük az **alapkategóriákat**:

▪ **Önkormányzati feladatok, támogatások**

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8.§-a a települési önkormányzatok feladatai közé sorolja a sport támogatását, az egészséges életmód megteremtésének feltételeit.

A sportról szóló 2004. évi I. törvény 55.§-a az alábbiakban határozza meg a helyi önkormányzatok sporttal kapcsolatos feladatait:

- a települési önkormányzat - figyelemmel a sport hosszútávú fejlesztési koncepciójára - meghatározza a helyi sportfejlesztési koncepciót és gondoskodik annak megvalósításáról,
- együttműködik a helyi sportszervezetekkel, sportszövetségekkel,
- fenntartja és működteti a tulajdonát képező sportlétesítményeket,
- megteremti az önkormányzati iskolai testnevelés és sporttevékenység gyakorlásának feltételeit,
- biztosítja az önkormányzati, iskolai sportkörök működéséhez szükséges feltételeket.

---

¹⁰⁵ Ács P. (2005)

A helyi önkormányzatok rendeletben állapítják meg a helyi adottságoknak megfelelően a sporttal kapcsolatos részletes feladatokat és kötelezettségeket, valamint a költségvetésükből a sportra fordítandó összeget.

▪ **Területi sportfoglalkoztatottság**

A terület sportfoglalkoztatottságát a már korábbiakban megismert - és kifejtett-duálmutatós felosztásból ismerhetjük. Ezt tulajdonképpen a sport foglalkoztatottsági mutatója, amely azt hivatott mérni, hogy a sportban dolgozó aktív korúaknak megfelelő mennyiségű munka áll-e a rendelkezésére. Ezt erősen befolyásolja a sportolás céljából ingázók mennyisége.

▪ **Természeti adottságok**

A sport területi versenyképességének vizsgálatakor elengedhetetlen tényező a természeti adottság. Fontosságát az indokolja, hogy kizáró jelleggel is bír, hiába a többi tényező megléte, ha a természeti adottságok nem megfelelőek (pl. nem települhet a területre vízisport, ha a környéken nem található megfelelő minőségű folyó vagy állóvíz), akkor a területen az adott sportágban magas sportminőség nem lesz.

A modell **alaptényezői** a rövid távú területi sport- versenyképesség javításában játszhatnak meghatározó szerepet:

▪ **Humán tőke**

A humán tőkén értem a sportgazdaságban tevékenykedők „szaktudását”, mely a területi sport- versenyképesség mérésekor nehezen kvantifikálható fogalom. Ellenben ez a tőke mindaddig az adott területen fejti ki pozitív hatását, míg a birtoklója a területen található.

▪ **Infrastruktúra**

A területi verseny szintén fontos meghatározója az adott térségben található sportpályák, stadionok, csarnokok mennyisége, minősége. Az infrastruktúra hiánya akár kizárólagossággal is bírhat, azonban a sport területén elengedhetetlen az intézmények közötti együttműködés is. A terület versenyképességének javításának feltételei között kiemelt helyen szerepel az infrastrukturális viszonyok fejlesztése, karbantartása.

Általánosságban kijelenthetjük, hogy a települések, illetve a sportágak nagy része jelentős létesítmény gondokkal küzd. A sportszféra szereplőinek egyöntetű véleménye, hogy Magyarországon a sportlétesítmény - ellátottság - mind a létesítmények számát, mind állapotát tekintve katasztrofális helyzetben van, ugyanakkor kulcsfontosságú kérdés a sportolási terek létének megoldása. Nagy hiány mutatkozik az iskolai tornatermek terén. Az 5500 általános- és középiskola közül 600 nem rendelkezik sportcélra alkalmas fedett létesítménnyel. Másik nagy problémát jelent az uszodák hiánya, hiszen 34 kistérségben egyáltalán nincsen uszoda, 91 kistérségben nincsen fedett uszoda, ebből 15 kistérségnek a népessége meghaladja az 50 ezer főt. A téli sportok hátrányos helyzetét pedig jól mutatja, hogy jelenleg csupán 17 műjégpálya üzemel az országban, melyből mindössze kilenc a fedett. A sportélet a sportlétesítmények hiánya miatt a kistelepüléseken a legkevésbé biztosított. A nagyobb városok szintén létesítmény ellátottsági problémákkal küzdenek, városonként más-más funkciójú létesítmény problémája megoldatlan. A versenysport centrumai, azaz az Olimpiai Központok jelenlegi minőségi és felszereltségi állapota katasztrofális, egyes létesítmények műszaki állapota csupán 22–25%-os¹⁰⁶.

▪ **Vállalkozások, külföldi vállalkozások száma**

Napjainkban a területi versenyképesség egyik kulcstényezőjeként tartják számon. A sport versenyképességet is meghatározza a területen található pénzügyi tőke mennyisége, összetevője. Ebben a speciális szegmensben fontos tényező a területen található vállalkozások száma, illetve a külföldi tőke nagysága. Gyakori jelenség, hogy a területen található magyar és külföldi vállalkozások a sport területén is „mecénásként”, szponzorként tevékenykednek.

---

¹⁰⁶ Magyar Sport Fejlesztési Terv (2003)

A modell talpazatán helyezkednek el azok a gyakori tényezőváltozók (**sikerfaktorok**), melyeket gyakran sem mérni, sem magyarázni nem tudunk, egyszerűen éreztetik hatásukat. Ezeknek a hiányában a hosszú távú sikerek nem érhetőek el. A sikerfaktorok a következők:

- **Sporthagyományok**

A sport területi versenyképességének vizsgálatakor elengedhetetlen figyelembe vennünk a területen található sporthagyományok jelenlétét. Ez a mai napig a hazai sport területi megjelenésében érezhető jelenség. Egy területen egy új sportággal megjelenni, és az első pillanattól kezdve vezető pozícióba lenni nehéz feladat. Minden területnek megvannak a nagy múlttal rendelkező sportklubjai, amelyeket pozíciójukból kimozdítani szinte lehetetlen vagy legalábbis nagyon nehéz.

- **Társadalmi szerkezet**

A sikeres területeken a társadalmi középosztálytól kezdődően egyre nagyobb az igény a szórakozási lehetőségek igénybevételére, melynek egyik lehetősége a sport. A társadalom a szórakozáson kívül újra felfedezi a sport pozitív nevelő hatását, melynek eredményeképpen számos szülő választja gyermekének szabadidős tevékenységnek a sportot.

- **Területi elérhetőség**

Egy a sport szempontjából is versenyképes terület megközelíthetősége, közlekedési kapcsolatai, földrajzi fekvése gyakran jobb, mint a többi területé. A földrajzi elhelyezkedés leszűkítheti a lehetőségeket, ezt hivatott kompenzálni a közlekedési, (autópálya, vasút, kikötők, repülőtér) kommunikációs, (média, internet, távközlés, adatátvitel) infrastrukturális adottságok erős megléte, melyek képesek enyhíteni a földrajzi determinációt.

2.4.1. A sport versenyképességére ható egyéb tényezők területi rangsora

A következőkben arra teszek kísérletet, hogy a sport versenyképességére ható további tényezőket külön- külön elemezve próbáljak egy komplex képet adni a sportban fellelhető egyéb területi különbségekre.

Nem kívánok nagyon eltérni a hazai szakirodalom által a területi egyenlőtlenségek mérésekor leggyakrabban használt indikátoroktól, melyek az alábbi változókhoz sorolhatók:¹⁰⁷

- demográfiai jelzőszámok,
- gazdasági jelzőszámok,
- infrastrukturális jelzőszámok,
- társadalmi jelzőszámok,

A saját mutatóim elkészítésekor egy kis változtatást végeztem, mely alapján a társadalmi mutatómhoz bevettem a demográfiára vonatkozó változókat, és egy új sporteredményességi mutatót is szerkesztettem. A sporteredményességi mutatóban a hivatásos „profi” sportolókat vizsgáltam. Természetesen az egyéni sportolók (olimpiai kerettagokat) és egyesületeik száma mellett a főbb labdajátékok (labdarúgás, kézilabda, kosárlabda, röplabda, asztalitenisz) egyesületeinek területi előfordulásának a száma is szerepel. Ezek alapján a következő táblázat az általam készített mutatókat és a bennük szereplő változókat (22 db) tartalmazza:

---

¹⁰⁷ Berey K.- Nemes Nagy J.(2002)

17. táblázat: A vizsgált mutatók táblázata

A mutató neve	Bennük található változók
Sporteredményességi mutató	Olimpiai keret sportolók száma, Olimpiai keret sportolókat adó sportegyesületek száma, Első osztályú labdarúgó, kézilabda, kosárlabda, röplabda, asztalitenisz csapatok száma
Gazdasági mutató	Külföldi érdekeltségű vállalkozások év végi száma 2004, Regisztrált vállalkozások száma 2004, Egy főre jutó GDP 2004, Az ipar termelése területi egységek szerint 2004 (Millió Ft), Non profit vállalkozások száma 2004
Infrastrukturális mutató	Sportegészségügyi rendelők száma 2004, Főfoglalkozású sportorvosok száma 2004, Felsőoktatási intézmény 2004, Szállodák (Hotelek) száma 2004, Az összes kereskedelmi szálláshely férőhelyeinek a száma 2004, Sportlétesítmények száma 2004, Strandok száma 2004
Társadalmi mutató	Népesség száma 2004, Alkalmazásban állók száma 2004, Felsőoktatásban tanulók száma 2004

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal évkönyvei alapján saját összeállítás

A számításaim hitelességéhez azokat a változókat, amelyeknél szükséges volt, 100 000 lakosra vetítve használtam. A megfigyelési egységek a megyék és a főváros voltak, az adatokat a Központi Statisztikai Hivatal aktuális kiadványaiból és az egyes sportági szövetségektől gyűjtöttem. A változók feltételezésem szerint kapcsolatban állnak a sporttal, melyet előzőleg kapcsolatvizsgálatokkal vizsgáltam.¹⁰⁸ A kutatásban prezentált eredményeket a többváltozós statisztikai elemzésekhez gyakran használt SPSS programmal értem el.

¹⁰⁸ Ács P. (2006)

Az egyes változókon végeztem először elemzést, melyekhez eredményességi pontszámokat (1-legrosszab; 20-legjobb) rendeltem, majd ezeket összegeztem és átlagoltam. A kapott átlagok alapján elkészítettem az adott mutató területi sorrendjét. Az így keletkezett területi sorrendeket a 18. táblázatban olvashatjuk.

18. táblázat: A mutatók alapján elkészített területi sorrendek

Sport-eredményességi mutató rangsora			Társadalmi mutató rangsora			Infrastrukturális mutató rangsora			Gazdasági mutató rangsora		
Megyék	összes pont	rangsor	megyék	összes pont	rangsor	megyék	összes pont	rangsor	megyék	összes pont	rangsor
Budapest	135,5	1	Budapest	60	1	Somogy	127	1	Budapest	100	1
Baranya	104	2	Pest	51	2	Zala	119	2	Győr-Moson-Sopron	81	2,5
Pest	102	3	Borsod-Abaúj-Zemplén	48	3,5	Veszprém	109	3	Zala	81	2,5
Fejér	101	4	Hajdú-Bihar	48	3,5	Vas	96	4	Vas	76	4
Győr-Moson-Sopron	97,5	5	Győr-Moson-Sopron	46	5	Jász-Nagykun-Szolnok	87	5	Veszprém	72	5
Bács-Kiskun	89,5	6	Szabolcs-Szatmár-Bereg	45	6	Baranya	82	6	Komárom-Esztergom	70	6
Borsod-Abaúj-Zemplén	85,5	7	Csongrád	43	7	Nógrád	76	7	Somogy	59	7
Csongrád	84,5	8	Bács-Kiskun	40	8	Heves	75	8	Pest	58	8
Vas	82	9	Baranya	38	9	Tolna	73	9	Fejér	54	9,5
Veszprém	78	10	Fejér	37	10	Győr-Moson-Sopron	72	10	Baranya	54	9,5
Hajdú-Bihar	72	11	Jász-Nagykun-Szolnok	29	11	Hajdú-Bihar	67	11	Csongrád	50	11
Tolna	69,5	12,5	Heves	27	12	Bács-Kiskun	64	12	Tolna	43	12
Jász-Nagykun-Szolnok	69,5	12,5	Veszprém	26	13	Budapest	63	13	Heves	39	13,5
Komárom-Esztergom	66	14	Békés	22	14	Komárom-Esztergom	62	14	Bács-Kiskun	39	13,5
Somogy	61,5	15	Somogy	17	15	Békés	60	15	Hajdú-Bihar	36	15,5
Zala	59,5	16,5	Komárom-Esztergom	15	16,5	Csongrád	53	16	Szabolcs-Szatmár-Bereg	36	15,5
Szabolcs-Szatmár-Bereg	59,5	16,5	Vas	15	16,5	Borsod-Abaúj-Zemplén	52	17	Borsod-Abaúj-Zemplén	32	17
Békés	58	18	Zala	14	18	Szabolcs-Szatmár-Bereg	45	18	Jász-Nagykun-Szolnok	28	18
Heves	44,5	19	Tolna	6	19	Fejér	31	19	Nógrád	21	19,5
Nógrád	30,5	20	Nógrád	3	20	Pest	25	20	Békés	21	19,5

Forrás: saját számítás

A táblázat szemlélteti, hogy a sport területi versenyképességének vizsgálatához használt mutatók közül az infrastrukturális mutató kivételével, mindenhol a főváros található a legelőkelőbb helyen, a legrosszabb helyzetben ezen aggregált változók alapján Nógrád megye van. A táblázat elárulja nekünk - a pontszám alapján -, hogy a leginkább a sporteredményességi mutatóban található területi koncentráció, mert a többi mutatóban a pontszámok eloszlása viszonylag egyenletes. Természetesen egy önmagában is komplex mutatónak minősül ezen az aggregált-mutatók által készített minősítés.

Az aggregált mutatók elkészítése után felmerül az igény egy közös, komplex mutató elkészítésére. Mivel a mutatók különböző számú változókat tartalmaznak, ezért az összegzés után a változók számával osztottam a pontszámokat. Az így keletkezett értékek alapján

elkészítettem a sport versenyképességének területi rangsorát, melyben az aggregált-mutatók egyforma súllyal szerepelnek. A pontozásos módszerrel felállított komplex területi sorrend, a 19. táblázatban olvasható.

19. Táblázat: A sport területi versenyképességre ható egyéb tényezők sorrendje a pontozásos módszerrel alapján

Pontozásos módszer		
Sorrend	Megye, főváros	Összes pontszám
1	Budapest	68,35
2	Csongrád	55,75
3	Hajdú-Bihar	50,04
4	Veszprém	49,78
5	Pest	46,74
6	Zala	46,37
7	Vas	45,63
8	Szeged	44,40
9	Csongrád	43,98
10	Bács-Kiskun	43,06
11	Hajdú-Bihar	43,06
12	Hajdú-Bihar-Zemplén	42,04
13	Fejér	41,99
14	Jász-Nagykun-Szolnok	37,62
15	Nagykanizsa	37,29
16	Szabolcs-Szatmár-Bereg	37,13
17	Heves	33,87
18	Tolna	30,96
19	Békés	24,19
20	Nógrád	20,41

Forrás: saját számítás

Az előző táblázatok után nem meglepő, hogy a rangsor elején Budapest található, míg a leggyengébb besorolást Nógrád megye kapta, melyet a következő térkép segítségével szemléltetek.

26. ábra: A sport területi versenyképességére ható egyéb közvetítő tényezők térkép rangsora a pontozásos módszerem alapján

Forrás: saját szerkesztés

A kapott pontozásos módszer ellenőrzéseként az aggregált-mutatókra faktoranalízist futtattam (20. táblázat), melynek az a célja, hogy megvizsgáljam, hogy az előző pontozásos módszerben az egyenlő súlyozás miatt nem veszítettünk-e el túl sok információt. Az analízis a változók korrelációs kapcsolatait modellezi kevés számú faktor, tényező függvényében. A faktor valamely posztulált, de közvetlenül nem mérhető látens tulajdonság változója, melynek hatása azonban mérhető változókban jelentkezik.

Az első lépésben négy faktoranalízist futattam külön-külön. Az infrastruktúra faktoranalízise során a létrejött faktor a hét változó az összes szórásának 46%-át „fedi” le. A társadalmi mutatóra futatott faktoranalízis során létrejövő faktor a három bevett változó által, az összes szórásának 93,6 %-át „fedi le.”. A gazdasági mutatóra futatott analízis során a faktor az öt változó szórásának 75,9 %-át míg a sporteredményességi faktor a hét változó szórásának 62,2 %-át „magyarázza”.

Az elmentett faktorértékek $N(0;1)$ négy darab standard normális eloszlású változót adtak. Itt probléma volt, hogy a negatív értékek miatt összegzése nehézkes. Ezt úgy tudtam

megoldani, hogy az egyes „u- értékekhez” megadtam a hozzájuk tartozó p valószínűséget, vagyis mindegyik faktorra meghatároztam a valószínűséget, melyet utána egyforma súllyal átlagoltam. Az utolsó lépésben az átlagos valószínűség értékek alapján felállítottam a rangsort (20. táblázat).

20. Táblázat: A sport területi versenyképességére ható egyéb közvetítő tényezők faktorértékei

Faktor rangsor		
Terület	Átlagos érték	Rangsor
Bács-Kiskun	0,4359	9
Baranya	0,4653	8
Békés	0,3343	19
Borsod-Abaúj-Zemplén	0,4050	12
Budapest	0,8344	1
Csongrád	0,3884	15
Fejér	0,4114	11
Győr-Moson-Sopron	0,5676	3
Hajdú-Bihar	0,3895	14
Heves	0,3522	16
Jász-Nagykun-Szolnok	0,3967	13
Komárom-Esztergom	0,4200	10
Nógrád	0,2789	20
Pest	0,5050	7
Somogy	0,5529	4
Szabolcs-Szatmár-Bereg	0,3446	17
Tolna	0,3369	18
Vas	0,5198	6
Veszprém	0,5763	2
Zala	0,5522	5

Forrás: saját számítás

Az így kapott eredményeket összevettem a pontozásos módszerem eredményeivel, amely összevetést kapcsolatvizsgálattal végeztem. A korrelációs kapcsolat mérésének legelterjedtebb mutatószáma a lineáris korrelációs együttható (jele: r), amelynek alkalmazása során feltételezzük a változók közötti lineáris kapcsolatot.¹⁰⁹ A korrelációs együttható kiszámítását az alábbi algoritmus segítségével végeztem el:

¹⁰⁹ Pintér J- Ács P. (2006)

$$r = \frac{\sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{n \times \sigma_x \times \sigma_y}$$

ahol: σ_x és σ_y a változók szórásai.

Az elvégzett számítások alapján a együttható (r) mértéke: **0,8990**

Ez igen erős kapcsolatot jelent. Ez alapján elmondhatjuk, hogy a két számítás szinte tökéletesen ugyanazt az eredményt, területi sorrendet hozta a sport területi versenyképességére ható egyéb közvetítő tényezőkre vetítve.

A sport területi versenyképességére ható egyéb közvetítő tényezőire is sikerült felállítanom egy terület rangsort. A saját pontozásos módszerem igazolásaként elvégzett faktoranalízis során szinte pontosan megegyező eredményt, területi rangsort kaptam. Mivel az analízis eredménye szorosan korrelál a saját egyenlő súlyozású rendszeremmel, ezért az általam használt módszer megalapozottnak tűnik. A következő táblázatban a faktoranalízis vizsgálattal készített területi sorrend látható.

21. Táblázat: A magyar sport területi versenyképességére ható egyéb közvetítő tényezők sorrendje a faktoranalízis alapján

Faktor rangsor		
Sorrend	Megye, főváros	Faktor pontok
1	Budapest	0,8344
2	Veszprém	0,5763
3	Győr-Moson-Sopron	0,5676
4	Somogy	0,5529
5	Zala	0,5522
6	Vas	0,5198
7	Pest	0,5050
8	Baranya	0,4653
9	Bács-Kiskun	0,4359
10	Komárom-Esztergom	0,4200
11	Fejér	0,4114
12	Borsod-Abaúj-Zemplén	0,4050
13	Jász-Nagykun-Szolnok	0,3967
14	Hajdú-Bihar	0,3895
15	Csongrád	0,3884
16	Heves	0,3522
17	Szabolcs-Szatmár-Bereg	0,3446
18	Tolna	0,3369
19	Békés	0,3343
20	Nógrád	0,2789

Forrás: saját számítás

A faktoranalízis során készített területi sorrendről is láthatjuk, hogy Magyarországon a sport területi versenyképességére ható egyéb közvetítő tényezők sorrendjében a nyugati megyék (sötétebb alapon) többségében jobb pozíciókban vannak, mint az ország keleti (világosabb alapon, dőlt betűvel) részén található megyék. A keleti területek közül a legjobb helyen Bács- Kiskun megye található, míg a legrosszabb pozícióban található nyugati megye: Tolna.

Ezt követően klaszteranalízis módszer segítségével tipizáltam a területeket. A klaszterezésnek egyik előnye lehet, hogy a területek tipizálása mellett esetleg a területi egyenlőtlenségekre is felhívja a figyelmet. A területi egyenlőtlenségek a regionális tudomány elképzelése szerint, a gazdasági és társadalmi fejlődés természetes velejárójaként foghatók fel.¹¹⁰

A területi egyenlőtlenségek csak akkor igényelnek beavatkozást, ha esélyegyenlőtlenségek alakulnak ki, azaz az adott területen élők másokhoz képest tartósan rosszabb megélhetési, kulturális, karrierépítési és más esélyek közé kerülnek.¹¹¹

---

¹¹⁰ Enyedi Gy. (1993)

¹¹¹ Sarudi Cs. (2003)

2.4.2. A területek tipizálásának lehetőségei

„az a sikeres régió, melyet lakói többsége sikeresnek érez, - s ezt az érzést sokféle, s nemcsak gazdasági tényező összjátéka eredményezheti”¹¹²

A hazai és nemzetközi szakirodalomban számos régiótípus létezik, ezek közül több is a területi versenyképességgel kapcsolatban áll. Most ezek közül hármat emelnék ki, amelyek a kutatásom szempontjából relevánsnak tekinthetők: Porter kompetitív fejlődési szakaszait, a fordista, posztfordista ciklusok területi folyamatokra történt továbbgondolásából keletkezett régiótípusokat, valamint a Cambridge-i Egyetem az európai régiók tipizálására készült megközelítését.¹¹³

Porter a térségek versenyelőnyeit fejlődési szakaszokba (tényezővezérelt, beruházásvezérelt, innovációvezérelt) való besorolással próbálja megadni. 1990-ben megfogalmazta, hogy a térségek a nemzetközi vérkeringésbe való bekapcsolódásakor a komparatív előnyök helyett a kompetitív előnyök elméletére kell támaszkodnunk.¹¹⁴

Lengyel Imre a tudásalapú gazdaságban betöltött szerepük szerint három régiótípust különített el¹¹⁵:

- A neofordista régiókban (relatív fejletlen régiótípusok) elsősorban egyetemi alap kutatások zajlanak.
- A tudásalkalmazó régiókban (közepesen fejlett régiótípus) még mindig csak vásárolt technológiák vannak, de azok közül a legjobbak.
- A tudástermelő régiókban (relatív fejlett régiótípusok) a tartós versenyelőnyük forrása az innovációs eredmények létrehozása.

Az Európai Unió megbízásából a 2007- 2013 közötti regionális politika megalapozására a Cambridge-i Egyetem által végzett kutatásban a regionális versenyképességre ható tényezőket vizsgálták. A kutatás végeredményeként, 2003 novemberében ökonometria módszerekkel

---

¹¹² Enyedi Gy. (1998)

¹¹³ Lukovics M. (2005)

¹¹⁴ Porter M. (1990)

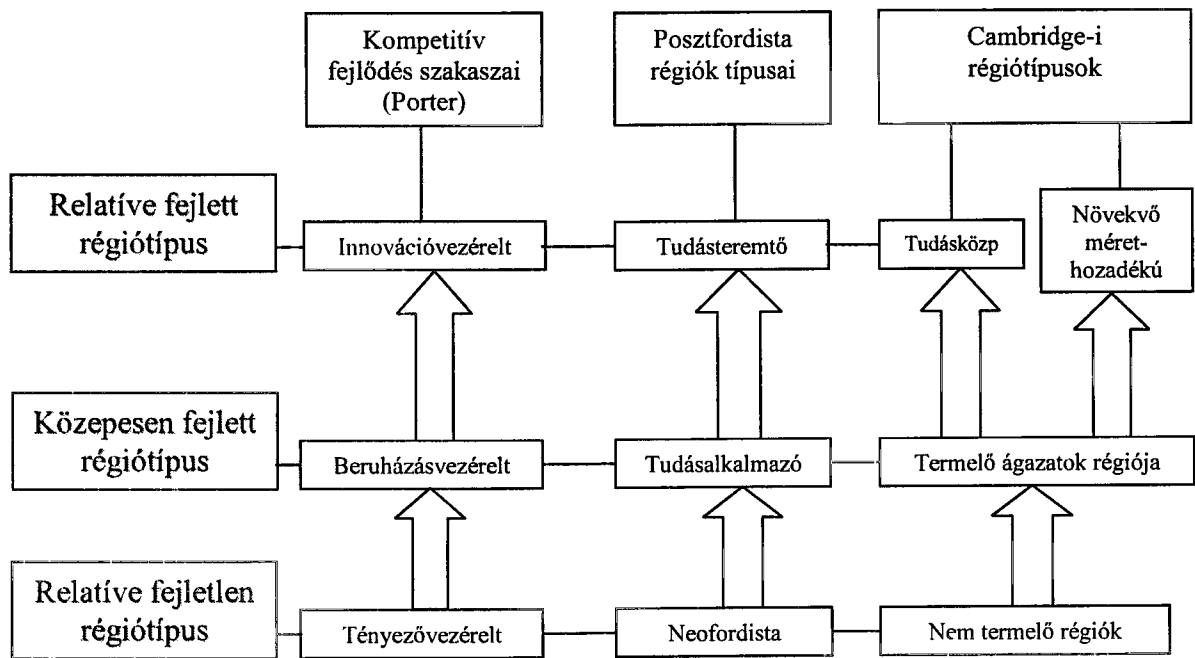
¹¹⁵ Lengyel I. (2003)

három régiótípust különítettek el két dimenzió, a népsűrűség és a GDP növekedési üteme mentén:¹¹⁶

- 1. Nem termelő régiók: a tipizálás szerint legfejletlenebb térségek, alacsony jövedelmi szinttel. Ezek jellemzően a periférián helyezkednek el.
- 2. Termelőágazatok régiói: jövedelmi szintjük közepes. Ezekre a területekre a közepes népsűrűség és átlagos GDP növekedési ütem a jellemző
- 3. *Növekvő mérethozadékú régió*: azok a régiók, amelyek növekedési rátája magas. Versenyelőnyük a munkavállalók képzettségéből származik a térség jólétét néhány húzóágazat határozza meg. *Régió, mint tudásközpont*: magas és fenntartható GDP-növekedés, valamint relatíve magas népsűrűség jellemzi. Versenyelőnyük a humán erőforrás kimagasló minőségéből származik.

Látható, hogy a fent említett régiótípezálási munkák mindegyike három régiótípust különít el (27. ábra).

27. ábra: Három régiótípezálás megjelenítése

Forrás: Lengyel és Martin

¹¹⁶ Martin R. (2003)

Ez adta az inspirációt, hogy a tizenkilenc hazai megyét és Budapestet, mint tervezés-statisztikai területi egységeket megkíséreljem lehetőség szerint három, megközelítőleg homogén csoportba rendezni. Ezáltal lehetőségem nyílik arra, hogy bizonyos szempontrendszer szerint elkülönítsem, és felhívjam a figyelmet arra, hogy a különböző fejlettségű térségeknek különböző gazdaság- sportgazdaság fejlesztési stratégiákat kell kidolgozni. A következő klaszteranalízis a sport területi versenyképességére ható egyéb közvetítő tényezők nyomán (Piramis- modell) határozza meg a három klasztert.

A klaszteranalízis, a heterogén sokaságot alkotó objektumok homogén csoportokra bontása a statisztikai elemzés egyik alapvető mozzanata.¹¹⁷ A klaszteranalízis célja, hogy vagy a megfigyelési egységeket, vagy a változókat - adott szempontok egyidejű figyelembevételével- úgy csoportosítsa, hogy az egymáshoz leginkább közel eső megfigyelési egységek, illetve az egymáshoz leginkább hasonló változók kerüljenek egy- egy önálló csoportba.¹¹⁸ A csoportokat a sokaságról rendelkezésre álló információ tömörítésére, továbbá az egyedeit jellemző tulajdonságok statisztikai kapcsolatának vizsgálatára, előrejelzésére használjuk. Értelemszerű, hogy relatíve kevés csoport kialakítására törekszünk. A fenti elvárásoknak eleget tevő alcsoportokat *klasztereknek* nevezzük.

Az klaszterezés során az adatbázisunkat többnyire különböző mértékegységű változók alkotják, amelyek a későbbiekben zavaróak is lehetnek. Az ebből adódó problémákat a standardizálás segítségével oldhatjuk fel. A standardizálás „dimenzió nélkülivé teszi”, azonos jellegűvé alakítja az egyes változókat.¹¹⁹ A standardizálás után a különböző mértékegységek eltűntek, ráadásul a változók várható értéke 0, szórása pedig 1 lett.¹²⁰

Az SPSS programmal elvégzett vizsgálat Magyarország területeit a sport-versenyképességre ható egyéb közvetítő tényező alapján három csoportba (klaszterbe) sorolta. Mivel ismerjük (mi határozhatjuk meg) a létrehozandó klaszterek számát- és ezt elfogadott elméletekkel alá tudtam támasztani-, így könnyebb dolgunk van, tehát a nem hierarchikus K-közép módszert alkalmaztam. A k- közép algoritmus nem hierarchikus módszer, mely alapértelmezésként abból a feltételezésből indul ki, hogy minden megfigyelési egység egy

---

¹¹⁷ Fallus- Ollé. (2000)

¹¹⁸ Hajdú O. (1987)

¹¹⁹ Jakobi Á. (2005)

¹²⁰ Hunyadi- Mundruczó- Vita. (2000)

klaszterbe tartozik, s az eljárás végén k számú klasztert nyerünk, mely k-értéket előre rögzítenünk kell.¹²¹ Ez a módszer lépésről- lépésre kiszámítja a klaszter- magpontokat, és az azokhoz tartozó objektumokat, egészen addig, amíg már nem változnak a klaszter- középpontok. Azt, hogy egy-egy klaszter mennyire homogén, azt az egyes klasztertagok végleges klaszterközépponttól való távolsága határozza meg. Minél jobban csoportosulnak, sűrűsödnek, „fürtösödnek” a besorolt objektumok a klaszter középpontja körül, annál inkább homogénnek tekinthetjük a kialakított klasztereket.¹²²

A klaszterezésnél a rangsorrendek alapján hoztam létre a hazai területi klasztereket - elveszítve az egymástól való távolság mérhetőségét-, de így értelmezni és jellemezni tudom őket, melyet a későbbiekben meg is teszek. A vizsgálatban az ANOVA táblázat (22. táblázat) elárulja nekünk, a klaszteranalízis során kialakított csoportok - az adott változó szempontjából- szignifikánsan különböznek egymástól.

22. Táblázat: Anova- táblázat

ANOVA						
	Klaszter		Hiba		F	Sig.
	Mean Square	Df	Mean Square	df		
Sport	179,043	2	18,054	17	9,917	0,001
Társ	227,293	2	12,377	17	18,364	0
Infra	135,043	2	23,230	17	5,813	0,012
Gazd	165,134	2	19,690	17	8,387	0,003

Forrás: saját számítás

Az elemzés során a három csoportban az (sporteredményességi, gazdasági, infrastrukturális, társadalmi) egyes változó különböző mértékkel jelentkeznek, melyet a 23. táblázatban szemléltetek.

23. Táblázat: Klaszter- közepek

Klaszter közepek			
	Klaszterek		
	1	2	3
Sport	3	12	14
Társ	5	8	16
Infra	14	13	6
Gazd	6	16	9

Forrás: saját számítás

¹²¹ Hajdu O. (1987)
¹²² Füstös- Kovács. (1989)

Az első klaszterben azok a megyék szerepelnek, melyek Magyarországon a sportra ható közvetítő tényezők szempontjából a legversenyképesebbek, a sporteredményességben, gazdaságban, és a társadalmi mutatók szerint is előkelő rangsorolásuk van. Az infrastrukturális mutatóban azonban nem állnak a rangsor elején. Ezen megyékben viszonylag magas a populáció, a sporteredmények nagyon jók, és a gazdaság is jól működik. A második klaszterben a versenyképességre ható tényezők szempontjából a leszakadó területeket találjuk közepesek a sporteredmények, viszonylag magas a népesség, de gyenge infrastrukturális és gazdasági adottságok jellemzik. Ezek azok a megyék, amelyek a múltban az államilag támogatott gazdaság révén kiemelkedő sporteredményeket „termeltek”. Mivel ezek az adottságok kimerültek, így a gazdasági mutatók gyengülése révén a sporteredményeik, sportteljesítményeik is meggyengültek. A harmadik csoportban a feltörekvő megyék találhatók. Alacsony a népességi és sporteredményességi adottságuk, viszont magas infrastrukturális és gazdasági mutatóval rendelkeznek. Mivel a gazdaság jól működik a sportot szolgáló infrastrukturális adottságaik jók, ezért a jövőben a sporteredményességi mutatóban is javulás várható. A 24. táblázat ezeket a klasztereket mutatja be.

24. Táblázat: Sport- versenyképességre ható közvetítő tényezők klasztertagjai Magyarországon

I. Klaszter (Relatív fejlett régiónál)	II. Klaszter (Relatív fejletlen régiónál)	III. Klaszter (Közepesen fejlett régiónál)
Budapest, Baranya, Fejér, Győr- Moson- Sopron, Pest	Bács- Kiskun, Békés, Borsod- Abaúj- Zemplén, Csongrád, Hajdú- Bihar, Jász- Nagykun- Szolnok, Szabolcs- Szatmár- Bereg	Heves, Komárom- Esztergom, Nógrád, Somogy, Tolna, Vas, Veszprém, Zala

Forrás: saját számítás

2.5. A magyar sport területi versenyképességének végső sorrendje, a hazai sportklaszterek bemutatása

A három pillérem sikeres elemzése után a sport végső komplex versenyképességi sorrendjét kívántam meghatározni. Mielőtt megtenném a kiinduló modellem igazolására vizsgálatot végeztem, mely azt hívatott eldönteni, hogy milyen egyezőség van a három pillér által felállított sorrendek között, másrészt mi legyen a végső sorrend. Véleményem szerint, ha a három pillér által felállított sorrend között nagyfokú egyezőség mutatkozik, akkor felállíthatom a sport területi komplex versenyképességi rangsorát, mivel a vizsgálatba bevont változóim ugyanazt a dolgot magyarázzák meg.

A vizsgálatomhoz a *Kendall-féle konkordanciamutató*¹²³ használtam fel.

A mutató képzésének alapgondolata szerint az egyes rangszámösszegek átlaguktól vett eltérés négyzetösszege a teljes egyezés esetén lesz maximális $C_{\max} = \frac{m^2(n^3 - n)}{12}$ ¹²⁴.

A három pillér magyarázóerejét (rangsoregyezését) a következő hányadossal jellemezhetjük:

$$W = \frac{C}{C_{\max}} = \frac{12 \sum_{i=1}^n (C_i - \bar{C})^2}{m^2(n^3 - n)}$$

Az egyetértési mutató a teljes egyetértés esetén 1, a teljes egyet nem értés esetén pedig nulla, a részleges egyetértés esetében a mutató nulla és egy között veszi fel értékét.

A Konkordancia- együttható a három pillér esetében:

$$W = \frac{C}{C_{\max}} = \frac{12 \sum_{i=1}^n (C_i - \bar{C})^2}{m^2(n^3 - n)} = \frac{12 * 4320}{3^2(20^3 - 20)} = 0,722$$

Ez az érték számomra azt jelentette, hogy a három pillér az általuk vizsgált jelenséget jól magyarázza, a W értéke magas, joggal feltételezhetem, hogy ilyen magas érték nem jött volna létre a véletlen hatás eredményeként. Mivel a pillérek sorrendisége között nagyfokú

¹²³ Yule G. U.- Kendall M. G. (1964)

¹²⁴ Kindler J.- Papp O. (1977)

egyezést találtam, ezért a magyar sport területi versenyképességének komplex rangsorát a rangszámok összege alapján készítettem el.

A komplex rangsor után a három pillérem sorrendjeire támaszkodva létrehoztam a magyar sport területi klasztereit. Az eddigi kutatók többségében három klaszterben ábrázolják a területi versenyképességet, melytől én most egy kicsit eltérek. Véleményem szerint a három klaszteres megoldásnál a probléma az lehet, hogy a főváros a kiemelkedő eredményeivel egyedül kerül egy klaszterbe, így a másik két klaszterünk csak egy helyzeti értékelő képet adhat számunkra, mivel az egyik klaszterben a kiemelkedő (versenyképes) területek. a másikban a gyenge (kevésbé versenyképes) területek lennének .

A négy klaszterre kialakított analízisem eredményeit a következő táblázatokban láthatjuk.

25. táblázat: A magyar sport területi versenyképességének tipizálása a klaszteranalízis segítségével

	Klaszterek			
	Főváros	Népszerű	Leszakadó	Tehetséges
Egyéb közvetítő tényezők	3,124	0,332	-0,466	0,169
Merítési bázis (öröklött tulajdonságok)	3,272	-0,124	-0,560	0,845
Képzés, nevelés	2,735	1,076	-0,618	-0,060

A sportklaszterekben található megyék száma

Cluster	Főváros	1,000
	Népszerű	4,000
	Leszakadó	11,000
	Tehetséges	4,000
tagok száma		20,000
hiányzó tagok száma		,000

Klasztertagok

Megyék száma	Megyék	Klaszterek	Klaszter-központtól való távolság
1	Bács-Kiskun	Leszakadó	,483
2	Baranya	Népszerű	1,312
3	Békés	Leszakadó	,536
4	Borsod-Abaúj-Zemplén	Leszakadó	,146
5	Budapest	Főváros, (legversenyképsebb)	,000
6	Csongrád	Tehetséges	1,078
7	Fejér	Tehetséges	1,003
8	Győr-Moson-Sopron	Népszerű	,760
9	Hajdú-Bihar	Népszerű	,919
10	Heves	Leszakadó	,395
11	Jász-Nagykun-Szolnok	Leszakadó	,195
12	Komárom-Esztergom	Leszakadó	,674
13	Nógrád	Leszakadó	1,107
14	Pest	Leszakadó	,954
15	Somogy	Népszerű	1,113
16	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Leszakadó	,503
17	Tolna	Leszakadó	,785
18	Vas	Tehetséges	,671
19	Veszprém	Tehetséges	,946
20	Zala	Leszakadó	1,346

Forrás: saját szerkesztés

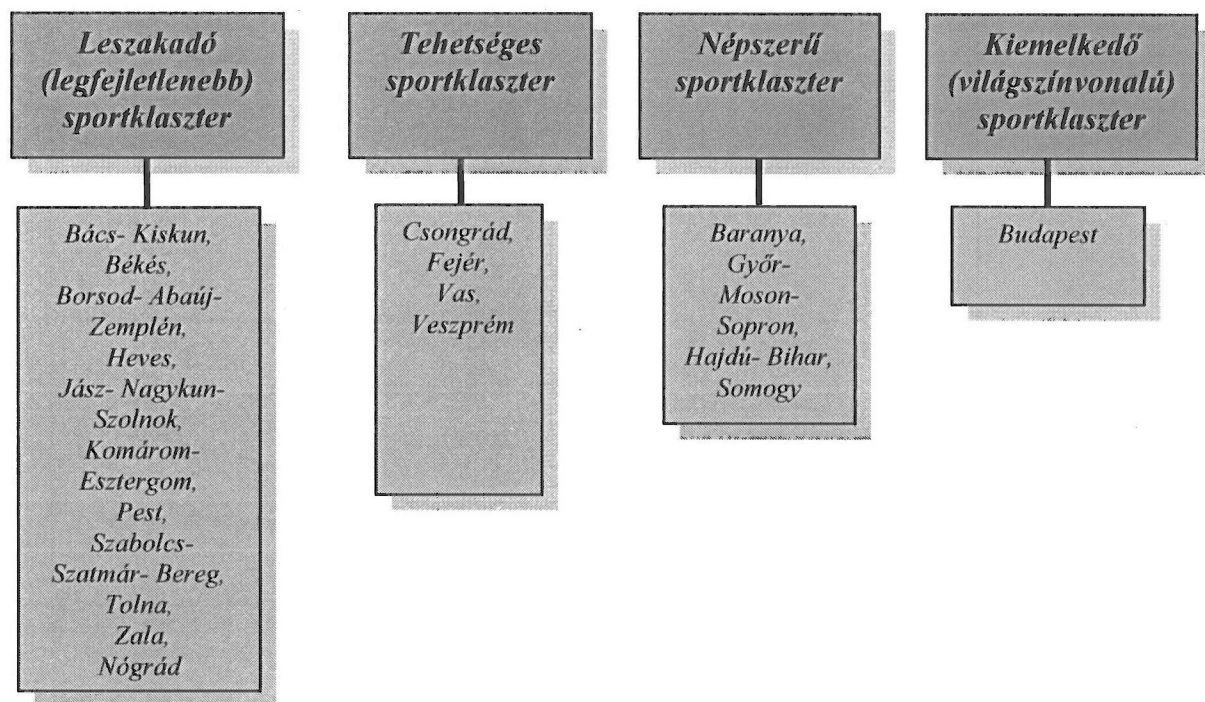
A táblázatok segítségével elkülönítettem négy hazai területi sportklasztert. Az első klaszterben a *főváros* egyedül kapott helyet, kiugróan magas eredményeinek köszönhetően. Láthatjuk, hogy mind a három pillér alapján neki van a legmagasabb mutatószáma.

A második, „*népszerű*” sportklaszterben négy megye található (Baranya, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar, Somogy). Ők a sportra ható egyéb közvetítő tényezők, illetve a képzés, nevelés (sportolók által felállított sorrend) pillérekben szereztek jó pozíciókat, de a tehetséges sportolók számában az eredményeik nem a legjobbak. Véleményem szerint nekik vannak a legnagyobb esélyeik a főváros mellé felzárkózni.

A harmadik, „*tehetséges*” sportklaszterben ismét négy megye került (Csongrád, Fejér, Vas, Veszprém). Ezek azok a megyék, melyekből viszonylag sok tehetséges sportoló indul, viszont a sportolók nem szívesen maradnak a megyékben, amit a sportolók által kitöltött kérdőívek is mutatnak.

A negyedik, „*leszakadó*” sportklaszterben az a tizenegy megye található (Bács-Kiskun, Békés, Borsod- Abaúj- Zemplén, Heves, Jász- Nagykun- Szolnok, Komárom- Esztergom, Nógrád, Pest, Szabolcs- Szatmár- Bereg, Tolna, Zala), amely mind a három pillér tekintetében gyenge pozícióban van. A hazai sportklaszterekben található megyéket összefoglalva a következő ábrán láthatjuk.

28. ábra: Hazai sportklaszterek tipizálása

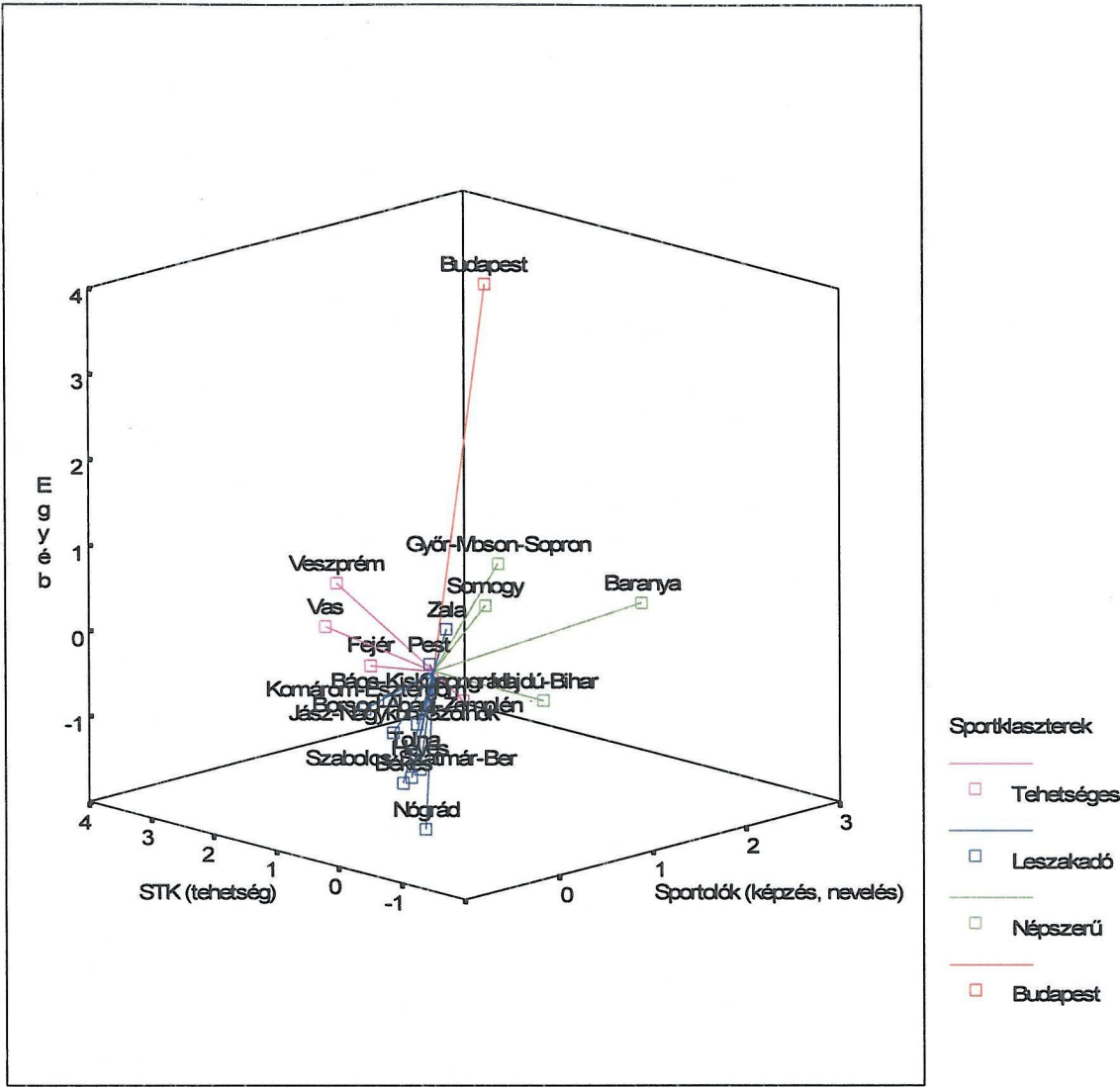

Forrás: saját szerkesztés

A kiemelkedő eredményeinek köszönhetően a fővárost világszínvonalú sportklaszternek tekintem.

Következő lépésben szeretném a három pillér által a magyar sport területi versenyképességét három dimenzióban ábrázolni. A koordináta- rendszer tengelyeit maguk a pillérek alkotják. A 29. ábra szemlélteti nekünk a négy sportklaszter elhelyezkedését egymástól, illetve a klaszter-középponttól egyaránt.

29. ábra: A magyar sport területi versenyképességének háromdimenziós ábrája

Forrás: saját szerkesztés

Az ábráról szembetűnő a főváros kiugró „outlier” pozíciója, illetve a területi sportklaszterek elkülönülése is.

Ezután a rangszámok összegét véve, szakértői véleményezésem alapján elkészítettem a hazai sport területi versenyképességének végleges rangsorát, melynél a kiinduló modellem értelmében a pillérek egyforma súllyal szerepelnek.

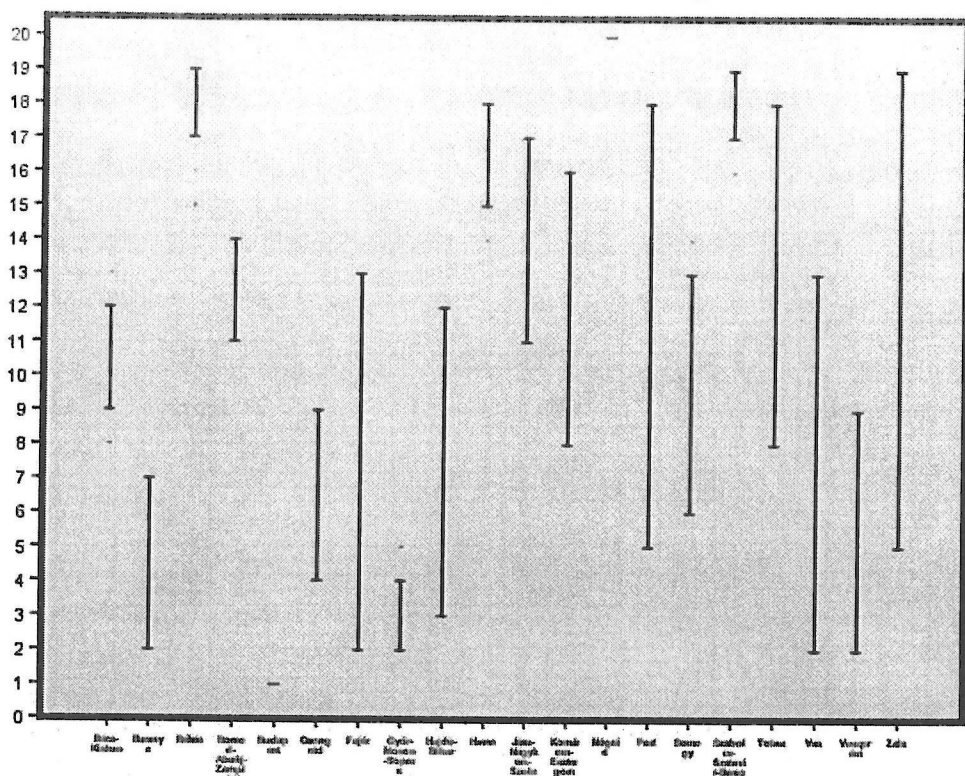
26. Táblázat: A hazai sport versenyképességének komplex területi rangsora, a három „pillér” alapján

A magyar sport komplex versenyképességének területi sorrendje	
Területi sorrend	Terület
1	Budapest
2	Győr-Moson-Sopron
3	Baranya
4	Veszprém
5	Csongrád
6	Fejér
7	Vas
8	Hajdú-Bihar
9	Somogy
10	Bács-Kiskun
11	Tolna
12	Zala
13	Borsod-Abaúj-Zemplén
14	Pest
15	Komárom-Esztergom
16	Jász-Nagykun-Szolnok
17	Heves
18	Békés
19	Szabolcs-Szatmár-Bereg
20	Nógrád

Forrás: saját számítás

Természetesen megvizsgáltam, hogy a végleges rangsor miképpen változna, ha a pillérek más- más súllyal szerepelnének. Amennyiben a pillérek súlyait 10 %-kal változtatgatom, összesen 66 különböző sorrendet kapok. A következő ábra azt mutatja meg, hogy a végleges sorrendekben (66 eset) a megyék rangsora, milyen hosszúságú skálán mozog.

30. ábra: A megyék végső pozíciójának lehetőségei értékei

Forrás: saját szerkesztés

Természetesen ahhoz a végponthoz esik közelebb a megyék pozíciója, amelyik pillér nagyobb súllyal szerepel. Az ábra azt is megmutatja, hogy nincs olyan súlyozás, amelyben ne a főváros lenne a legjobb helyen, illetve ne Nógrád megye lenne a legrosszabb pozícióban. Látható, hogy vannak megyék, amelyeknek végső sorrendje igen széles intervallumon mozog, attól függően, hogy melyik pillért tekintjük fontosabbnak. Személyes véleményem, hogy a szakembereknek a képzés, nevelés, illetve a sportra ható egyéb közvetítő tényezők mentén van leginkább lehetőségük a közvetlen helyi beavatkozásokra, mivel az öröklött tényezőket ők befolyásolni nem tudják. A változtatásokat a *szubszidiaritás* elve szerint minden esetben azon a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni, ahol az optimális informáltság, a döntési felelősség és a döntések hatásainak következményei a legjobban láthatók és érvényesíthetők.

Azt gondolom, hogy a megyék 66 rangsorrendje közül azt tekinthetem véglegesnek, amelyik érték a leggyakrabban fordul elő, s amelynek meghatározását a statisztikában ismert módusz kiszámításának segítségével végeztem el. A módusz az ismértértékek tipikus,

leginkább jellemző értékét jelöli. Diszkrét értékekkel rendelkező mennyiségi ismérv módusza a sokaságban leggyakrabban előforduló ismérvérték.¹²⁵

A 27. táblázat a 66 különböző - a súlyozásból adódó- megyei sorrendet mutatja, illetve a területeknek - a módusz által meghatározott- a végleges sorrendjét.

27. táblázat: A különböző súlyozás szerinti végleges sorrendek

Pillérek lehetséges súlyozása			Megyék neve																				
Egyéb közvetítő tényezők súlyozása (%)	Képzés, nevelés súlyozása (%)	Tehetség súlyozása (%)	Bács-Kiskun	Baranya	Békés	Borsod-Abaúj-Zemplén	Budapest	Csongrád	Fejér	Győr-Moson-Sopron	Hajdú-Bihar	Heves	Jász-Nagykun-Szolnok	Komárom-Esztergom	Nógrád	Pest	Somogy	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Tolna	Vas	Veszprém	Zala	
100	0	0	10	3	10	12	1	9	13	2	11	17	14	15	20	5	8	16	18	7	4	6	8
90	0	10	10	3	10	13	1	9	12	2	11	17	14	15	20	5	8	16	18	6	4	6	8
90	10	0	10	3	10	12	1	9	13	2	10	17	14	15	20	5	8	16	18	7	4	6	8
80	0	20	10	3	10	13	1	7	11	2	12	18	14	15	20	6	9	16	16	5	4	7	8
80	10	10	10	3	10	13	1	8	12	2	11	18	14	15	20	6	9	16	16	5	4	7	8
80	20	0	11	3	10	13	1	8	12	2	10	17	14	15	20	6	7	18	16	8	4	5	7
70	0	30	11	4	10	13	1	6	8	2	12	18	15	14	20	7	9	17	16	5	3	10	7
70	10	20	11	3	10	13	1	6	10	2	12	17	14	14	20	7	9	17	16	5	4	8	7
70	20	10	11	3	10	13	1	6	12	2	10	17	14	15	20	8	9	18	16	5	4	7	7
70	30	0	11	3	10	13	1	7	12	2	9	17	14	16	20	8	6	18	15	10	4	5	5
60	0	40	8	4	10	14	1	6	7	2	12	18	15	13	20	9	10	17	16	5	3	11	7
60	10	30	10	3	10	13	1	6	7	2	12	17	15	14	20	9	8	18	16	5	4	11	7
60	20	20	12	3	10	13	1	6	8	2	10	17	15	14	20	10	7	18	16	5	4	8	7
60	30	10	12	3	10	13	1	5	11	2	9	17	15	15	20	10	6	18	14	7	4	8	7
60	40	0	12	2	10	13	1	5	11	3	8	17	15	16	20	9	6	18	14	10	4	6	7
50	0	50	8	4	10	13	1	6	6	2	10	17	13	10	20	10	9	17	16	4	3	13	7
50	10	40	8	3	10	13	1	6	7	2	10	17	15	13	20	11	9	18	14	10	4	9	7
50	20	30	10	3	10	13	1	6	7	2	9	17	16	14	20	11	9	18	14	10	4	8	7
50	30	20	11	3	10	13	1	5	7	2	8	17	16	15	20	11	9	18	14	6	4	10	7
50	40	10	12	2	10	13	1	5	10	3	6	17	16	15	20	11	7	18	14	9	4	8	7
50	50	0	12	2	10	13	1	5	9	3	5	15	15	15	20	10	7	18	14	10	4	8	7
40	0	60	8	6	18	13	1	7	6	2	10	17	12	9	20	15	10	18	13	4	3	16	7
40	10	50	8	4	10	12	1	7	6	2	9	17	15	11	20	13	10	18	13	5	3	16	7
40	20	40	10	3	10	12	1	6	7	2	8	17	16	14	20	12	9	18	14	5	4	11	7
40	30	30	10	3	10	13	1	5	6	2	8	17	16	15	20	12	9	18	14	6	4	11	7
40	40	20	11	2	10	13	1	5	6	2	8	17	16	15	20	12	9	18	14	6	4	10	7
40	50	10	11	2	10	13	1	5	8	3	6	17	16	15	20	12	7	18	14	10	4	9	7
40	60	0	12	2	10	13	1	5	0	3	4	15	17	16	20	11	7	18	14	10	6	8	7
30	0	70	8	6	17	14	1	7	5	3	10	18	12	9	20	15	13	19	10	4	2	16	7
30	10	60	8	6	18	13	1	7	6	2	9	17	13	10	20	15	11	19	12	4	3	16	7
30	20	50	9	3	18	13	1	7	5	2	8	17	14	12	20	16	10	19	11	6	4	15	7
30	30	40	10	3	18	12	1	6	5	2	8	17	16	14	20	15	9	19	11	7	4	13	7
30	40	30	10	3	18	13	1	5	6	2	7	17	16	15	20	14	9	19	11	8	4	12	7
30	50	20	11	2	18	13	1	4	7	3	6	17	16	15	20	14	8	18	12	9	5	10	7
30	60	10	12	2	19	13	1	4	7	3	4	16	17	15	20	14	8	18	11	10	6	9	7
30	70	0	13	2	19	12	1	5	8	3	4	15	17	16	20	14	6	18	10	11	7	9	7
20	0	80	9	6	16	13	1	7	4	5	12	17	11	8	20	15	13	19	10	2	3	18	7
20	10	70	8	6	18	14	1	7	4	2	11	17	13	8	20	15	12	19	10	5	3	16	7
20	20	60	9	5	18	13	1	7	3	2	8	17	14	11	20	16	12	19	10	8	3	15	7
20	30	50	10	3	18	13	1	6	4	2	8	17	14	12	20	16	9	19	10	7	5	14	7
20	40	40	11	3	18	12	1	6	4	2	8	17	15	13	20	16	9	19	10	8	6	13	7
20	50	30	11	2	18	12	1	4	5	3	7	17	16	14	20	15	8	19	10	9	7	11	7
20	60	20	12	2	18	13	1	4	6	3	5	16	17	15	20	14	8	19	10	9	11	7	9
20	70	10	12	2	18	12	1	5	6	3	4	15	17	16	20	14	8	19	10	10	13	8	9
20	80	0	12	2	18	11	1	5	7	3	4	15	17	16	20	14	6	19	10	10	13	8	9
10	0	90	10	7	15	13	1	6	2	5	12	16	11	8	20	17	14	18	9	3	4	19	7
10	10	80	10	6	15	13	1	7	2	5	11	16	12	8	20	17	13	19	9	3	4	18	7
10	20	70	11	6	17	13	1	7	2	3	9	15	13	10	20	18	12	19	8	5	4	16	7
10	30	60	10	4	18	13	1	6	2	3	8	16	14	11	20	17	12	19	9	7	5	15	7
10	40	50	11	3	18	13	1	5	4	2	8	16	14	12	20	17	10	19	9	7	6	15	7
10	50	40	11	2	18	12	1	5	4	3	7	16	15	13	20	17	10	19	9	7	6	14	7
10	60	30	11	2	18	12	1	5	4	3	6	15	15	14	20	15	8	19	9	10	7	11	7
10	70	20	11	2	18	13	1	4	6	3	4	16	17	14	20	15	8	19	9	10	7	13	7
10	80	10	13	2	18	11	1	5	6	3	4	15	17	16	20	14	7	19	9	12	8	10	7
10	90	0	12	2	18	11	1	5	6	3	3	15	17	16	20	14	7	19	9	13	8	10	7
0	0	100	10	7	15	13	1	6	2	5	12	16	11	8	20	18	14	17	9	3	4	19	7
0	10	90	10	7	15	13	1	6	2	5	11	16	12	8	20	18	14	17	9	3	4	17	7
0	20	80	11	7	15	13	1	6	2	3	10	15	12	9	20	18	13	18	8	4	4	17	7
0	30	70	11	4	16	13	1	6	2	3	9	15	14	10	20	18	12	19	8	7	4	17	7
0	40	60	10	4	17	13	1	5	2	3	8	15	14	11	20	18	11	19	9	7	6	16	7
0	50	50	11	3	17	12	1	5	2	3	7	16	14	12	20	17	10	19	9	8	6	15	7
0	60	40	11	2	18	12	1	5	3	3	6	16	15	13	20	17	10	19	8	9	7	14	7
0	70	30	11	2	18	12	1	5	4	3	6	15	16	14	20	17	9	19	8	10	7	13	7
0	80	20	12	2	18	11	1	5	5	3	4	14	17	14	20	16	9	19	8	10	7	13	7
0	90	10	12	2	18	11	1	5	6	4	3	14	17	15	20	16	7	19	8	13	9	10	7
0	100	0	12	2	18	11	1	5	6	4	3	14	17	16	20	15	7	19	8	13	9	10	7

Forrás: saját számítás

Megvizsgáltam az így kapott sorrendet, a saját - a pillérek egyenlő súlyozásával kapott- sorrendemmel a Spearman- féle rangkorreláció felhasználásával.

A képlet: $R = 1 - \frac{6 \cdot d_i^2}{n \cdot (n^2 - 1)}$ megmutatja nekünk, hogy a két sorrend mennyire egyezik meg egymással. A fenti képlet segítségével megállapítható, hogy a két sorrend szinte egyforma, mivel az R értéke (R=0,9870) az egyhez nagyon közeli számérték.

¹²⁵ Pintér- Ács (2006)

Ezt az érzékenységvizsgálatot elkészítettem regionális vetületben az Expert Choice 11.0 program segítségével, melynek - a három pillér különböző súlyozásból adódó-eredményei a függelék részben találhatók.

Kíváncsi voltam arra is, hogy a végleges területi sorrendem (eredményváltozót) és az egyes pillérek (magyarázó változók) között milyen kapcsolat van. Ezt a jelenséget a parciális korrelációs együtthatóval vizsgáltam. A korrelációs mátrix, illetve a korrelációs mátrix inverze segítségével felírhatók a parciális korrelációs együtthatók.

28. táblázat: A korrelációs mátrix

<i>korrelációs mátrix</i>	<i>végleges sorrend</i>	<i>egyéb közvetítő tényező</i>	<i>képzés, nevelés</i>	<i>Merítési bázis (STK)</i>
<i>végleges sorrend</i>	1	0,81	0,90	0,81
<i>egyéb közvetítő tényező</i>	0,81	1	0,66	0,47
<i>képzés, nevelés</i>	0,90	0,66	1	0,61
<i>Merítési bázis (STK)</i>	0,81	0,47	0,61	1

Forrás: saját számítás

A parciális együtthatók mindegyike szoros kapcsolatot mutat, melyet a következő táblázatban láthatunk.

29. táblázat: A parciális korrelációs együtthatók

$$r_{y1.23} = \frac{-q_{1y}}{\sqrt{q_{yy}q_{11}}} = \frac{-15,66}{\sqrt{47,66 \times 6,96}} = 0,86$$
$$r_{y2.13} = \frac{-q_{2y}}{\sqrt{q_{yy}q_{22}}} = \frac{-21,77}{\sqrt{47,66 \times 12,21}} = 0,9026$$
$$r_{3.12} = \frac{-q_{3y}}{\sqrt{q_{yy}q_{33}}} = \frac{-17,76}{\sqrt{47,66 \times 8,24}} = 0,8962$$

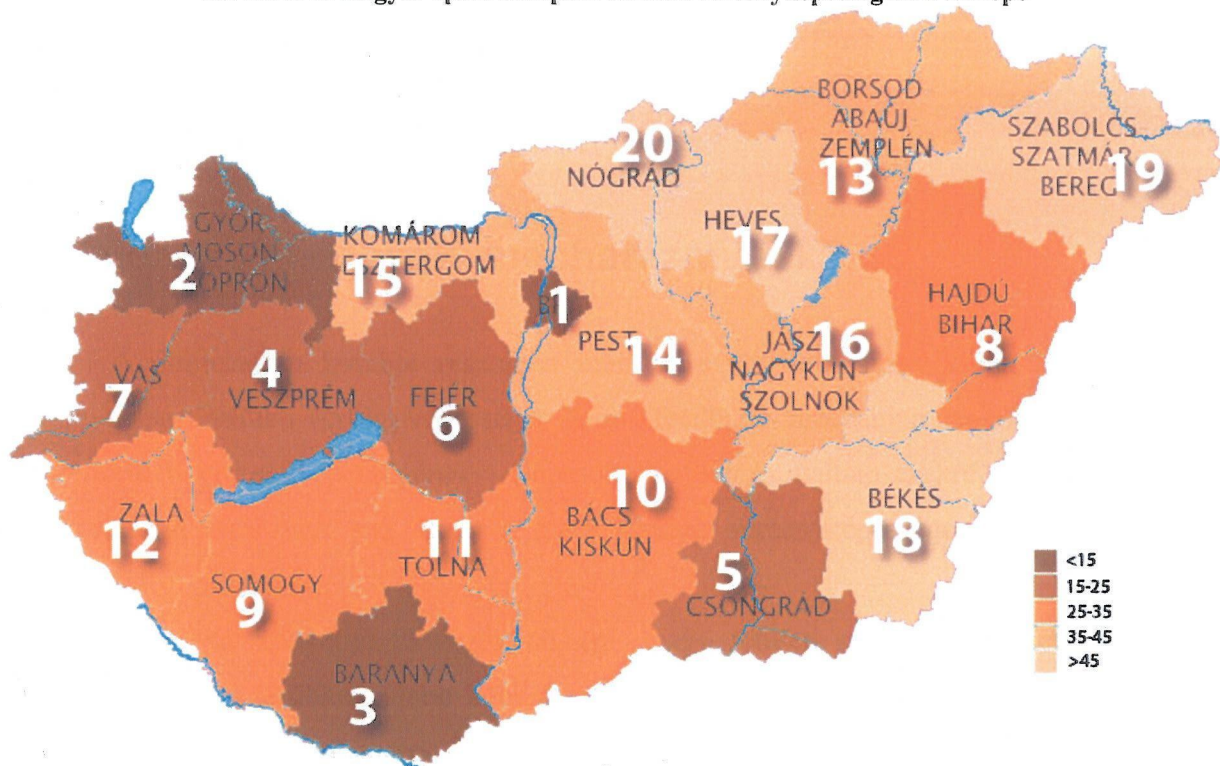
Forrás: saját számítás

A parciális korrelációs együtthatók négyzetét parciális determinációs együtthatónak nevezzük, és magyararázó erőként értelmezzük. Ez alapján megállapítható, hogy az egyéb közvetítő tényezők magyarázó ereje a legmagasabb 81, 47 %, ha a másik két pillér hatását kiszűrjük.

A fenti kapcsolat szignifikáns voltának tesztelése után (t-próba), kijelenthető, hogy mind a három pillér szignifikáns hatást gyakorol a sport területi versenyképességi sorrendjére.

Ezek alapján a magyar sport területi versenyképességi sorrendjét a következő térképem segítségével mutatom be, ahol a megyék felett a végleges versenyképességi rangsorukat tüntettem fel, melyet a három pillér rangszámának az összegéből nyertem.

31. ábra: A magyar sport komplex területi versenyképességének térképe

Forrás: saját szerkesztés

A területi versenyképességi sorrend mutatja nekünk, hogy a hazai sport-versenyképességben a nyugati megyéink vannak jobb pozícióban. A legelőkelőbb helyen rangsorolt keleti megyénk: Csongrád, illetve a legrosszabb pozícióban található nyugati megyénk: Komárom- Esztergom.

3. Fejezet: „Feedback- mechanizmusok”

A dolgozatom korábbi részeiben már előrevetítettem, hogy külön fejezetet fogok szánni a sport területi versenyképességre ható „feedback- mechanizmusokra”. A kiinduló - a sport területi versenyképességének- alapmodellemben is utaltam ezekre a folyamatokra. Itt gyakorlatilag arról volt szó, hogy a sport területi versenyképességének javuló pozíciója „visszahat” a pillérekre..

Az egyéb közvetítő tényezőkben, (pl. újabb területi szponzorok) illetve a képzés-nevelésben (pl. a területen újabb képzett edzők) jelentkező - pozitív - változások, a terület sporteredményeit is - pozitívan- változtathatják meg, ami szintén - pozitív- változást idézhet elő a terület sport- versenyképességében. Ez gyakorlatilag egy multiplikátor- hatást kifejtve (visszacsatolva), változásokat idézhet elő a terület egyéb közvetítő tényezőiben (pl. egyetemi sportszakember képzés) és a képzés, - nevelés tényezőben (újabb sportolók megjelenése) egyaránt, illetve a mérítési bázis pillérben is.

Ebben a fejezetben a pillérekre visszaható tényezőket kívánom vizsgálni, amelyek közül a képzés, nevelés tényezőire visszaható mechanizmus közül a sportolói vándorlást szeretném először részletesebben bemutatni. Itt az alapgondolatom az, hogy a terület sport- versenyképességének javulása vonzóvá teszi a területet a sportgazdaság számára, melynek egyik kulcsszereplője maga a sportoló.

A következőkben azt próbálom vizsgálni, hogy valóban létezik-e a sportolók helyváltztatása, és ha igen, akkor feltételezem, hogy összefüggésben van a sport területi versenyképességével, melyet remélhetőleg mérni is lehet.

3.1. A sportolók vándorlás, a migráció fogalomköre

A csapatsportágak és egyéni sportolók területi elhelyezkedését vizsgálva már megfogalmazódtak bennem kérdések a sportolók vándorlásaival kapcsolatban, amelyet a kérdőív szerkesztésem alkalmával is szem előtt tartottam.

Gyakorta találkozhatunk a napi médiákban, hogy híres sportolók óriás pénzekért igazolnak más csapatokhoz más helyekre, nemegyszer más országokba, hogy ott érjenek el a nagyobb sportsikereket. Ilyen hírek hallatán joggal merülnek fel bennünk kérdések:

- A sportban is megjelenik a migráció?
- Milyen tendenciák figyelhetők meg?
- Mi lehet ennek az oka?
- Mely területekre irányul, kik vesznek benne részt?
- A magyarországi sportolók, mely hazai és külföldi területeket részesítik előnyben?
- Mely területekről, országokból érkeznek hazánkba sportolók?

Az élet számos területén megjelenő migráció a sportolók körében is egyre gyakrabban előforduló jelenség, és ez nem újszerű dolog, sokkal inkább a sport minőségi fejlődésével párhuzamosan megjelenő, fejlődő folyamat része.

A *migráció* latin szó, mely alatt a vándorlást értjük, ezt a társadalomtudományokban a lakosság országon belüli helyváltoztatásának, vagy a nemzetközi vándorlás esetén egyik országból egy másikba történő vándorlásának, áttelepülésének leírására használják.

A vándorlásnak alapvetően két iránya van: a *bevándorlás*, illetve a *kivándorlás*.

Azt a személyt nevezhetjük migránsnak, aki megváltoztatja állandó lakhelyét, országát.

Hosszú távú vándorlónak az minősül, aki legalább egy évre szokásos lakóhelyétől átköltözik, esetleg egy másik országba úgy, hogy az válik állandó lakóhelyévé.

Rövid távú vándorló vagy ideiglenes vándorló az a személy, aki egy évnél rövidebb időre szokásos lakhelyéről valamely más országba költözik, kivétel, ha a költözés célja pihenés, látogatás, gyógyulás, sporttevékenység, üzlet vagy a vallás gyakorlása.

A vándorlás létrejöhet *mesterségesen* vagy *spontán* is. Mesterséges vándorlásnak minősül, ha valamely kényszerítő erő miatt jön létre a vándorlás. A spontán migráció egy önkéntes, ki nem kényszerített, döntően belső elhatározás eredménye.

Annak megfelelően, hogy hivatalos úton, érvényes okmányokkal lépik át az országhatárt beszélhetünk *legális* és *illegális* migrációról. Az illegális migráció nehezen követhető, de a nem nyilvántartott bevándorlók azonban nem azonosak a menekültekkel, akikre külön szabályozási mechanizmus vonatkozik.

A szakirodalmakban gyakran találkozunk a migráció mellett egy gyakran vele szinonimaként használt kifejezéssel, a *mobilitással*. A kettő közt azonban van egy nagy különbség: az emberek térbeli mobilitása a munkaerőnek az egyik régióból a másikba irányuló mozgása. A migrációnál azonban a térbeli mozgás lakóhely változtatással is együtt jár. Amennyiben a szabadidő térbeli mozgása nem jár együtt a lakóhely megváltoztatásával és a napi szabadidő külföldön történő eltöltésével, *ingázásról* (commuting) beszélünk.

A közösségi szabályok értelmében a határon átnyúló *munkavállaló* fogalma alá tartozik minden olyan munkavállaló, aki tevékenységét, munkavégzését egy tagország területén gyakorolja, míg lakhelye egy másik tagország területén található, ahova naponta, de legalább hetente egyszer visszatér.¹²⁶

A határokon át munkát végzők élvezik a diszkriminációmentességet és az egyenlő bánásmód elvét az adózás, a foglalkoztatás bármely feltétele, valamint a munkavállalás és a szociális ellátások igénybevétele területén is, ugyanúgy, mint a migráns munkások vagy a munkavégzés helye szerinti tagállam polgárai.¹²⁷

Megkülönböztetünk *interregionális mobilitást*, mely a földrajzi helyek közötti mobilitást jelenti, illetve *intraregionális mobilitást*, amely földrajzi térségekben belüli mobilitást jelent.

Magyarországi migrációs adatokkal szinte minden statisztikai évkönyvben találkozhatunk, azonban konkrétan a sportolók vándorlási adatait nem közli semmi. A sportban jelentkező vándorlási tendenciák hasonlóságot mutatnak az egyéb vándorlási mutatókkal. A 90-es évekig Magyarországon külföldi sportoló nagyon ritkán fordult elő, tehát csak a mi sportolóink vándoroltak el az országból. Ez hasonló képet mutat a magyarországi vándorlási adatokkal, amelyek országunkat régebben jellemezték.

¹²⁶ Az 1408/71 számú EGK rendelet 1 (b) cikke.

¹²⁷ A munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló 1612/68 számú EGK tanácsi rendelet 1. és 7. cikke, OJ L 257, 19.10.1996

3.1.1. A magyarországi migráció a történelem folyamán

A huszadik század kezdetén Magyarországot a kivándorlás jellemezte, ami mellett a visszaáramlás is megjelent. A két világháború között egy erős visszaesést figyelhető meg a kivándorlás tekintetében. Az ezt követő rövid időszakban egy hatalmas elvándorlási hullámot tapasztalhatunk, amíg ez lehetséges volt. Az ötvenes évek végétől, a konszolidációs időszakban (1958-1987) az elvándorlás hasonló mértéket mutat, mint a két világháború között.

Elmondhatjuk, hogy Magyarországon az elvándorlás lassú, illetve gyorsabb mértékét mindig valamilyen történelmi ok indukálta, a nyolcvanas évekig hazánkra az elvándorlás volt a jellemző.

A 30. táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulóján történt egy nagy változás a migrációs összetételben. Láthatjuk, hogy egészen eddig egy „elvándorló” országgént jellemezhetjük az országot, míg a kilencvenes évek kezdetén az irány megfordult és így Magyarország egy „befogadó”ország lett.

30. Táblázat: Ki- és bevándorlás Magyarországon

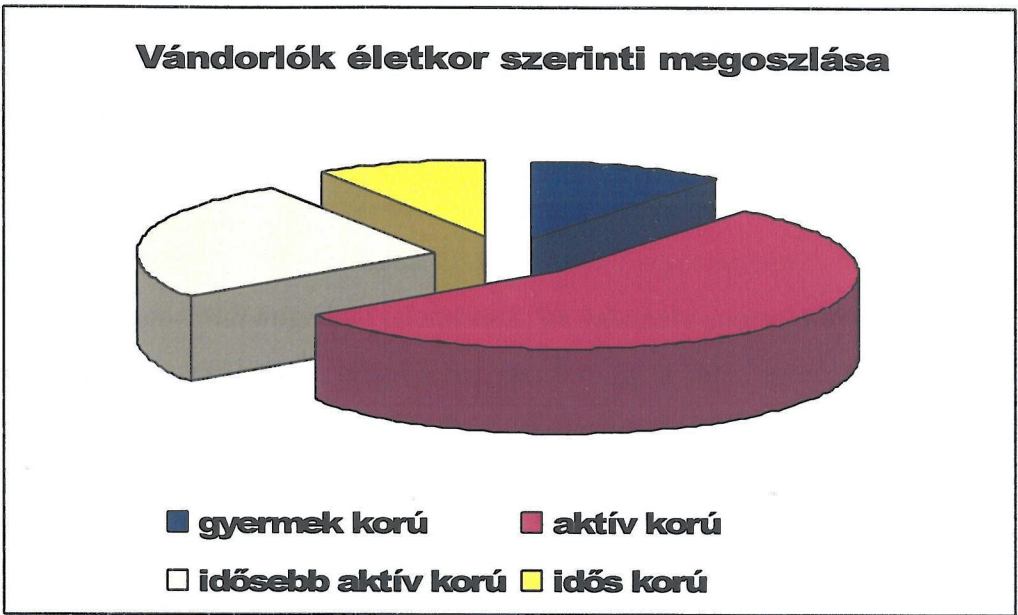
Időszak	Kivándorlás összesen (fő)	Kivándorlás éves átlag (fő)	Bevándorlás és visszavándorlás összesen (fő)	Bevándorlás és visszavándorlás éves átlag (fő)	Nettó migráció átlagosan évente (fő)
1899-1914	585 344	39 023	221 596	14 773	-24 250
1925-1941	51 237	3 202	13 552	847	-2 355
1956-1957	193 885	96 943	16 201	8 100	-88 843
1958-1987	125 658	4 330	54 528	1 880	-2 450
1988-1994	9 361	1 560	104 710	17 452	15 890
2000	404 979	404 979	406 050	406 050	1 071
2001	399 877	399 877	398 698	398 698	-1 179
2002	419 719	419 719	441 776	441 776	22 057
2003	435 371	435 371	472 190	472 190	36 819

Forrás: Migráció és az Európai Unió, Demográfiai Évkönyvek

Kijelenthető, hogy a vándorlásnak is természetesen van egy jellemző életkori (kronológikus) időszaka. A vándorlók alig 10 százaléka 14 év alatti, több mint a fele 15 és 39 év közötti, több mint negyedük idősebb aktív korú, 40-59 év közötti. A 60 év feletti aránya kevesebb mint 10 százalék.

32. ábra: Vándorlók kormegoszlása

Forrás: Migráció és az Európai Unió¹²⁸

Egyértelműen megállapítható, hogy az aktív korú népességszámba esnek azok sportolók is, akik hajlandóságot mutatnak a külföldi sportolásra, melyet korábban a kérdőíves felmérés kapcsán bizonyítottam.

3.1.2. Sportolói vándorlás alapfogalmainak meghatározása

Az előbb felsorolt vándorlási alapfogalmak mentén kívánom definiálni a sportolói vándorlás alapfogalmait. A sportolók körében értelmezett országon belüli vándorlást, azokban a városokban, településeken mérhetjük, ahol létezik az adott sportágnak megfelelő minőségű szakosztály vagy egyesület.

A következőkben a sportolói vándorlásra elkészített alapdefiníciómát közlöm:

¹²⁸ Migráció és az Európai Unió (2001)

Az országon belül vándorló sportolónak nevezhetjük azt a sportolót, aki anyaegyesületétől eligazolva az ország egy másik egyesületében folytatja sportpályafutását.

Külföldre vándorló sportoló, aki a pályafutása folytatása céljából egy másik országban próbál érvényesülni, sportolni.

A sportolói migrációt iránya alapján is megkülönböztethetjük:

- A *sportolói bevándorlásról* akkor beszélünk, ha valamely sportoló sportolási célból valamely magyar egyesület színeiben az országhatáron belül sportol.
- A *kivándorló sportolónak* azokat a sportolókat nevezzük, akik a sporttevékenységüket külföldön végzik.

Hosszú távú sportolói vándorlásról, akkor beszélhetünk, ha a sportoló a sportolási tevékenysége miatt legalább egy évre elköltözik - állandó lakhelyet vált - egy másik településre, esetleg egy másik országba.

A *rövid távú sportolói migráció* jelentkezik, ha valamely sportoló egy évnél nem hosszabb időre egy másik egyesületben, településen sportol. Ez a fajta sportolói vándorlás nem jár együtt lakóhely változtatással, melynek a sportolók körében leggyakrabban megjelenő formája a *sportolói ingázás*.

3.1.3. Belföldi sportolói vándorlás

A sportolók körében legrégebben fellelhető vándorlási forma. Az élsport, látványsport megjelenése óta megfigyelhető, hogy a sportolók az országon belül gyakran változtatják a „telephelyüket”. Ezt a kifejezést nem véletlenül használom, mivel a sportolóknak az elsődleges céljuk nem az, hogy más városba költözzenek, hanem a megfelelőbb, jobb körülmények (egyesületek).

A mai sportolói vándorlás elsődleges előidézője a sportolói finanszírozás, az összes többi (hagyomány, népszerűség, stb.) csak ezután következik, melyet sikerült bizonyítanom a sportolók körében elvégzett kérdőíves kutatásom során.

Amennyiben a folyamatokat ábrázolni szeretnénk, akkor mindenképpen olyan az egyesületeket, szakosztályokat kell keresnünk, ahol megfelelő minőségi sportról beszélhetünk. Fontos megjegyezni, hogy a sportolói vándorlás sportágfüggő, vagyis nem mindegyik sportágban jelentkezik, és vannak sportágak ahol egyáltalán nem jellemző. Mely sportágakban és milyen mértékben találkozhatunk a sportolói vándorlással?

Ezt a kérdést gazdasági oldalról kell megközelíteni, mivel leginkább azokban a sportágakban jelentkezik a migráció, ahol a sportolás mellett igen nagyfokú pénzmozgást is realizálnak.

Ezek azok a sportágak, melyekben nagyon sikeresek vagyunk illetve voltunk, vagy nagyon populárisak. Elsődlegesen hazánkban, a labdajátékokban (csapatsportokban) találkozhatunk a legnagyobb sportolói migrációval.

Itt jelentkeznek leginkább a sportgazdaság szereplői, ezek a sportágak vannak leginkább a média középpontjában, és ők mozgatják meg a legtöbb nézőt is.

Természetesen csak egy minőségi szint felett beszélhetünk leginkább Magyarországon sportolói vándorlásról, mely szint sportáganként változó. Azt azonban leszögezhetjük, hogy ez többségében az első osztályban, vagy „professzionális” ligákban jelentkezik. A 31. táblázatban - már említett okok miatt bekerült - csapatsportágak magyarországi adatait mutatom be.

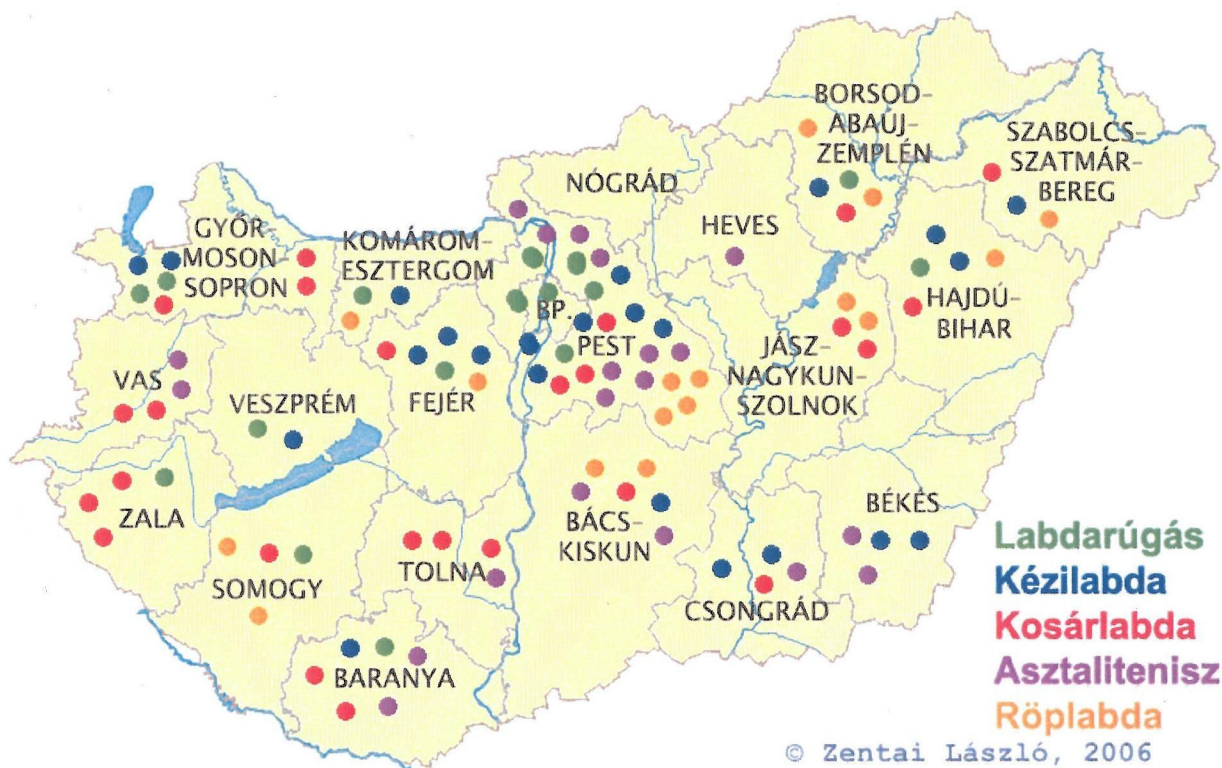
31. táblázat: A vizsgálatba bekerült csapatsportágak területi adatai (2005/ 2006)

Terület (megye)	labdarúgás	kézilabda			kosárlabda			asztalitenisz			röplabda			összesen		
	férfi	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
Pest	6	2	4	6	1	2	3	3	6	9	0	4	4	12	16	28
Fejér	1	1	2	3	1	0	1	0	0	0	1	0	1	4	2	6
Komárom-Esztergom	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	3	0	3
Veszprém	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
Győr-Moson-Sopron	2	1	1	2	1	2	3	0	0	0	0	0	0	4	3	7
Vas	0	0	0	0	2	0	2	2	0	2	0	0	0	4	0	4
Zala	1	0	0	0	1	2	3	0	0	0	0	0	0	2	2	4
Baranya	1	1	0	1	1	1	2	2	0	2	0	0	0	5	1	6
Somogy	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2	0	2	4	0	4
Tolna	0	0	0	0	2	1	3	0	1	1	0	0	0	2	2	4
Borsod-Abaúj-Zemplén	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	1	1	2	3	2	5
Heves	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
Nógrád	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hajdú-Bihar	1	1	1	2	1	0	1	0	0	0	1	0	1	4	1	5
Jász-Nagykun-Szolnok	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0	1	1	2	2	2	4
Szabolcs-Szatmár-Bereg	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	2	1	3
Bács-Kiskun	0	0	1	1	1	0	1	1	1	2	1	1	2	3	3	6
Békés	0	1	1	2	0	0	0	1	1	2	0	0	0	2	2	4
Csongrád	0	1	1	2	0	1	1	1		1	0	0	0	2	2	4
Összesen	16	12	11	23	14	11	25	10	10	20	8	8	16	60	40	100

Forrás: saját szerkesztés, www.nemzetisport.hu adatai alapján

Véleményem szerint a 2005/2006-os bajnokság alkalmával ezekben a csapatsportágakban, illetve területeken találkozhattunk a leginkább a belföldi sportolói vándorlással, melyet a 33. ábrán egy térkép segítségével is bemutatok.

33. ábra: A hazai csapatsportágakban szereplő sportolók területi megjelenése

Forrás: saját szerkesztés a www.nemzetisport.hu alapján

Az adatokból jól látszik, hogy a vizsgált sportágak területileg hol jelentkeznek, vagyis mely területeket részesítették a csapatsportágakban a sportolók előnyben.

Ezeket a területeket nevezhetjük nyugodtan a potenciális versenytársaknak. Itt is a területek komplex versenyképességi potenciálja lehet-e döntő a sportolók telephelyválasztásakor?

Ennek a számszerűsítését a lineáris korrelációs együttható segítségével teszem meg, melynek alkalmazása során feltételezzük a változók közötti lineáris kapcsolatot, ha a linearitás feltevése nem áll távol a vizsgált problémától, első megközelítésben, hasznos mérőeszköze lehet a korrelációs kapcsolatnak. A korrelációs együttható kiszámítását az alábbi algoritmus segítségével végezhetjük el:

$$r = \frac{\sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{n \times \sigma_x \times \sigma_y}$$

ahol: σ_x és σ_y a változók szórásai.

A fenti képlet felhasználásával közepes erősségű kapcsolatot találtam ($r=0,6563$) a vizsgált csapatsportágak területi megjelenése és a sport területi versenyképességére ható egyéb közvetítő tényezők területi sorrendje között. Azt gondolom, hogy a dolgozatom eddigi adatai, illetve a kérdőíves kutatásom is alátámasztotta, hogy a sportolókat leginkább a kereseti lehetőségek motiválják és sokkal kevésbé más tényezők, ennek a tudatában *kijelenthetem: a hazai sportgazdaságot nem szabad leszűkítenünk csak a sportolókra és az általuk elért sporteredményekre.*

3.1.4. Külföldi sportolói vándorlás

Előzmények

A múltban a külföldre igazolás óriási procedúrával járt, és igen nehezen ment, a változás a kilencvenes évek derekán történt.

Jean-Marc Bosman nevéhez köthető az EU sportszabályozásának legfontosabb eleme, a sportolók egyéb munkavállalókhoz hasonló szabad mozgásának megteremtése. Másfél évtizede, 1990 júniusában Bosmannak a belga RFC Liège játékosaként lejárt a szerződése, klubja azonban pénzt követelt érte. A vevő, a francia másodosztályú Dunkerque nem fizetett, Bosman szerződés nélkül maradt. Beperelte a Liège-t és a belga szövetséget, mert megsértették az EU alapokmányának számító római szerződésnek a szabad munkaerő-áramlásról szóló 48. cikkelyét. Végigjárt minden lépcsőfokot, végül 1995. december 15-én a Luxembourgban székelő Európai Bíróság C-415/93 számú határozatában kimondta a *sportolók szabad mozgását*, amely két pontot foglal magába.

Egyrészt a lejárt szerződésű sportolókért kért transzferdíj eltörlését, másrészt az idegenlégiósok számát korlátozó szabályok eltörlését, idegenlégiós alatt egyelőre az Unió

állampolgárait érte. (Bosman csak a transzferdíj eltörléséért harcolt, de a bíróság az ügy vizsgálata kapcsán döntött az idegenlégiós-korlátozás felől.)

Ettől az időponttól kezdve, könnyebb a sportolóknak is külföldre igazolniuk sportolás miatt.

Természetesen itt is jelentkezik a *rövid*, illetve a *hosszú távú* vándorlás.

Kimutatható kapcsolat van a sportági minősítés és a vándorlás időtartama között, melyet a számos külföldön játszó sportolókkal készített mélyinterjúim eredményei is alátámasztottak.

Erre a kutatásra támaszkodva mutatom be a következő fogalmakat és összefüggéseket:

- *A rövid távú sportolói vándorlás* leginkább az alacsony osztályokban figyelhető meg, itt a sportolók többnyire *pénzszerzés céljából* mennek külföldre sportolni, illetve a volt „elit sportolóink” külföldön fejezik be aktív pályafutásukat. Ennek a tevékenységnek km-ben kifejezhető gazdaságossági határa is van, mivel ezek a sportolók csak a mérkőzéseiket játsszák le külföldön, és ezután már indulnak vissza. A sportolók elbeszélései alapján ezt a távolságot egy kb. 1500 km sugarú körben becsültem meg, mivel ennél távolabb rövid távú sportolói migrációval elvétve találkozhatunk. A hazai sportolók leggyakrabban a szomszédos Ausztria közeli városait keresik, vagy Németország elérhető egyesületeit célozzák meg. Egyértelműen a pénzkereset végett teszik meg ezeket az útszakaszokat, mivel itt alacsonyabb osztályban is- a hazai viszonyokhoz képest- jól keresnek.
- A hosszú távú sportolói migrációnak a pénzkereset mellett a sportszakmai fejlődés is előidézője lehet. Itt a sportolók az év közben is kint élnek az adott egyesület által biztosított lakásokban és a szakosztály napi edzésein is aktívan résztvesznek. Ők inkább a fiatalabb sportolói generáció tagjai, amennyiben a sport nyelvén jellemezem őket, akkor ők az igazán profi sportolók. Itt természetesen már távolabbi célállomások is megjelennek.

Most arra vállalkozom, hogy három csapatsportágban vizsgálva megjelenítsem azokat a német (34. ábra) és osztrák (35. ábra) területeket és egyesületeket, melyeket a magyar sportolók, a hosszú távú kivándorlásuk alakalmával potenciálisan előnybe részesítettek a 2005/ 2006-os bajnoki évben.

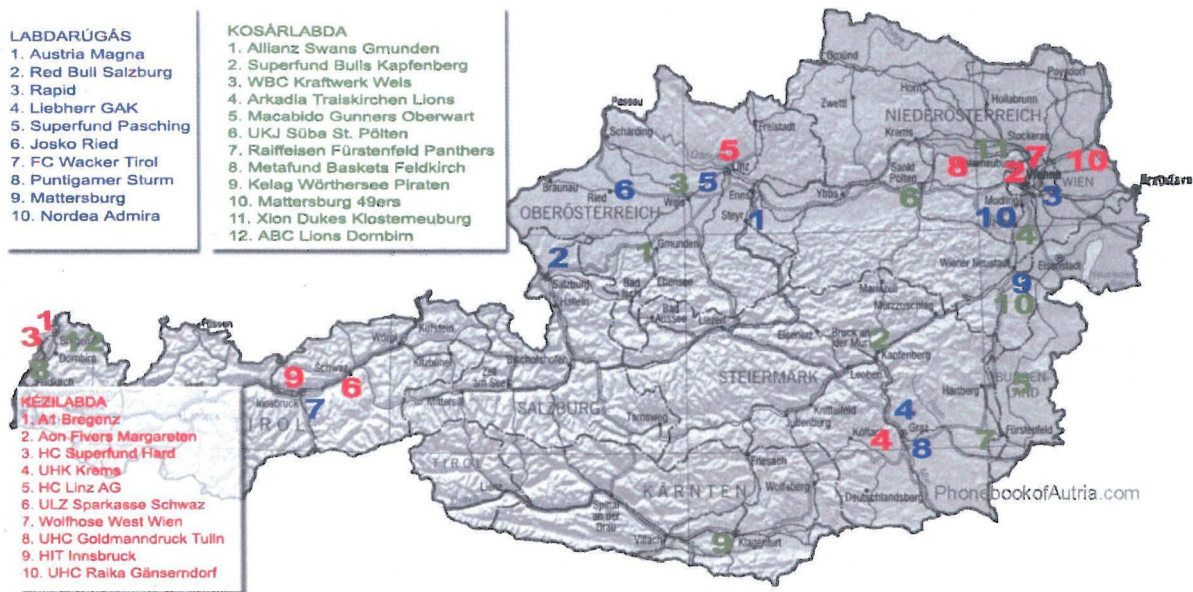
34. ábra: A magyar sportolók németországi célállomásai (2005/2006)

Forrás: saját szerkesztés

A németországi ábrán jól látható, hogy a vizsgált sportágakban biztosan nincsen a főváros monopolhelyzetben. Inkább az erősebb gazdasági potenciállal rendelkező területeken találhatjuk a „profi” sportklubokat, melyeket a magyar sportolók is jobban kedvelnek. Azt gondolhatjuk, hogy hasonló mechanizmusok működhetnek náluk is, vagyis a sportolók azokat a nagyvárosokat tartják leginkább vonzóknak, amelyek a városok településhierarchiájában is előkelő helyen állnak.

35. ábra: A hivatásos magyar sportolók lehetséges osztrák célállomásai

Forrás: saját szerkesztés

Ausztriában látható, hogy a vizsgált sportágak nagy arányban jelennek meg a fővárosban, illetve annak gazdasági vonzáskörzetében. Ausztriában a sportegyesületek a nagyvárosok környékén helyezkednek el.

Természetesen Magyarország a sportban is, nemcsak mint kibocsátó, hanem, mint befogadó ország is megjelenik.

Adatgyűjtésem során nehezítő körülmény volt az a tény, hogy ebben a témában semmilyen kutatás még nem készült, sőt a legtöbb országos sportszövetségben sem elektronikusan, sem kézzel nem készítettek összesítő adatokat.

Az itt feltüntet adatokat magam gyűjtöttem és összegeztem a szakszövetségi átigazolási papírok átolvasása, összegzése alkalmával, miközben arra a kérdésre kerestem a választ, hogy kik lehetnek azok a sportolók, akik Magyarországot választják „célországnak”?

A kezdeti hipotézisem egyike az volt, hogy a volt „keleti-blokk” sportolói érkeznek hozzánk a legnagyobb számban, a másik, hogy az egyes sportágak más- más országok sportolóit vonzzák hazánkba, vagyis léteznek bajnokságok melyeket többnyire egy adott országból érkező külföldiek erősítenek.

Készítettem egy viszonylag nagyobb adatbázist is, amelyikben Magyarországra érkező külföldi sportolók számát és nemzeti hovatartozását vizsgáltam. Ezen keresztül próbálom a hipotéziseimet bizonyítani (a teljes adatbázis a mellékletben olvasható). A táblázatok alapját a 2005/2006 - os bajnoki év adatai szolgáltatták.

Az adatok feldolgozását a leíró statisztikában alkalmazott viszonyszámok módszerével készítettem. Viszonyszámnak nevezünk két egymással kapcsolatban álló statisztikai adat hányadosát¹²⁹.

Az egyes csoportok elemszámának a teljes sokaság nagyságához viszonyított arányát megoszlási viszonyzámnak nevezzük.¹³⁰

$$p_j = \frac{n_j}{\sum_{j=1}^m n_j}$$

ahol: n_j – a j -edik csoport elemszáma

$j = 1, 2, \dots, m$ a csoportok száma

A fentiekből következik, hogy

$$0 \leq p_j \leq 1 \text{ és } \sum_{j=1}^m p_j = 1$$

A megoszlási viszonyszámok mellett, koordinációs viszonyszámokat - amennyiben az egyes csoportok elemszámát nem a teljes sokasághoz, hanem valamelyik csoport nagyságához viszonyítjuk ún. koordinációs viszonyszámot számítottam - is képeztem, melyek segítségével a következő eredményeket kaptam.

¹²⁹ Hajdú – Pintér – Rappai – Rédey (1989)

¹³⁰ Pintér J. – Ács P. (2006)

32. táblázat: A férfi kosárlabda bajnokságban szereplő külföldiek száma a 2005/ 2006-os bajnoki évben

Férfi kosárlabda 2005-2006	Usa	BIH	SCG	LTN	CRO	POL	SLO	CZE	DEN	BRA	összesen	játékoskeret
Mafc-Ujbuda	2	1									3	12
Körmend	1					1					2	14
Nyíregyháza								1			1	10
Pécs		1	2								3	14
Sopron	2					1					3	10
Szolnok						1				1	2	11
Kecskemét	2		1	1	1						5	12
Zalaegerszeg	2										2	13
Kaposvár	1		1								2	11
Szombathely	1		1								2	12
Dombóvár	2			1					1		4	12
Debrecen	2	1				1	1				5	10
Paks	1		1					1			3	11
Székesfehérvár	2		1								3	12
Összesen	18	3	7	2	1	4	1	2	1	1	40	164

Forrás: saját gyűjtés

A férfi kosárlabda adatbázisáról leolvasható, hogy a külföldiek elég magas arányban szerepelnek (24,4 %) hazánkban. Látható az is, hogy a keleti országokból érkezők mellett a legnagyobb számban az USA-ból érkező játékosokat találjuk, ők a külföldi játékosok 45 %-át alkotják.

Pontosan tudjuk, hogy ez náluk óriási hagyománnyal rendelkező sportág, ha tárgyilagosak szeretnénk maradni, tegyük hozzá, hogy a magyar férfi bajnokságban nem a legjobb amerikai játékosok szerepelnek. Kijelenthetem, hogy a kosárlabdában szereplő külföldiek aránya igen magas, szinte minden negyedik kosárlabdázó külföldi. Ez a dolog szembetűnőbb, ha a kezdőjátékosokat nézzük, mivel előfordult már, hogy hazai csapatban a kezdőcsapat játékosai között nem is volt magyar állampolgár.

33. Táblázat: A női kézilabda bajnokságban szereplő külföldiek száma a 2005/ 2006-os bajnoki évben

Női kézilabda 2005-2006	SVK	SCG	UKR	LTU	ROM	RUS	összesen	játékoskeret
Békéscsaba		1					1	18
Bp-Kőbánya							0	17
Székesfehérvár-Cornexi			1	1		1	3	20
Dunaferr							0	15
Debrecen	1		1	1			3	21
FTC	4						4	20
Győr		1			3		4	20
Hódmezővásárhely			2		1		3	16
Kiskunhalas					1		1	16
Vasas	1		3				4	17
Vác	1	1				1	3	14
Összesen	7	3	7	2	5	2	26	194

Forrás: saját gyűjtés

A női kézilabda bajnokságban szereplő külföldiek aránya 13,4 %. Ez a viszonylag alacsony szám annak a következménye, hogy a magyar női kézilabda a világ élvonalában van, és a bajnokságunkban csak a valóban jó külföldi játékosok szerepelnek, akik legfőképpen azért jönnek hazánkba, hogy fejlődjenek.

34. Táblázat: A magyar labdarúgó bajnokságban szereplő külföldiek száma a 2005/ 2006-os bajnoki évben

Labdarúgás 2005-2006	SGG	AUT	ROM	BRA	SVK	MAC	ALBÁN	CRO	JAP	NIGÉRIA	MOZAMBIK	FRA	összesen	játékoskeret
Bp. Honvéd	1			1							2	1	5	24
Vasas	1												1	23
DVSC Debrecen								1					1	25
Diósgyőr			3		1								4	21
Székesfehérvár	1		4							1			6	21
FTC						1							1	26
Győr	1							1					2	24
Kaposvár	1												1	24
Lombard Pápa			1					1	1				3	24
MTK	3			1									4	30
Pécs	1												1	23
REAC													0	22
Sopron	1	1	5										7	25
Tatabánya				1	1		1						3	22
Újpest													0	25
ZTE	3		1		1								5	28
Összesen	13	1	14	3	3	1	1	3	1	1	2	1	44	387

Forrás: saját gyűjtés¹³¹

¹³¹ Az országnevek rövidítései: BIH: Bosznia-Hercegovina, BRA: Brazília, BUL: Bulgária, CAN: Kanada, CRO: Horvátország, CZE: Csehország, CUB: Kuba, DEN: Dánia, ENG: Anglia, FIN: Finnország, GER: Németország, JAM: Jamaica, KAZ: Kazahsztán, LTU: Litvánia, MEX: Mexikó, MKD: Macedónia, MLD: Moldávia, NED: Hollandia, NOR: Norvégia, NZE: Új-Zéland, POL: Lengyelország, ROM: Románia, RSA: Dél-Afrika, RUS: Oroszország, SCG: Szerbia-Montenegró, SVK: Szlovákia, SWE: Svédország, UKR: Ukrajna, USA: Egyesült Államok

Itt is észrevehetjük, hogy a magyar bajnokságban szereplő külföldi labdarúgók aránya 11,37 %, és szinte mindegyik csapatban van külföldi labdarúgó. Kiugró arányban (31,8 %) találkozunk román labdarúgókkal.

A három különböző sportág adatbázisából világosan látszik, hogy valóban nagy számban érkeznek hazánkba a keleti országok sportolói, tehát a kiinduló feltevésem igazolódni látszik.

Ennek két oka van:

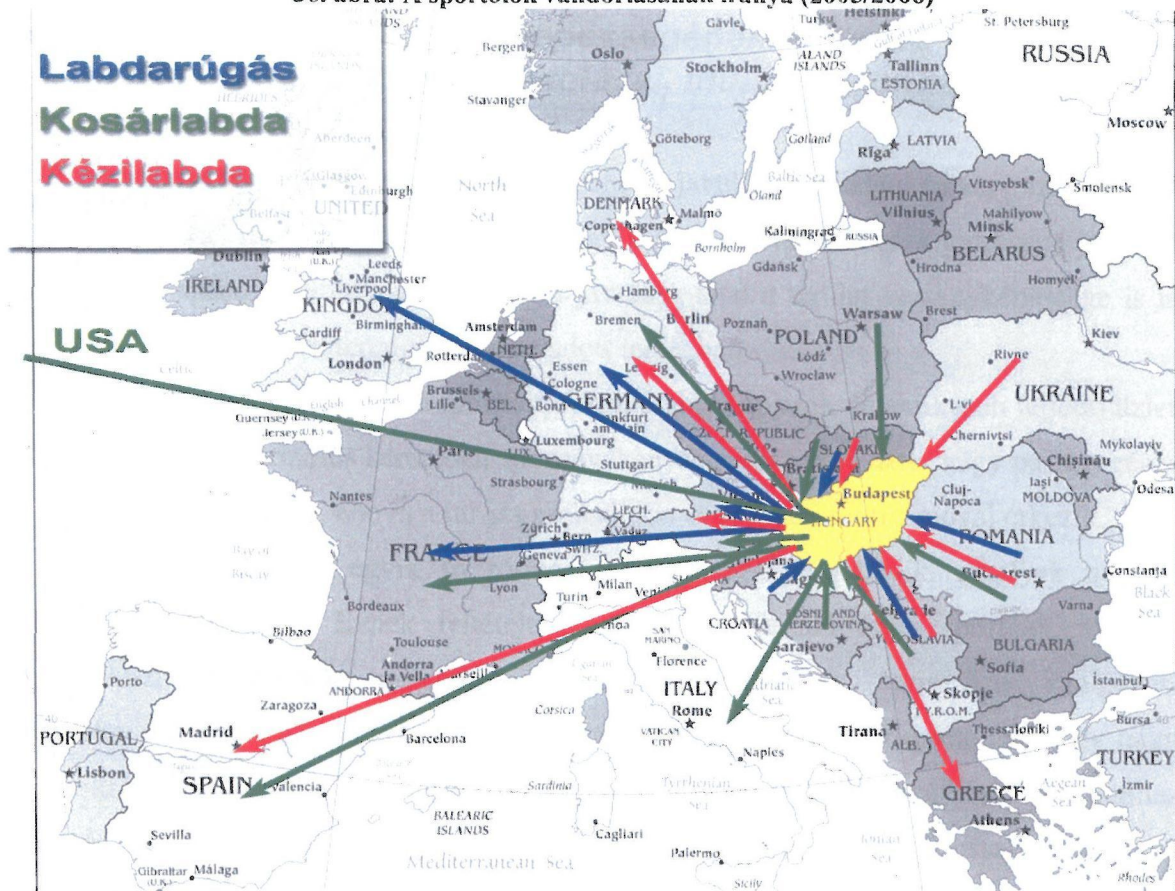
- a) jobb megélhetésben bíznak (magasabb kereseti lehetőség),
- b) ugródeszkának tekintik országunkat.

Vannak külföldi sportolók, akik abban reménykednek, hogy Magyarországról könnyebben tudnak nyugatra igazolni.

Erre vonatkozóan vizsgáltam a labdarúgókat, hogy valóban létezik-e ez a tendencia, és ha igen, milyen arányban (az erre vonatkozó táblázat a mellékletben megtalálható). A vizsgált bajnoki évben, a 44 hazánkba igazolt labdarúgóból 11 az év végeztével tovább is igazolt, vagyis a játékosok egynegyede.

A következőkben a vizsgált sportágak komplex migrációs térképen, összefoglalva mutatom be a sportolók vándorlási irányait (36. ábra).

36. ábra: A sportolók vándorlásának iránya (2005/2006)

Forrás: saját gyűjtés

Megállapíthatjuk, hogy a magyar sportolók leginkább a nyugati államokat választják sportolásuk lehetséges helyszínének, tehát a gazdasági jólétnek pozitív hatása van a sportolók vándorlására.

A sport komplex migrációs térképe elárulja nekünk - hipotézisem igazolásaként-, hogy minket a legnagyobb számban a tőlünk keletre eső országok részesítenek előnyben a vizsgált három sportág esetében. Létezik azonban egy kivétel is, a kosárlabda, ahonnan jóval erősebb bajnokságból érkeznek hozzánk sportolók, egyértelműen pénzkereseti céllal. Érdeemes lenne számszerűsíteni, hogy az országokban az adott sportágak minőségi különbsége, miként befolyásolja azt, hogy az ország az adott sportágban kibocsátó vagy befogadó lesz.

3.2. A sport területi versenyképességének az egyéb közvetítő tényezőkre kifejtett visszacsatolásai, multiplikátor hatásai

A sport területi versenyképességének javulása mindenképpen számos helyen „visszacsatolva” megmutatkozik, talán az egyik legszembetűnőbben a gazdasági javulásában mérhető. A sportteljesítmények nagyfokú javulása által a terület versenyképessége is javul, melyek új lehetőségeket teremthetnek az adott térségben.

Ezek közül kiemelném a sportturizmust, amely napjaink dinamikusan fejlődő üzletága. „Sportturizmus a turizmus keretében sporttevékenységekben való aktív vagy passzív részvétel a tartózkodási helyeken, ahová a turista szabadidős vagy üzleti motivációval érkezik.”¹³²

A sportturizmus egyik fő formája a versenyekhez kötődik, amelyek nagyszámú közönséget vonzanak. Ennek feltétele a magas színvonalú helyi sportélet, valamint a nemzetközi mércéknek megfelelő sportteljesítmények és turisztikai szolgáltatások (közlekedési feltételek, parkolók, tájékoztatás, vendéglátás stb.) megléte. Egy-egy nagyobb Bajnokok Ligája mérkőzésre több ezer szurkoló látogat el, akiket szállítani kell, szállást és étkezést kell biztosítani számukra. Hazánkban ilyen jellegű sportturizmussal a női Euroligas kosárlabda mérkőzéseknél találkozhatunk. A sportturizmus gazdaságra gyakorolt pozitív hatását, és bravúráját a 2006-os labdarúgó világbajnokság példázza a legjobban. A Világbajnokság eseményei a legmesszebbmenőkig visszaigazolták a turisztikai szakemberek prognózisait. A Német Turisztikai Hivatal (DZT) budapesti képviselőjének jelentése szerint már 2006 májusában is igen magas 4, 5 millió vendégéjszakát regisztráltak, de a meccsek ideje alatt, június hónapban a külföldi és belföldi vendégéjszakák száma meghaladta a 33 milliót. A vb ideje alatt szervezett fesztiválok is abszolút mértékben elérték céljukat: több mint 20 millióan ünnepeltek a meccsek előtt, alatt és utána helyszíneken. Természetesen a győztes olaszok szemében is megnőtt Németország népszerűsége. A legtöbb olasz külföldi útjait elsődlegesen Franciaországba és Spanyolországba intézte, a harmadik legnépszerűbb célállomás Németország lett.¹³³ A labdarúgás mellett a kerékpározás is nagyon elterjedt úgyis, mint tömegsport, és úgy is, mint szabadidős tevékenység. A Tour de France például évről-évre jelentős turisztikai forgalmat generál Franciaországnak, s különösen az útvonal mentén elhelyezkedő városoknak. A legrangosabb körversenyt átlagosan 15 millió sportkedvelő néző a helyszínen élvezi végig, a televízión keresztül pedig közel 2 milliárd rajongó követi a versenyt. 2400 órányi adás és a 350 tematikus weboldal maximálisan kielégíti a kerékpározás

¹³² Bokor J. (2004)

¹³³ <http://www.ungarn-tourismus.de>

szerelmeseit. Mivel a francia utazási irodák tudják, hogy a versenynapok befejeztével nagy százalékban maradnak a helyszínen a sportrajongók, hogy próbára tegyék magukat, kész utazási csomagokat kínálnak az egyes francia tartományok legszebbnek ítélt szakaszain.

A másik fő forma valamilyen hobbi sportlehetőségen alapul, amelyet megfelelő közlekedési, szállás, vendéglátási, szórakozási stb. lehetőségekkel kiegészítve turisztikai terméké kell fejleszteni. A WTO szerint a sport hozzájárulása a GDP-hez 1-2 % körülire tehető, míg a turizmusé 4-6 %.

„A sportos utazások nagyon gyorsan terjednek a globális térben, számuk exponenciálisan növekszik. A turizmus bevételének 25 %-a sportból származik.”¹³⁴

Ezek a visszacsatolások továbbá pozitív változásokat idézhet elő a terület foglalkoztatottságában (új munkahelyek), új termelő ágazatok (sporteszközök gyártása) megjelenésében is. Manapság a sportszergyárak azokon a területeken találhatók, ahol az adott sportág magas színvonalon van jelen.

„Egy vállalatnak, vállalkozásnak alapvető célja és érdeke, hogy az adott tevékenységbe befektetett tőkéjével a lehető legnagyobb hozadékat, és ezáltal a lehető legkedvezőbb megtérülést érjen el.”¹³⁵ Itt a sok példa közül kiemelném a Kiskörösön épült asztalitenisz-felszereléseket gyártó üzemet (Joola Hungary), mely egész Európát ellátja ping-pong asztalokkal és ütőfákkal. A cég közvetlen közelében az aktuális magyar férfi felnőtt csapat a Kecskeméti Spartacus található, ahová a világ minden részéről heti rendszerességgel érkeznek asztaliteniszezők, és itt helyben kipróbálhatók és megvásárolhatók a cég termékei is.

A fentiekén kívül a sportszféra természetesen beágyazódik a gazdaság vérkeringésébe. Legnyilvánvalóbban a sportszer-sportruházati iparágon keresztül érhető tetten ez a kapcsolat, hiszen ebben az esetben a sport egy egész iparágat tart el. A sportolók számának növekedése ennek az iparágnak a fejlődését is maga után vonja. Ha az állam is elősegíti ezt, akkor a hazai sportszeripar jelentős fejlődésével járhat együtt a hazai sportszféra általunk kívánatosnak tartott fejlődése.

Erre természetesen külföldön is számos példát találunk, de most a példák helyet egy osztrák közgazdász véleményét mutatnám be. Christian Helmenstein az Osztrák Ipari Társulás igazgatója szerint: „Ez egy sokkal, de sokkal jelentősebb dolog, mint azt korábban hittük. Ha a sport fogalmát az Európai Unió által meghatározott jelentésben vizsgálnánk, akkor a sportnak az osztrák gazdaságban elenyésző lenne a jelentősége. Ha viszont minden olyan

¹³⁴ Hudson S. (2003)

¹³⁵ Buday- Sántha A. (2004), 30.o.

tényezőit összeadunk, aminek a sporthoz köze van, mint például sportszerek gyártását, annak kereskedelmét, a sportturizmust, akkor elképesztő számokat kapunk. Ausztriában ugyanis minden tizedik munkahely valamilyen kapcsolatban áll a sporttal és minden tizenkettedik eurót a sporttal keresünk meg.”

Természetesen a nagyobb infrastrukturális (sportkomplexumok) beruházások is azokon a területeken valósulnak meg leggyakrabban, amelyik a sport számára versenyképesebb. Hazánkban a sport számára legversenyképesebb területeken találhatóak azok az egyetemek, főiskolák (pl. Pécs) is, amelyek a hazai sportszakember képzésért felelősek.

Magyarország az üzleti alapú sport szempontjából kis piacnak számít, mivel a magyar sport számára rendelkezésre álló források szűkösek, ezért ki kell alakítani egy konkrét álláspontot, hogy a szűkös forrásokat mely sportágakra érdemes összpontosítani. Bizonyos sportágak folyamatosan az emberek figyelmének középpontjában vannak, ezek a sportágak általában az egész világon népszerűek, jelentős pénzösszegeket mozgatnak meg (lásd például labdarúgás). A sportág európai élvonalában általában az öt legnagyobb piaccal rendelkező ország csapatai, sportolói vannak jelen. Az emberek részéről a sportág irányában mutatott folyamatos és jelentős érdeklődés miatt könnyebb a szponzori pénzek bevonása a sportágba, azonban mivel kicsi a piacunk, ezen összegek jóval kisebbek, mint a nagyobb, illetve gazdagabb piacokon működő ellenfeleink esetében. Ez a tény szinte lehetetlenné teszi a magyar sportolók, csapatok számára a világ közvetlen élvonalába kerülést és az ottani folyamatos szereplést. Erre jó példa a labdarúgó Bajnokok ligája kupasorozat, ahol szinte mindig ugyanazok a nagycsapatok (országok) versenyeznek egymással. Minden évben van egy-két új csapat, aki bekerül, de hosszabb távon bentmaradni nem képes. A következő táblázat a GDP folyó áron történő átlagos növekedését mutatja 1998 és 2005 között.

35. Táblázat: A GDP nagysága folyó áron (1998-2005)

GDP nagysága folyó áron (milliárd euró.)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Éves átlagos növekedés %-ban (98-05)
Ausztria	191,1	200,0	210,4	215,9	220,8	226,2	235,8	245,1	2,54
Belgium	228,0	238,2	251,7	258,9	267,6	274,6	288,1	298,2	2,6
Ciprus	8,4	9,0	9,9	10,6	11,1	11,7	12,5	13,4	1,7
Csehország	55,4	56,4	61,5	69,0	80,0	80,9	87,2	99,7	2,2
Dánia	155,2	163,2	173,6	179,2	184,7	189,6	197,2	208,6	2,48
Észtország	5,0	5,2	6,1	6,9	7,8	8,5	9,4	11,1	1,6
Finnország	116,4	122,7	132,3	139,8	144,0	145,9	151,9	157,4	2,4
Franciaország	1316,2	1366,5	1441,4	1497,2	1548,6	1594,8	1659,0	1710,0	3,2
Görögország	109,0	117,8	125,9	133,1	143,5	155,5	168,4	181,1	2,4
Hollandia	359,9	386,2	418,0	447,7	465,2	476,9	489,9	505,6	2,7
Írország	78,2	89,9	104,6	116,8	129,9	138,9	147,6	161,2	2,3
Lengyelország	153,4	157,6	185,8	212,2	209,4	191,4	203,7	243,4	2,5
Lettország	5,9	6,8	8,5	9,3	9,9	10,0	11,2	12,8	1,7
Litvánia	10,0	10,2	12,4	13,6	15,0	16,4	18,1	20,6	1,8
Luxemburg	17,3	20,0	22,0	22,6	24,1	25,6	27,0	29,4	1,92
Magyarország	41,9	45,1	52,0	59,5	70,8	74,7	82,3	88,8	2,2
Málta	3,1	3,7	4,2	4,3	4,5	4,4	4,3	4,5	1,5
Nagy-Britannia	1272,1	1376,2	1564,0	1603,2	1667,8	1604,5	1733,6	1790,7	1,25
Németország	1952,1	2012,0	2062,5	2113,2	2143,2	2161,5	2207,2	2241,0	1,17
Olaszország	1087,2	1127,1	1191,1	1248,6	1295,2	1335,4	1388,9	1417,2	3,16
Portugália	105,8	114,2	122,3	129,3	135,4	137,5	143,0	147,4	2,38
Spanyolország	536,9	580,0	630,3	680,7	729,2	782,5	840,1	905,5	2,94
Svédország	222,9	238,0	262,6	247,3	258,9	269,5	282,0	288,0	2,60
Szlovákia	19,6	19,1	22,1	23,6	26,0	29,2	33,9	38,1	1,95
Szlovénia	18,8	20,2	20,8	22,0	23,7	24,9	26,2	27,6	1,91

Forrás: saját számítás, a www.ksh.hu alapján

A gazdaságilag stabil és jól működő országok (Franciaország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Spanyolország) képesek csapataikat hosszú távon ebben a - óriási pénzeket megmozgató- versenyben tartani. Látható, hogy ezekben az országokban volt a legmagasabb -3 % körüli- a GDP éves átlagos növekedése (folyó áron).

Más sportágak Magyarországon a hagyományuknál fogva nagyobb érdeklődést vonzanak (pl. női kézilabda, női kosárlabda, férfi vízilabda), mint a nagy európai és amerikai államokban. Ezek a sportágak a nagy európai piacok némelyikén vannak csak komolyan jelen, valamint kisebb, ám tehetősebb nyugat-európai országok csapatai képviseltetik magukat az európai élvonalban.

Mindenféleképpen a területi versenyképességben előny lehet, ha az adott területen nő a szabadidejükben sportolók száma, ami multiplikátor hatásokat fejthet ki a gazdaság egészére nézve. A szabadidősport esetében egy kanadai kutatás¹³⁶ állítása szerint csak az alacsonyabb egészségügyi költségekből már több mint háromszorosan megtérül a szabadidősportra fordított minden dollár. Emellett a lakosság aktivitásának 24 százalékpontos növekedése 0,25-1,5 %-os növekedést jelenthet a munkaerő produktívitasában, illetve jelentősen csökkenhet a nyugdíjkorhatár elérése előtti munkaképtelenné váló személyek aránya (a lakosság lélekszámának körülbelül 0,07 %-ével), melynek révén szintén jelentős többlethaszon érhető

¹³⁶Staines N. (2004)

el. Az így felszabaduló többletforrások révén növelhető mind a GDP, mind a foglalkoztatottság szintje. Természetesen még számos, nehezen számszerűsíthető szociális és egyéb hatással jár a társadalom aktivitása.

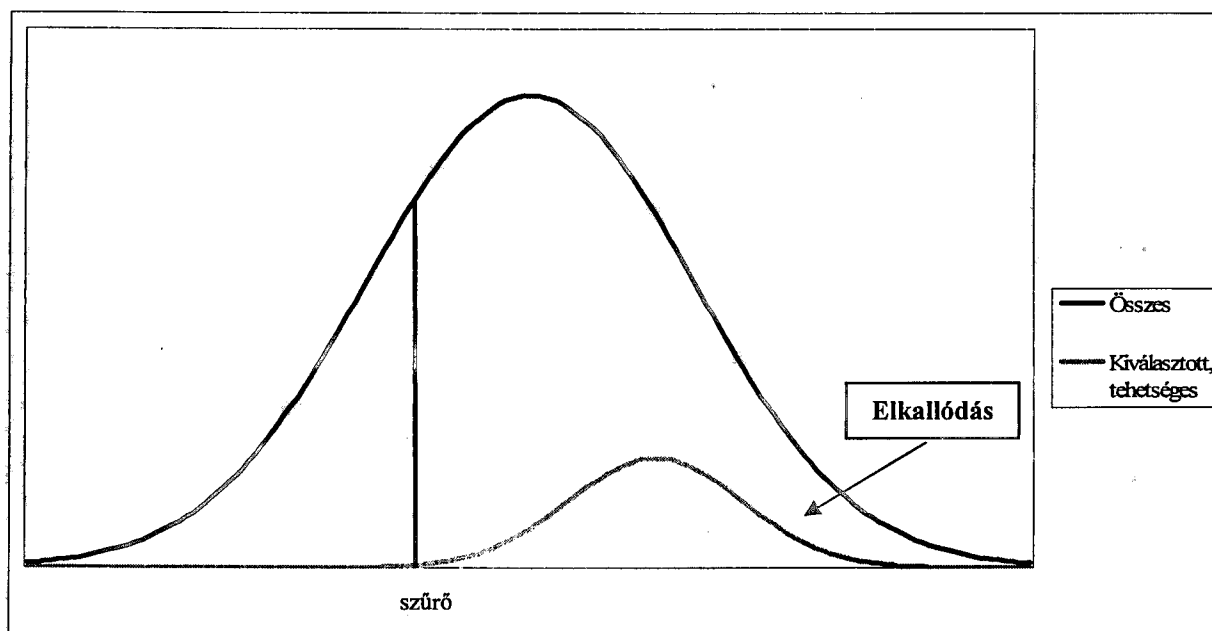
3.3 A sport területi versenyképességének a meritési bázisra kifejtett visszacsatolásai

A sport területi versenyképességének visszacsatolása a meritési bázis (öröklött tulajdonságok) pillérre, leginkább a tehetségűzésben nyilvánul meg, mely vizsgálat fontosságára Csébfalvi György egyetemi docens hívta fel a figyelmet.

Mivel demográfiai adattal van dolgunk, ezért kezeljük kiindulópontként, hogy a genetikailag jó sportbeli adottságokkal rendelkező sportolók eloszlása a népességben, normális eloszlást követ. A sportolók kiválasztásában az a terület fog élen járni, amelyik minél koncentráltabban tud foglalkozni az igazán tehetséges sportolókkal, vagyis minél kevesebb tehetséges sportoló „kallódik” el.

A következő ábra azt a kiválasztást mutatja be, mely után sok tehetséges sportoló kallódik el.

37. ábra: A sportolók eloszlásának, kiválasztásának ábrája

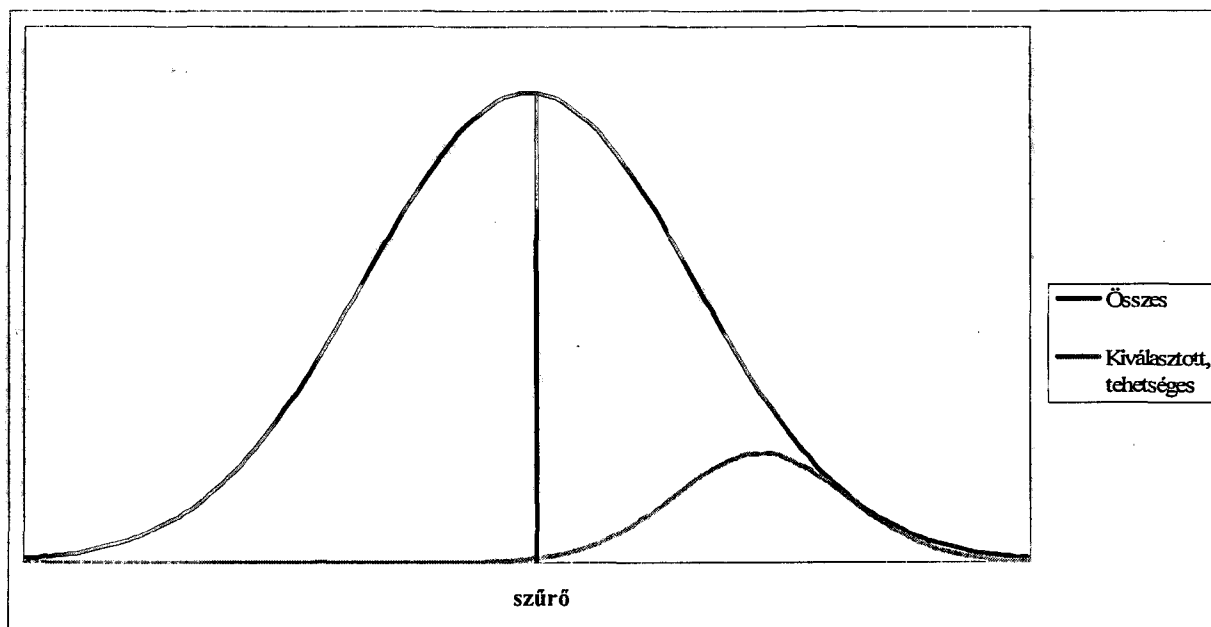

Forrás: saját szerkesztés

Ennek a szűrésnek is vannak előnyei, mivel a kevésbé tehetséges gyerekeket megszüri, és a szakembereknek felesleges munkát nem fognak jelenteni. Természetesen minden terület törekszik arra, hogy a kiválasztás során egyetlen kiemelkedő adottságokkal bíró sportoló se tűnjön el, morzsolódjon le.

Ezt az elméleti, eszmei állapotot a következő ábrán láthatjuk.

38. ábra: A kívánt sportolói kiválasztás ábrája

Forrás: saját szerkesztés

Gyakorlatilag arról van szó, hogy minél jobb és sokszínűbb a szűrés, annál koncentráltabb a kiválasztás. Egy bizonyos fokú természetes „elkallódás” mindenhol jelentkezik, de azokon a területeken ahol a sport területi versenyképessége jó pozícióban, ott kisebb mértékű lesz. Ezeken a területeken, a sportolók nem fogják idő előtt abbahagyni az aktív sportolást, mivel itt jobban lehet őket ösztönözni is, ami multiplikátor hatásként jelenhet meg.

A sport területén a legnagyobb szűrő mechanizmus napjainkban a Heraklész- program. A program 2001.-ben indult és az utánpótlás nevelés fontosságát helyezi előtérbe.

Célja: hogy megalapozza a sportágak hosszú távú eredményességét, biztosítsa az utánpótlás képzését, igyekezzon maximalizálni az egyes sportpályafutások sikerességét. Megfogalmazódott benne az az igény, hogy kezdetben a korosztályos, később a felnőtt világversenyek helyezettjeinek többsége e program tagjai közül kerüljön ki.

Mivel az utánpótlás- nevelés folyamatai csak hosszú távon értékelhetők, ezért a programok eredményességét, „hozadékát” csak az évek múlásával szabad megítélni. A programban 2005-óta 20 sportág tartozik. Ezek a sportágak: asztalitenisz, atlétika, birkózás, evezés, jégkorong, judo, kajak- kenu, kézilabda, kosárlabda, ökölvívás, öttusa, röplabda, sportlövészet, súlyemelés, tenisz, torna, triatlon, úszás, vívás, vízilabda. A programban a korosztályoknak megfelelően három részprogramból áll.

Alapprogram:

A Héraklész Alapprogram azon dolgozik, hogy minden sportolni vágyó, tehetséges gyermek megtalálhassa azt az iskolát, sportegyesületet, amelyben felkészült tanárok és edzők irányítása mellett az általa választott sportággal kedvére foglalkozhat. A Héraklész Alapprogram egyszerre tart kapcsolatot az iskolákkal, a sportegyesületekkel, a sportiskolákkal, az edzőkkel, a sportolókkal és szükség esetén a sportolók szüleivel. Foglalkozik a sportolók kiválasztásával, a sportolás körülményeivel, a korszerű edzésmódszerekkel és a versenyeztetéssel. A versenyszerű sporttal együtt járó terheket hatékonyabb szervezéssel csökkenteni lehet. Mindenki jobban jár, ha az iskola nemcsak tudomásul veszi az edzések miatti hiányzásokat, késéseket, hanem az egyesületekkel együttműködve segítséget nyújt a sportoló gyerekeknek, hogy könnyebben teljesíthessék iskolai feladataikat.

Bajnokprogram:

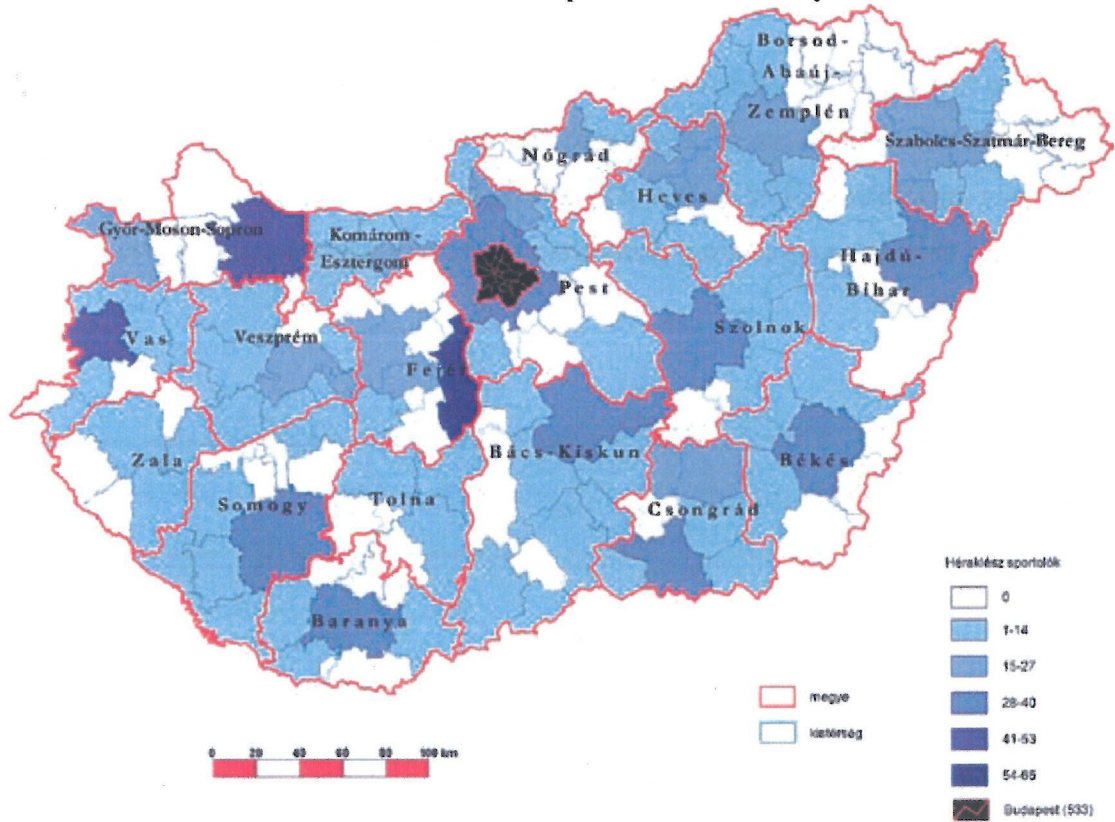
A Héraklész Bajnokprogram 2001. ősze óta sikeresen működik. Jelenleg húsz sportág csaknem ezeröttszáz sportolója alkotja a Héraklész-keretet. A programban résztvevő sportolók és edzők személyét az egyeztetett elvek figyelembe vételével a szakszövetségek határozzák meg. A kiválasztott sportolók felkészítése alapvetően továbbra is az egyesületükben történik, emellett rendszeresen rendeznek központi foglalkozásokat is. A Héraklész Bajnokprogram legfontosabb célja a tradicionálisan eredményes, illetve a dinamikusan fejlődő olimpiai sportágakban azoknak a serdülő, ifjúsági korú sportolóknak a felkutatása, gondozása, akik a magyar sport jövőbeli eredményességének zálogát jelenthetik. A program jól definiálható szakmai feladata szerint a felnőtt kor küszöbére a korosztályos nemzetközi színvonalnak megfelelő versenyzőket kell felnevelni.

Csillagprogram:

A felnőtt élversenyzővé válás időszakában a nemzetközi szintű eredményesség elérése mellett komoly nehézséget jelent a sportpályafutás utáni időszak egzisztenciális megalapozása. A közeljövőben beinduló Héraklész Csillagprogram a Magyar Olimpiai Bizottsággal szorosan együttműködve nemzetközi eredmények eléréséhez kíván hozzájárulni. A Héraklész Csillagprogramban résztvevő szövetségekkel kötött szerződés alapján a Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet speciális szolgáltatásokat biztosít a versenyzőknek a hatékony felkészülés érdekében.

A következő ábra a 2005-ös Heraklész sportolók területi elhelyezkedését mutatja.

39. ábra: A Heraklész sportolók területi elhelyezkedése

Forrás: www.nsh.hu

A Héraklész-program irányítási feladatainak ellátásához szükséges forrást a minisztérium Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézettel kötött szerződés alapján biztosítja. A Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet a szakszövetségek részére továbbadhatja a támogatást, illetve különösen a következő célokra fordítja az átadott pénzeszközöket:

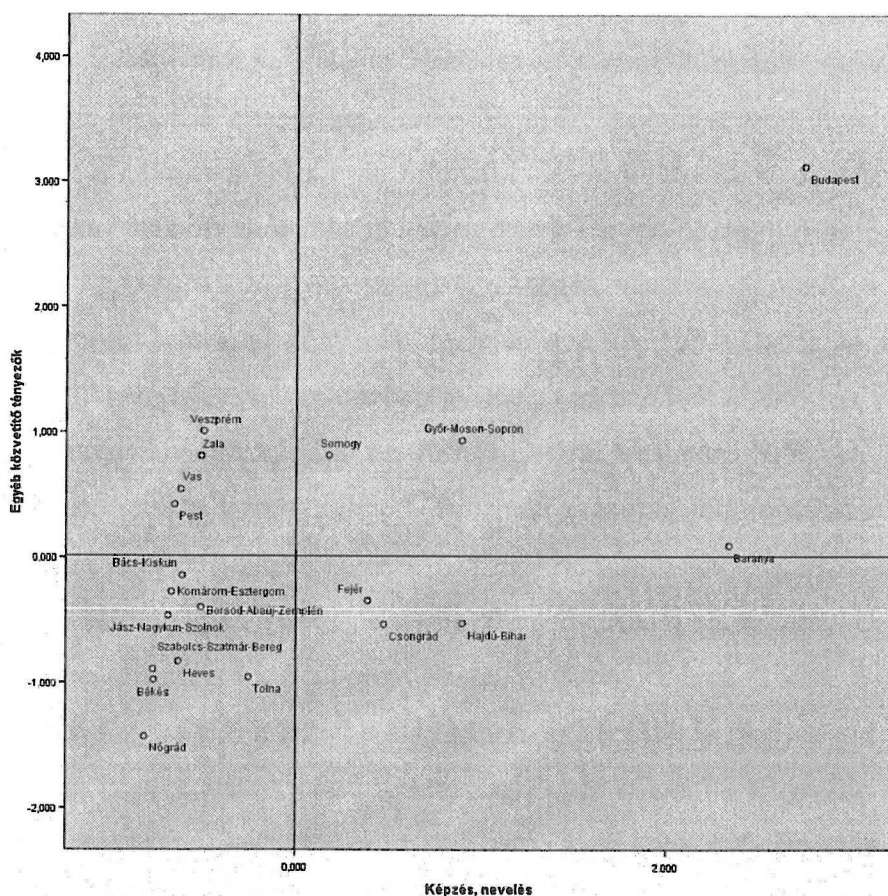
1. a programban részt vevő iskolák, sportiskolák, sportegyesületek támogatása;
2. testnevelők, edzők és szervezők díjazása;
3. sportesemények, versenyrendszerek támogatása;
4. a programhoz kapcsolódó működési kiadások támogatása;
5. egységes informatikai rendszer működtetése, fejlesztése;
6. kommunikációs programok támogatása;
7. átfogó teljesítménymérési rendszer működtetésének támogatása;
8. a program működtetéséhez kapcsolódó létesítmény szükségletek támogatása;
9. hazai és nemzetközi versenyeken való részvétel támogatása;
10. eszközök és felszerelések beszerzésének támogatása;
11. egyéb, a Sport XXI. program koordinációjával összefüggő feladatok támogatása.

Azt gondolom, hogy ez a visszacsatolás a jövőben erősödni fog, mivel az Európai Unió az élsport helyett az utánpótlás- nevelést támogatja. Azokon a területeken fog ez jobban megvalósulni, ahol a sport területi versenyképessége is jó pozícióban van, vagyis jobb a környezet tárgyvonatkozású, személyvonatkozású, gazdaságvonatkozású lehetőségei.

4. Összegzés, a kutatás újszerű eredményei

Végezetül arra vállalkozom, hogy a sport területi versenyképességét- a pillérek páronkénti összevetésével- ábrázoljam és elemezzem. Célom, hogy ebben az összefoglaló részben a helyi döntéshozók figyelmét felhívjam - a három pilléren keresztül- az adott területek előnyeire és hátrányaira. Az egy koordináta-rendszerben való ábrázoláshoz standardizáltam az eredményeimet. A következő ábra mutatja, hogy az adott területek a képzés, nevelés, illetve az egyéb közvetítő tényezők mentén milyen pozícióban vannak.

40. ábra: A megyék helyzete az egyéb közvetítő tényezők és képzés, nevelés pillérek alapján

Forrás: saját szerkesztés

Rögtön szembetűnő a főváros kiemelkedő pozíciója, mind az egyéb közvetítő tényezők (gazdaság, infrastruktúra, stb.), mind a képzés, nevelés (sportolói véleményezés) alapján.

Látható, hogy Baranya megye a sportolói véleményezés alapján nagyon jó pozícióban van, de az egyéb közvetítő tényezők tekintetében pozíciója közepes. Ezt a kissé gyengébb pozíciót a területen működő gazdaságnak köszönheti, amit a 18. táblázatban olvashattunk. A két pillér mentén jó pozícióban van még Győr- Moson- Sopron megye, melynek egyéb közvetítő tényezői jók és a sportolók is szívesen választják telephelyül, viszont az infrastrukturális mutatóban még javulhat a jövőben. A két pillér alapján viszonylag jó helyzetben lévő Somogy megye, kiemelkedően jó infrastruktúrájának köszönheti a pozícióját.

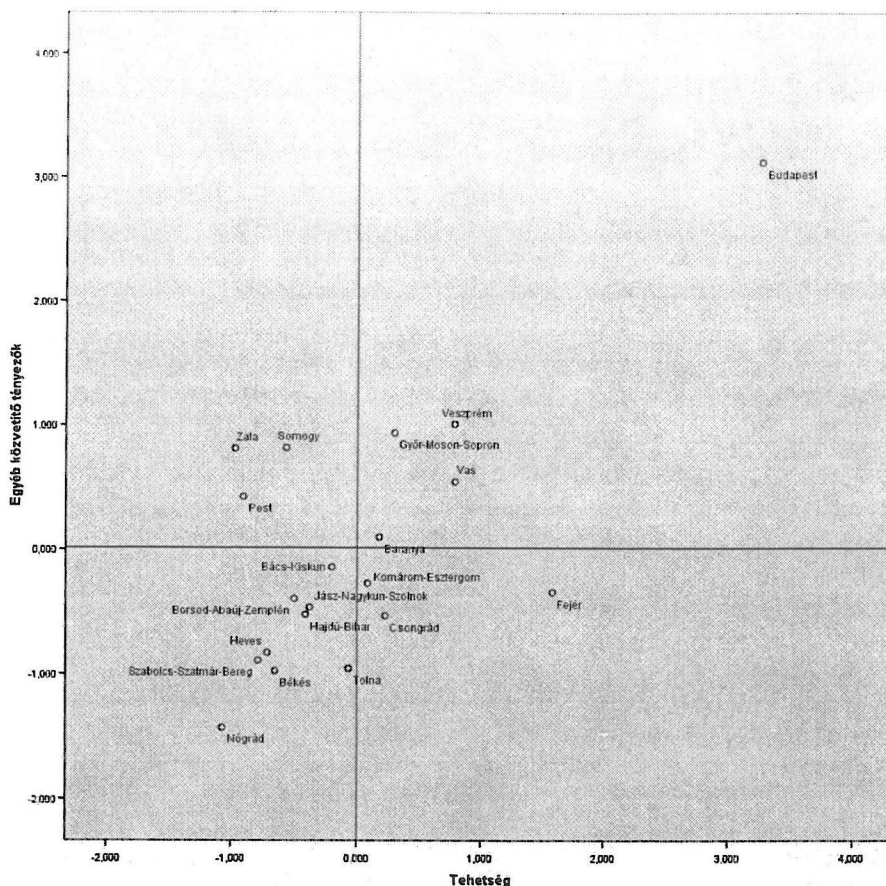
A következő Veszprém, Zala, Pest, Vas megyék a sportra ható egyéb közvetítő tényezők tekintetében (gazdasági, sporteredményességi, infrastrukturális, társadalmi) viszonylag kedvezőbb helyzetben vannak, de a sportolói válaszok alapján a sportolók nem szívesen választják „telephelyül”, vagyis a képzés, nevelés dimenzióban nem tartoznak a legkedveltebb területek közé. A 18. táblázat alapján megpróbálom a helyi illetékesek figyelmét felhívni, hogy mely területen lehet szükség a beavatkozásokra, hogy a terület sportversenyképessége javulni tudjon. Zala és Vas megye a sport infrastrukturális és gazdasági adottságai révén jó, de társadalmi (demográfiai) és sporteredményességi mutatókban gyenge pozíciót foglalnak el. Pest megyének az infrastruktúra területén kell sokat javulnia, ahhoz hogy a terület a sport számára még inkább versenyképes legyen.

Csongrád, Fejér és Hajdú- Bihar megyék a képzés, nevelés tekintetében jó helyzetben vannak, de az egyéb közvetítő tényezők tekintetében gyengék. Csongrád megye sport- infrastrukturális, illetve gazdasági mutatóban gyenge, ezekben kell elsősorban javulnia. Fejér megyének a legnagyobb lemaradása az infrastruktúra területén található, míg a többi tényezőkben átlagos értékei vannak. Hajdú- Bihar megyének a jobb pozícióba kerüléshez a gazdasági mutatóban kell erősödnie.

A fennmaradó megyék (Bács- Kiskun, Borsod- Abaúj- Zemplén, Jász- Nagykun- Szolnok, Komárom- Esztergom, Szabolcs- Szatmár- Bereg, Heves, Tolna, Békés, Nógrád) vannak a két pillér alapján a legrosszabb helyzetben, és közülük is Nógrád megye helyzete a legkilátástalanabb a képzés, nevelés és a sportra ható egyéb közvetítő tényezők tekintetében. A következő ábra a területek helyzetét, a sportra ható egyéb közvetítő tényezők, és a merítési bázis (tehetség) mentén mutatja be.

41. ábra: A megyék helyzete az egyéb közvetítő tényezők és a merítési bázis (tehetség) pillérek alapján

Forrás: saját szerkesztés

Első pillantásra látható, hogy Budapest a két dimenzió mentén szinte befoghatatlan helyzeti előnyben van a többi területhez képest. A merítési bázis és az egyéb közvetítő tényezők szempontjából Győr- Moson- Sopron, Veszprém, és Vas megye is erős pozícióban van, és Baranya megye is viszonylag kedvező a többi megyéhez képest.

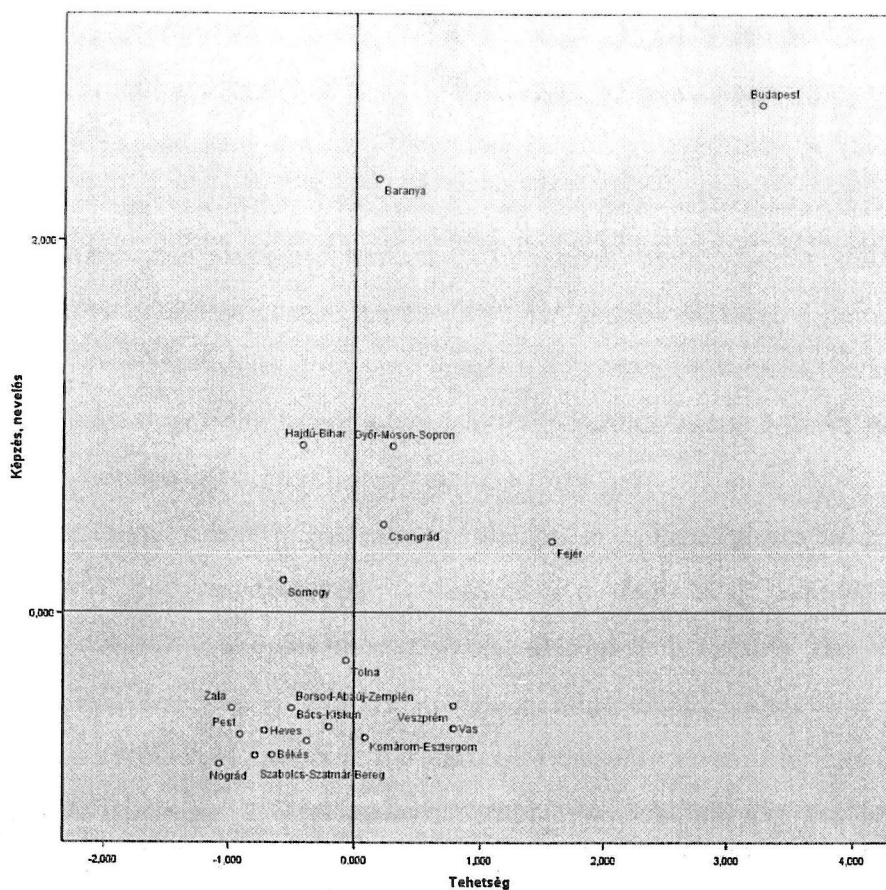
Komárom- Esztergom, Fejér, Csongrád megye a tehetség alapján kedvező helyzetben van (leginkább Fejér megye), de az infrastrukturális adottságaiknak köszönhetően az egyéb közvetítő tényezők mentén javulniuk kell. Fordított a helyzet Zala, Somogy és Pest megyékben, ahol az egyéb közvetítő tényezők jók, viszont a területeken a sportolói tehetségek száma a népességszámhoz képest alacsony.

A legrosszabb helyzetben ismét Nógrád megye található, de Bács- Kiskun, Jász- Nagykun- Szolnok, Hajdú- Bihar, Borsod- Abaúj- Zempén, Heves, Szabolcs- Szatmár- Bereg, Békés és Tolna megyék is gyenge pozícióban vannak a vizsgált két pillér alapján.

A 42. ábrán a megyék helyzetét a merítési bázis (tehetség) és a képzés, nevelés „pillérek” alapján mutatom be.

42. ábra: A megyék helyzete a képzés, nevelés és a merítési bázis (tehetség) pillérek alapján

Forrás: saját szerkesztés

A két pillér mentén ismét a főváros van a legjobb helyzetben, de Baranya megye is elkülönül a többi területtől, a sportolók válaszainak köszönhetően. Rajtuk kívül Győr- Moson- Sopron- Csongrád és Fejér megyékben található nagy számban tehetséges sportolók és a képzés, nevelés tekintetében is jó a megítélésük.

Hajdú- Bihar és Somogy megyék kicsit gyengébb helyzetüket a területen található sportolói tehetség számnak köszönhetik. Ezzel szemben Komárom- Esztergom, Veszprém, és Vas megyéknek a képzés, nevelés tekintetében kell fejlődniük, hogy a területeik versenyképesebb legyen a sportolók számára.

A két vizsgált pillér mentén gyenge helyzetben vannak a következő megyék: Tolna, Jász- Nagykun- Szolnok, Borsod- Abaúj- Zemplén, Bács- Kiskun, Zala, Pest, Heves, Békés, Szabolcs- Szatmár- Bereg, Nógrád.

Kijelenthetem, hogy dolgozatom kezdeti célját elérte, mivel a magyar sport területi versenyképességéről egy helyzetfeltáró gyakorlatban is hasznosítható munkát készítettem. Sikerült a hazai sport területi versenyképességi rangsorát felállítanom, melynek során a szükséges módszertani apparátusokat is kidolgoztam. Dolgozatom összegzését kezdeti hipotéziseim mentén kívánom megtenni.

- Bizonyítottam az első hipotézisemet, és láthatóvá tettem, *hogy a sport befolyásoló hatással bír a területek versenyképességre*. Azt gondolom, hogy a helyi döntéshozók figyelmét is ráirányítottam arra, hogy a sporton keresztül is lehet a területi gazdaságot fejleszteni, és a sportnak jelentősége lehet egy terület image építése szempontjából, melytől beindulhat egyfajta migráció is.
- Igaznak bizonyult a sportolók válaszai alapján az a hipotézisem is, mely szerint *a nagyvárosok (megyeszékhelyek) számítanak a leginkább versenyképesnek ma Magyarországon*. A településhierarchiában alacsonyabb szinten álló városok közül néhány a kedvező területi elhelyezkedésnek köszönhetően szintén a versenyképes kategóriába kerülhet. A kérdőívem a városok rangsorán kívül információt szolgáltat a tekintetben is, hogy a legversenyképesebb városok milyen versenyelőnyökkel, versenyképességi tényezőkkel rendelkeznek a sportolók megítélései alapján.
- Módszertani feldolgozással igazoltam, azt a mindenki által evidenciaként kezelt tényt, hogy *a sportolók telephelyváltását leginkább előidéző tényező a nagyobb anyagi megbecsülés*. Bemutattam azokat a tényezőket, amelyek fontos szerepet játszanak a sportolói telephelyválasztáskor.
- Tévesnek bizonyult az a hipotézisem, hogy *a nagyvállalatok és a külföldi érdekeltségű cégek már a sportolók legnagyobb támogatói*. A kérdőíves kutatás rávilágított, hogy a sportolók még mindig az önkormányzatokat tekintik a legnagyobb támogatóiknak.
- Teljesen beigazolódott az a feltevésem, hogy *a lakhelyváltást és a külföldre költözést is befolyásolja a sportolók minősítése*. Sikerült igazolnom, hogy szignifikáns kapcsolat van a sportolók minősítése és a külföldre vándorlási potenciáljuk között. Láthattuk, hogy a magasabb minősítéssel rendelkező sportolók mutatnak nagyobb hajlandóságot a telephelyváltásra. A kérdőívem adatainak segítségével megbecsültem 95%-os megbízhatósági szint mellett a *magyar sportolók migrációs hajlandóságát*.
- A területi versenyképességi sorrend megmutatta, hogy *a hazai sportversenyképességben a nyugati megyéink vannak jobb pozícióban*. A legelőkelőbb helyen rangsorolt keleti megyénk: Csongrád, illetve a legrosszabb pozícióban található

nyugati megyénk: Komárom- Esztergom. A kiemelkedő eredményeinek köszönhetően a főváros világszínvonalú sportkluboknak tekinthető.

A dolgozatom során is kiderült, hogy a sport-versenyképesség mérésének legfontosabb célja hogy egy terület sportgazdaságának helyzetét reálisan meg tudjuk ítélni és ezek alapján a fejlődés elősegítéséhez szükséges teendőket át tudjuk tekinteni. „A versenyképesség mindig a tényezők kombinációjától függ, de nincs garancia a sikerre, mindegyik városban helyben kell találni és megvalósítani a fejlesztési stratégiákat a többi hasonló helyzetű várossal versengve.”¹³⁷

A dolgozatom során keletkezett újszerű érdemi eredményeket összegezve a következőkben közlöm:

- Megszerkesztettem *a magyar sport területi versenyképességi modelljét*, mely további kutatások alapjául szolgálhat a jövőben.
- Közöltem az *egykori olimpikonjaink tehetség- sikeresség térképét*.
- Az általam létrehozott STK mutató alapján vizsgáltam a sportolók területi koncentrációját, meghatároztam területi rangsorukat.
- *Egy hiánypótló empirikus vizsgálat* során számos újszerű eredményt közöltem, melyeket több szempontú kiértékeléssel prezentáltam.
- Összegyűjtöttem a *sportra ható egyéb tényezőket*, melyeket *piramis- modellem* segítségével mutattam be.
- Tárgyaltam *a sport területi versenyképessége során előkerülő „feedback-mechanizmusokat”*.
- Ábrázoltam *a sportolói migráció* sokoldalú megjelenését.
- Meghatároztam és bemutattam a *hazai sportklubtereket*.

Azt gondolom, hogy az adott területek sikeressége a kutatások középpontjába került, hiszen nemcsak a tudomány, hanem a politika is keresi azokat a tényezőket, melyek ebben a versenyben az előbbre jutást a pozíciók javítását szolgálhatják.

Végezetül fontosnak tartom megjegyezni - amit a korábbiakban már bizonyítottam-, hogy a sport területi versenyképességének vizsgálata nem korlátozódhat kizárólag egy országon belüli területekre, hiszen már a sportolói migráció kapcsán is láthatóvá vált, hogy ez a fajta

---

¹³⁷ Lengyel I. (2003), 273. o.

verseny is mindinkább nemzetközivé válik. Véleményem szerint hasonló kutatást érdemes lenni Magyarországon kívül is elvégezni.

Irodalomjegyzék

1. Ács P. – Kehl D. (2006): Ranking of the Hungarian counties according to their competitiveness in Sport using statistical methods. In Molnár J. (szerk): 4th International Conference for Young Researchers of Economics. Szent István Egyetem. 348. -356. o.
2. Ács P. (2005): A sportolói migráció és annak lehetőségei az EU- csatlakozásunk tükrében. In Glück R. (szerk.) Évkönyv 2004- 2005. PTE RKK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola. 288. – 298. o.
3. Ács P. (2005): A sportolók migrációja és annak várható hatásai. Nemzetközi Sporttudományi konferencia kötet. Budapest
4. Ács P. (2005): Magyarországi vándorlási hatások napjainkban. In Gulyás L. (szerk.): Európai Kihívások III. Tudományos konferencia. Juhász Nyomda. Szeged. 53. – 58. o.
5. Ács P. (2005): Migration der ungarischen Sportler. In Fehér I. (szerk): III Erdei Ferenc Tudományos Konferencia konferencia. Kecskeméti Főiskola. 1108.- 1113. o.
6. Ács P. (2006): A magyar sport területi versenyképességének helyzete napjainkban. In Buday-Sántha A., Erdősi F., Horváth Gy. (szerk.): Évkönyv 2007. Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar. Pécs. 7.-21. o.
7. Ács P. (2006): A magyar sport területi versenyképességének vizsgálata többváltozós statisztikai módszerekkel. Tér és Társadalom – megjelenés alatt-
8. Ács P. (2006): A magyar sport versenyképességének területi megoszlása olimpikonjaink tehetségterképén keresztül. In Szentes B. (szerk.); Tudás és versenyképesség Pannon szemmel. Pannon Egyetemi Kiadó. 53.- 59. o.
9. Ács P. (2006): A sport területi koncentrációja. In Herlicska K. (szerk.): Sport és tudomány napja konferencia. Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar. 55. – 60. o.
10. Appadurai. A. (1996): Modernity at large: cultural dimensions of globalization. University of Minnesota Press. Minneapolis. London.
11. Ashworth. G. J. –Voogd. H. (1997): A város értéksítése. KJK. Budapest
12. Bales. K. (1999): Disposable people. New slavery in the global economy. University of California Press. Berkeley. Los Angeles. London.

13. Barta Gy. (2000): A külföldi működő tőke szerepe a magyar ipar duális struktúrájának a regionális differenciálódásának kialakulásában. In Horváth – Rechnitzer (szerk): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK. Pécs
14. Beck. U. (2000): What is Globalization? Polity Press. Malden. MA.
15. Begg. I. (1999): Cities and competitiveness. Urban Studies 5-6. 795.- 809. o.
16. Begg. I. (2002): Urban Competitiveness. Policies for dynamic cities. The Policy Press
17. Beluszky P. (2000): A magyarországi városok versenyképessége. MTA RKK
18. Beluszky P. (2005): Magyar városhálózat a 20. század elején. Budapest- Pécs. Dialóg Campus Kiadó
19. Beluszky P.- Győri R. (1999): A magyarországi városhálózat és az EU- csatlakozás. Tér és Társadalom 1-2. 1-30.o.
20. Berey K.- Nemes Nagy J. (2002): A területi egyenlőtlenségek új indikátorainak és értékelési módszereinek lehetőségei. VÁTI Kht. – Területfejlesztési igazgatóság
21. Bokor J. (2004): Harms of civilisation and sport tourism as a response. In Herlicska K. (szerk.): Sport és tudomány napja konferencia. Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar. 75-80
22. Buday- Sántha A. (2004): A természeti tőke és az agrárgazdaság szerepe a területi versenyképességben. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar. Pécs
23. Buzás N. (2000): Klaszterek a régiók versengésében. In Farkas B. – Lengyel I.(szerk.): Versenyképesség- regionális versenyképesség. JATEPress. 58-66. o.
24. Chikán A. – Czakó E. (2002): Kis nemzetgazdaságok versenyképessége a globális gazdaságban- a magyar példa. In Chikán A.- Czakó E. – Zoltayné Parika Z. (szerk): Vállalati versenyképesség a globalizálódó magyar gazdaságban. Akadémiai Kiadó. Budapest. 27.-39. o.
25. Chikán A. (1998): Vállalatgazdaságtan. Aula Kiadó. Budapest
26. Csatári B. (1996): A magyarországi kistérségek néhány jellegzetessége. MTA RKK Alföldi Tudományos Intézete. Kecskemét
27. Csatári B. (2002): A kistérségek komplex vizsgálata 2001-2002. MTA RKK Alföldi Tudományos Intézete. Kecskemét
28. Demográfiai átmenet Magyarországon. 1991. Előszó. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet Történeti Demográfiai Füzetek 9. 187-230.
29. Dőry T. (2001): Az innováció kutatások megjelenése a regionális elemzésekben – Az innováció regionális perspektívában. Tér és Társadalom 2. 87 – 106. o.

30. EC (1999): Sixth Periodic Report on a Social and Economic Situation and Development of the Regions in the European Union. European Commission
31. Egészségügyi Statisztikai Évkönyvek
32. Endrész K. (2003): Sport- Intézményrendszerek az Európai Unió tagállamaiban. Kézirat
33. ENGSO: European Non-Governmental Sport Organization
34. Enyedi Gy. – Rechnitzer J. (1987): Az innovációk térbeli terjedése a magyar mezőgazdaságban. Tér és Társadalom 2. 31. -48. o.
35. Enyedi Gy. (1994): Társadalmi- területi egyenlőtlenségek és területi politika Magyarországon In Enyedi Gy. (szerk.): Társadalmi- területi egyenlőtlenségek Magyarországon. KJK
36. Enyedi Gy. (1995): Városverseny. várospolitikai. városmarketing. Tér és Társadalom 1.-2. 1.-3. o.
37. Enyedi Gy. (1996): Regionális folyamatok Magyarországon az átmenet időszakában. Hilscher Dezső Szociálpolitikai Egyesület
38. Enyedi Gy. (1997): A sikeres város. Tér és Társadalom 4.1. -7. o.
39. Enyedi Gy. (1998): Sikeres régiók. In Tények könyve: régiók. Greger- Delacroix. 409.-411. o.
40. Enyedi Gy. (2000): Globalizáció és a magyar területi fejlődés. Tér és Társadalom 1.. 1-10.o.
41. Enyedi Gy. (szerk.) (1993): Társadalmi. területi egyenlőtlenségek Magyarországon. KJK. Budapest
42. Európai Bizottság: A sportról szóló Helsinki beszámoló 1999. december 10.
43. Falus I. – Ollé J. (2000): Statisztikai módszerek pedagógusok számára. Okker Kiadó. Budapest
44. Faluvégi Albert (2000): A magyar kistérségek fejlettségi különbségei. Területi Statisztika. 2000. 3. (40.) évf. 4. szám
45. Fassman. H.. Ch Hintermann. (1997): Migrationspotential Osteuropa. ISR Forschungsberichte 15. Institute für Stadt- und Regionalforschung Wien
46. Földesiné Sz. Gy.- Gál A.(2003): Sport és társadalom tanulmánykötet.. Magyar Sporttudományi Társaság.
47. Frenkl R. (1995): Sportélettan. Budapest
48. Frenkl R.– Gallov R. (2002): Nemzeti Sportstratégia. Irányelvek

49. Püstös I. - Kovács E. (1989): A számítógépes adatelemzés statisztikai módszerei. Tankönyvkiadó. Budapest
50. Glück R. (2005): A területi versenyképesség és az egészségügy kapcsolata. In Glück R. (szerk.) Évkönyv 2004- 2005. PTE RKK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola. 278. – 287. o.
51. Grosz A. - Rechnitzer J. (2000): Fejlődési pályák a magyar városhálózatban. MTA RKK NYUTI közlemények
52. Grosz A. – Rechnitzer J.(2005): Régiók és nagyvárosok innovációs potenciálja Magyarországon. MTA RKK
53. Györi F. (2005): Tehetségtérképek Magyarországon. Erdei Ferenc III. Tudományos Konferencia konferenciakötet. Kecskemét
54. Hajdu O. (1997): A szegénység mérőszámai. KSH. Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat. Budapest
55. Hajdu O. (1987): Sokváltozós statisztikai módszerek gyakorlati alkalmazása. Prodinform Műszaki Tanácsadó Vállalat. Budapest
56. Hajdu- Pintér- Rappai- Rédey (1998): Statisztika I. Janus Pannonius Tudományegyetem. Pécs
57. Hantos Gy. (1936): Magyar Tájak- Magyar kiválóságok. Budapest
58. Hárs Á. (2004): A magyar munkaerő migráció regionális sajátosságairól. Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézet Budapest
59. Herman- Pintér- Rappai- Rédey: Statisztika II.. Pécsi Tudományegyetem
60. Horváth Gy. (1998): Európai regionális politika. Dialóg Campus Kiadó
61. Horváth Gy. (1998): Európai regionális politika. Dialóg Campus Kiadó
62. Horváth Gy. (2001): A magyar régiók és települések versenyképessége az európai gazdasági térben. Tér és Társadalom 2.. 203- 231.o.
63. Hudson S. (2003): The Growing Recognition of Sporttourism. Binghampton. NY: Howorth Press Inc.
64. Hrubí L. (2000): A gazdasági térszerkezet változásai Magyarországon. In Horváth – Rechnitzer (szerk.): A Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK. 236. – 264. o.
65. Hunyadó L.- Mundruczó Gy. – Vita L. (1999): Statisztika. Aula. Budapest
66. Katona T. (2000): A mérési megbízhatósági problémák a területi statisztikában. In Farkas B.- Lengyel I. (szerk.): Versenyképesség- regionális versenyképesség. JATEPress. Szeged. 205- 217. o.

67. Kehl D.- Rappai G. (2006): Mintaelem-szám tervezése Likert-skálát alkalmazó lekérdezésekben. Statisztikai Szemle 84. évfolyam 9. szám. 848- 876. o.
68. Kindler J.- Papp O. (1977): Komplex rendszerek vizsgálata. Összemérési módszerek. Műszaki Könyvkiadó. Budapest
69. Kiss J. P. (2003): Az alföldi városok fejlődésének adottságai az 1990-es évek új feltételrendszerében. In Timár J. (szerk.): Várossiker alföldi nézőpontból. MTA RKK. Alföldi Tudományos Intézet. MTA Társadalomkutató Központ. 39. – 54. o.
70. Koltai Z. (2002): A versenyképesség regionális dimenziói. Tudásmenedzsment 2. 21.- 27. o.
71. Koltai Z. (2004): A magyarországi városok és régiók versenyképessége. Tudásmenedzsment 1 27. – 32. o.
72. Koltai Z. (2004): A versenyképesség regionális értelmezése. In Mezei C. (szerk.) Évkönyv 2003. PTE RKK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola. 28. – 37. o.
73. Koltai Z. (2005): A magyarországi városok versenyképességének lakossági megítélése. Tér és Társadalom 3- 4. 23. – 41. o.
74. Krugmann. P. – Obstfeld. M. (2002): Nezetközi gazdaságtan. Panem
75. Krugmann. P. (1993): First nature. second nature. and metropolitan location. Journal of Region Sciene 33.. 129. – 144. o.
76. Krugmann. P. (1994): Compatitiveness : A dangerous obsession. – Foreign Affairs. 2. 28. – 44. o.
77. Krugmann. P. (1995): Development. Geography. and Economic Theory. MIT Press
78. Krugmann. P. (1996): Urban Conetration: The Role of Increasing Returns and Transport Costs. International Regional Sciene Review 1.-2. %. – 30. o.
79. Krugmann. P. (1998): Space: the frontier. Journal oc Economics Perspectives 2. 161. – 175. o.
80. Krugmann. P. (2000): A földrajz szerepe a fejlődésben. Tér és Társadalom 4. 1.- 21. o.
81. Krugmann. P. (2003): Földrajz és kereskedelem. Nemzeti Tankönyvkiadó
82. Lakatos M.- Ujvári J.(1991): A fiatalok sportolási szokásai. Statisztikai Szemle. 69. évfolyam. 4-5. szám. 332 -347. o.
83. Lengyel I. – Deák Sz.(2001): A magyar régiók és települések versenyképessége az európai gazdasági térben (kézirat). Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Program 5/074/2001. számú projekt (1. részfeladat). Szeged

84. Lengyel I. – Deák Sz. (2002): Klaszter: A helyi gazdaságfejlesztés egyik sikeres eszköze. In Buzás N.- Lengyel I. (szerk.): Ipari parkok fejlődési lehetőségei: regionális gazdaságfejlesztés, innovációs folyamatok és klaszterek. SZTE GTK. JATEPress. 125. – 153. o.
85. Lengyel I. – Rechnitzer J. (2000): A városok versenyképességéről. In Horváth Gy.- Rechnitzer J. (2000): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK. 130.- 152. o.
86. Lengyel I. (1999): Mélni a mérhetetlent? A megyei jogú városok vizsgálata többdimenziós skálázással. Tér és Társadalom 1-2. 53. – 73. o.
87. Lengyel I. (1999): Régiók versenyképessége. Jate gazdaságtudományi Kar. Regionális és Alkalmazott Gazdaságtan Tanszék
88. Lengyel I. (2000a): A regionális versenyképességről. Közgazdasági Szemle 12. 962.- 987. o.
89. Lengyel I. (2000b): Porter- rombusz: A regionális gazdaságfejlesztési stratégiák alapmodellje. Tér és Társadalom 4. 39. – 86. o.
90. Lengyel I. (2000c): a regionális versenyképesség tényezői. különös tekintettel a Dél-Alföldre. In Farkas B.- Lengyel I. (szerk.): Versenyképesség- regionális versenyképesség. JATEPress. 39. – 57. o.
91. Lengyel I. (2001): Iparági és regionális klaszterek: tipizálásuk. térbeliségük és fejlesztésük főbb kérdései. Vezetéstudomány 10. 19. – 43. o.
92. Lengyel I. (2003a): Verseny és területi fejlődés: Térségek versenyképessége Magyarországon. JATEPress
93. Lengyel I. (2006): A területi verseny és versenyképesség elméleti alapjai. In Horváth Gy. (szerk.): Régiók és települések versenyképessége. MTA RKK
94. Lengyel I. –Rechnitzer J. (2004): Regionális gazdaságtan. Dialóg Campus Kiadó
95. Lever. W. F. (1999): Compative Cities in Europe. Urban Studies 5.-6. 1029.-1044. o.
96. Likert R. (1932): A Technique for the Measurement of Attitudes. New York. McGraw- Hill.
97. Lukovics M. (2004): Regionális gazdaságfejlesztés: eltérő fejlettségű megyék versenyképességének összehasonlító elemzése. Tér és Társadalom. 4.
98. Lukovics M. (2005): A magyar megyék és a főváros versenyképességének empirikus vizsgálata
99. Magyar Régiók Zsebkönyve (2004): Központi Statisztikai Hivatal. Budapest

100. Malecki, E. J. 2002: Hard and soft networks for urban competitiveness.- Urban Studies. 5-6. 929-945. o.
101. Malecki, E. J. 2004 Joykeing for position: What it means and why it matters to regional development policy when places compete.- Regional Studies. 9. 1101-1120. o.
102. Martin R. L. (2003): A Study on the Factors of Regional Compativitiveness: A final report for the European Commission DG Regional Policy. University of Cambridge
103. Melegh A. (2001): "International migration in Hungary in the 1990s". In: Demographic and Cultural Specificity and Integration of Migrants. Bundesinstitut for Population Research in co-operation with the Network of Integrated European Population Studies. Wiesbaden. Germany pp. 213-224. In: German (2001): Internationale Migration und Ungarn in den 90er Jahren. Probleme und Perspektiven. Zeitschrift für Bevölkerungs-wissenschaft. Demographie. 26. Jahrgang. No. 3-4. pp. 463-64.
104. Melegh A. (2003): "East in the East. Globalization. nationalism. racism and discourses on Eastern Europe." Manuscript. (RSS grant No. 651/1999. Improving Human Research Potential Program of the European Commission. 2003).
105. Migráció és az Európai Unió (2001): Szociális és Családügyi Minisztérium. Budapest
106. Náadori L. - Bátonyi V. (2003): Európai Unió és a sport: Uniós csatlakozás a sportban. Dialóg Campus. kiadó
107. Náadori L. (1976): Edzéselmélet és módszertana. Budapest
108. Nagy J. (2002): Szegények a gazdagok is. Helyzetkép a magyar sport gazdasági állapotáról. Budapest
109. Nemes Nagy J. (1987): A regionális gazdasági fejlődés összehasonlító vizsgálata. Budapest. Akadémiai Kiadó
110. Nemes Nagy J. (2003): A regionális tudomány dualitása és paradigmái – hazai tükröben.- Tér és Társadalom 1. 1. – 17. o.
111. Nemes Nagy J. (2004): Új szakasz a regionális különbségek alakulásában – nemzetközi tendenciák. Budapest. MTA Közgazdaságtudományi Intézet
112. Népszámlálás (2001): KSH Budapest
113. Nonprofit szervezetek Magyarországon (1993- 2001): Központi Statisztikai Hivatal . Budapest

114. OECD (2001): Trends in International Migration. SOPEMI Report 2000 edition. Paris: OECD
115. Falkovits I. (1997): Sikeres vállalatok- sikeres település: Szentgotthárd. Tér és Társadalom 4. 69. – 84. o.
116. Palkovits I. (2000): Szempontok a területi versenyképesség értelmezéséhez. Tér és Társadalom 2-3. 119. – 128. o.
117. Pintér J. - Ács P. (2006): Bevezetés a sportstatisztikába. Dialóg Campus. Pécs
118. Pintér J. – Rappai G. (2001): A mintavételi tervek készítésének néhány gyakorlati megfontolása. Marketing & Menedzsment 2001/4. 4-11. o.
119. Pintér J. (1928): Pintér Jenő magyar irodalomtörténete. Képes kiadás. Második kötet. Franklin társulat
120. Piore. M. J. (1979): Birds of passage. Migrants. labor and industrial societies. Cambridge University Press. London
121. Porter. M. E. (1990): The Compative Advantage of Nations. New York. Free Press
122. Porter. M. E. (1998): On Competition. The Free Press
123. Porter. M. E. (1999): Regionális üzletági központok – a verseny új közgazdaságtana. Horvard Business manager 4. 6.- 19. o.
124. Porter. M. E. (2000): Location. Cluster. and Company Strategy. Oxford University Press. 253. – 274. o.
125. Porter. M. E. (2001): Regions and the New Economic of Competition. Oxford Univerity Press. 139 – 157. o.
126. Porter. M. E. (2003): Teh Economic Performance of Regions. Regional Studies 37. 549. – 578. o.
127. Ranschburg J. (1989): Tehetséggondozás az iskolában
128. Ravenstein. E. G. (1885): The Laws of Migration. Journal of the Royal Statistical Society. London
129. Regionális Statisztikai Évkönyvek. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest
130. Regionális Tudományi Tanulmányok (2005): Regionális elemzési módszerek In Nemes N. J. (szerk). ELTE Regionális Földrajzi Tanszék.
131. Salt. J. (2001): "Az európai migrációs térség". In: Melegh Attila (ed.): Válság vagy átmenet. I. Regio. 2001/1. pp. 177–212.
132. Sarudi Cs. (szerk.) (2003): Térség- és vidékfejlesztés. Agroinform Kiadó. Budapest. 1-308. p.

133. Selye J. (1967): Az álomtól a felfedezéséig. Akadémiai kiadó. Budapest
134. Sik E. (szerk.) (2001): A migráció szociológiája. Szociális és Családügyi Minisztérium. Budapest.
135. Sipos Béla (2005): A rendszerváltás utáni rövid konjunktúraciklusok vizsgálata. Statisztikai Szemle. 83. évfolyam. 4. szám
136. Somogyi J. (1942): Magyarország tehetségtérképe. Különlenyomat a Társadalomtudomány 1942. évi 1. számából
137. Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia. (2005)
138. Sportfinanszírozás Európában (2004): Kitekintés. GYISM - EINF
139. Sportkutató (2004): GfK Hungária Piackutató Intézet
140. Sportolási szokások Magyarországon 2003-ban (2003): Szonda Ipsos
141. Staines N.- Prince I.- Oliver D. (2005): The Economic Impact of Physical Activity in Ontario (Executive Summary by Louise Wood). Ontario
142. Területi Statisztikai Évkönyvek. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest
143. Timár J. (2003): A városverseny. várossiker elméleti kérdései: kutatási célok, módszerek. In Timár J. (szerk.): Várossiker alföldi nézőpontból. MTA Társadalomkutató Központ. 9. – 23. o.
144. Tóth J. (1990): A tudományos minősítéssel rendelkezők születési lakó és munkahelyeinek területi sajátosságai. Tér- Idő- Társadalom. MTA RKK Pécs
145. Yule G. U. – Kendall M. G. (1964): Bevezetés a statisztika elméletébe. KJK. Budapest

Függelékjegyzék:

1. számú függelék: A sport szempontjából versenyképes települések megítélése. kérdőív
2. számú függelék: A magyar települések komplex versenyképességi sorrendje a sportolók megítélése alapján
3. számú függelék: Budapest adottságainak megítélése a sportolók véleményei alapján
4. számú függelék: Debrecen és Győr adottságainak megítélése a sportolók véleményei alapján
5. számú függelék: Szeged és Budapest adottságainak megítélése a sportolók véleményei alapján
6. számú függelék: A kérdőív feldolgozás során szerkesztett kereszttáblák
7. számú függelék: A 2005/2006-os sportbajnokságok migrációs táblázatai
8. számú függelék: A régiók versenyképességének érzékenységvizsgálata az Expert Choice 11-es program segítségével

1. számú függelék:

Sportolókra vonatkozó kérdőív A sport szempontjából versenyképes települések megítélése

1. Ön hajlandó lenne-e a sport miatt a jelenlegi lakhelyét megváltoztatni? (Amennyiben nem, ugorjon a 3. kérdésre.) Válaszának számát karikázza be!

1. Igen

2. Nem

2. Véleménye szerint mely tényezők befolyásolnák a leginkább a lakhelyváltását? Pontozza 1-től (legkevésbé fontos) 5-ig (nagyon fontos) az összes tényezőt!

- ☐ Anyagilag jobb megbecsülésben részesülne
- ☐ Jobb. erősebb bajnokságban szerepelne
- ☐ Jobb körülmények (lakás. lakókörnyezet)
- ☐ Foglalkoztatási körülmények (munkanélküliség. munkahelyek száma)
- ☐ Település sporttörténelme
- ☐ Oktatási viszonyok (alap-. közép-. felsőfokú oktatási intézmények száma)
- ☐ Nagyobb a sportot támogatók (szponzorok) köre
- ☐ Tradicionálisabb sportklubokban való szereplés lehetősége

3. Véleménye szerint a következőkben felsorolt tényezők közül melyek befolyásolják egy település. mint sportolási hely vonzerejét? Karikázza be. mennyire tartja fontosnak az adott tényezőt!

A. Sport-infrastrukturális adottságok (sportpályák száma és minősége. sportsarnokok száma)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

B. Sporthagyományok (az egyesület hírneve és eddigi eredményei)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

C. Szponzorok megléte, jelenléte

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

D. A település természeti adottságai (éghajlat. folyók)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

E. Közlekedési kapcsolatok (országos út- vasút hálózat. megközelíthetőség)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

F. Oktatási viszonyok (alap-. közép- és felsőfokú oktatási intézmények jelenléte)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

G. Demográfiai adottságok (lakosság korösszetétele. stb.)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

H. Önkormányzati támogatás mennyisége

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

I. Lakásállomány jellemzői (sportolói lakások mennyisége, egyéb lakóépületek)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

J. Életminőség jellemzői (bérszínvonal, munkanélküliség, munkahelyek száma)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

K. Egészségügyi szolgáltatások (orvosok- sportorvosok száma, kórházak száma)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

L. A városi szolgáltatások szélessége (pl.: kereskedelmi hálózat szélessége, szórakoztató helyek jelenléte)

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

M. Sportbajnokság minősége

5. nagyon fontos   4. fontos   3. közepesen fontos   2. kicsit fontos   1. egyáltalán nem fontos

4. Ön szerint melyik magyarországi települések a leginkább versenyképesek a sport szempontjából? Jelölheti saját lakóhelyét is a rangsorban. Az Ön által megjelölt településeket minősítse (X jellel) az alábbiak szerint (tegyen jelet ahhoz a tényezőhöz, amely szerint a választott település versenyelőnyben van)!

1. Sport-infrastrukturális adottságok; 2. Sporthagyományok; 3. Szponzorok megléte, jelenléte; 4. A település természeti adottságai; 5. Közlekedési kapcsolatok; 6. Oktatási viszonyok; 7. Demográfiai adottságok; 8. Önkormányzati támogatás mennyisége; 9. Lakásállomány jellemzői; 10. Életminőség jellemzői; 11. Egészségügyi szolgáltatások; 12. A városi szolgáltatások szélessége; 13. Sportbajnokság minősége

Helységnev	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													

5. Hajlandó lenne-e a sport miatt külföldre szerződni, költözni? Karikázza be válaszának számát!

1. Igen

2. Nem (ugorjon a 7. kérdésre)

6. Véleménye szerint mely tényezők befolyásolnák leginkább – sport szempontjából – a külföldre költözését, szerződését? Oszályozza 1-től (legkevésbé fontos) 5-ig (nagyon fontos) az összes tényezőt!

- ☐ Anyagilag jobb megbecsülésben részesülne
- ☐ Jobb, erősebb bajnokságban szerepelne
- ☐ Jobb körülmények (lakás, lakókörnyezet)
- ☐ Foglalkoztatási körülmények (munkanélküliség, munkahelyek száma)
- ☐ Település sporttörténelme
- ☐ Oktatási viszonyok (alap-, közép-, felsőfokú oktatási intézmények száma)
- ☐ Nagyobb sporttámogatási kör megléte
- ☐ Tradicionálisabb sportklubokban való szereplés lehetősége

7. Amennyiben nem vállalná a külföldre költözést, mely befolyásoló tényező miatt tenné ezt? Írja be fontosságának megfelelően a három betűjelet!

A. Család- társas kötelék	1.....
B. Nyelvtudás hiánya	2.....
C. Adózási különbségek	3.....
D. Bajnokság minősége	
E. Szándék hiánya	
F. Pénzügyi helyzet, anyagi gondok	
G. Adminisztráció, formaságok	
H. Végzettség elismerése	

8. Van-e Önnek támogatója (szponzora)?

☐ Van

☐ Nincs (ugorjon a 11. kérdésre)

9. Mire terjed ki a támogatás az Ön esetében? Rangsorolja a támogatás mértéke szerint az Önre vonatkozó(aka)t (maximum hármat)!

A. Anyagi támogatás	1. ☐
B. Felszerelés biztosítása	2. ☐
C. Versenyeztetési hozzájárulás	3. ☐
D. Utazási támogatás	
E. Munkahelyi támogatás	
F. Lakhely támogatás	
G. Étkezési támogatás	

10. Kiktől kap Ön támogatást? Rangsorolja a támogatás mértéke szerint az Önre vonatkozó(aka)t (maximum hármat)!

A. Kisvállalat	E. Állami vállalat	1. ☐
B. Nagyvállalat	F. Egyéni vállalkozó	2. ☐
C. Multinacionális cég	G. Állam. alapítvány	3. ☐
D. Önkormányzat	H. Külföldi érdekeltségű cég	

A megfelelő helyre tegyen jelölést!

11. A válaszadó neme:

☐ Férfi

☐ Nő

12. A válaszadó kora:

☐ 15-20

☐ 21-25

☐ 26-30

☐ 31-35

☐ 36-

13. Legmagasabb iskolai végzettsége:

☐ Alapfok

☐ Középfok

☐ Felsőfok

14. Sportági minősítése:

☐ Első osztályú (NB I. OB I. nemzeti válogatott)

☐ Másod osztályú (NB II és alatta. OB II és alatta)

☐ "Hobby sportoló" (Megyei osztályok és alatta)

15. Születési helye:.....(település)

16. Jelenlegi sportegyesületének helye:.....(település)

17. Jelenlegi lakóhelye:.....(település)

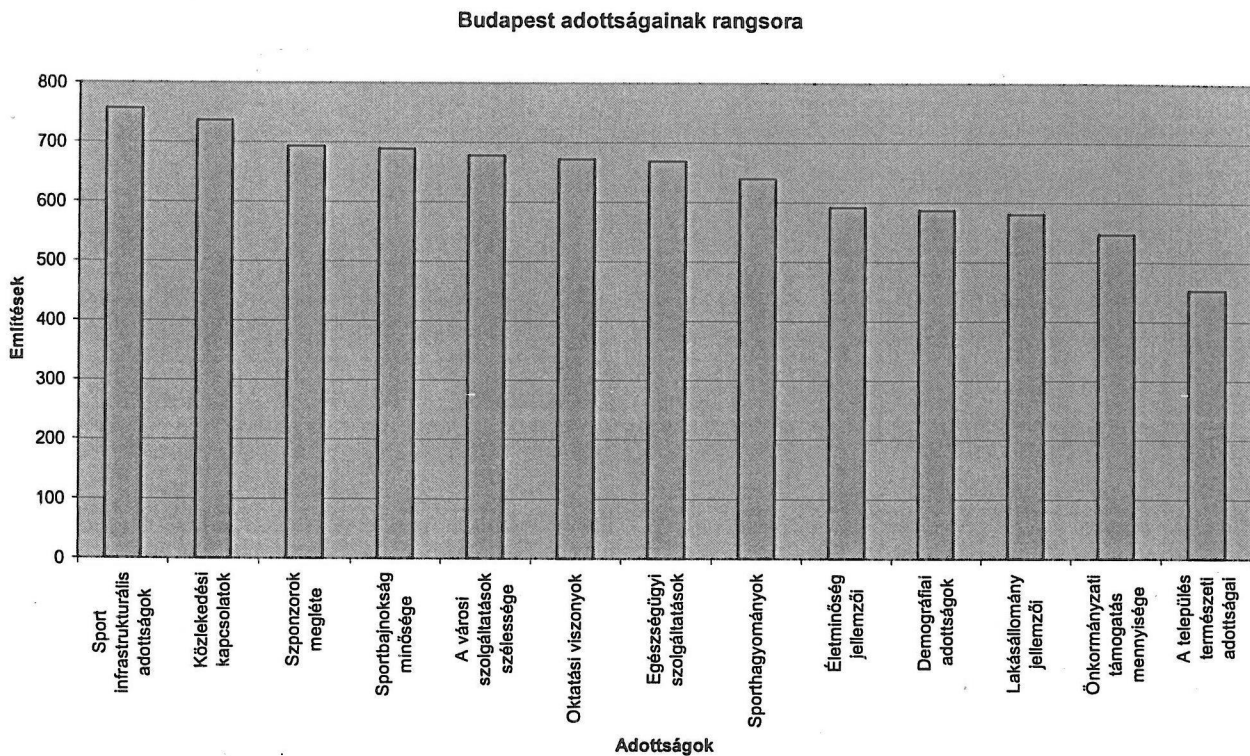
2. számú függelék:

A magyar települések komplex versenyképességi sorrendje a sportolók megítélése alapján

Helységnév	Említési gyakoriság
Budapest	852
Pécs	705
Debrecen	411
Győr	320
Szeged	305
Kaposvár	186
Székesfehérvár	183
Dunaújváros	99
Sopron	88
Baja	70
Veszprém	66
Miskolc	63
Zalaegerszeg	58
Szombathely	44
Eger	41
Kecskemét	41
Szolnok	31
Paks	23
Sídfok	21
Dombóvár	18
Vác	17
Tatabánya	14
Békéscsaba	13
Széksárd	13
Tata	13
Nagykanizsa	12
Níregyháza	12
Siklós	12
Komló	10
Pécsvárad	8
Barcs	7
Mohács	7
Százhalmabatta	6
Esztergom	5
Nagyatád	5
Szentlőrinc	5
Szob	5
Balatonlelle	4
Ivancsa	4
Marcali	4
Pápa	4
Ajka	3
Bóly	3
Érd	3
Hévíz	3
Kozármisleny	3
Körmend	3
Tamási	3
Tiszaújváros	3
Balatonfüred	2
Bonyhád	2
Hatvan	2
Jánoshalma	2
Kalocsa	2
Keszthely	2
Komárom	2
Kőszeg	2
Makó	2
Sárbogárd	2
Szigetvár	2
Tapolca	2
Bag	1
Baksa	1
Balassagyarmat	1
Balatonboglár	1
Bátaszék	1
Biatorbágy	1
Cegléd	1
Csurgó	1
Dunakömlőd	1
Egerág	1
Felsőszentiván	1

3. számú függelék:

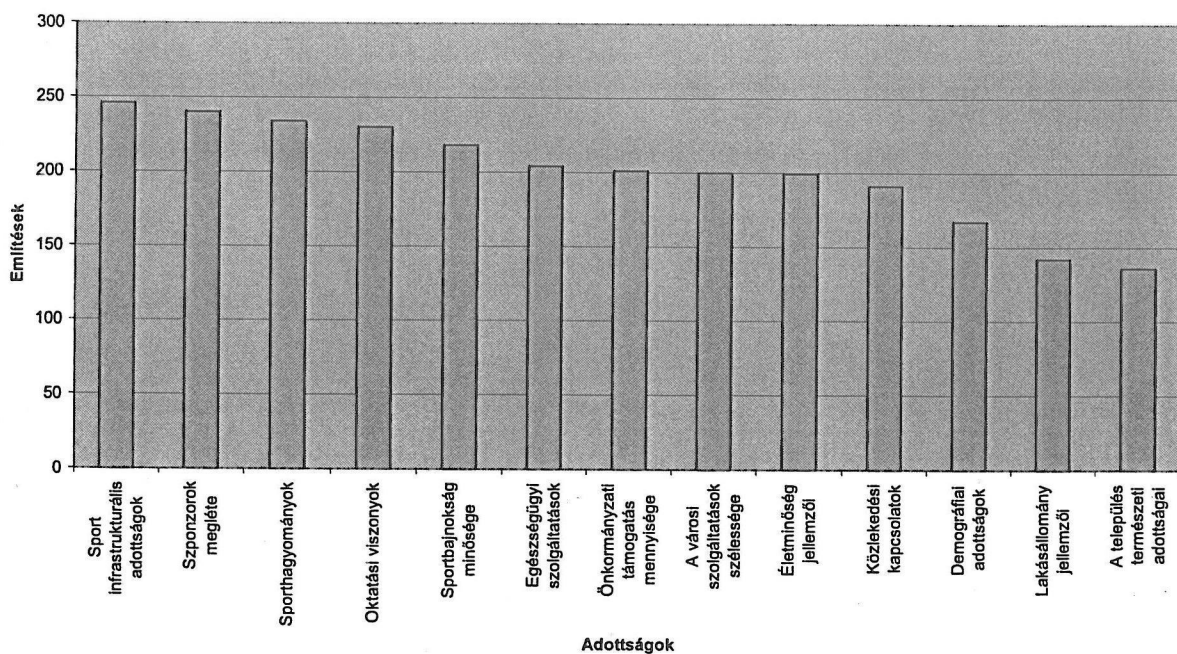
Budapest adottságainak megítélése a sportolók véleményei alapján

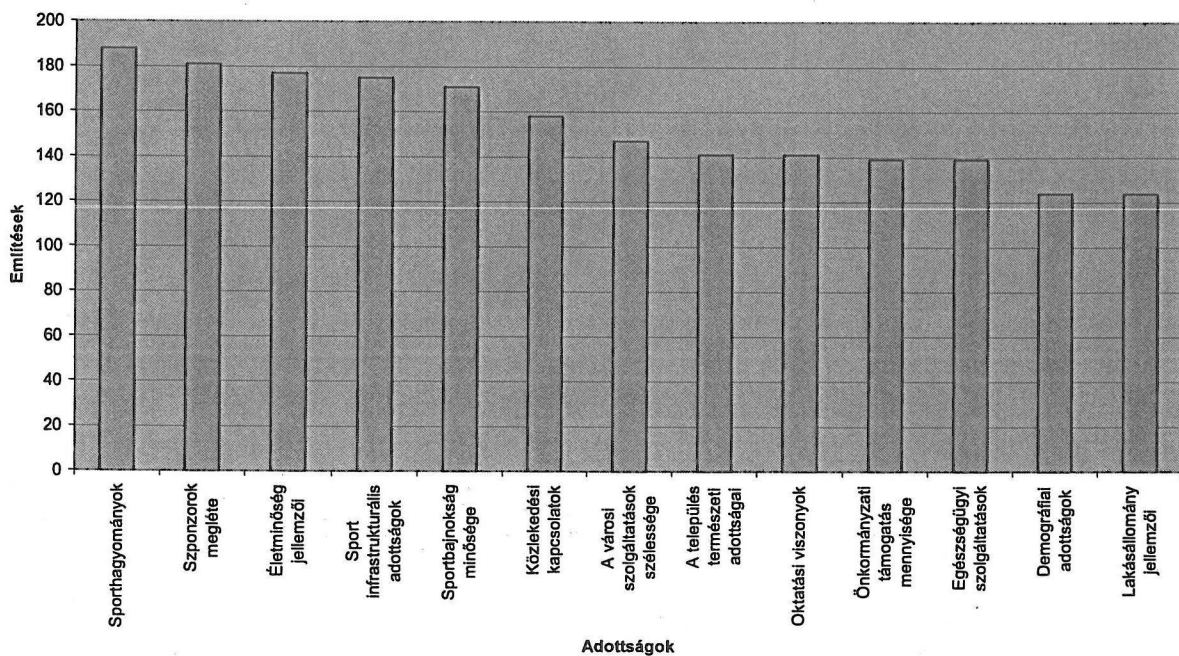
4. számú függelék:

Debrecen és Győr adottságainak megítélése a sportolók véleményei alapján

Debrecen adottságainak rangsora

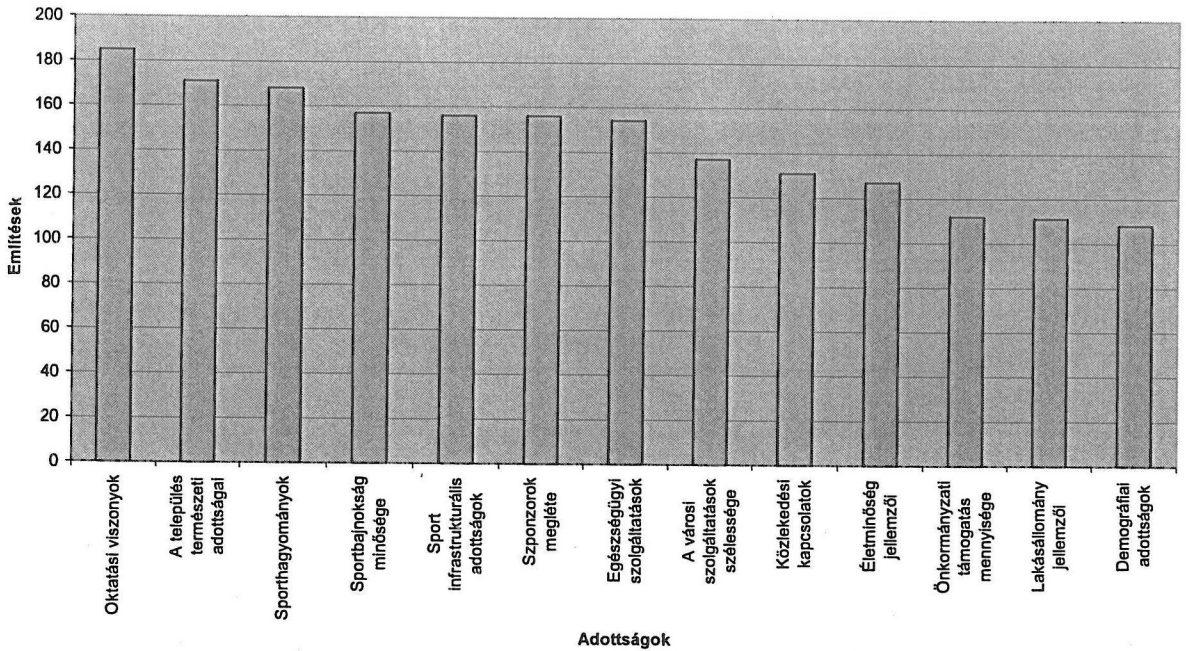
Győr adottságainak rangsora

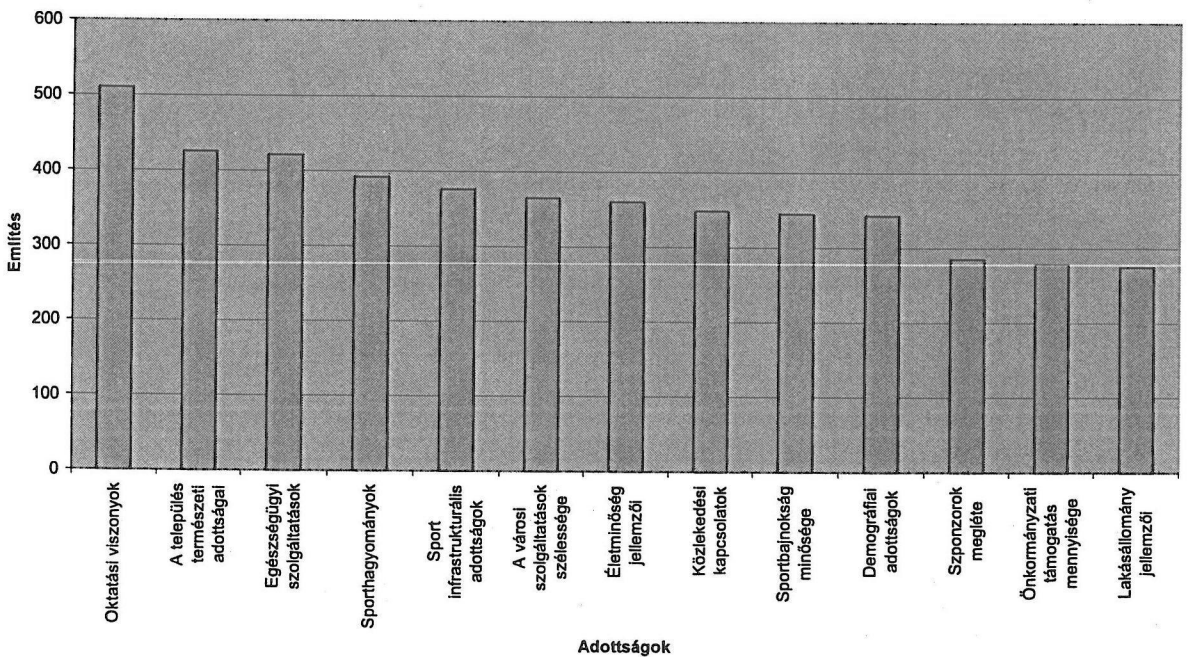
5. számú függelék:

Szeged és Pécs adottságainak megítélése a sportolók véleményei alapján

Szeged adottságainak rangsora

Pécs adottságainak sorrendje

6. számú függelék:

A kérdőív feldolgozás során szerkesztett keresztátlák

Lakhelyet változtatás és az életkor keresztátlája

			Életkor					Total
			15-20 év	21-25	26-30	31-35	36 felett	
Lakhelyet változtatna?	nem	Count	219	185	59	25	39	527
		% within Életkor	52,5%	47,3%	56,7%	50,0%	78,0%	52,1%
	igen	Count	198	206	45	25	11	485
		% within Életkor	47,5%	52,7%	43,3%	50,0%	22,0%	47,9%
Total		Count	417	391	104	50	50	1012
		% within Életkor	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,134	,001
Nominal	Cramer's V	,134	,001
N of Valid Cases		1012	

Lakhelyet változtatás és a nem keresztátlája

			Nem		Total
			Férfi	Nő	
Lakhelyet változtatna?	nem	Count	331	196	527
		% within Nem	49,7%	56,6%	52,1%
	igen	Count	335	150	485
		% within Nem	50,3%	43,4%	47,9%
Total	Count	666	346	1012	
	% within Nem	100,0%	100,0%	100,0%	

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	-,066	,036
Nominal	Cramer's V	,066	,036
N of Valid Cases		1012	

Lakhelyet változtatás és az iskolai végzettség keresztábrája

			Iskolai végzettség			Total
			Alapfok	Középfok	Felsőfok	
Lakhelyet változtatna?	nem	Count	63	358	106	527
		% within Iskolai végzettség	56,8%	49,9%	57,9%	52,1%
	igen	Count	48	360	77	485
		% within Iskolai végzettség	43,2%	50,1%	42,1%	47,9%
Total	Count	111	718	183	1012	
	% within Iskolai végzettség	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,070	,087
Nominal	Cramer's V	,070	,087
N of Valid Cases		1012	

Lakhelyet változtatási hajlandóság és a sportági minősítés keresztábrája

			Minősítés			Total
			Első osztály	Másod osztály	Hobby	
Lakhelyet változtatna?	nem	Count	70	125	329	524
		% within Minősítés	39,3%	43,6%	60,5%	51,9%
	igen	Count	108	162	215	485
		% within Minősítés	60,7%	56,4%	39,5%	48,1%
Total		Count	178	287	544	1009
		% within Minősítés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,187	,000
Nominal	Cramer's V	,187	,000
N of Valid Cases		1009	

Szponzor megléte és a sportági minősítés keresztábrája

			Minősítés			Total
			Első osztály	Másod osztály	Hobby	
Van szponzora?	nem	Count	111	224	513	848
		% within Minősítés	62,4%	78,0%	94,8%	84,3%
	igen	Count	67	63	28	158
		% within Minősítés	37,6%	22,0%	5,2%	15,7%
Total		Count	178	287	541	1006
		% within Minősítés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,343	,000
Nominal	Cramer's V	,343	,000
N of Valid Cases		1006	

Szponzorral való rendelkezés és a nem kereszt táblája

			Nem		Total
			Férfi	Nő	
Van szponzora?	nem	Count	558	293	851
		% within Nem	84,0%	84,9%	84,3%
	igen	Count	106	52	158
		% within Nem	16,0%	15,1%	15,7%
Total	Count		664	345	1009
	% within Nem		100,0%	100,0%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	-,012	,712
Nominal	Cramer's V	,012	,712
N of Valid Cases		1009	

Szponzorral való rendelkezés és a lakhelyváltoztatási hajlandóság kereszt táblája

			Lakhelyet változtatna?		Total
			nem	igen	
Van szponzora?	nem	Count	483	368	851
		% within Lakhelyet változtatna?	92,0%	76,0%	84,3%
	igen	Count	42	116	158
		% within Lakhelyet változtatna?	8,0%	24,0%	15,7%
Total	Count		525	484	1009
	% within Lakhelyet változtatna?		100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,219	,000
Nominal	Cramer's V	,219	,000
N of Valid Cases		1009	

Külföldre igazolási hajlandóság és a szponzorral rendelkezés keresztátlája

			Van szponzora?		Total
			nem	igen	
Megy külföldre?	nem	Count	499	37	536
		% within Van szponzora?	58,7%	23,4%	53,2%
	igen	Count	351	121	472
		% within Van szponzora?	41,3%	76,6%	46,8%
Total		Count	850	158	1008
		% within Van szponzora?	100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,257	,000
Nominal	Cramer's V	,257	,000
N of Valid Cases		1008	

Külföldre igazolás és a nem keresztátlája

			Nem		Total
			Férfi	Nő	
Megy külföldre?	nem	Count	330	208	538
		% within Nem	49,6%	60,1%	53,2%
	igen	Count	335	138	473
		% within Nem	50,4%	39,9%	46,8%
Total		Count	665	346	1011
		% within Nem	100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	-,100	,002
Nominal	Cramer's V	,100	,002
N of Valid Cases		1011	

Külföldre igazolási hajlandóság és az életkor keresztátlája

			Életkor					Total
			15-20 év	21-25	26-30	31-35	36 felett	
Megy külföldre?	nem	Count	218	199	59	28	34	538
		% within Életkor	52,3%	51,0%	56,7%	56,0%	68,0%	53,2%
	igen	Count	199	191	45	22	16	473
		% within Életkor	47,7%	49,0%	43,3%	44,0%	32,0%	46,8%
Total		Count	417	390	104	50	50	1011
		% within Életkor	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,077	,202
Nominal	Cramer's V	,077	,202
N of Valid Cases		1011	

Külföldre igazolási hajlandóság és az iskolai végzettség keresztábrája

			Iskolai végzettség			Total
			Alapfok	Középfok	Felsőfok	
Megy külföldre?	nem	Count	63	362	113	538
		% within Iskolai végzettség	56,8%	50,5%	61,7%	53,2%
	igen	Count	48	355	70	473
		% within Iskolai végzettség	43,2%	49,5%	38,3%	46,8%
Total		Count	111	717	183	1011
		% within Iskolai végzettség	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,089	,018
Nominal	Cramer's V	,089	,018
N of Valid Cases		1011	

Külföldre igazolási hajlandóság és a sportági minősítés keresztábrája

			Minősítés			Total
			Első osztály	Másod osztály	Hobby	
Megy külföldre?	nem	Count	69	131	337	537
		% within Minősítés	38,8%	45,8%	61,9%	53,3%
	igen	Count	109	155	207	471
		% within Minősítés	61,2%	54,2%	38,1%	46,7%
Total	Count	178	286	544	1008	
	% within Minősítés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Kapcsolatvizsgálati mérőszámok

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,194	,000
Nominal	Cramer's V	,194	,000
N of Valid Cases		1008	

7. számú függelék:

A 2005/2006-os sportbajnokságok migrációs táblázata

férfi röplabda 2005-2006	UKR	összesen	játékoskeret
Dág	0	0	13
DEBRECEN	0	0	12
KAPOSVÁR-KOMÉTA	0	0	12
KAPOSVÁR-MCM	0	0	13
SZOLNOK	0	0	14
KAZINCBARCIKA	1	1	14
DANAÚJVÁROS	0	0	15
KECSKEMÉT	0	0	15
összesen	1	0	108
arány (nemzet/játékoskeret)	0,92	0,92	
arány (nemzet/külföldiek száma)	100	100	

férfi kosárlabda 2005-2006	USA	BIH	SCG	LTN	CRO	POL	SLO	CZE	DEN	BRA	összesen	játékoskeret
Mafc-Ujbuda	2	1									3	12
Körmend	1					1					2	14
Nyíregyháza								1			1	10
Pécs		1	2								3	14
Sopron	2					1					3	10
Szolnok						1				1	2	11
Kecskemét	2		1	1	1						5	12
Zalaegerszeg	2										2	13
Kaposvár	1		1								2	11
Szombathely	1		1								2	12
Dombóvár	2			1					1		4	12
Debrecen	2	1				1	1				5	10
Paks	1		1					1			3	11
Székesfehérvár	2		1								3	12
összesen	18	3	7	2	1	4	1	2	1	1	40	164
arány (nemzet/játékoskeret)	10,97	1,8	4,2	1,2	0,6	2,4	0,6	1,2	0,6	0,6	24,3	
arány (nemzet/külföldiek száma)	45	7,7	17,5	5	2,5	10	2,5	5	2,5	2,5	100	

Női kosárlabda 2005-2006	USA	BIH	SCG	LTN	CRO	CZE	RUS	BUL	ROM	UKR	SVK	FIN	összesen	Játékoskeret
Széksárd		1							2				3	15
BEAC Bp													0	16
BSE Bp	1												1	12
Miskolc		1	3										4	14
Nagykanizsa													0	11
Pécs	2				1		1	1					5	12
Sopron	1		1			1				1			4	14
Győr				1									1	12
Szeged						1							2	14
Szolnok	1		1										2	11
ZTE											1	1	2	12
Összesen	5	2	5	1	1	2	1	1	2	1	2	1	24	143
arány (nemzet/játékoskeret)	3,5	1,3	3,5	0,6	0,6	1,3	0,6	0,6	1,3	0,6	0,6	0,6	16,70%	
arány (nemzet/külföldiek száma)	20,8	8,3	20,8	4,1	4,1	8,3	4,1	4,1	8,3	4,1	8,3	4,1	100	

BIH: Bosznia-Hercegovina. BRA: Brazília. BUL: Bulgária. CAN: Kanada. CRO: Horvátország. CZE: Csehország. CUB: Kuba. DEN: Dánia. ENG: Anglia. FIN: Finnország. GER: Németország. JAM: Jamaica. KAZ: Kazahsztán. LTU: Litvánia. MEX: Mexikó. MKD: Macedónia. MLD: Moldávia. NED: Hollandia. NOR: Norvégia. NZE: Új-Zéland. POL: Lengyelország. ROM: Románia. RSA: Dél-Afrika. RUS: Oroszország. SCG: Szerbia-Montenegró. SVK: Szlovákia. SWE: Svédország. UKR: Ukrajna. USA: Egyesült Államok

Vízilabda férfi 2005-2006	SVK	GER	SCG	RSA	NZE	összesen	Játékoskeret
Eger	2	1				3	26
BVSC						0	18
DOMINO						0	18
FTC						0	13
SZENTES						0	18
NEPTUN-Bp						0	22
KAPOSVÁR						0	24
PÉCS			1			1	17
SZEGED			2			2	21
SZOLNOK				1	1	2	17
VASAS						0	15
UTE	1					1	18
összesen	3	1	3	1	1	9	227
arány (nemzet/játékoskeret)	1,3	0,44	1,3	0,44	0,44	3,96	
arány (nemzet/külföldiek száma)	33,3	11,1	33,3	11,1	11,1	100	

vízilabda női 2005-2006	külföldiek száma	játékoskeret
Vasas	0	16
BVSC	0	25
DOMINO	0	27
Danaújváros	0	16
OSC-Bp	0	19
EGER	0	19
KECSKEMÉT	0	17
SZENTES	0	18
összesen	0	157

Jégkorong férfi 2005-2006	SVK	UKR	SWE	CAN	összesen	játékoskeret
Alba V. SZÉKESFEHÉRVÁR	5			1	6	27
DUNAÚJVÁROS	1		6		7	27
FTC		1			1	23
GYŐR	2				2	20
MISKOLC	5				5	24
ÚJPEST	7				7	24
összesen	20	1	6	1	28	145
arány (nemzet/játékoskeret)	13,8	0,6	4,13	0,6	19,31	
arány (nemzet/külföldiek száma)	71,4	3,5	21,4	3,5	100	

röplabda női 2005-2006	UKR	összesen	játékoskeret
Anyalföld Bp	0	0	13
KECSKEMÉT	1	1	13
GÖDÖLLŐ	0	0	10
BSE Bp	1	1	15
JÁSZBERÉNY	0	0	11
MISKOLC	0	0	14
NYÍREGYHÁZA	1	1	15
VASAS Bp	0	0	12
összesen	3	3	103
arány (nemzet/játékoskeret)	2,91	2,91	
arány (nemzet/külföldiek száma)	100	100	

férfi kézilabda 2005-2006	SVK	SCG	RUS	CRO	NOR	MKD	CUB	összesen	játékoskeret
Csömör								0	16
Debrecen		2						2	16
Dunaújváros	2	1						3	21
Békés		3						3	15
Győr	1							1	18
Miskolc (Hargita)			1				1	2	19
Komló								0	17
Veszprém		1	1	1	1	1		5	17
Nyíregyháza	4	1						5	17
Bp-Airport	1							1	15
Szeged		6						6	19
Tatabánya		1						1	16
összesen	8	15	2	1	1	1	1	29	206
arány (nemzet/játékoskeret)	3,8	7,2	0,97	0,48	0,48	0,48	0,48	14,07	
arány (nemzet/külföldiek száma)	27,6	51,7	6,9	3,4	3,4	3,4	3,4	100	

Labdarúgás 2005-2006	SCG	AUT	ROM	BRA	SVK	MAC	ALBAN	CRO	JAP	NIGERIA	MOZAMBIK	FRA	összesen	játékoskeret
Bp. Honvéd	1			1							2	1	5	24
Vasas	1												1	23
DVSC Debrecen								1					1	25
Diósgyőr			3		1								4	21
Székesfehérvár	1		4							1			6	21
FTC						1							1	26
Győr	1							1					2	24
Kaposvár	1												1	24
Lombard Pápa			1					1	1				3	24
MTK	3			1									4	30
Pécs	1												1	23
REAC													0	22
Sopron	1	1	5										7	25
Tatabánya				1	1		1						3	22
Újpest													0	25
ZTE	3		1		1								5	28
összesen	13	1	14	3	3	1	1	3	1	1	2	1	44	387
arány (nemzet/játékoskeret)	3,3	0,3	3,6	0,8	0,77	0,25	0,25	0,77	0,3	0,25	0,51	0,25	11,37	
arány (nemzet/külföldiek száma)	29,5	2,2	31,8	6,8	6,8	2,2	2,2	6,8	2,2	2,2	4,5	2,2	100	

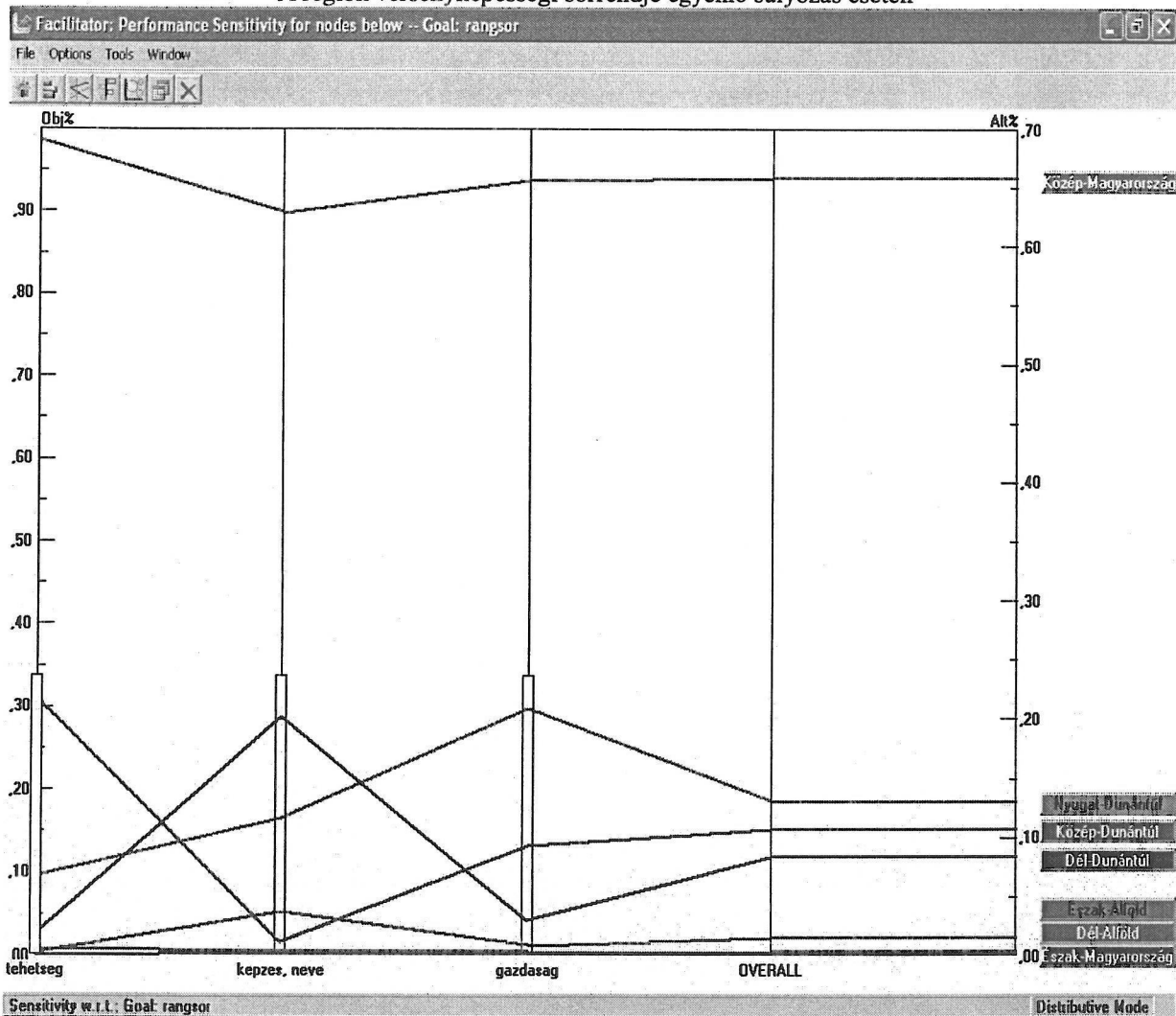
Külföldi labdarúgók tovább vándorlása	Ausztria	Németo.	Szerbia	Görögo.	Lengyelo.	Cseho.	Ciprus	Románia	Kína	Norvégia	összesen
Bp. Honvéd						1		1	1	1	4
Kaposvár											0
Vasas											0
Lombard Pápa											0
Tatabánya											0
REAC											0
Debrecen			1								1
FTC	1			1	1	1				1	5
MTK											0
Újpest			1								1
Győr											0
ZTE											0
Sopron											0
Sz.Fehérvár											0
Diósgyőr											0
Pécs											0
összesen	1	0	2	1	2	1	1	1	1	1	11

Elvándorlók alakulása a labdarúgásban 2005 2006	Külföldre távozók célországa									összesen
	Ausztria	Németo.	Franciao.	Görögo.	Anglia	Ciprus	Hollandia	Skócia	Norvégia	
Bp. Honvéd	1	1	1							3
Kaposvár										0
Vasas	2			2						4
Lombard Pápa	2									2
Tatabánya										0
REAC	1	1								2
Debrecen			1							1
FTC			2		1					3
MTK	1				1					2
Újpest						2	1			3
Győr	1							1		2
ZTE						1				1
Sopron									2	2
Sz.Fehérvár										0
Diósgyőr	2									2
Pécs						1				1
összesen	10	2	4	2	2	4	1	1	2	28

8. számú függelék:

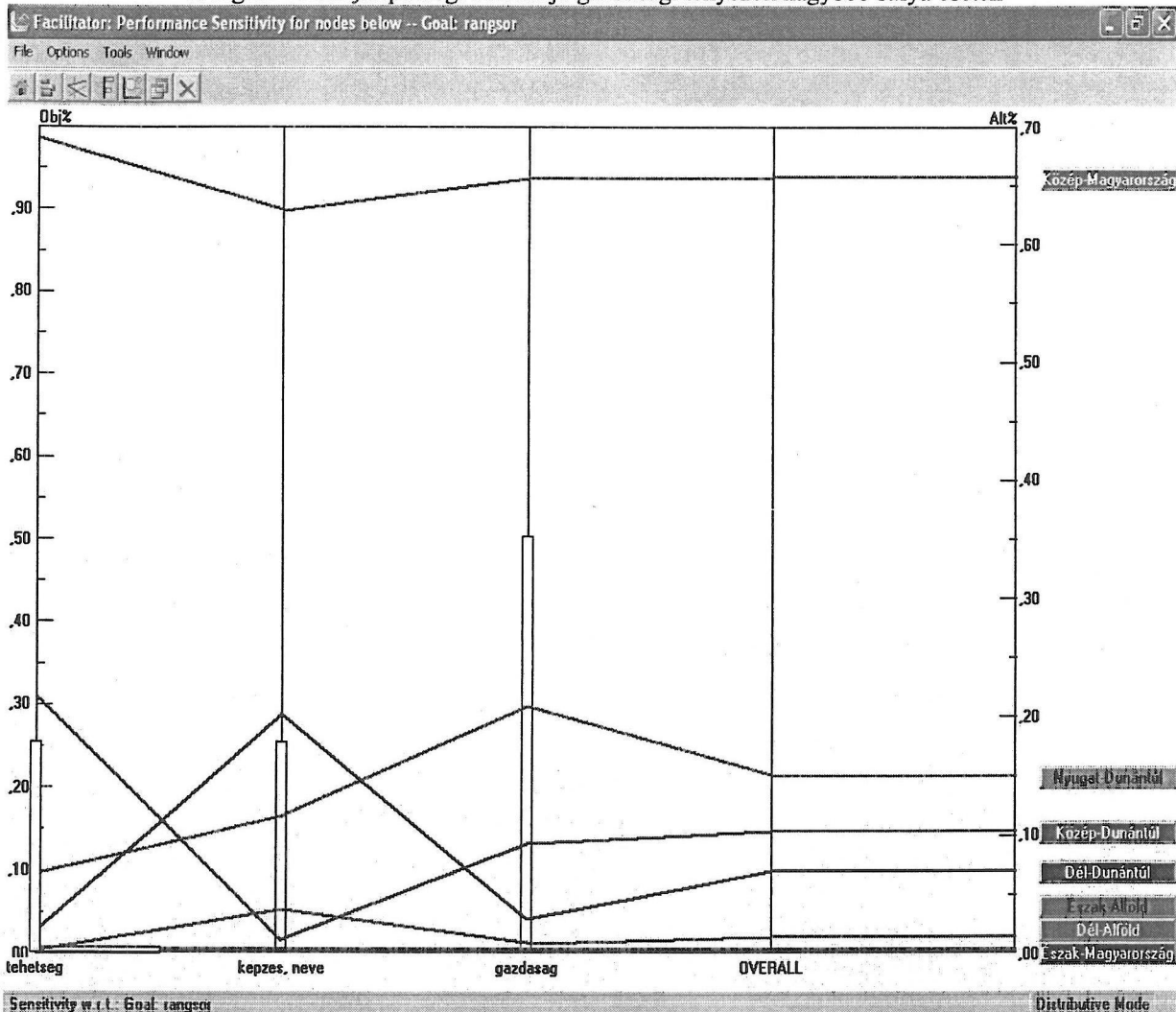
A régiók versenyképességének érzékenységvizsgálata az Expert Choice 11-es program segítségével

A régiók versenyképességi sorrendje egyenlő súlyozás esetén

A régiók versenyképességi sorrendje gazdasági tényezők nagyobb súlya esetén

A régiók versenyképességi sorrendje képzés, nevelés pillér nagyobb súlya esetén

